

Jászszági fejlesztési koncepció, stratégiai és operatív program 2007-2013

HELYZETFELTÁRÁS – KONCEPCIÓ

TERVEZET

*VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32.*

*Jászszági Többcélú Társulás Titkársága
Jászberény, Szabadság tér 16.*

*MTA RKK ATI
5000 Szolnok, Kossuth u. 12/a.*

Budapest, 2006. szeptember

**Jászsági fejlesztési koncepció, stratégiai és operatív program
2007-2013
Helyzetfeltárás, koncepció szakasz - Tervezet**

A munka a Jászsági Többcélú Társulás megbízásából készült a VÁTI Kht. Térségi Tervezési Irodáján

Kistérségi kapcsolattartók:	Dányi Olga, titkárságvezető Magera Tibor, titkárságvezető-helyettes
VÁTI Kht. témafelelőse:	Lányiné Fogarasi Kornélia
VÁTI Kht. szakértői:	Czene Zsolt Dálnokiné Devecseri Anikó Földesi Petra Göncz Annamária Illés István Lányiné Fogarasi Kornélia Magócs Krisztina Majorné Vén Mariann Sain Mátyás Sárdi Anna Staub Ferenc Schneller Krisztián Vaszócsik Vilja
MTA RKK ATI szakértői:	Szarvák Tibor Szoboszlai Zsolt
BOKARTISZ Kht. szakértői:	Molnár Géza Gál Tamás Seres Tibor
ELTE TTK szakértők:	Nemes Nagy József Kiss János Péter Lőcsei Hajnalka
MTA TAKI szakértő:	Szabó József
Külső szakértők:	Jordán Klára Fragóné Huszár Szilvia Tamás Szilvia
Irodavezető:	Göncz Annamária
Vezérigazgató:	Csanádi Ágnes

Ez a dokumentáció a VÁTI Kht. szellemi terméke. A hozzá kötődő – szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben meghatározott – vagyoni jogok a VÁTI Kht-t illetik.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés.....	6
II. Helyzetelemzés.....	11
II. 1. A kistérség fejlődését meghatározó külső feltételek.....	11
II.2. Kapcsolódási pontok.....	15
II.2.1 Az Országos Területfejlesztési Koncepció Észak-alföldi régióra vonatkozó fejlesztési céljai.....	16
II.2.2. Az Észak-alföldi régió területfejlesztési koncepciója és stratégiai programja.....	16
II.2.3. A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja.....	18
II.2.4.Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció.....	21
II.2.5.Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program, 2007-2013 (2006).....	22
II.2.6. Jászsági Kistérségi Fejlesztési Koncepció és Program (1999).....	24
II.2.7. A Jászsági Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program aktualizálása (2004).....	25
II.2.8. A Jászsági Kistérség és Települési Környezetvédelmi Programja(2003).....	27
II.2.9. Kistérségi célrendszer (2005)	29
II.2.10. A Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja (2006).....	29
II.3. Társadalom.....	33
II.3.1. Településhálózat.....	33
II.3.2. Demográfiai helyzet.....	40
II.3.3. Foglalkoztatás, munkanélküliség	42
II.3.4. A roma lakosság helyzete	46
II.3.5. Oktatás, képzés	48
II.3.6. Civil társadalom.....	54
II.3.7. Egészségügyi jellemzők.....	54
II.3.8. Szociális- és gyermekvédelmi jellemzők.....	58
II.3.9. Információs társadalom.....	59
II.4. A tájhasználat természeti és gazdasági összefüggései.....	62
II.4.1. Táj-, természeti adottságok	62
II.4.2. Tájhasználat	64
II.4.3. Természetvédelem, ökológiai hálózat.....	65
II.4.4. Vízhasználat.....	66
II.4.4.1. Árvíz elleni védekezés	66
II.4.4.2. Belvíz elleni védekezés	68
II.4.4.3. Aszály elleni védekezés	69
II.4.4.4. A VTT árvízvédelmi feladatai és vízpótlási, tájgazdálkodási lehetőségei	70
II.4.4.5. Ásványvíz-hévíz hasznosítás.....	73
II.4.5. Területhasználat	75
II.4.6. Környezeti állapot.....	76
II.4.6.1. Vizek	76
II.4.6.2. Levegő.....	78
II.4.6.3. Talaj	80
II.4.7. Összegzés: A tájhasználat értékelése és természeti, gazdasági összefüggései.....	80
II.5. Gazdasági bázis.....	84
II.5.1. Gazdasági szerkezet	84
II.5.2. Gazdasági ágak, gazdálkodás.....	89
II.5.2.1. Agrárstruktúra	89
II.5.2.2. Erdő- és vadgazdálkodás.....	95
II.5.2.3. Ipar.....	96
II.5.2.4. Kereskedelem, szolgáltatás	97
II.5.2.5. Turizmus, idegenforgalom.....	100
II.5.3. Összegzés: Relatív pozícióváltozás, gazdasági-társadalmi összefüggések és fejlődési tendenciák	108

II.6. Infrastruktúra	113
II.6.1. Térségi közlekedési kapcsolatok, elérhetőség.....	113
II.6.1.1. Nagytérségi elérhetőség	113
II.6.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok.....	114
II. 6.2. Települési infrastruktúra	116
II.6.2.1. Épített környezeti adottságok	116
II.6.2.2. Ivóvízellátás	116
II.6.2.3. Szennyvízkezelés	117
II.6.2.4. Energiagazdálkodás.....	118
II.6.2.5. Hulladékgazdálkodás	119
II.7. A kistérségi fejlesztés intézményrendszere	120
III. Koncepció.....	126
III.1. SWOT-analízis.....	128
III.2. Célpiramis	130
III.2.1. A célrendszer tartalma.....	133.
III.2.2. A kistérségi projektlista kapcsolódása a javasolt célrendszerhez.....	137
III.3. Jövőkép.....	148
III.4. A megvalósítást segítő intézmény- és eszközrendszer	149
III.4.1. Intézményrendszer fejlesztés.....	150
III.4.2. A kistérségi fejlesztéshez felhasználható területfejlesztési források elemzése.....	152
III.5. Társadalmi, gazdasági, környezeti hatások	155
III.6. Negatív forgatókönyv.....	155
III. 7. Prioritások és az intézkedések közötti kapcsolat.....	164
IV. Mellékletek:.....	168
Táblázatos mellékletek	
1. Az interjúalanyok listája.....	169
2. A Jászsági kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja, illetve a Jászsági fejlesztési koncepció véleményezésébe bevont szervezetek	171
3. A jászsági települések KSH kódjai.....	173
Szöveges mellékletek	
A Jászsági fejlesztési koncepció egyeztetése során beérkezett vélemények és tervezői válaszok.....	174
Térképes mellékletek.....	194
1. Elhelyezkedés	
2. Agrárkörnyezeti területalkalmasság	
3. Területhasználat	
4. Domborzati adottságok	
5. Talajtérkép	
6. Szántóföldi alkalmasság	
7. Védett természeti területek	
8. Vízgazdálkodás	
9. Árvízi öblözetek	
10. Intenzív mezőgazdaságra jellemző tájhasználat	
11. Természeti rendszerekhez igazodó tájhasználat	
12. Közlekedés vizsgálat	

Szövegek táblázatok jegyzéke

1. Táblázat: A kistérségben eddig elkészült programok	7. oldal
2. Táblázat: Intézményközpontok és illetékességi területek	37. oldal
3. Táblázat: A települések nemzetközi kapcsolata	39. oldal
4. Táblázat: A népesség alakulása, 1970-2005	40. oldal
5. Táblázat: A foglalkoztatási szerkezet változása (1990-2001)	45. oldal
6. Táblázat: A roma lakosság aránya a Jászberényi kistérségben különböző források alapján	47. oldal
7. Táblázat: A Jászberényi kistérség roma lakosságának jellemzői	48. oldal
8. Táblázat: Oktatási intézmények	50. oldal
9. Táblázat: Kistérségi oktatási szerepek	52. oldal
10. Táblázat: A településeken biztosított szociális szolgáltatások	59. oldal
11. Táblázat: A települések ár-és belvíz veszélyeztetettségi besorolása	68. oldal
12. Táblázat: Az árvízi öblözetek egyes jellemzői	68. oldal
13. Táblázat: Belvízvédelem a Jászberényi kistérségben	70. oldal
14. Táblázat: Termálkutak	74. oldal
15. Táblázat: A 2002–2003. fűtési félév légszennyezettsége a jászberényi imissziómérő állomás mérése alapján	79. oldal
16. Táblázat: A települések emisszió kibocsátása	80. oldal
17. Táblázat: Az ártéri tájgazdálkodás – térszintekhez és a mozaikos táj adottságaihoz igazodó lehetséges haszonvételei	83. oldal
18. Táblázat: A vállalkozások méret szerint, 2004	86. oldal
19. Táblázat: Működő vállalkozások gazdasági ágak szerint (2004)	88. oldal
20. Táblázat: A települések jellemző területhasznosítása	91. oldal
21. Táblázat: A kistérség jellemző vetésszerkezete (2004-2005)	91. oldal
22. Táblázat: A kistérség településeinek jellemző állatállománya	93. oldal
23. Táblázat: A kistérségben gazdálkodók vállalkozási szerkezete	94. oldal
24. Táblázat: A kereskedelem és a fő szolgáltatási ágakban működő vállalkozások (2004)	99. oldal
25. Táblázat: Kistérségi rendezvények	103. oldal
26. Táblázat: Vonzerőleltár	104. oldal
27. Táblázat: Szállásférőhelyek	106. oldal
28. Táblázat: Vendégek száma	107. oldal
29. Táblázat: Vendégéjszakák száma	108. oldal
30. Táblázat: Ivóvízminőség	118. oldal
31. Táblázat: Uniós támogatások a Jászberényi kistérségben	152. oldal
32. Táblázat: A 2007-2013 közötti források tervezett megoszlása	153. oldal
33. Táblázat: A regionális operatív programok tervezett forrásmegoszlása (2007-2013)	154. oldal
34. Táblázat: Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program kalkulált költségvetése, 2007-2013	154. oldal
35. Táblázat: A hazai támogatások a Jászberényi kistérségben (2002-2005)	155. oldal

Szövegek ábrák jegyzéke

1. ábra: Vándorlási egyenleg	42. oldal
2. ábra: Munkanélküliségi ráta alakulása	43. oldal
3. ábra: Munkanélküliségi ráta településenként	44. oldal
4. ábra: Meghatározó területhasználatok	76. oldal
5. ábra: A vállalkozás sűrűség a Jászberényi kistérségben (db vállalkozás/1000 lakos), 2004	85. oldal
6. ábra: Egy főre jutó befektetett külföldi tőke	87. oldal
7. ábra: Közép- (50-249 fő) és nagyvállalkozások (250 > fő) aránya (%), 2004	88. oldal
8. ábra: Ipari vállalkozások aránya (%) 2004	97. oldal
9. ábra: A Jászberényi kistérség településeinek fejlődési pályái az egy főre jutó adóköteles jövedelem alapján, 1990-2003	112. oldal
10. ábra: A területfejlesztési támogatások a Jászberényi kistérségben (1998-2005)	155. oldal

I. Bevezetés

A **Jászsági Fejlesztési Koncepció**, valamint a kistérség a 2007-2013-ig terjedő időszakra szóló **Stratégiai és Operatív Programja** a *Jászsági Többcélú Társulás* a 2005. évi 43./2005. (V. 12.) sz. Társulási határozata alapján, a 36/2005. Kormányrendelet szerint megpályázható támogatásból készül.

Előzmények

A munka tervezési előzményei egyben a kistérségi intézményrendszer és tevékenységeinek fejlődését tükrözik. Az első **„Jászsági Kistérségi Fejlesztési Koncepció és Program”** elnevezésű dokumentumot a *Jászsági Önkormányzatok Szövetsége* 1999-ben készítette el. A Szövetség ezzel – tulajdonképpen – átvállalta a feladatot a *Jászsági Területfejlesztési Önkormányzati Társulástól*, hiszen a 184/1996 (XII. 11.) Korm. rendelet alapján „a kistérségi fejlesztési koncepciót és programot a területfejlesztési önkormányzati társulás dolgozza ki és hagyja jóvá”.

Ez utóbbi szervezet 1996. augusztus 1.-től működött a térségben, de ekkor még nem volt elég a humán-erőforrás kapacitása arra, hogy elkészítse, elkészíttesse a kistérség legfontosabb fejlesztési tervét, programját. 2000-től kezdve viszont folyamatosan fejlődött, amelynek köszönhetően 2002-ben fel tudta vállalni a kistérségi önkormányzatok, a vállalkozók és a civil szervezetek körében a **projektgyűjtés és kidolgozás** tevékenységét. (Ez volt az ún. **PROJEKT 2002** elnevezésű program.)

E program eredményeképpen a *Társulás elérte a jelentősebb térségi szereplőket*, főként azokat, akik meglátták a lehetőséget a projektgyűjtésből fakadó előnyök és hasznok vonatkozásában.

Ezt követően **újabb projektgyűjtési „akció”** indult a térségben, amikor a 2007-2013 évekre szóló fejlesztési ciklusra a regionális és megyei fejlesztési koncepciók és programok készítése következett (és zajlik még most is). Ezt már a *Jászsági Többcélú Társulás Titkársága* végezte, hiszen a Társulás 2005. április 1-jével átvállalta az akkor megszűnő Jászsági Területfejlesztési Önkormányzati Társulás területfejlesztési feladatait. Így a munkaszervezetben tevékenykedő vidékfejlesztési menedzserek végezték el a régi projektötletek aktualizálását, valamint újabb projektötletek összegyűjtését és a megyei, régiós fórumokhoz való továbbítását.

Ezzel a folyamatos kapcsolattartással olyan adatbázis került a Társulás birtokába, amelyből kiindulva elkészülhet a kistérség 2007-2013-ig terjedő időszakra vonatkozó fejlesztési programja.

A munka további fontos előzményét képezik a kistérségben **eddig elkészült programok** (1. szövegtáblázat).

1. Táblázat: A kistérségi fejlesztést szolgáló dokumentumok

Tanulmány címe	Készítő/készítettő	Elkészítés dátuma
Jászszági Szennyvízfejlesztési Program	Jászapáti Város Önkormányzata, gesztor	1997
Jászszági Kistérségi Fejlesztési Koncepció és Program	JÖSZ	1999
Termékfejlesztés tervezése a Jászszág, Dél-Heves kistérségek összekapcsolására, kiemelten a kerékpáros turizmus, falusi turizmus és gasztronómia terméktípusokban	JÖSZ	1999
Jászszági regionális szilárd hulladéklerakót megvalósító települések rekultivációt és szelektív hulladékgyűjtést alátámasztó programja	Jászapáti Város Önkormányzata, gesztor	1999
Jászszági Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program	JÖSZ	2000
Jászszági Komplex Szennyvízkezelési Program (14 település ISPA pályázata)	JÖSZ	2001
Jászszági Kistérségi és Települési Környezetvédelmi Program	JTÖT	2003
Jászszági E-közigazgatási Stratégia	JÖSZ	2003
Jászszági Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program Aktualizálás	JÖSZ	2003-2004

Forrás: Jászszági Többcélú Társulás, saját adatgyűjtés – 2006.

A megyei és a regionális stratégiai program kidolgozása során (2005-ben) a Társulás munkaszervezete aktívan részt vett a kistérségi programjavaslatok kidolgozásában, a projektelképzések összegyűjtésében, rendszerezésében.

Az előkészítés során a Társulás munkaszervezetében tevékenykedő vidékfejlesztési és térségmenedzserek figyelembe vették a korábbi és a 2005. évi projektgyűjtések eredményeit, a projektelképzésekből és a megyei, regionális programozási dokumentumokból kiindulva **elkészítették a kistérségre vonatkozó koncepcionálisan követhető és követendő célrendszert.**

E kistérségi célrendszer a Társulási tanács elé 2005. augusztus 15-én került. Az ülésen a tanács tagjai megvitatták a fejlesztési prioritásokat, vita alakult ki a kistérség különböző fejlesztési lehetőségeinek, irányainak előtérbe helyezéséről, amelynek következményeként egyhangúan került elfogadásra egy kistérségi célrendszer a 2007-2013-as tervezési időszakra (74/2005. (VIII.15.) sz. Társulási határozat).

A kistérségi célrendszer alapját a humán erőforrás fejlesztése képezte, amelynek segítségével egy versenyképes gazdasági fejlődés érhető el. Ebben kaptak helyet az úthálózati fejlesztések, amelyek természetes módon elengedhetetlenek egy kistérség gazdaságfejlesztési törekvéseinek elérésében. Ugyancsak ebben a fejezetben található az ipari potenciál és a tudásbázis fejlesztése. Előtérbe kerültek a korábbi programokhoz képest az esélyteremtést és a felzárkóztatást szolgáló célok, valamint külön prioritásként került megfogalmazásra az egészséges életmód fejlesztésére vonatkozó stratégiai cél. A gazdaságfejlesztéstől elkülönülten jelenik meg a kistérségi célrendszerben az agrárium fejlesztése, hiszen a térségi adottságokhoz, mezőgazdasági hagyományokhoz igazodva érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni erre a területre. Itt a legnagyobb jelentőséggel bíró fejlesztési célt a Jászság térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kiépítése jelenti. Végül, de nem utolsósorban a környezet- és természetvédelmi célok kerültek megfogalmazásra, köztük az egészséges ivóvíz teljes körű biztosítása, illetve a megújuló és alternatív energiahasznosítás elterjesztése. (II. 2.8. Kapcsolódások fejezet)

2006. januárban elkészült a **Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezet-gazdálkodási programja** a VÁTI Kht. és az MTA RKK ATI együttműködésében, a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (a továbbiakban VTT) II. – árvíztározókkal foglalkozó – tendere keretében, az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság megbízásából, a Magyar Terület és Regionális Fejlesztési Hivatal szakmai felügyeletével, és a Társulási Munkaszervezet képviselőinek aktív részvételével.

A munka metodikáját az MTA RKK Alföldi Intézet Szolnoki Csoportja készítette, és az MTRFH elfogadta. Elkészítése során az alkalmazott módszerek között a dokumentumelemzés, a KSH hivatalos adatbázisainak elemzése, az interjúkészítés, kérdőíves felmérés, a kapott adatok, információk feldolgozása és workshopok szerepeltek.

Az integrált program célja, hogy a kistérségi- és a VTT-hez kapcsolódó fejlesztéseket harmonizálja, és ezen belül segítse elő a kistérség alkalmazkodását, fejlesztési elképzeléseinek új nézőpontból való átgondolását, illetve a kistérségi fejlesztési érdekek, szándékok, projektjavaslatok mind teljesebb érvényesülését a 2007-2013-as ciklusra készülő Nemzeti Fejlesztési Tervben.

A 2006. év február-márciusban történt véleményezési eljárás¹ kapcsán, a *Jászági Többcélú Társulás döntése értelmében (24/2006. (IV. 25.) sz. Társulási határozat)* a VÁTI Kht. által elkészített „A Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezet-gazdálkodási programja” c. dokumentum alapját képezheti a Jászági Fejlesztési Koncepció és Program elkészítésének, illetve a Társulási tanács elfogadta annak tartalmát.

Ezt követően a Társulás megbízta a VÁTI Kht-t a 2007-2013-ig terjedő időszakhoz kapcsolódó **Jászági Fejlesztési Koncepció és Program** elkészítésével.

¹ Az integrált programot a Társulás munkaszervezete a 184/1996 (XII. 11.) Korm. rendelet 9. § szerinti kört kibővítve bemutatta a 18 jászági településnek, eljuttatta továbbá azoknak az érdekelteknek, akik a területfejlesztési témakörökben jelentős és „intézményes” véleményalkotó szereppel bírnak (az eljárásba bevont szervezetek listáját a 2. táblázatos melléklet tartalmazza).

A jelenlegi feladat, a munka célja

A feladat a Társulás 18 településére kiterjedően a kistérség fejlesztési koncepciójának, stratégiai és operatív programjának kidolgozása, az elkészült és rendelkezésre álló dokumentumok beépítésével. A fejlesztési dokumentum a 18/1998. (VI. 25.) KTM rendelet és az ezt módosító 1/2003. (IX. 9.) TNM rendelet szerinti tartalmi követelményeknek megfelelő tartalommal készül és széleskörű egyeztetés után kerül véglegesítésre. A kidolgozásba és egyeztetésbe be kell vonni valamennyi érintett szereplőt, a szomszédos kistérségeket, valamint a területfejlesztési koncepciók és programok egyeztetésének és elfogadásának rendjéről szóló 184/1996 (XII. 11.) Korm. sz. rendeletben előírt valamennyi érintettet.

A 2007-2013-as időszakra szóló – jelen – programozási dokumentum készítése során tehát figyelembe kell venni elsősorban a Társulási Tanács által egyaránt elfogadott kistérségi célrendszert, illetve a VÁTI Kht által – térségi szereplők közreműködésével – elkészített integrált program célpiramisát, így a két (az előzményeket és projekt elképzeléseket figyelembe vett) dokumentum összhangba hozásával komplex, jól átgondolt kistérségi fejlesztési koncepció és program alakulhat ki.

A Társulás kifejezett célja, hogy olyan dokumentum készüljön el, amely megvalósítható lesz az elkövetkező időszakban. Célja, hogy valamennyi fejlesztési ötlet, amely már korábban megjelent a kistérségben, kerüljön bedolgozásra a kistérség koncepciójába, fejlesztési terveibe. Elsődleges cél, hogy minden kistérségi szereplő javaslata, véleménye megjelenhessen a program készítése során, hogy felmérhessük a térségi érdeklődést, és hozzáállást a fejlesztési dokumentumok jelentőségéhez. Ennek érdekében a koncepció tartalmaz egy kapcsolódásokat jelző táblázatot az összegyűjtött projektjavaslatok és a célpiramis javaslat intézkedései között (III.2. fejezet).

A fejlesztési dokumentum készítési folyamat célja, hogy:

- alakítson ki vonzó, követhető és elérhető jövőképet a Jászság érintett lakossága, vállalkozói és intézményei számára,
- dolgozzon ki olyan célrendszert, amely összehangolja, rendszerbe foglalja és egyben ösztönzi a kistérségi szereplők kezdeményezéseit, amelyben a helyi társadalom minden tagja megtalálhatja és betöltheti helyét és szerepét a megvalósítás során,
- szolgálja a program kidolgozott intézkedéseivel:
 - a jászsági kohézió és identitás fejlődését, a közösségi értékrend átgondolását,
 - a helyi társadalom, gazdaság és a környezet együttműködését, dinamikus egyensúlyának fenntartását, javítását,
 - a kistérség szereplőit, döntéshozóit a program kidolgozása, egyeztetése és elfogadása során kezdeményezéseik összehangolásában, egymáshoz és a célrendszerhez illeszkedésükben, és ennek során a konfliktusmenedzsment, konszenzusteremtési és partnerségi tapasztalatszerzésben,
- segítse a kistérséget a külső források megszerzésében, különösen a 2007-2013-as időszakban.

A program tervezése, illetve későbbi megvalósítása lefedi a 244/2003. (XII.18.) Kormányrendeletben meghatározott új KSH besorolásnak megfelelően a **Jászberényi kistérség teljes területét**, amely az alábbi településeket foglalja magába: Alattyán, Jánoshida, Jászsószentgyörgy, Jászapáti, Jászágó, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászszentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor. A teljes közigazgatási területre kiterjedő tervezési terület elhelyezkedését az 1. térképes melléklet mutatja.

A fejlesztési koncepció és program időtávjai: középtáv: 2007-2013-ig, nagy távú kitekintéssel.

Jelen dokumentáció célja

A munka előkészítési fázisának elkészülte, a koncepció szakértői előkészítése és egyeztetése után a Jászsági fejlesztési koncepció jelenlegi dokumentációja a Társulási Tanács elé kerülő tervezet. A 18/1998. (VI.25.) KTM rendelet 7.§-a szerint e tervezet elfogadása lesz az alapja a következő munkafázis, a fejlesztési stratégia és operatív program kidolgozásának.

A koncepció széleskörű egyeztetésének célja az volt, hogy valamennyi érintett szereplő véleményének figyelembevételével *forrjon ki a Jászság saját célrendszere*, fejlesztési koncepciója, és így kerülhessen jelenleg a döntéshozók elé elfogadásra. A dokumentáció megalapozásán túl fontos „melléktermék” az egyeztetés kapcsán *a közös értékrend átgondolása*, megfogalmazása.

Az érintett szereplők jelentős részét a munka előző fázisában személyes interjúk készítésével kerestük meg. A Jászsági fejlesztési program készítését megelőző döntést megalapozó dokumentummal² kapcsolatos véleményeket jelen dokumentum kidolgozásakor figyelembe vettük. A koncepció kidolgozása kapcsán megkeresett³, illetve az egyeztetésbe⁴ bevont személyek, intézmények listáját az 1. és 2. táblázatos melléklet tartalmazza. Az egyeztetés kapcsán beérkezett véleményeket, valamint 2006. augusztus 15-i jászfényszarui egyeztető fórum emlékeztetőjét, illetve a tervezői válaszokat a szöveges melléklet tartalmazza.

² A Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja.

³ A tervezés fentiek szerinti folyamatának megfelelően a személyes interjúkat részben 2005-ben, a Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja, részben pedig 2006-ban, a Jászsági fejlesztési koncepció kapcsán készítettük, és az egyeztetés is e két munka kapcsán történt.

⁴ A 184/1996 (XII. 11.) Korm. sz. rendeletben előírtak szerint.

II. Helyzetelemzés

A Jászság fejlesztési programjának helyzetelemzése (előkészítő fázis) a területi egység fejlesztésére ható tényezők rendszerezését, azok értékelését tartalmazza.

II.1. A kistérség fejlődését meghatározó külső feltételek

A kistérség fejlődését alapvetően kétféle külső feltételrendszer határozza meg: az Európai Unióban és Magyarországon érvényesülő folyamatok, tendenciák, valamint az Európai Unió regionális és vidékfejlesztési politikájában tapasztalható hangsúlyok, s ahhoz kapcsolódva a nemzeti fejlesztéspolitikai környezet. Ez a külső feltételrendszer a kistérség adottságait egyaránt fel- és leértékelheti, azaz egyaránt jelenthet előnyt vagy hátrányt. A kistérségi fejlesztésnek ez alapján e folyamatok előnyeinek kihasználására, illetve veszélyeinek kiküszöbölésére kell törekednie.

A legfontosabbak a **környezettel, társadalommal és gazdasággal összefüggő folyamatok, jelenségek**, amelyek a Jászság fejlődését alakítják, az Európai Unió kohéziós politikájának alapját képező 3. Kohéziós Jelentés, illetve a regionális politika háttér tanulmánya, az Európai Területfejlesztési Perspektíva (ESDP), valamint a magyarországi támogatáspolitikai keretét jelentő Nemzeti Stratégiai Referencia Keret (NSRK; II. Nemzeti Fejlesztési Terv), továbbá a hazai területpolitikát meghatározó Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) alapján a következők:

- **Az EU lassuló gazdasági növekedése**

Az Európai Unió gazdasági növekedése lelassult (<1%, 2003), a munkanélküliség pedig növekszik. Az Egyesült Államokhoz képest az EU termelékenységse, de a gazdaságilag aktív népesség aránya és az egy főre jutó jövedelmek is alacsonyabbak. Magyarországon nagyobb a növekedés, mint az EU-ban, de arányában csökken vagy stagnál, miközben az ország rendkívül nagy egyensúlyi problémákkal küzd.

- **Növekvő regionális különbségek**

A gazdasági tevékenységek és a népesség erőteljesen az EU központi területén koncentrálódik, például a GDP 48 %-a, a K+F ráfordítások 75 %-a itt jelentkezik. Ugyanez figyelhető meg az egyes országokban a nagyvárosi területek és a vidéki térségek között, Magyarországon Budapest térsége és az ország többi része között. Másik vetületben a fejlett és a leszakadó régiók közt a GDP és a foglalkoztatás tekintetében nagy különbség van, és e különbségek érdemben nem csökkennek; a 2004-ben csatlakozott országok – így Magyarország – lényegesen növelték ezeket a különbségeket. A magyarországi gazdasági növekedés sem kiegyensúlyozott regionálisan, hanem térben (a fővárosban és térségében) koncentrálódik. Magyarországon azokban a régiókban, ahol a lakosság legjobb módú 20 %-a él, az egy főre jutó GDP mintegy 2,4-szerese a legszegényebb régiók szintjének, ami EU viszonylatban a legnagyobb különbség. Az EU ezért célként fogalmazza meg a területi kiegyenlítést. A térbeli különbségek főleg a kistérségek szintjén jönnek elő. A jászberényi kistérség helyzetét meghatározza, hogy az elmaradott régiók közé tartozó Észak-Alföldön található (az Észak-Alföld GDP-je az EU átlagában mindössze 36 %!).

- **Vidéki térségek leszakadása**

A regionális különbségek egyik vetületeként azokon a vidéki területeken, ahol nincsenek legalább kisebb városok, csökken a lakosság és egyre romlik az alapvető szolgáltatásokkal való ellátottság. A gazdaság a megfelelő gazdasági kapcsolatok hiánya

miatt és a terciér szektor felé való átrendeződés következtében (mezőgazdaság szerepvesztése) leépül. Erre a helyzetre szorgalmazza az EU a gazdasági diverzifikáció kiterjesztését. Az EU ezért regionális politikája egyik prioritásává választotta a város-vidék kapcsolat javítását, valamint a Közös Agrárpolitika részeként vidékfejlesztési politikát működtet, melyben az agrárpolitikának a vidéki területek tágabb társadalmi és gazdasági összefüggésébe történő integrálására való törekvés figyelhető meg. A vidéki térségeknél még nagyobb hangsúlyt kap a helyi jellemzők figyelembevétele. A vidéki (rurális) térségeket az Országos Területfejlesztési Koncepció is területi hangsúlyként kezeli. A jászberényi kistérség Jászberény város kivételével vidéki térségnek számít, így a vidékfejlesztés szerepe hangsúlyosan merül fel.

- **Gazdasági szerkezetváltás**

Egyértelmű gazdasági szerkezeti és foglalkoztatási átrendeződés figyelhető meg világviszonylatban, így az Európai Unióban és Magyarországon is: a hagyományos termelő ágazatok, vagyis az ipar és a mezőgazdaság folyamatosan veszítenek szerepükből, míg a szolgáltatások (tercier szektor), illetve a magasabb hozzáadott értéket előállító ágazatok szerepe növekszik. Ez az átrendeződés megfigyelhető a vállalkozások számában és a jövedelmekben is.

- **További munkahelyvesztés a mezőgazdaságban, munkanélküliség**

A foglalkoztatást tekintve e folyamat magas és nem csökkenő munkanélküliséget eredményez: a mezőgazdaságban és az iparban zajló munkahely csökkenést nem egyensúlyozza elegendő mennyiségű új munkahely a szolgáltató szektorban (a felszabaduló munkaerő szaktudása sem konvertálható át automatikusan). Azokban a térségekben tehát, ahol a minőségi szolgáltatások nincsenek jelen, jelentős munkaerőpiaci feszültségek vannak, így az Észak-alföldi régió számos térségében. EU szinten átlagosan 10 % alatti a munkanélküliség (16,5 millió ember van állás nélkül az EU-ban!), a 25 év alatti fiatalok körében azonban 20 % fölötti, ami nagyon magas. Ezért fogalmazza meg az EU a lisszaboni célkitűzések közt a teljes foglalkoztatás és a befogadó munkaerőpiac megteremtését, elsődlegesen új munkahelyek teremtését. A magyarországi munkaerőpiac jellemzője, hogy az eleve alacsony foglalkoztatottsághoz magas inaktivitás társul, de számottevő a be nem jelentett foglalkoztatás (fekete munka).

- **Gazdasági szerkezet eltolódása**

Megfigyelhető globális trend a vállalatméret növekedése, az egyébként is óriásvállalatok összeolvadása, a multinacionális vállalatok térnyerése, emögött pedig a tőkekoncentráció. Ez azt jelenti, hogy bár számarányuk és foglalkoztatásuk alapján a gazdaságban mindenhol a KKV szektor dominál, a gazdasági teljesítményben, piaci részesedésben a nagy vállalatok (duális gazdasági szerkezet). A kis- és középvállalkozások számára a helyi piac közvetlen kiszolgálásán túl a nagyvállalatoknak történő beszállítás kínál esélyt a fennmaradásra, illetve a hálózatosodás, együttműködés (pl. klaszterek). Amelyik térségbe egy nagyvállalat beágyazódik, dinamikus növekedést érhet el, de ez nagyfokú kiszolgáltatottságot is jelent, mert ha a nagyvállalat csődbe jut vagy üzemét máshová telepíti, jelentős munkanélküliséget hagy maga után. Az EU ezért szorgalmazza a mikro- és kis-, középvállalkozások kiemelt támogatását. A jászberényi kistérségben két multinacionális vállalat is jelen van, ami kedvező, de nem veszély nélküli.

- **Szegénységi kockázat, jövedelmi különbségek**

A munkanélküliséggel összefüggésben az EU-ban sok ember (10-21 %, 2000) él a szegénységi küszöb alá kerülésének kockázatát jelentő jövedelmi szinten. A jövedelmi különbségek óriásiak országok és ágazatok, illetve beosztás tekintetében. Az inaktivitás a szegénység újratermelődését eredményezi. Mivel Magyarországon a képzetlenek közül dolgoznak a legkevesebben, e folyamat hosszú távú hatására kell számítani. A

szegénységi kockázat különösen az etnikai, Magyarországon a cigány kisebbséget veszélyezteti. Gond a gyermekszegénység növekedése is. Ehhez járul Magyarországon az emberek rossz egészségi állapota, alacsony szintű egészségtudatossága. Erősödnek a társadalmi devianciák és magas az öngyilkosságok száma.

- **Csökkenő (munkavállalási korú) népesség**

A természetes népszaporulat egész Európában alacsony, a népesség esetlegesen megfigyelhető növekedés (0,3 %) nagyrészt a bevándorlásból származik. Magyarországon évtizedekkel hamarabb megkezdődött a csökkenés, kivéve azokat a régiókat, ahol a cigány népesség magas szaporulata ezt kiegyensúlyozza, vagy növekedéssé formálja át. Ennek legsúlyosabb következménye a munkavállalási korú (15-64 éves) népesség csökkenése, illetve az idősek (65 évesek is idősebbek) arányának növekedése, vagyis általános előregedés várható. Az eltartottak aránya folyamatosan nő. Ezt súlyosbítja, hogy a munkavállalási korú népesség jelentős része sem talál munkát (2002-ben az EU-ban 64 %-uk dolgozott ténylegesen, az újonnan csatlakozott országokban csak 56 %-uk). Erre adott válaszként az EU a munkavállalás kitolását adja (Európai Foglalkoztatási Stratégia; élethosszig tartó tanulás). Magyarországon rendkívül erőteljesen megfigyelhető e folyamat, a munkaerőpiaci részvétel nagyon alacsony.

- **„Átlag család” hanyatlása**

Részen összefügg ezzel az „átlag család” (házaspár gyerekekkel) hanyatlása, az EU társadalmában egyre nagyobb számban vannak az egyedül élők vagy gyermeküket egyedül, nevelők. Ez egyébként az urbanizációs tendenciát erősíti és kisebb háztartásokat, növekvő lakásigényt jelent.

- **Cigányság problémája**

Az EU-ban a cigányság száma a 2004-ben csatlakozott államok cigány népességével megkétszereződött, s további kétszereződés várható Bulgária és Románia csatlakozásával. Magyarországon a cigányság foglalkoztatása jelentősen visszaesett 1990 után, ennek megfelelően jövedelmi és szociális helyzetük is problémás. 1990 óta felnőtt egy generáció, amelynek lényegében nincs munkaerőpiaci tapasztalata, ennek megfelelően munkakultúrája, képzettségük pedig hagyományosan alacsony. Problémájukra a szolgáltató szektorok esetleges munkahelyteremtése így nem hozhat megoldást. A jászberényi kistérség érintett a problémában.

- **Információs és tudásalapú társadalom igénye**

A gazdasági szerkezetváltás hatására nő az iskolai végzettség, a magasabb képzettség, a tudás, szaktudás szerepe. Az iskolai végzettség tekintetében EU szinten Magyarország kedvező helyzetben van. Az EU elsődleges célja, hogy a világ legversenyképesebb tudásalapú társadalmává és gazdaságává váljon. Ezzel együtt értelmezik az információs társadalom kialakulását, melyet az információtechnológia és a telekommunikáció fejlődése gyorsított fel. E tekintetben azonban veszély a társadalom szétszakadása (ez területi jelleget is ölthet) egy művelt, képzett, az új technológiákat alkalmazni képes, minőségi állásban dolgozó, magas jövedelmű rétegre és egy olyan rétegre, amely tudásában, képzettségében, mentalitásában is leszakad (a digitális szakadék mellett a legnagyobb veszély a tudásbeli leszakadás. Miközben nő a funkcionális analfabéták száma). A szegényebb régiókban nagy a lemorzsolódás (iskolából való kimaradás). Az információs társadalom így nem csökkenti, hanem növeli a regionális különbségeket. Magyarország az információs társadalom összetevőit tekintve számottevő lemaradással bír.

- **Kutatás-fejlesztés és innováció felértékelődése**

A gazdasági szerkezetváltás felértékeli a K+F és az innováció jelentőségét. Ebben azonban a nagyvállalatok és a fejlett régiókban, nagyvárosokban működő vállalkozások

vannak előnyben. A hátrányosabb helyzetű régiókban a vállalkozások el vannak zárva a nemzetközi K+F hálózatoktól és kutatási központoktól. Magyarország hátrányát növeli, hogy a GDP-hez viszonyítottan sokkal kevesebbet költ K+F-re (0,89 % az 1,95 %-kal szemben), és az is néhány városra koncentrálódik. Az EU a lisszaboni célok között a kutatási intézmények és az ipari vállalatok közötti szorosabb kapcsolatot jelöli meg.

- **Veszélyeztetett természeti és kulturális örökség**

A gazdaságban és társadalomban zajló folyamatok veszélyeztetik a természeti és kulturális örökséget (kultúrtájak, épített örökség). Az EU ezért regionális politikája egyik prioritásává választotta a természeti és kulturális örökség megőrzését. Magyarországon probléma, hogy egyenlőtlen a tudáshoz és a kultúrához való hozzáférés.

- **Környezeti értékek felértékelődése**

A környezetvédelemre vonatkozó göteborgi célkitűzések egyik fő területe a víz, vagyis a vízhez való hozzájutás és az édesvízkészlet megőrzése, továbbá a fenntartható vízgazdálkodás alapjaként a Víz Keretirányelv szerint történő integrált vízgyűjtő gazdálkodás alapelve. További kiemelt területek a hulladékkezelés, a klímaváltozás kivédése és a biodiverzitás megőrzése (Natura 2000 területek). Az energiaimporttól való függőséget oldhatja és a környezeti terhelést csökkentheti a megújuló energia szerepének célul tűzött növelése (12 %-ra). Magyarországon a fenntarthatóság szempontjai csak részben érvényesülnek, a környezettudatosság alacsony.

- **Együttműködés igénye, hálózatok**

Az EU-ban a területi kiegyenlítés és a gazdasági versenyképesség miatt fontos alapelv az európai kapcsolati háló megteremtése, vagyis az európai szintű integráció, a közlekedési, telekommunikációs és energiaszolgáltatási hálózatok megteremtése, továbbá a helyi, regionális térségi, szektorális és intézményközi együttműködés erősítése. Magyarországon az ezt szorgalmazó eszközök ellenére alacsony a KKV együttműködési hajlandósága, nagy a bizalmatlanság. A civil szektor sem eléggé erős.

A fenti folyamatok alakítják az **Európai Unió regionális és vidékfejlesztési politikáját**, melynek hangsúlyai így a következők:

- *Innováció és vállalkozásfejlesztés* a tudásalapú gazdaság és társadalom megteremtése és a versenyképesség növelése érdekében. Ebben szempont a KKV-k helyzetbe hozása.
- *A foglalkoztatás növelése, új munkahelyek teremtése* a teljes foglalkoztatottság megteremtése céljából. Ennek részeként az „élethosszig tartó tanulás” elérése, ezáltal az idősebb népesség munkaerőpiacon tartása, hogy csökkenjen az eltartottak aránya. További szempont a foglalkoztatási hátrányok felszámolása, így a nők foglalkoztatásának és jövedelmének javítása, a fogyatékkal élők számára foglalkoztatási esélyek biztosítása, továbbá a hátrányos helyzetű rétegek, például a cigányság speciális foglalkoztatásának biztosítása.
- *A tudásalapú társadalom* megteremtése érdekében a gazdasági szerkezetváltás elősegítése, a magasabb hozzáadott értéket előállító ágazatok, tevékenységek preferálása, az információs technológiák alkalmazása, a felsőoktatás kiemelt jelentősége.
- *A környezeti szempontok* előtérbe kerülése, így a környezetvédelem, a vízgazdálkodás, a fenntartható gazdálkodás, a természetvédelem.
- *A vidékfejlesztési politika* a vidéki térségek hátrányának csökkentése, felzárkózási esélyeik növelése céljából három prioritást fogalmaz meg: a *mezőgazdaság és erdészet versenyképességének javítását, környezet és vidék fejlesztését*, abban például az agrár-

környezetvédelmet, valamint a *vidéki életminőségét és a vidéki gazdasági szerkezet diverzifikálását*, továbbá a LEADER tengelyt. A gazdasági diverzifikációban a mezőgazdaságon kívüli tevékenységeket, a turisztikát és a mikrovállalkozások fejlesztését, az életminőség javításában a gazdaság és a lakosság számára nyújtott alapszolgáltatásokat, a falvak megújítását és fejlesztését, valamint a vidéki örökség megőrzését jelöli meg. Fontos szempont továbbá helyi fejlesztési stratégiák elkészítése és az Európai Vidékfejlesztési Hálózat kialakítása. A vidékfejlesztés sajátos szempontjai továbbá az *alulról jövő kezdeményezések, a helyi erőforrásokra való támaszkodás, az integráltság és a partnerség*.

A magyarországi **fejlesztéspolitikai dokumentumok**, így a Nemzeti Stratégiai Referencia Keret, valamint az ágazati és regionális Operatív Programok, továbbá a Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program e szempontokat integrálva készülnek. A jászberényi kistérség szempontjából kiemelkedik az Észak-alföldi régió tervezett operatív programja.

A nemzeti fejlesztéspolitikai környezet másik eleme a támogatásokat biztosító programokon túl a **kistérségi intézményrendszer** jövője. A kistérség az elsődleges területfejlesztési funkción túl jelenleg is „többcélú”, tehát közigazgatási, közszolgáltatási szervező feladatokat vállalt fel, és a tervezett közigazgatási reform ezt a szerepkörét kívánja erősíteni. Mindez a kistérségi fejlesztésnek az eddiginél határozottabb keretet biztosít, de továbbra is nagy hangsúly marad a helyi megoldásokon.

II.2. Kapcsolódási pontok

A fejezet a kistérség fejlesztési koncepciójának, stratégiai és operatív programját meghatározó legfontosabb országos, regionális, megyei és kistérségi programok cél-, ahol lehet, intézkedés- és támogatási tevékenység rendszerét mutatja be. A következő programok szabnak irányt a térség fejlesztésének:

1. Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK)
2. Az Észak-alföldi régió területfejlesztési koncepciója és stratégiai programja
3. A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja,
4. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció
5. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési és Stratégiai Program (2007-2013)

Ezek mellett a kistérség jelenleg is több, elfogadott programmal rendelkezik. A legfontosabbak:

6. Jászsági Kistérségi Fejlesztési Koncepció és Program (1999),
7. A Jászsági Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program aktualizálása (2004),
8. Jászsági Kistérségi és Települési Környezetvédelmi Program
9. Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja (2005)

A tervezésnél továbbá figyelembe kell venni a kistérség jelenleg aktuálisan elfogadott „Kistérségi célrendszerét”, mely a régió programjához igazodva 5 stratégiai célt tartalmaz.

Vizsgálataink alapján érzékelhető, hogy a legfontosabb fejlesztési célok, beavatkozási területek különböző szinten és mélységben minden programban megtalálhatók.

II.2.1. Az Országos Területfejlesztési Koncepció Észak-alföldi régióra vonatkozó fejlesztési céljai⁵

Az OTK átfogó, a területi kiegyenlítést, a kiegyensúlyozott területi fejlődést célzó, többek közt a vidéki térségekre, köztük a tanyás vagy a nagy arányú cigány népességgel rendelkező térségekre, a kiemelt térségekre, így a Tisza-mente térségére külön célokat is megfogalmazó célrendszere mellett az egyes régiókra is megjelöl sajátos célokat. A következő területi célok érintik a jászberényi kistérséget:

- *Az innovációk átvételére és továbbítására alkalmas, dinamizálható kis- és középvárosokban (Mátészalka, Hajdúszoboszló, Karcag, stb.) a térszervező erő növelése, a népességmegtartó erő fokozása, a társadalmi-gazdasági-kulturális vonzerő növelése, az elérhetőség javítása, az ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése, a tömegközlekedés fejlesztése, a foglalkoztatás bővítése, szerkezetátalakítás;*
- *A Tisza-mentéhez kapcsolódó térségek felzárkóztatása és fejlesztése, sajátos, integrált komplex fejlesztési lépések keretében (helyi gazdaságfejlesztés, víz- és tájgazdálkodás, környezetvédelem, turizmus, vidékfejlesztés);*
- *A periférikus és hátrányos helyzetű térségekben a versenyhátrányok feloldása, a térségi centrumtelepülésekhez való kapcsolódás erősítése, integrált felzárkóztatási és munkahelyteremtő programok beindítása, a helyi termelési hagyományokra épülő iparágak megerősítése, továbbá az oktatási, egészségügyi, szociális és a kulturális, közművelődési ellátás infrastrukturális és humán feltételeinek megteremtésére, a térségi alapon szervezett közszolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítése, a vonzó települési környezet és a biztonsági szolgáltatások fejlesztése, örökségvédelem;*
- *A regionális fejlesztési pólus és az alközpontok (Debrecen, Nyíregyháza, Szolnok), valamint az innovációs tengelyek mentén a tökevonzó és megtartó képesség növelése, a logisztikai adottságok erősítése, az innovatív, magas hozzáadott értéket előállító, magas képzettségű munkaerőre támaszkodó versenyképes gazdaság kialakítása és fejlesztése, a munkaerőpiacok összehangolása, a szolgáltatások kölcsönös igénybevétele és ennek érdekében az elérhetőség javítása;*

II.2.2. Az Észak-alföldi régió területfejlesztési koncepciója és stratégiai programja⁶

A régió víziója: Az Észak-Alföldi Régióban a stratégiai elhelyezkedésből származó előnyökre építő versenyképes gazdaság a tradicionális értékek megőrzésével biztosítja a minőségi élet feltételeit az itt élők számára.

A fejlesztési stratégia: Erőteljes gazdasági szerkezetátalakítás – a progresszív fejlesztés.

⁵ 97/2005 (XII.25.) OGY. Határozat az Országos Területfejlesztési Koncepcióról

⁶ Forrás: Excellence Rt

A Régió missziója: A környezet által kínált lehetőségek kihasználására, valamint a Régió sajátos előnyeire építve az önfenntartó társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése, egyenlő esélyeket biztosítva a Régió teljes területén.

A misszió központjában az önfenntartó társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése áll, ami azt jelenti, hogy a Régió a strukturális támogatások jelentős részét a lehető leghatékonyabban egy olyan versenyképes gazdaság kialakítására kívánja fordítani, amely hosszú távon külső támogatás nélkül is képes biztosítani a minőségi élet feltételeit. A fejlesztés során az adottságokra támaszkodik, a kedvező környezeti feltételek kihasználásával, ugyanakkor el akarja kerülni, hogy a fejlesztés nyertesei mellett vesztesek is legyenek és tovább mélyüljenek a Régió belüli térségi különbségek.

A fejlesztési prioritások kialakítását megalapozó célkitűzések:

- Diverzifikált, versenyképes gazdaság megteremtése a Régió stratégiai elhelyezkedésére támaszkodva.
- A térségi különbségek mérséklése, színvonalas életfeltételek biztosítása a Régió teljes területén.
- Aktív bekapcsolódás az EU csatlakozási folyamatba, a tagságból származó potenciális előnyök kihasználása.

A stratégiai célok elérése érdekében öt fejlesztési prioritás került kialakításra, melyek támaszkodnak a Régió feltárt adottságaira, törekszenek a környezet által kínált lehetőségek kiaknázására és stratégiai választ jelentenek a feltárt problémák jelentős részére.

A fejlesztési prioritások az alábbiak:

- **I. Prioritás – Gazdaságfejlesztés**

A gazdaságfejlesztési prioritás általános célkitűzése a gazdasági szerkezetátalakítás, jelentősen építve a Régió jelentős vállalkozásai és a helyi KKV-k közötti együttműködés erősítésére. A prioritás keretében cél a magas hozzáadott értéket előállító beszállítói hálózatok létrehozása az iparban, a minőségi turisztikai kínálat megteremtése, a külső befektetések növelése, valamint a kis- és közepes vállalkozások megerősítése.

- **II. Prioritás – Mezőgazdaság- és vidékfejlesztés**

A prioritás keretében az általános cél a versenyképes agrárgazdaság megteremtése a vidéken élők életminőségének javításával párhuzamosan. Ennek érdekében célul tűzi ki a mezőgazdasági ágazatok piacképességének növelését, valamint ezzel párhuzamosan a rurális térségek elmaradottságának csökkentését.

- **III. Prioritás – A műszaki infrastruktúra fejlesztése, környezetvédelem**

Az általános cél a Régió elérhetőségének javítása, a természeti és épített környezet védelme, melynek érdekében szükséges a minőségi közlekedési infrastruktúra megteremtése és a Régió logisztikai szerepkörének erősítése, fejlett környezetvédelmi infrastruktúra megteremtése, valamint a vízkárelhárítás és a vízi közművek korszerű infrastruktúrájának megteremtése.

- **IV. Prioritás – Humánerőforrás-fejlesztés**

Ezen prioritás keretében az általános cél a Régió humán erőforrás bázisának megerősítése és innovációs képességének javítása. Ehhez feltétlenül szükséges a lakosság egészségi állapotának javítása, az oktatási rendszer korszerűsítése, kiemelt figyelemmel a munkaerőpiaci igényekre, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok

helyzetének javítása, valamint az innovációs központok és a K+F tevékenységek feltételeinek javítása különös tekintettel a termeléssel való kapcsolat erősítésére.

- **V. Prioritás – Szektorsemleges területek fejlesztése**

Az általános célkitűzés a Régió fejlesztését elősegítő egyéb stratégiai jelentőségű területek megerősítése, konkrétan a költséghatékony és tevékenységorientált intézményfejlesztés, a határmenti együttműködések fejlesztése, a régiómarketing tevékenység fejlesztése, valamint az információs és kommunikációs technológia alkalmazásának elterjesztése.

II.2.3. A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja⁷

A Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló programról szóló 1170/2003. (XI.5.) Kormányhatározat 2. pontja, és a VTT Tárcaközi Bizottsága által elfogadott koncepciója alapján készült el a Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja. A program tervezési területe a teljes tiszai ártér minden településére kiterjed. A 445 település lakosainak száma 1 millió 754 ezer fő (az ország népességének 17%-a), területe az ország egynegyede, 2.272,5 ezer hektár, 4 régiót, 9 megyét és 51 - köztük a jászberényi - statisztikai kistérséget érint.

A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja az árvízvédelmi fejlesztések mellett a természeti- és épített környezet védelmére, az infrastruktúra, az ipar, a mezőgazdaság és a humán tényezők egyidejű és egymásra vonatkoztatott fejlesztésére tesz javaslatot úgy, hogy egy tudatos jövőkép megvalósítása érdekében integrálja e tényezőket, kezeli a városok és a vidéki térségek, falvak eltérő fejlesztési igényeit. A jövőkép értelmében a Tisza-mente legfőbb küldetése, hogy *az együttműködés térségévé váljon*, ahol megvalósul a fenntartható terület- és vidékfejlesztés, amely

- a természeti örökség megóvását, működésének elősegítését tekinti alapnak,
- a hagyományokon, identitástudaton, a társadalmi örökség ismeretén alapul,
- a működésének elősegítésére, fokozatosságra int, szerves fejlődést javasol és lassúbb ütemű fejlődést ígér,
- a periférikus helyzet leküzdését szolgálja,
- integrált.

A árvízvédelmi, tájhasználati és területfejlesztési szempontból paradigmaváltó program elveivel való összhang megteremtése, valamint a programokhoz, projektekhez való csatlakozás lehetőségének biztosítása elengedhetetlenül fontos a VTT árvízi beavatkozásait szolgáló kistérségek, így a Jászberényi kistérség számára is.

⁷ Forrás: VÁTI Kht., MTA RKK ATI, 2005.

A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programjának célpiramisa

JÖVŐKÉP

Az együttműködés térsége

ÁTFOGÓ CÉLOK

A Kárpát-medence természeti rendszerével együttműködő, társadalmilag is hatékony gazdálkodási struktúra kialakítása
A térség népességmegtartó képességét javító, a létbiztonságot garantáló, kiegyenlített és fenntartható társadalmi feltételrendszer biztosítása

PRIORITÁSOK

I. Vízészlet gazdálkodáson alapuló fenntartható táji rendszerek kialakítása	II. Hagyományokon és innováción alapuló képzési és foglalkoztatási lehetőségek hálózatokra támaszkodó fejlesztése	III. A periférikus helyzet leküzdése	IV. A Tisza ökológiai rendszeréhez és társadalmához alkalmazkodó gazdasági struktúra létrehozása	V. A térségi fejlesztési folyamatok demokratizálása és hatékonyságának növelése
--	--	---	---	--

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.1.</i> <i>Ártéri tájrehabilitáció</i>	<i>II.1.</i> <i>Hálózatok fejlesztése</i>	<i>III.1.</i> <i>Belső-külső közlekedési</i> <i>kapcsolatok javítása</i>	<i>IV.1.</i> <i>Magas multiplikációjú</i> <i>vidékgazdaság kialakítása</i>	<i>V.1</i> <i>Partnerségi szervezetek</i> <i>megerősítése</i>
---	--	--	--	---

INTÉZKEDÉSEK

I.1.1. Természetközeli, diverz, mozaikos tájszerkezet kialakítása a mélyfekésű területeken, az ártéri vízrendszer rehabilitálására alapozva I.1.2. Természetközeli tájrészek fenntartása és növelése erdősítéssel, gyepesítéssel, az erdők természeti funkciójának visszaállítása, erdőstratégia kidolgozása I.1.3. Degradációra érzékeny talajokon földhasználat váltás	II.1.1. Civil hálózatok fejlesztése II.1.2. Innovációs kapacitások erősítése II.1.3. A szolgáltatások, valamint az alap- és szakellátások biztosításával a kistéleplések megtartó képességének fokozása	III.1.1. A térség külső elérhetőségének javítása a nemzetközi közlekedési folyosók kiépítésével III.1.2. A Tisza turisztikai és személyhajózási lehetőségeinek megteremtése a kapcsolódó infrastruktúra háttérével együtt III.1.3. A térség belső kapcsolatainak javítása a vasúthálózatok korszerűsítésével és működtetésével III.1.4. A térség belső kapcsolatainak javítása a főúthálózat, alsórendű közúthálózat, kerékpárutak és a folyami átkelések bővítésével, fejlesztésével	IV.1.1. Egyedi arculatú tradicionális vidékipar és környezetvédelmi ipar kialakítása IV.1.2. A rurális tradíciókon és adottságokon alapuló, a piaci feltételekhez is alkalmazkodó speciális termékek előállítás IV.1.3. Meglévő ipari centrumok EU-s normáknak megfelelő fejlesztése és részvállalása a térségi munkamegosztásban IV.1.4. A mezőgazdaság jövedelmezőségének növelése, gazdasági munkamegosztás az EU-s vidékfejlesztési források bevonásával	V.1.1. A szükséges horizontális szerveződések létrehozása a térségi együttműködésekkel V.1.2. A Tisza-menti terület- és vidékfejlesztési, környezetgazdálkodási szervezetek szövetségeinek létrehozása V.1.3. A térségi partnerségi szervezetek és szövetségek ágazati szereplőkkel való megerősítése
---	--	---	--	--

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.2 Vízkezelés gazdálkodás</i>	<i>II.2. Hagyományalapú innovációk ösztönzése</i>	<i>III.2 Tercier és kvaterner hálózatok fejlesztése</i>	<i>IV.2. Széles körű adottságokhoz alkalmazkodó diverzifikált mezőgazdaság kialakítása</i>	<i>V.2. Térségi tervezési folyamatok társadalmasítása</i>
---------------------------------------	---	---	--	---

INTÉZKEDÉSEK

I.2.1. Stratégiai vízkezelési minőségi és mennyiségi megőrzése és bővítése	II.2.1. Szerepek, tradíciók kiterjesztése, integrálása a mindennapok világába	III.2.1. Minőségi szolgáltató rendszer létrehozása	IV.2.1. A változó adottságoknak megfelelő területhasználat kialakítása az agrár-környezetgazdálkodási program alapján	V.2.1. Az országos, az ágazati és területi tervek készítésekor, felülvizsgálatok az érdekharmozáló, érdekérvényesítő szervek szerepének hangsúlyosabbá tétele
I.2.2. Ártéri vízrendszer rehabilitáció, vízviszátartás, a vízjárás szélsőségeinek csökkentése	II.2.2. Lokális, Tisza és Alföld tudat erősítése	III.2.2. Gazdasági szereplők és tudáscentrumok közös információs hálózatának kialakítása	IV.2.2. Ökológiai gazdálkodás és az alacsony ráfordítás igényű gazdálkodás kialakítása, módszereinek elterjesztése	V.2.2. A Tisza-mente integrált programjának társadalmasítása és megvalósítása térségi támogatással
I.2.3. Árvízvédelmi beavatkozások (Vásárhelyi-terv Továbbfejlesztésének árvízvédelmi feladatai, fővédvonalak,)	II.2.3. A rurális tradíciók és az identitás erősítésével a kistérségek kiüresedésének, „gettósodásának” mérséklése	III.2.3. A logisztikai és kereskedelmi szerepkör erősítése a szolgáltatások minőségi és mennyiségi fejlesztésével	IV.2.3. A vízkivezetésen alapuló ártéri tájgazdálkodás	V.2.3. Az intézmények felkészültségének fokozása, amellyel javul a térség abszorpciók képessége
	II.2.4. Sikeres modellek, példaértékű teljesítmények támogatása	III.2.4. Informatikai ellátottság kiegyenlített fejlesztése		

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.3. Környezetbarát infrastruktúra rendszerek kialakítása</i>	<i>II.3. Képzési potenciálok növelése, foglalkoztatási helyzet javítása</i>		<i>IV.3. Térség adottságaihoz alkalmazkodó sajátos idegenforgalmi struktúra kialakítása</i>	
--	---	--	---	--

INTÉZKEDÉSEK

I.3.1. Decentralizált megújuló energiagazdálkodási önfenn tartó rendszerek kiépítése	II.3.1. A hátrányos helyzetű munkaerő foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése		IV.3.1. Együttműködésen alapuló, a turisztikai arculattal harmonizáló terméksomagok kialakítása	
I.3.2. Közműháló zárása és az alternatív szennyvíztisztító programok bevezetése a kis lélekszámú településeken	II.3.2. A digitális informatikai elérhetőségi hátrányok csökkentésével a foglalkoztatás új típusú formáinak elterjesztése		IV.3.2. Az idegenforgalmi infrastruktúra kiépítése	
I.3.3. Jól kidolgozott hulladékgazdálkodási tervekre épülő programok elindítása	II.3.3. Az általános és a speciális képzettségi szint emelése		IV.3.3. Szelid- és ökoturizmus fejlesztése	
	II.3.4. A felsőoktatási hozzáférést akadályozó tényezők mérséklése			

II.2.4. Jász-Nagykun-Szolnok megyei területfejlesztési koncepció⁸

A koncepció jövőképe: Fenntartható fejlődés a sokszínű együttműködés keretében, amely értelmében:

- a centrális fekvés determinálja a sokirányú és sokszereplős regionális és térségi együttműködés szükségességét,
- a Tisza-völgy komplex egységként való kezelése meghatározó szerepű,
- az ökológiai és ökonómiai elvek érvényesítésének helyes aránya a hosszú távú, dinamizált gazdasági-társadalmi fejlődés nélkülözhetetlen tényezője,
- a mezőgazdaság meghatározó szerepet játszik a megye alapvetően vidéki térségeiben,
- a kulturális örökség és a tudásbázis a társadalmi innováció alapja.

A jövőkép megvalósulása érdekében hat átfogó cél került megfogalmazásra a megye számára:

- Lépés- és léptékváltás a megye elérhetőségében: A megye kedvező közlekedés-földrajzi fekvése miatt fontos az adottságokból fakadó lehetőségek kihasználásának előmozdítása érdekében, megye közlekedési infrastrukturális helyzetének javítása a közúti, a vasúti, a vízi és a légi közlekedés átfogó fejlesztésével és modernizációjával.
- A megye társadalmi-gazdasági felzárkózásának elősegítése: A megye versenyképességének és abszorpciós képességének növelése a gazdaságfejlesztési programok kialakításával, a lakosság és a vállalkozások dinamizálásával, együttműködésük erősítésével biztosítható.
- A foglalkoztatottság bővítése: A leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatása, a munka világába történő visszatérésének elősegítése a megye hosszú távú fejlődése illetve a vidéki térségek népességmegtartó képességének erősítése szempontjából egyaránt szükséges.
- A lakosság életminőségének folyamatos javítása: A kiegyensúlyozott, egészséges, élhetőbb környezet feltételeinek megteremtése a megye lakosságának megelégedését és egyúttal a demográfiai folyamatok kedvezőbb alakulását eredményezi.
- Felszíni és felszín alatti vizek hasznosítása, védelme: A környezeti értékek megóvása, a megye meglévő és rejtett vízbázisának átfogó hasznosítása és védelme egyaránt szolgál társadalmi és gazdasági célokat.
- A megyén belüli különbségek csökkentése: A megye kiegyensúlyozottabb fejlődésének biztosítása elősegíti a leszakadó térségek, települések és a megye fejlettebb térségei közötti különbségek csökkentését.

⁸ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Kht, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat Térségfejlesztési Iroda, 2005

II.2.5. Jász-Nagykun-Szolnok megyei területfejlesztési stratégiai program (2007-2013)⁹

A területfejlesztési stratégia a fejlesztési koncepció irányait szem előtt tartva a 2007-2013 közötti időszakra az alábbi stratégiai jellegű célkitűzéseket fogalmazza meg:

- **Lépés- és léptékváltás a megye elérhetőségében**

A megye verseny- és érdekérvényesítő képessége szempontjából alapvető az elérhetőség feltételeinek javítása. A megye központi fekvése, a fővároshoz való közelsége olyan közlekedés-földrajzi adottságok, melyek kihasználása elősegítheti a dinamikus gazdasági fejlődést.

- **Környezeti biztonság növelése, a környezet állapotának javítása**

A környezeti feltételek és adottságok az uniós csatlakozással nagyobb hangsúlyt kaptak. A természet környezeti állapotának fenntartása, az infrastrukturális hálózatok kiépítése és a megújuló energiaforrások hasznosítása növelik a lakosság biztonságát, védik a természeti környezetet, egyben biztosítják a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés alapjait.

- **Gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatási lehetőségek bővítése**

A megye gazdaságának fejlesztése, a foglalkoztatási lehetőségek bővítése a jövőbeni fejlődés egyik legfontosabb tényezője, amely hozzájárulhat a megye felzárkózásához, piacképes, egészséges gazdasági szerkezet kialakításához, ezen keresztül a megye versenyképességének javításához.

- **Humán erőforrás fejlesztése**

A megye versenyképességének és gazdasági-társadalmi modernizációjának alapvető feltétele az emberi erőforrások fejlesztése. A megye gazdasági teljesítménye, fejlesztési lehetőségei, innovációs képessége összefügg a lakosság iskolai végzettségével, egészségi állapotával, innovativitásával. Ezért elő kell segíteni a piacképes tudás megszerzését, az élethosszig tartó tanulás folyamatának kialakítását és a társadalmi innováció erősítését. A térségek, települések tűzoltó, katasztrófavédelmi és bűnmegelőzési tevékenységének javítását, fejlesztését szolgáló tevékenységek a lakosság életfeltételeinek biztosítását szolgálják.

- **Kistérségek kiemelt fejlesztése**

A kistérségi szinten megvalósítható fejlesztések a térség lakossága életminőségének javítását szolgáló fejlesztések, amelyek elősegítik a meglévő intézményrendszer működését, valamint a térség népességmegtartó-képességének fokozását.

A megyei alprogramok

⁹ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Kht, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat Térségfejlesztési Iroda, 2006

I. Lépés- és léptékváltás a megye elérhetőségében

- I.1. A megye bekapcsolása a gyorsforgalmi úthálózatba
- I.2. Főutak 11,5 tonnás tengelyterhelésre történő megerősítése
- I.3. Alsóbbrendű utak felújítása
- I.4. Elkerülő útszakaszok építése
- I.5. Új összekötő utak építése
- I.6. A vasúti fővonalak korszerűsítése
- I.7. Új folyami hidak építése
- I.8. A megye helyi és helyközi tömegközlekedése infrastruktúrájának fejlesztése

II. Környezeti biztonság növelése, a környezet állapotának javítása

- II.1. Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése, árvízvédelem
- II.2. A megyei ivóvízminőség-javító program II. ütemének megvalósítása
- II.3. A Jászság Térségi Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer fejlesztése¹⁰
- II.4. Megyei belvízrendezési program
- II.5. Megyei szennyvízkezelési program
- II.6. Alternatív és megújuló energia hasznosítása
- II.7. Hulladékgazdálkodási rendszerek fejlesztése
- II.8. Megyei erdősítési program megvalósítása
- II.9. Táj- és természetvédelmi fejlesztések
- II.10. Megyei öntözésfejlesztési program
- II.11. Zagyva-Tarna vízgyűjtő program¹¹

III. Gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatási lehetőségek bővítése

- III.1. A gazdasági potenciál fejlesztése a megye Észak-keleti részén
- III.2. Szolnok és térsége logisztikai szerepének erősítése
- III.3. A megye élelmiszeriparának átfogó fejlesztése
- III. 4. Kishajó kikötő hálózat és kapcsolódó infrastruktúra kiépítése, szolgáltatások fejlesztése
- III. 5. Termál- és gyógyturisztikai fejlesztések
- III. 6. Ipari parkok és ipari területek fejlesztése
- III. 7. Az info-kommunikációs infrastruktúra fejlesztése
- III. 8. Turisztikai szálláshelyek fogadóképesség-növelése, minőségjavítása, vendéglátás fejlesztése
- III. 9. Minőségi búzatermesztési program megvalósítása a megyében
- III.10. Turisztikai vonzerők fejlesztése
- III.11. Külsőterületi infrastruktúra fejlesztése
- III.12. A korszerű szarvasmarha- és sertéstartás, -tenyésztés feltételeinek

¹⁰ A Jászság Térségi Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer alprogram szerint a főcsatorna meghosszabbításával az előkészítés, területbiztosítás mellett I. ütemben a Zagyvai ág főművi beruházás kialakítása és a II. ütemű Tarnai ág előkészítése tervezett 2007-2013 között.

¹¹ A Zagyva-Tarna vízgyűjtő alprogramban az árvízvédelmi védővonal és tartozékai, tározók, meder és hullámtérrendezés, illetve monitoringrendszer felállítás tervezett 2007-2013 között.

megteremtése

III.13. Gazdaságfejlesztési intézményrendszer fejlesztése

III.14. Táji adottságokhoz igazodó agrárfejlesztések

III.15. Adottságokhoz igazodó és a helyi tradíciókon alapuló területhasználat
a Tisza mentén és a Tisza-tó térségében

III.16. A kistelepülések élelmiszer kiskereskedelmi hálózatának kialakítása

IV. Humán erőforrás fejlesztése

IV.1. Megyei kórházfejlesztési és rekonstrukciós program megvalósítása

IV.2. Mentőszolgálati ellátás fejlesztése, kistérségi ügyeleti rendszer kialakítása

IV.3. Térségi Integrált Szakképző Központok létrehozása

IV.4. A megyei szakképző intézmények és középiskolák infrastruktúrájának
fejlesztése

IV.5. A Szolnoki Főiskola fejlesztése

IV.6. Beszállítói tudásközpont kialakítása

IV.7. A romák társadalmi integrációjának előmozdítása

IV.8. Megyei szintű szolgáltatást nyújtó szociális intézmények korszerűsítése

IV.9. A foglalkoztatottság növelése és az identitástudat erősítése humánszolgáltatások
javításával a Tisza menti településeken

IV.10. Közlekedési és közbiztonsági fejlesztések megvalósítása

IV.11. A tűzoltóságok, katasztrófavédelmi és tűzoltó szervezetek infrastrukturális,
logisztikai, technológiai és informatikai fejlesztése

A Jászberényi kistérségre vonatkozó megyei programban szereplő alprogramok:

V.1.1. Kerékpárút-hálózat fejlesztése

V.1.2. Bel- és külterületi úthálózat fejlesztése

V.1.3. Településrehabilitáció

V.1.4. Kereskedelmi és lakossági szolgáltatások fejlesztése

V.1.5. Egészségügyi ellátás fejlesztése és egészséges életmód elterjesztése

V.1.6. Szociális és gyermekjóléti ellátások fejlesztése

V.1.7. Lakó- és üdülőtellek kialakítása

V.1.8. Köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése

V.1.9. Roma képzési és foglalkoztatási program

V.1.10. Kulturális intézmények infrastrukturális fejlesztése

V.1.11. Vallási és kegyeleti helyek megújítása, építése

V.1.12. Kistérségi információs rendszer kialakítása

II.2.6. Jászszági Kistérségi Fejlesztési Koncepció és Program (1999)¹²

A fejlesztési stratégia: a főváros elszívó hatásával, valamint előregedéssel, a fiatalabb korosztályokban a cigány népesség növekvő arányával és ennek kapcsán is képzetlenséggel küzdő kistérség megtartó erejének javítása.

E stratégiai cél megvalósításának érdekében a munkahelymegtartás és munkahelyteremtés, illetve a térségi adottságok optimális fel- és kihasználása az operatív célkitűzés.

¹² LCH Európai stratégiák Tanácsadó Kft és a Hitesy és Bartucz Üzleti Tanácsadó iroda konzorciuma

A prioritások és intézkedések:

1. Humán szféra fejlesztés:

1.1. Műszaki felsőoktatás kialakítása, 1.2. Középfokú szakképzés fejlesztése, 1.3. Hátrányos helyzetűek felzárkóztatása, 1.4. Mezőgazdasági tanácsadói rendszer fejlesztése, 1.5. Innovációs képesség fejlesztése (tanácsadás, továbbképzés), 1.6. Helyi felsőoktatás térszervező erejének fokozása, 1.7. EU ismeretek átadása.

2. Munkahely teremtés, megtartás: 2.1. Mezőgazdasági termelő-értékesítő szövetkezetek kialakítása, 2.2. Mezőgazdasági szolgáltató vállalkozások fejlesztése, 2.3. Legelőgazdálkodás fejlesztése, 2.4. Ipari park projekt megvalósítása, 2.5. K+F, innováció támogatás, 2.6. KKV fejlesztés, 2.7. Civil szféra támogatása

3. Térségi adottságok optimális kihasználása:

3.1. Intézményfejlesztés, 3.2. Infrastruktúrafejlesztés, 3.3. Környezetrendezés, 3.4. Településszépítés, 3.5. Tervszerű tájgazdálkodás kialakítása, 3.6. Élelmiszer-feldolgozás fejlesztése, 3.7. Térségmarketing, 3.8. Turizmus.

II.2.7. A Jászsági Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Program aktualizálása (2004)¹³

A program három prioritást határoz meg:

1. sz. prioritás: a mezőgazdasági termelés és élelmiszer-feldolgozás korszerűsítése
2. sz. prioritás: a vidéki lakosság életminőségének javítása
3. sz. prioritás: humán erőforrás fejlesztése

Az általános és speciális célok rendszere a következő:

Általános célkitűzés:

- a mezőgazdasági termék-előállítás versenyképességének növelése
- a feldolgozás korszerűsítése

Speciális célkitűzés:

- minőségi termeléshez szükséges feltételrendszerek kialakítása érdekében beruházások támogatása az állattenyésztésben és a növénytermesztésben
 - az EU környezetvédelmi, állatjólléti- és higiéniai követelményeinek való megfelelés
 - a termelés műszaki-technikai, technológiai korszerűsítése
 - korszerű faj- és fajtaszerkezet
- mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése
 - beruházások támogatása a feldolgozóiparban
 - a mezőgazdasági termékek feldolgozottsági fokának növelése,
 - műszaki-technikai, technológiai fejlesztések,
 - értékesítési csatornáknak való megfelelés elősegítése,
 - termelői csoportok működésének támogatása,
 - élelmiszerbiztonsági fejlesztések

Általános célkitűzés:

- környezeti és természeti értékeink állapotának megőrzése és javítása
- fenntartható mezőgazdasági földhasználat
- agrár-környezetvédelem, a mezőgazdaság környezetbarát fejlesztése

¹³ Jászsági Önkormányzatok Szövetségének illetve a Jászsági Területfejlesztési Önkormányzati Társulásnak a munkatársai életre hívott Előkészítő Munkacsoport

Speciális célkitűzés:

- extenzív gazdálkodási módszerek fenntartása és szélesebb körű alkalmazása
- ártéri gazdálkodási módszerek támogatása
- környezetbarát agro-technológia alkalmazása
- a termőföld, a vízkészlet, a levegő állapotának javítása

Általános célkitűzés:

- vidéki táj értékeinek megóvása, tájfenntartás

Speciális célkitűzés:

- tájfenntartó tevékenységek támogatása:
 - mezőgazdasági termelésre kedvezőtlen adottságú területeken történő földhasználat fenntartása
 - a műveletlen területek hasznosítása a megfelelő kultúrtáj kialakítása érdekében

Általános célkitűzés:

- vidéki életminőség javítása, munkakörülmények javítása
- a vidéki térségekből történő elvándorlás csökkentése, a népességmegtartó erő növelése
- munkahelyteremtés és megőrzés
- tőkevonzó képesség növelése

Speciális célkitűzés:

- a vidéki foglalkoztatási és jövedelemszerzési lehetőségek bővítése
 - erdősítés
 - alternatív jövedelemszerzési lehetőségek kialakítása, agrártevékenységek diverzifikációja
 - a turisztikai potenciál kihasználása, falusi turizmus feltételeinek javítása
 - kézműipari tevékenységek fejlesztése
- a vidéki környezet vonzóbbá tétele
 - épített, kulturális és természeti értékek megőrzése és megújítása
 - közösségi terek kialakítása
 - települési infrastruktúra növelése
 - szolgáltató rendszerek minőségének fokozása
- mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése
 - mezőgazdasági utak fejlesztése
 - tanyák villamosítása
 - öntözőrendszerek fejlesztése (Jászsági Főcsatorna)
 - belvízkárok megelőzése

Általános célkitűzés:

- emberi erőforrások fejlesztése

Speciális célkitűzés:

- szakmai át- és továbbképzés az agáriumban
- a roma lakosság beilleszkedését elősegítő programok támogatása elsősorban a képzettségi szint növelésével
- munkaerő kereslethez igazodó szakképzési rendszer kialakítása
- oktatási intézmények infrastruktúrájának korszerűsítése
- információs társadalomba történő beilleszkedés elősegítése

Az alprogramok rendszere az alábbi:

1. sz. prioritás: a mezőgazdasági termelés és élelmiszer-feldolgozás korszerűsítése

1. alprogram: termékszerkezet-váltás elősegítése, alternatív földhasználat támogatása
2. alprogram: mezőgazdasági, élelmiszeripari vállalkozások versenyképességének növelése, beruházásaik támogatása
3. alprogram: termelői és értékesítési csoportok létrehozása

2. sz. prioritás: a vidéki lakosság életminőségének javítása

- 4. sz. alprogram: természeti erőforrások védelme
- 5. sz. alprogram: települési, mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése
- 6. sz. alprogram: falumegújítás, kulturális örökség megőrzése
- 7. sz. alprogram: falusi turizmus fejlesztése

3. sz. prioritás: humán erőforrás fejlesztése

- 8. sz. alprogram: humán erőforrások fejlesztése

Az említett alprogramok összesen 20 intézkedést tartalmaznak.

II.2.8. Jászsági Kistérségi és Települési Környezetvédelmi Program (2003)¹⁴

A 2003-2008 közötti időszakra szóló program területei és céljai az alábbiak:

Levegőtisztaság - védelem

- Az ipari eredetű emisszió csökkentése (gázok, toxikus anyagok, szálló és ülepedő por, egyéb szennyezők)
- A talaj eredetű porterhelés csökkentése
- A környezeti levegő minőségének javítása a nagyobb szennyezettségnek kitett településeken
- A közlekedési eredetű légszennyezés csökkentése
- A bűzszenyezések mérséklése
- A pollenszenyezés csökkentése

Vízvédelem

A felszíni vizek minőségével kapcsolatos célok:

- A felszíni vízkészletek vízmennyiségének és vízminőségének védelme
- A Zagyva folyó, a Jászberény városi Zagyva holtág, a Tarna folyó a Gyöngyös patak és a Csátés főcsatorna vízminőségének romlásának megakadályozása
- Takarékos vízhasználat a vízhiányos helyzetek kialakulásának elkerülése céljából
- Az élővízbe bevezetett szennyvizek által okozott szerves-anyag terhelés csökkentése az eutrofizáció mérséklése céljából a belvízelvezető csatornák vízminőségének megőrzése, javítása

A felszín alatti vizek minőségével kapcsolatos célok:

- A vízháztartás egyensúlyának kialakítása és megőrzése érdekében a felszín alatti vízkészletek felhasználásának mérséklése
- A nitrát terhelés és a nem természetes eredetű mikroszenyezések csökkentése
- Ivóvízbázis-védelem fejlesztése
- A sérülékeny vízbázisok területén a védősávok és védőidomok fokozott ellenőrzése, védelme

Földvédelem

- a termőföld minőségének, termékenységének megőrzése, javítása
- a termőföldterület csökkenésének minimalizálása
- a környezeti károkozás lehetőségeinek csökkenése

¹⁴ Hazai Térségfejlesztő Rt.

Települési és épített környezet védelme

Egészséges, kulturált, biztonságos lakókörnyezet kialakítása, és ezen belül:

- Települési környezet védelme
- Települési környezet tisztaságának védelme
- Kommunális szennyvízkezelés, - gyűjtés, -elvezetés, - tisztítás
- Ivóvízellátás
- Csapadékvízvezetés, bel- és árvízvédelem
- Lakossági zaj-, rezgés- és légszennyezés elleni védelem
- Zöldterületgazdálkodás
- Épített környezet védelme
- Közlekedés
- Energiagazdálkodás

Az emberi egészség védelme

- Megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvíz biztosítása
- A talaj szennyeződésektől való védelme az egészségre ártalmas anyagok táplálékláncba való bejutásának megakadályozása céljából
- A levegő allergén hatású pollenterhelésének csökkentése az asztmás és allergiás megbetegedések visszaszorítása érdekében
- A környezeti levegő minőségének javítása a légúti és egyéb betegségek kialakulásának megelőzése céljából
- Sportolási és rekreációs lehetőségek biztosítása
- A környezeti tudatosság szintjének emelése

Természetvédelem

- a biodiverzitás fenntartása az élővilágban

Tájvédelem

- a természeti táj fenntartása

Hulladékgazdálkodás

- a keletkező hulladék mennyiségének csökkenése
- korszerű hulladékkezelés és –hasznosítás kialakítása
- a környezet terhelésének csökkentése

Zaj- és rezgés elleni védelem

- a 75dBA feletti zajszintek megszüntetése
- zajkibocsátási határértékek megállapítása
- a közlekedési eredetű zaj- és rezgésterhelés csökkentése
- a lakosság nyugodt pihenésének biztosítása

Lakossági környezeti tudat és szemlélet

- a lakosság környezettudatos szemléletének a kialakítása

Környezetbiztonság

- a környezetet és a lakosságot veszélyeztető veszélyekre való hatékony felkészülés megvalósulása

II.2.9. A Társulás által elfogadott kistérségi célrendszer¹⁵ (2005)

A megyei és a regionális stratégia program kidolgozása során (2005-ben) a Társulás munkaszervezete aktívan részt vett a kistérségi programjavaslatok kidolgozásában, a projektelképzelések összegyűjtésében, rendszerezésében.

Az előkészítés során a Társulás munkaszervezetében tevékenykedő vidékfejlesztési és térségmenedzserek figyelembe vették a korábbi és a 2005. évi projektgyűjtések eredményeit, a projektelképzelésekből és a megyei, regionális programozási dokumentumokból kiindulva elkészítették a kistérségre vonatkozó koncepcionálisan követhető és követendő célrendszert.

E célrendszer a Társulási tanács elé 2005. augusztus 15-én került. Az ülésen a tanács tagjai megvitatták a fejlesztési prioritásokat, vita alakult ki a kistérség különböző fejlesztési lehetőségeinek, irányainak előtérbe helyezéséről, amelynek következményeként egyhangúan került elfogadásra (74/2005. (VIII.15.) sz. Társulási határozat) egy kistérségi célrendszer a 2007-2013-as tervezési időszakra.

A célrendszer alapját a humánerőforrás fejlesztése képezte, amelynek segítségével egy versenyképes gazdasági fejlődés érhető el (1. stratégiai cél). Ebben kaptak helyet az úthálózati fejlesztések, amelyek természetes módon elengedhetetlenek egy kistérség gazdaságfejlesztési törekvéseinek elérésében. Ugyancsak ebben a fejezetben található az ipari potenciál és a tudásbázis fejlesztése. Előtérbe kerültek a korábbi programokhoz képest az esélyteremtést és a felzárkóztatást szolgáló célok (2. stratégiai cél), valamint külön prioritásként került megfogalmazásra az egészséges életmód fejlesztésére vonatkozó stratégiai cél (3. stratégiai cél). A gazdaságfejlesztéstől elkülönülten jelenik meg a kistérségi célrendszerben az agrárium fejlesztése, hiszen a térségi adottságokhoz, mezőgazdasági hagyományokhoz igazodva érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni erre a területre (4. stratégiai cél). E területen a legnagyobb jelentőséggel bíró fejlesztési célt a Jászszág térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kiépítése jelenti. Végül, de nem utolsósorban a környezet- és természetvédelmi célok kerültek megfogalmazásra, köztük az egészséges ivóvíz teljes körű biztosítása, illetve a megújuló és alternatív energiahasznosítás elterjesztése (5. stratégiai cél).

II.2.10. A Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezet-gazdálkodási programja (2006)¹⁶

A VTT beavatkozásait befogadó kistérségek területére készített programsorozat részeként készült integrált program azt a célt szolgálja, hogy a kistérségi- és a VTT-hez kapcsolódó fejlesztéseket harmonizálja, és ezen belül segítse elő a kistérség alkalmazkodását, fejlesztési elképzeléseinek új nézőpontból való átgondolását, illetve a kistérségi fejlesztési érdekek, szándékok, projektjavaslatok mind teljesebb érvényesülését a 2007-2013-as ciklusra készülő Nemzeti Fejlesztési Tervben.

¹⁵ A célrendszert készítették a Társulás munkaszervezetében tevékenykedő vidékfejlesztési és térségmenedzserek.

¹⁶ Forrás: VÁTI Kht, MTA RKK ATI, VIZITERV

A 2006. év február-márciusban történt véleményezési eljárás kapcsán, a *Jászszági Többcélú Társulás* elfogadta annak tartalmát (24/2006. (IV. 25.) sz. Társulási határozat), és úgy döntött, hogy a dokumentum alapját képezheti a *Jászszági Fejlesztési Koncepció és Program* elkészítésének.

A program célrendszere a következő:

A Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezet-gazdálkodási programjának célpiramisa JÖVŐKÉP

Az együttműködő versenyképesség kistérsége

ÁTFOGÓ CÉL

A társadalmi-, gazdasági-, természeti környezet összhangjának megteremtése

PRIORITÁSOK

I. Tájrehabilitáció és fenntartható környezethasználat	II. Szerves gazdaságfejlődés ösztönzése	III. Társadalmi összetartozás továbbfejlesztése
---	--	--

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.1. Természeti és környezeti értékek megőrzése</i>	<i>I.2 Infrastruktúra-hálózatok fejlesztése</i>	<i>II.1. Együttműködésen alapuló innovatív gazdasági szerkezet kiépítése</i>	<i>II.2. Táji struktúrákhoz alkalmazkodó termelési szerkezet kialakítása, fenntartása</i>	<i>II.3. Értékmegőrző turizmus fejlesztése</i>	<i>III.1. Közösségi- és térségi identitások fejlesztése</i>	<i>III.2. Sokoldalúan képzett térségi társadalom kialakítása</i>	<i>III.3. Társadalmi szolidaritás erősítése</i>
--	---	--	---	--	---	--	---

INTÉZKEDÉSEK

I.1.1. Természeti értékek aktív védelme I.1.2. Táji és gazdálkodási rendszereket szolgáló vízgazdálkodás I.1.3. Környezeti állapot javítás	I.2.1. A meglévő vízvédelmi rendszerek fejlesztése I.2.2. Környezetbarát infrastruktúra fejlesztése I.2.3. Közlekedési feltételek javítása	II.1.1. Ipari potenciál térségi fejlesztése II.1.2. Fejlett vállalkozói kultúrán alapuló tudásgazdaság és kapcsolódó hálózatos együttműködések fejlesztése	II.2.1. Az adottságokhoz alkalmazkodó tájhasználat II.2.2. Mező- és erdőgazdasági vállalkozások korszerűsítése II.2.3. Termelői együttműködések, termékpályás termelés-értékesítés továbbfejlesztése	II.3.1. Turisztikai termékek tematikus összekapcsolása II.3.2. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése	III.1.1. Jász hagyományokon alapuló helyi -és térségi társadalomerősítés III.1.2. A sokszínű és aktív civilszféra továbbfejlesztése	III.2.1. A szak- és átképzési struktúra megújítása III.2.2. Az innovatív népesség megtartása	III.3.1. Beilleszkedést segítő társadalmi programok ösztönzése III.3.2. Humán közszolgáltatások mikro és/vagy kistérségi továbbfejlesztése
--	--	---	--	--	--	---	---

A 2007-2013-as időszakra szóló – jelen – programozási dokumentum készítése során figyelembe kell venni elsősorban a Társulási tanács által elfogadott kistérségi célrendszert, valamint a VÁTI Kht által – térségi szereplők közreműködésével – elkészített integrált program célpiramisát, így a két dokumentum összhangba hozásával komplex, jól átgondolt kistérségi fejlesztési koncepció és program alakulhat ki. Jelen koncepció célpiramisa e két egymást kiegészítő célrendszer összevetésével, összehangolásával alakult ki, a problémák, megoldandó feladatok, illetve a jászsági projektjavaslatok átgondolásával.

II.3. Társadalom

Az emberi erőforrás meghatározó tényezője a gazdaság versenyképességének, s ezáltal tartós, fenntartható növekedésének. A következő fejezet a kistérség társadalmának helyzetét, települési funkcióit, demográfiai viszonyait, oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális állapotát és ellátottságát (benne a cigány társadalom életkörülményeit) mutatja be, kitér továbbá a civil szervezetekre és az információs társadalomra.

II.3.1. Településhálózat

A Jászszág nagyszerű és egyben sajátos területe hazánkban, történelmi útjának, tájhoz kötődő autonómiája, öngazgatási hagyományainak, kulturális tradícióinak és erős kapcsolati tőkéjének máig ható ereje egyértelműen kiemelik az alföldi táj „egyveretőségéből” és közvetlen környezetéből is.

A kistérség mind területét, mind lélekszámát tekintve a nagyobbak közé tartozik (6., illetve 22. a kistérségi rangsorban), népsűrűsége átlagos, és a településfejlesztés szempontjából kedvező, alapvetően Alföldre jellemző településszerkezet jellemzi. Összesen 18 települést foglal magába.

A Jászszág térszerkezeti, közigazgatási, igazságszolgáltatási, gazdasági és szolgáltatási központja a 28 ezer fős lakosságú középváros, **Jászberény**. Központi szerepet tölt be egészségügyi és szociális területen: itt található a kistérség egyetlen kórháza. A szociális alapszolgáltatások közül a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást kistérségi szinten, a támogató szolgáltatást három település, a város, illetve Jásztelek, Jászfelsőszentgyörgy közigazgatási területén biztosítja. Négy-négy általános és középiskolájával, főiskolai karával kiemelten fontos oktatási központ szerepet tölt be, illetve kistérségi szinten biztosítja a pedagógiai szakszolgálat feladatait. A környező települések bevonásával pedig óvoda és iskolacentrumot kíván létrehozni. Ipari jelentősége meghatározó, az ismert multinacionális vállalat, az Electrolux és fokozatosan kialakult kis- és középvállalkozásokból álló a beszállítói hálózata révén. A város közlekedési szempontból szintén központi szerepet tölt be, hiszen az észak-déli és kelet-nyugati irányú főútvonalak találkozási pontja. Szellemi és kulturális jelentőségét fejezi ki, hogy a jászberényi Jász Múzeumban őrzik a Jászok múltjának írásos és tárgyi dokumentumait, valamint a Jászszág szimbólumát a legendás Lehel-kürtöt, amely az ország egyik legrégebbi történelmi ereklyéje. A civil szerveződéseknek kisugárzása jelentős a kistérségre is (Városvédő és szépítő Egyesület, Sportegyesület, Jászszági Vendéglátók Egyesülete, Jászszági Menedzser Klub stb.).

A jászszági települések a volt hódoltsági település-hálózati sajátosságoknak megfelelően nagy szemű hálózatot alkotnak, többségük lélekszáma meghaladja a 2000 főt, sőt, két 6 ezer fős óriásfalut, és három szintén 5-10 ezres kisvárost is találunk. A pusztásodott és tanyai szintről – a többszörösen zavart körülmények ellenére – újraszerveződő települések közül csak két 1000 fő alatti lakosságú település van a kistérségben.

A kisvárosok közül **Jászapáti** nyerte el a legkorábban a városi rangot 1989-ben. A város kistérségen belüli funkcióbetöltése a környezetgazdálkodás területén jelentős, hiszen a Régió-Kom Térségi Társulás gesztoraként működik már több éve. Ugyancsak központi szerepet játszik a település a szennyvízkezelés megoldásában, hiszen Jászkisér és Jászszentandrás szennyvizét is befogadja és kezeli. Elindította továbbá a helyi vidékfejlesztés alapjául

szolgáló LEADER+ programot **Jászdózsa, Jászszentandrás és Jászivány** közösen. Ugyanezen települések együttműködéséből – a feladatmegosztás elvét követve – nőtte ki magát a szélessávú internet megvalósításának pályázata, amelynek gesztora **Jászdózsa** lett. Ugyancsak Jászdózsa a "gesztora" a Jászágó-Jászdózsa intézményfenntartó társulásnak, amely az oktatás-nevelés területén jelent fontos szerepet. A község komoly lépéseket tesz azért, hogy ökofaluvá váljon.

Jászárokszállás 1991-ben emelték városi rangra, hiszen térségben betöltött szerepköre ezt alapvetően indokolta tette. A város elhelyezkedéséből adódóan közvetlen kapcsolatot teremthet a térséget megközelítő autópálya (M3) irányába, amely egyértelműen segíti iparban betöltött fontos térségi szerepkörét. Vonzáskörzete a Jászságon túlnyúlik, jelentős kereskedelmi és ipari központként funkcionál. Az egészségügy területén kulcsfontosságú jelentőséggel bír, hogy a korábban tervezett, s a megye fejlesztési terveiben is szereplő mentőállomás a közeljövőben megvalósul.

Jászfényszaru 1993-ban avatták várossá. A kistérségen belül sajátos helyzetű - három régió és öt kistérség határán fekvő város - földrajzi fekvéséből adódóan - hasonló szerepkört tölt be, mint Jászárokszállás. Vidékfejlesztési központként kíván funkcionálni, amelyet a Bedekovich Népfőiskolai Társaság évek óta aktívan segít. Iparban betöltött jelentős szerepe ismertté és a térségben meghatározóvá teszi a várost. Ezt alapozza meg az ipari park és a település infrastruktúrájának folyamatosnak tekinthető fejlesztése, és nagymértékben elősegíti a Samsung gyár termelési potenciáljának fokozása is. Az egészségügy területén a központi ügyeletben a szomszédos Hatvannal kíván együttműködni **Pusztamonostorral** egyetemben, amely jól demonstrálja, hogy a kistérségek közötti együttműködés elősegítheti a hatékonyabb közszolgáltatások ellátását. Pusztamonostor főút-menti fekvése indokolja közlekedési, raktározási szerepének erősödését.

A korábbi mezőváros **Jászladány** is törekszik a rang ismételt elérésére, amelynek egyik irányául az oktatási és egészségügyi fejlesztést jelöli meg. Oktatási és roma integrációs programja minta lehet egy közös jászsági integrációs program számára, és hasonlóképpen a jász identitást erősítő, tudatosító oktatási-nevelési gyakorlata is, amely egyben záloga a többszörösen cserélődött lakosság tetterős társadalommá szervezésének. Tervezett nappali gimnáziuma választási lehetőséget jelent majd a környékeliek számára is. A tervezett alapítványi szociális otthon Jánoshida, Jászsalsószentgyörgy, Alattyán, Jászboldogháza és Jászladány igényeinek ellátását szolgálja majd. Szolnok közelsége miatt inkább ide vonzódik (munkahelyek, kereskedelem, munkaügyi központ, kórház). Közlekedési fejlesztései szintén a 4.sz. főút felé kötik. Az eredetileg tervezettől eltérően alakuló jászsági szennyvízfejlesztések következtében sajnos úgy tűnik, elesett a kistérségen belüli társulási lehetőségtől.

A másik nagyközség, **Jászkisér** szociális és egyéb kistérségi feladatok szervezésével kíván városi rangot elérni. A kistérségi feladatvállalást mint települési megtartóerejét segítő lehetőséget fogja fel. Ma is magas színvonalú nevelő közösségére alapozva e területen Jászivány és Jászszentandrás településekkel tárgyalásokat kezdeményezett intézményfenntartó társulás létrehozására vonatkozóan. E társulási forma kezdeményezője a Jászsági Többcélú Társulás volt. A nagyközség Teleházának, Baráti Körének és tűzoltó szervezetének erőssége fontos lehetőség közösségi élete, továbbfejlődése és kistérségi feladatvállalása szempontjából. A közlekedéshálózatban való elhelyezkedése révén a Tisza felé (elsősorban Pély, Tiszasüly, Kőtelek és Nagykőrű irányában) fontos közlekedési szerepe van. Magas roma népességarány melletti együttélése okán szintén hasznosítható

tapasztalatokkal szolgálhat a kistérség más települései számára szociális, és beilleszkedést segítő gyakorlatával. A település területét érinti a VTT árvíztározás, és ennek kapcsán lehetősége nyílik tájhasználatának átgondolására, illetve az ezzel kapcsolatos – máshol is hasznosítható – tájrehabilitációs, vízháztartási, földhasználati információk továbbadására.

A két 1000 fő alatti település: Jászágó és Jászivány. **Jászágó** esetében meghatározó a helytörténeti-iskolatörténeti gyűjtemény, tájház ill. az erdei iskola beindítása. A pusztaszintről újraindult, tanyavilágból 1952-ben önállósult mai község Jászárokszáláshoz szorosan kapcsolódik, mind történelmi múltjukra való tekintettel, mind közigazgatási szempontból. Fejlődési lehetőségként áll előtte a Jászberény-Jászágó közötti közútfejlesztés és az ehhez kapcsolódó egyéb közlekedési és infrastrukturális fejlesztések. Kistelepülésként nagy erőfeszítéseket tesz azért, hogy minden intézményét megtartsa. A Társuláson belül elsőként hozott létre oktatási-nevelési mikrotársulást Jászdózsával. Községi életének motorja a Jászágóiak Baráti Köre.

Jászivány sokkal összetettebb vizsgálatot kíván. A Jászapáti pusztájaként indult, talán kissé elszigetelt település napjainkban is sajátosan kapcsolódik központjához. Elsősorban gazdasági és egészségügyi téren vonzódik a városhoz. A településnek felül kell vizsgálni a fejlesztési terveit, valamint aktualizálni kell azokat, hiszen felkészülten kell a közelgő beruházások elé állnia. Közvetlen közelében fog elhaladni a jelen tervek alapján az M8 -as gyorsforgalmi út, valamint a települést érinti a Jászági főcsatorna is. E fejlesztések nagy lehetőséget adnak a településnek, ám törekedni kell arra, hogy mindezen beruházások környezetkárosító hatások nélkül valósuljanak meg. Jászivány közigazgatási területén található ugyanis a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet részét képező szikes gyepek, amely érzékeny természeti terület és különleges természetvédelmi értéket képvisel. Ebből következően környezet- és természetvédelmi területen központi szerepet vállalhat magára, amely egyedülállóan elősegíthetné térségünkben a preventív gondolkodás elterjedését.

Jánoshida kistérségünkben szintén központi szerepet játszik az egészségügyben, hiszen központi ügyeletet hozott létre 2005 közepén több települése részére (Alattyán, Jászsalsószentgyörgy, Jászboldogháza, Jászládány).

A Zagyvára, mint természetföldrajzi adottságra alapozva az Alsó-Jászági települések összefogásával turisztikai termék építésére nyílik lehetőség. Az ehhez kapcsolódó egzakt feladatellátás még további tárgyalásokat kíván a települések és a környező kistérségek között. Kulturális hagyományok megőrzésében is szerepet kíván vállalni a Premontrei rendház felújításával és Jász Képtárrá történő átalakításával.

Jászboldogháza a K+F területén napjainkban is fontos szerepet játszik. A termőföldi adottságok a mezőgazdasági termelésnek és kutatásoknak egyaránt kedveznek, így a Mátra Cukor Rt. cukorrépa technológiafejlesztő kísérleteket, a Fajta Kísérleti Bt. pedig búzatermesztési kutatásokat végez a község határában. A falu jellegzetessége továbbá a termálvízű strand, amelyet a jövőben turisztikai szerepéből adódóan fejleszteni kell.

Alattyán 2006. július 1-től új oktatási intézményfenntartói társulásban vesz részt Jásztelek és Jánoshida településekkel együttműködve. Gecse Árpád festőművész szintén a település hírnevét emeli, akinek a szülőházában művésztelep került kialakításra. Ez hozzájárulhat a település kistérségben betöltött szerepének megismeréséhez. Cigány Kisebbségi Önkormányzatával, a község lakóival sok eredményt értek el az infrastruktúra fejlesztésében.

Jásztelek a XVI. századtól a Jászság teljes jogú tagja. A gyönyörű Zagyva-menti természeti környezettel ölelt és gazdag kulturális hagyományokkal bíró falu Tájháza része a Világörökség várományos tájház hálózatnak. E település a befogadója a Jászsági és Dél-hevesi regionális hulladéklerakó telepnek. Jászberényhez való közelsége nemcsak előny, hanem egyben gond is: iskolásai elszívását jelenti.

Jászsószentgyörgy a Jászság legdélibb települése. Kapcsolatai a térségen is túlnyúlnak, leginkább Szolnok irányába. A közúthálózat fejlesztése, valamint a szennyvízhálózat kiépítéséből fakadóan az utóbbi évek folyamán dinamikusan fejlődött, lehetőséget teremtve ezáltal az élhetőbb település érdekében.

Jászfelsőszentgyörgy Jászberény szomszédságában a mezőgazdaság területén mutat kiemelkedő szerepet, hiszen itt szinte mindenki fíliás paprikatermesztéssel foglalkozik. Jászfelsőszentgyörgy lehetőségei között kell említeni a Tápió-menti kistérséggel való együttműködést természetvédelmi, valamint az ehhez kapcsolódó turisztikai területen. A kistérségen belül az egyik legnagyobb roma lakosságú település, sok szociálisan problémás (városokból kiköltözők) tanyával, jelentős problémákkal, melyeket a település intézményrendszere nem képes nyomonkövetni, ezért kistérségi segítségre szorul.

Jászkóhalma lakosságszáma az előző évhez képest emelkedést mutat, amely annak köszönhető, hogy Jászberény vonzáskörzetéhez tartozik, és sokan költöztek ki a városból. Jászapátihoz fűződő kapcsolata is jelentős, hiszen a központi ügyelet vonatkozásában hozzá tartozik. Itt is nagy gondot jelent az iskolás gyerekek Jászberénybe hordása.

Jászszentandrás a leginkább tanyás település. Szintén kétfelé is vonzódik, foglalkoztatási szempontból Jászberényhez, az orvosi ügyeletben, szennyvízrendszerben Jászapátihoz. A település több lábon álló gazdaságának jelentős szeletét képezi már ma is többféle szolgáltatást nyújtó idegenforgalma, nemzetközi forgalmú, részben felújított strandja és kempingje. A község zsákhelyzetét súlyosbítja, hogy az autóbuszok alig állnak meg a bekötőútjánál. A csökkent gyerek születés miatt nehéz iskolafenntartás gondját térségi jelentőségre számottartó Waldorf iskola indításával ellensúlyozza.

A településszerkezeti képhez tartozik az is, hogy az előbb pusztásodott Jászság a 18. században **tanyásodott**, aminek nyomai a mai napig fennmaradtak: a külterületen élő népesség aránya még ma is jelentős pl. Jászberényben (a 2001. évi Népszámlálás adatai szerint 1773 fő, a város népességének 6,3%-a), Jászfelsőszentgyörgyön (120 fő, 6,7%), vagy Jászszentandráson (516 fő, 19,2%). Maga Jászberény ugyan a nagyobb kistérségcentrumok közé tartozik, azonban nagyszámú, jórészt népes településekből álló környező települések miatt a centrum népességi súlya közel egyharmados (az átlag 50%).

A lakosság ellátására szerveződött kistérségi ellátó rendszerek részletes leírását és fejlesztési szükségleteit a szakági fejezetek (oktatás, egészségügy, szociális) tartalmazzák. Itt a közintézmények összefoglalását adjuk:

2. Táblázat: Intézményközpontok és illetékességi területek

Intézmény megnevezése	Központ/kirendeltség	Illetékességi terület (hozzá tartozó települések)
Gyámhivatal	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászsósószentgyörgy, Jászberény, Jászboldogháza, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfákóhalma, Jásztelek
	Jászárokszállás	Jászágó, Jászárokszállás, Jászdózsa
	Jászapáti	Jászapáti, Jászivány, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás
	Jászfényszaru	Jászfényszaru, Pusztamonostor
Munkaügyi kirendeltség	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
	Szolnok	Jászládány
Rendörkapitányság	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor ¹⁷
Rendörörsök	Jászapáti, Jászárokszállás Jászfényszaru Jászládány	
Városi Bíróság	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Városi Ügyészség	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Közzeti Földhivatal	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Okmányiroda	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászberény, Jászboldogháza, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfákóhalma, Jásztelek
	Jászárokszállás	Jászágó, Jászárokszállás, Jászdózsa
	Jászapáti	Jászapáti, Jászivány, Jászkisér, Jászládány ¹⁸ , Jászsószentandrás
	Jászfényszaru	Jászfényszaru, Pusztamonostor

¹⁷ Pusztamonostor az interjúban jelezte közzeti megbízott hiányát.

¹⁸ Jászládány jelezte okmányiroda igényét.

I. fokú építési hatóság	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászsalsószentgyörgy, Jászberény, Jászboldogháza, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfákóhalma, Jásztelek
	Jászárokszállás	Jászágó, Jászárokszállás, Jászdózsa
	Jászapáti	Jászapáti, Jászivány, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás
	Jászfényszaru	Jászfényszaru, Pusztamonostor
Polgárvédelmi kirendeltség	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Erdészeti Igazgatóság	Debrecen	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászládány, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Tűzoltóság	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfákóhalma, Jásztelek, Pusztamonostor
	Jászkisér	Jászapáti, Jászkisér
	Hatvan	Jászfényszaru
	Heves	Jászivány, Jászsószentandrás
	Szolnok	Jászládány
Területi Főépítési Iroda	Debrecen	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Magyar Geológiai Szolgálat	Debrecen	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Bányakapitányság	Szolnok	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Állategészségügy	Szolnok	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Növényegészségügy	Szolnok	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor

APEH	Szolnok	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsza, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat (ÁNTSZ)	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsza, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor
Kistérség (NUTS4)	Jászberény	Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Jászsósószentgyörgy, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászboldogháza, Jászdózsza, Jászfelsősószentgyörgy, Jászfényszaru, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászsószentandrás, Jásztelek, Pusztamonostor

Forrás: TEIR

Nemzetközi szintén az egész Jászság kapcsolati rendszerét meghatározza a jelenleg is futó **CADSES** pályázat, amelyben a görög és a szlovák mikrorégiókkal kötött együttműködési megállapodás további kapcsolatokat eredményezhet. Ezen megállapodás keretében kapcsolódási pontokat keresnek a partnerek **kereskedelmi, logisztikai** vonatkozásban, valamint **oktatási, turisztikai és környezetvédelmi** területeken. Ugyancsak e pályázat keretében a magyar partnerekkel (Gödöllői, Ajkai kistérségek, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum) és a nemzeti irányító hatóság (Váti Kht.) intézményessé vált és egyre erősebbé válik.

A Jászság településeinek nemzetközi kapcsolatait a következő táblázat mutatja:

3. Táblázat: A települések nemzetközi kapcsolatai

Települések	Nemzetközi kapcsolatok
Alattyán	Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2005). Folyamatban van testvércapcsolat kialakítása Romániában.
Jánoshida	Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2005)
Jászsósószentgyörgy	Marossószentgyörgy (Marosvásárhely mellett 3-4000 fős település) – 1999 Tarlow (Lengyelország) - 2002
Jászapáti	1. a Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2001 óta), mely több, mint 70 kis települést foglal magában (mezőgazdaság, ifjúsági cserekapcsolat, turisztika, vegyeskar) 2. a lengyel Łancut járással (2002 óta) (Kulturális, sport, mezőgazdasági, ifjúsági és turizmus) 3. az osztrák Grafenstein településsel (1991) (kulturális, ifjúsági kapcsolat)
Jászágó	Heiteinried(Svájc) – 1170 lakosú település
Jászárokszállás	Tarlow(Lengyelország) Román testvérvárossal kialakulóban (Nagyszómkut)

Települések	Nemzetközi kapcsolatok
Jászberény	Conselve (Olaszország) Vechta (Németország) Sedalia (Amerikai Egyesült Államok) Yazd (Irán) Sucha Beskidzka (Lengyelország)
Jászboldogháza	Sínfalva- Erdély- Románia Jaworze- Lengyelország. (rendezvények, táborozás, közös programok)
Jászdózsa	Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2003)
Jászfelsőszentgyörgy	Jelenleg nincs nemzetközi kapcsolata.
Jászfényszaru	Zakovicsin (Lengyelország) – 2000 Erdély (Bors)
Jászivány	Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2003)
Jászkóhalma	Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2003)
Jáskisér	Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2003) Svájc, Niederlenz
Jászladány	Bassersdorf, Svájc
Jászszentandrás	Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével (2003)
Jásztelek	Kosy (Lengyelország) Carignan-Mouzon-Raucourt Kantonok Szövetségével
Pusztamonostor	Jelenleg nincs nemzetközi kapcsolata.

Forrás: Települési önkormányzatok, a Társulás Titkárságának gyűjtése

II.3.2. Demográfiai helyzet

Az 1870-2001 közötti időszakra vonatkozó történeti népességelemzés szerint a Jászberényi kistérség népességminimuma 1870-re, maximuma 1941-re esik. Ettől némileg eltérő a településenkénti vizsgálat eredménye: ugyanis a legkevesebb népességű időszakok megoszlának az 1870-es év (10 település) és a rendszerváltás utáni időszak (8 település) között, a lakosság csúcsidőszakai jellemzően 1930 és 1949 között sűrűsödnek (1930 – 3 település, 1941 és 1949 – 6-6 település).

4. Táblázat: A népesség alakulása, 1970-2005

Település	Népesség (fő)				
	1970	1980	1990	2001	2005
Alattyán	2084	2089	1929	2060	2097
Jánoshida	3193	3037	2603	2680	2666
Jászágó	1362	1052	830	726	732
Jászsószentgyörgy	4198	4157	3831	3836	3766
Jászapáti	10233	10332	9822	9672	9564
Jászárokszállás	9377	9522	8694	8220	8112
Jászberény	29763	31402	29461	28203	27458
Jászboldogháza	1973	1968	1930	1826	1767
Jászdózsa	3077	2810	2391	2219	2227
Jászfelsőszentgyörgy	2082	1967	1831	1803	1850
Jászfényszaru	6525	6429	5839	5833	5882
Jászivány	869	618	488	433	432
Jászfákóhalma	3464	3234	3047	3150	3155
Jáskisér	6565	6346	5802	5778	5637
Jászladány	7139	6659	6028	6194	6109
Jászszentandrás	3980	3615	3039	2683	2584
Jásztelek	1911	1750	1682	1775	1732
Pusztamonostor	1846	1873	1780	1684	1656
Kistérség összesen	99641	98860	91027	88775	87426

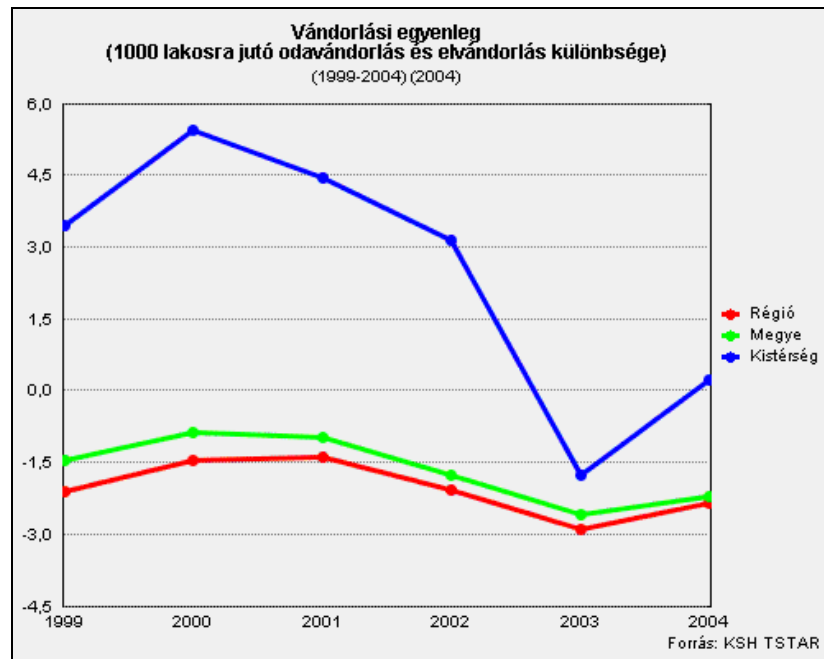
Forrás: KSH

6 település a '90-es években növekedésnek indult, a fennmaradó 12-ben pedig lassú népességerózióval vegyes stagnálás tapasztalható. A két legutóbbi népszámlálás közötti időszakban a kistérség fogyása összességében az országos átlagnak (2%) megfelelően alakult, azonban ezen belül 11-12%-os csökkenés mérhető Jászszentandrás, Jászágó és Jászivány, 3-7%-os növekedés Alattyán, Jásztelek, Jánoshida, Jászfákóhalma és Jászladány településeken. Ugyanebben a vizsgálati periódusban a településekre egyöntetűen a természetes fogyás volt jellemző, melynek középértéke 6%-os volt, szélsőséges adatok 5 faluban találhatók: Jászágó (-15), Jászdózsa és Jászszentandrás (-14), Jászivány (-11), Jászárokszállás (-10).

A Jászásra 2001/1990 relációban 4%-os vándorlási nyereség mutatható ki, és alig van olyan település (mindössze 3), amely csekély mértékű (1% alatti) elvándorlással jellemezhető. A legnagyobb befogadók: Alattyán-11%, Jászfákóhalma és Jászladány-10%, valamint Jánoshida-8% és Jásztelek-7%, ami magyarázatul szolgál a kilencvenes években tapasztalt - és a természetes fogyást ellensúlyozó - népességnövekedésükre.

A kilencvenes évtized közepétől egyre erősödő bevándorlási többlet térségen belül differenciált értékelést igényel: a viszonylag jó foglalkoztatási helyzetű, fővároshoz is közeli és az M3-hoz vezető 32-es főút menti településeknek előnyére válhat, ugyanakkor a távolabbi területeken, az olcsó ingatlanárakkal rendelkező és lakásmaffiával is sújtott falvakban kedvezőtlen. Az ún. „belső periféria” hálózatában a városokból kitelepült alacsonyabb státusú (illetve marginális) bevándorló-, valamint a cigány rétegek növekvő jelenlétével valószínű, hogy a társadalmi kirekesztettség is növekedni fog a Jászágóban és problémává válik a bevándorlók közösségi beilleszkedése, beillesztése.

1. ábra

Az időskorú és gyermekkorú népesség arányából számított öregségi index a kistérség átlagában 1,52, amely a megyén belül a legkedvezőtlenebb mutató. Előregedő települések: Jászszentandrás, Jászágó és Jászivány, fiatalos korstruktúrával rendelkezik Jászakisér.

A Jászágó népességének átlagosan 4%-a él külterületen, a legnagyobb arányban Jászszentandrás (19%), Jászfelsőszentgyörgyön (7%) és Jászberényben (6%).

A demográfiai mutatókat nagymértékben befolyásoló tényező a települések cigánynépesség aránya (II.2.3.fejezet).

II.3.3. Foglalkoztatás, munkanélküliség

A térségben a gazdasági fejlődés az elmúlt években oly sokszor emlegetett dinamikája csökkent. Ennek ellenére a Jászágó még mindig a megye legjobb munkaerő-piaci helyzetben lévő térsége, de néhány kedvezőtlen hatást ez a kistérség, sőt Jászberény városa sem tudott „kivédeni”. A munkanélküliség strukturált. Vannak munkanélküliek, de nem találkozik a kereslet és a kínálat a munkaerőpiacon. Sok a hiányszakma¹⁹ (esztergályos, hegesztő), és nincs utánpótlás. A pályakezdők, a Gyedről, Gyésről visszatérők, valamint az 50 felettiek helyzete is nehéz. A közsféra átalakulása és a gyereklétszám csökkenése miatt a diplomások munkanélküliségének veszélyével is számolni kell.

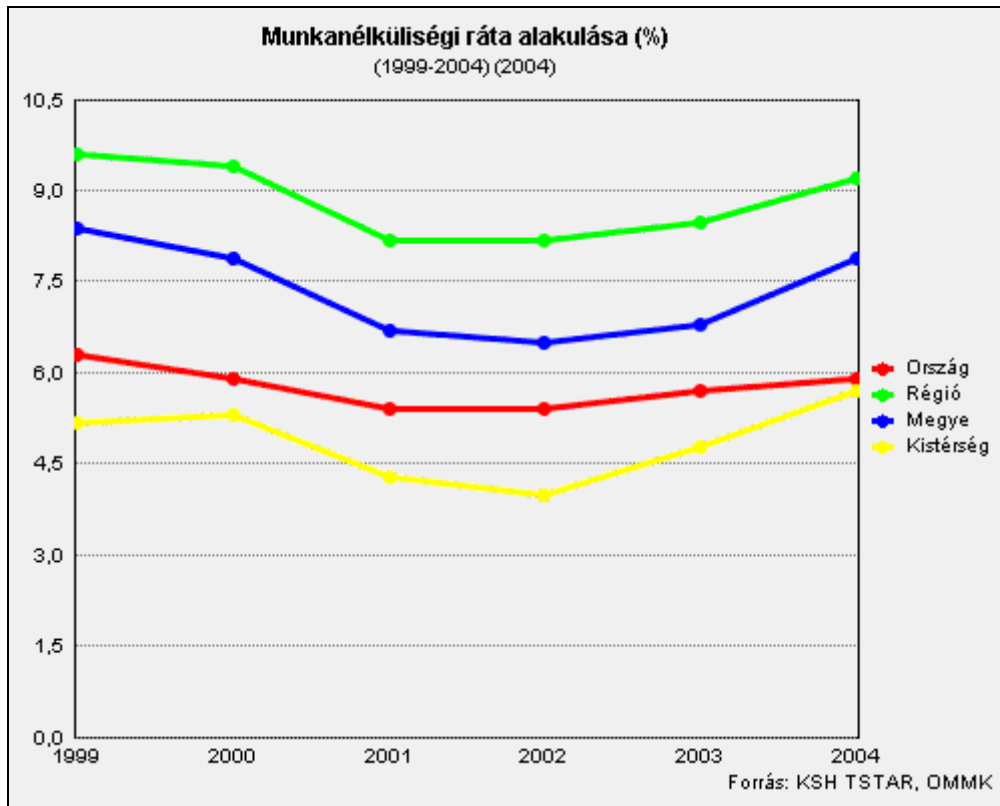
A regisztrált munkanélküliek száma a kistérségben 2005. második negyedévében 3.074 fő volt, 2006. második negyedévében pedig 2.572 fő²⁰. A munkanélküliségi ráta a Jászágóban

¹⁹ Sokan említették azt a megkérdezettek közül, hogy hiányzik az ipari parkokban lévő cégek (és a kistérségi beszállítók számára) használható képesítéssel rendelkező munkaerő.

²⁰ Forrás: TEIR munkanélküliségi adatok.

5%, Jászberényben 4% volt 2005-ben²¹ (a megyei adat 8%, a régió 10%, az országos ráta 6%). Ezek az adatok az előző évihez viszonyítva szintén jelentős csökkenést mutatnak.

2. ábra

Egy 2005 nyarán készült, nagymintás Jászberényt érintő felmérés²² azonban nem tükrözi a statisztikai adatokból kikövetkeztethető elégedettséget. A válaszadók leginkább a foglalkoztatási helyzettel elégedetlenek – a 100 fokozatú skála átlaga 42 pont -, ezen belül a diplomások értékelik negatívabban a foglalkoztatás terén kialakult helyi jellemzőket. Ugyanakkor a diákok szerint alig jelent problémát a munkahely-szerzés. A pályakezdő munkanélküliek aránya térségi szinten 9 %, amely az országos átlagnak megfelelő, több településen azonban 10 % felett van az arányuk (Jászsószentgyörgy, Jászberény, Jászfákóhalma, Jászládány).

Mindezek mellett szembevetendő a munkanélküliség térbeli megoszlása: még mindig nagyon magas az ipart nélkülöző fejlettebb területektől elzárt alsó-jászszági, nagy romanéességű településeken (Jászkisér és Jászládány). Ezt a térségi jellegzetességet mutatja a tartós (180 napon túli) munkanélküliek eloszlása is, amely e települések kritikus munkaerőpiaci helyzetét rajzolja ki. A munkanélküliség strukturális problémája, hogy a tartós munkanélküliek aránya (a munkanélkülieken belül) több településen igen magas (Jászkiséren és Jászládányban 50 % felett van!), bár térségi átlagban (46 %) megfelel az országos és régiós értéknek. Ugyanakkor pl. a foglalkoztatók is küzdenek a strukturális munkanélküliség problematikájával, mivel sajnálatos módon nem fedi egymást a vállalatok munkaerő-piaci igénye és a munkaerő kínálat.

²¹ Forrás: TEIR KSH TSTAR, 2005.

²² Szarvák Tibor: Szociális és mentális térkép Jászberényben. Jászszági Évkönyv, 2005. (megjelenés alatt).

5. Táblázat: A foglalkoztatási szerkezet változása (1990-2001)

Megnevezés	A mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya %	Iparban, építőiparban foglalkoztatottak aránya %	Kereskedelemben foglalkoztatottak aránya %	Szolgáltatásokban foglalkoztatottak aránya %	Mezőgazdasági foglalkoztatottak száma	Mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya %	Iparban, építőiparban foglalkoztatottak száma	Iparban, építőiparban foglalkoztatottak aránya %	Kereskedelemben foglalkoztatottak	Kereskedelemben foglalkoztatottak aránya %	Szolgáltatásokban foglalkoztatottak	Szolgáltatásokban foglalkoztatottak aránya %	Összes foglalkoztatott
	1990				2001								
Alattyán	27	40	8	25	47	8	317	52	55	9	186	31	605
Jánoshida	23	48	8	21	74	9	460	58	65	8	193	24	792
Jászágó	51	31	5	14	69	33	80	39	17	8	40	19	206
Jászsalsószentgyörgy	48	25	9	18	105	9	594	49	201	17	317	26	1217
Jászapáti	23	34	9	33	393	14	1157	40	300	10	1043	36	2893
Jászárokszállás	22	50	8	19	213	8	1417	53	284	11	751	28	2665
Jászberény	11	50	10	28	636	6	5059	45	1688	15	3979	35	11362
Jászboldogháza	32	34	8	26	116	17	247	37	69	10	238	36	670
Jászdózsa	37	32	6	24	77	12	326	49	59	9	199	30	661
Jászfelső-szentgyörgy	34	39	7	20	142	24	253	43	37	6	151	26	583
Jászfényszaru	21	55	7	17	154	8	1175	60	157	8	467	24	1953
Jászivány	68	16	5	11	51	40	37	29	8	6	31	24	127
Jászfákóhalma	34	39	6	21	117	12	461	48	153	16	236	24	967
Jáskisér	32	31	7	30	237	15	848	53	125	8	389	24	1599
Jászladány	37	26	11	26	256	18	556	40	124	9	453	33	1389
Jászszentandrás	35	29	8	27	102	14	291	41	87	12	228	32	708
Jásztelek	40	29	8	23	31	6	260	51	64	13	157	31	512
Pusztamonostor	17	54	6	23	77	12	331	53	51	8	165	26	624
Kistérség	24	42	9	26	2897	10	13869	47	3544	12	9223	31	29533
Megye	22	37	9	31	11395	9	48423	36	17301	13	56400	42	133519
Régió	22	35	10	33	36132	8	150890	32	64825	14	213911	46	465758
Magyarország	15	38	10	36	20310 2	6	121251 9	33	52064 9	14	175377 5	48	369004 5

Forrás: KSH Népszámlálás 1990, 2001

II.3.4. A roma lakosság helyzete

Népszámlálási adatok, illetve becslések alapján a kistérségben a roma lakosok aránya egyes településeken alig 1-2 %-ra tehető, vagy egyáltalán nem jellemző, és így rendszerint nem is okoz az együttélésben beilleszkedési problémákat, azonban a települések egyharmadában, az Alsó-Jászságban arányuk eléri, vagy meg is haladja a 25%-ot²³. A többségitől eltérő mindennapi kultúrájú és demográfiaailag dinamikusan növekvő roma lakosság integrálása a Jászság társadalma számára az egyik legnagyobb kihívás.

6. Táblázat: A roma lakosság aránya a Jászberényi kistérségben különböző források alapján

Települések	Cigányügyi Koordinációs Bizottság 1984-1987		1990. KSH		Művelődési és Köznevelési Minisztérium – becslés 1992-1993.		2001. KSH		2002. Kérdőív MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Osztály	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	Százalék	Fő	%
Városok:										
Jászapáti	1252	12.5	334	3.4	1553*	15.5	927	9.6	2452	25
Jászárokszállás	369	3,8	56	0,6	544	5,9	120	1,5	509	6,0
Jászberény	465	1.5	153	0.5	726	2.5	158	0.6	2874	10
Jászfényszaru	705	11.3	398	6.8	660	11.6	339	5.8	n.a.	n.a.
Községek:										
Alattyán	377	17.6	227	11.8	506	26.5	273	13.3	560	27
Jánoshida	346	11.7	274	10.5	416	15.9	271	10.1	480	17.5
Jászágó	0	0	0	0	ld.**	**	2	0.3	4	0.5
Jászsalszentgyörgy	214	5	14	0.4	352	9.5	133	3.5	n.a.	n.a.
Jászboldogháza	0	0	0	0	6	0.3	0	0	0	0
Jászdózsa	66	2.4	16	0.7	6	0.3	4	0.2	11	0.5
Jászfelsőszentgyörgy	346	19.1	269	14.7	378	21.7	174	9.7	407	27
Jászivány	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0	0	0	0
Jászkóhalmi	229	7.1	58	1.9	365	12.1	72	2.3	244	8
Jáskisér	700	11	322	5.6	1185	20.9	352	6.1	1550	25
Jászládány	1047	15.7	679	11.3	1621	28.1	655	10.6	1238	20
Jászszentandrás	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jásztelek	346	18.8	11	0.7	410	24.5	220	12.4	446	25.3
Pusztamonostor	28	1.4	0	0	12	0.7	8	0.5	na	na

Forrás: Jász Krisztina-Turóczy Györgyi a Jász Nagykun Szolnok megyében élő romák helyzete - Háttér tanulmány. Kézirat, MTA RKK ATI, Szolnok, 2002.

A Munkaügyi Központtal partnerségben levő cigány közösségek a közhasznú munkavégzést tartják az egyetlen lehetséges foglalkoztatási útnak. A versenyszférában betanított vagy

²³ Forrás: MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Osztály 2002-es kérdőíves felmérése.

A 4. táblázatban szereplő oszlopok közül a KSH adatai személyes önbesoroláson, öndefiníció alapján. A MTA prominencia (szakértői) roma felmérés alapja nem az öndefiníció, hanem a (többségi) kollektív tudatban gyökerező elv. Ezt Kemény István 1971-ben úgy fogalmazta meg, hogy „azokat a személyeket soroljuk a romákhoz, akiket a nem roma környezet annak tart”. A kollektív tudatban „összeálló” roma-kép alapvetően az alábbi dimenziókból áll össze: beszédmód, arc(szín), családnév, lakóhely, modor, fellépés, öltözködés, szokások, hagyomány, társaság.

A 4. táblázat oszloponként különböző arányai jelzik a különböző besorolási nézőpontok közötti döntés nehézségeit. Valószínűleg nem is a döntés a megoldás, hanem a cigányság pozitív diszkriminációjára irányuló törekvések mögött levő, az életvitellel és szegénységgel kapcsolatos problémák kezelése, és a növekvő arányszámok alapján a helyes következtetések levonása. Ugyanakkor éppen az együttélés szabályozhatósága érdekében fontos tiszteltetni az identitás, önmeghatározás és beilleszkedés fontosságát, illetve fejlődési fázisait jász- és roma oldalról egyaránt.

segédmunkára van bekerülési lehetőség, és e területeken nagy a fluktuáció. A szolgáltatás területén azonban az érintettek és a szakemberek már inkább érzik a diszkrimináció jelenlétét. Jellegzetes megélhetési forrás a fekete munkavégzés. A férfiak nagy része az építőiparban szinte valamennyi településről Budapestre ingázik. A másik nagy terület a mezőgazdasági munka, ahol már a nők is szép számmal jelen vannak. Egyre jellemzőbb, hogy az iskolából kimaradt 16 éven aluli gyerekeket is munkába állítja a család. Az igazi problémát az őszi-téli időszak átvészélése jelenti, hiszen sokan még járadékra sem jogosultak.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Munkaügyi Központ Jászberényi Kirendeltsége képzési programjai között a romák körében népszerűek a 8 általános iskolai végzettség megszerzését célzó felzárkóztató programok. Ugyancsak sikeres a pályaaorientációs-képzés, s ennek folytatásaként zajló betanított családsegítő képzés, ahol a 18 résztvevő közül 14 roma származású. Őket a program elvégzése után a településükön a házi betegellátásba vonják be.

Különösen nagy az érdeklődés az építőipari képzések iránt. (Ezeket csak az ősszel illetve télen érdemes indítani, hiszen a nyári időnymunkák miatt kimaradnak a résztvevők a képzésből.)

Az átlagosnál kedvezőbbnek tekinthető megélhetési viszonyoknak köszönhetően - főként a Felső-Jászszágban - a roma lakosságot általában jellemző egészségügyi problémák kevésbé markánsan vannak jelen. A kedvezőbb életkörülményeknek köszönhetően a romák körében várható legmagasabb élettartam nem különbözik jelentősen a többségi társadalomban tapasztaltaktól. Ám az anómiás állapotok növekedése valószínűsíthető, mert egyes vizsgálatok²⁴ a tradicionális értékek visszaszorulását jelzik.

Az országos tendenciának megfelelően a kistérségben is csökkenőben van a telepi lakások aránya (a megkérdezettek 4 telepét jeleztek, közel 470 lakosságsszámmal) viszont jellemzőek a dominánsan romák lakta utcatorok, településrészek. Gyakoribb probléma a lakhatás terén az, hogy a romák által lakott lakóépületek jelentős hányada rossz állagú, félig kész, amelyek karbantartására, befejezésére nem tudnak elég pénzt, energiát fordítani. Több település is igyekszik roma szervezésben tisztább lakókörnyezetet kialakítani elsősorban ingyen kukák felállításával, valamint a romák részére kiírt „Tiszta udvar rendes ház” programok beindításával.

A térségre nem jellemző a kirívó roma-magyar ellentét, ellenségeskedés²⁵. A térség településeinek felében van Cigány Kisebbségi Önkormányzat (a továbbiakban: CKÖ), amelyek szerződéses kapcsolatban vannak a munkaügyi kirendeltséggel. Általában a roma, nem roma szervezetek (CKÖ-n kívüli szervezetek: Jászszági Cigányok Munkalehetőségéért Egyesület, Magyar-Roma Kisebbségi és Kulturális Civil Egyesület, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Cigányok Önkormányzati Érdekegyeztető és Képviselési Szervezete) együttműködése nem rosszabb, mint a többségi társadalmon belül tapasztalható együttműködési hajlandóság.

24 Szarvák Tibor 2005-ös Jászszágban zajlott roma vallásszociológia vizsgálatának adatai szerint ebben a roma közösségben rendkívül alacsony a rendszeres templomba járok aránya. A vallási értékek, a vallás integráló szerepének csökkenése a Jászszággal és a roma csoportok értékvilágával kapcsolatos korábbi vizsgálatok ismeretében meglepő volt az az eredmény, hogy leginkább (a többségi társadalomhoz hasonlóan) maguk módján vallásos kategóriát említették.

25 Szarvák Tibor 2003, 2005-ös jászberényi és a jászladányi esettanulmányai alapján, illetve jelen vizsgálat kapcsán folytatott interjúink szerint is.

7. Táblázat: A Jászberényi kistérség roma lakosságának jellemzői

	Roma lakosság (fő)	Közülük foglalkoztatott (%)	8 általános iskolai végzettség alatt (%)	Szakmunkás bizonyítvány (%)	Érettségi (%)	Diploma (%)	CKÖ-s pályázatok száma (db)	telep	Telep lakossága (fő)	Roma szervezet
Alattyán	670	24	58	29	10	3	38	igen	100	Igen
Jánoshida	560	7	33	38	24	5	44	nincs	-	Igen
Jászapáti	2500	6					110	igen	n.a.	Igen
Jászárokszállás	600	22	53	23	17	7	120	nincs	-	Igen
Jászberény	3000	13	30	40	30	1	200	nincs	-	Igen
Jászfákóhalma	400	20	58	29	10	4	25	igen	300	Nincs
Jászkisér	1000	20	53	32	13	2	60	nincs	-	Igen
Jászládány	2000	30	83	10	6	0	75	nincs	-	Igen
Jásztelek	440	4	53	27	19	1	18	igen	70	Igen

Forrás: OCÖ Kisebbségi Kulturális és Foglalkoztatási Módszertani Intézményhálózata Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Irodájának gyűjtése 2005

II.3.5. Oktatás, képzés

A kistérségben a lakosság 20%-a tartozik a 18 év alattiak körébe; ezen belül közel 3 ezer főt tesz ki a 14-18 évesek száma.

A népszámlálási adatok szerint a kistérség lakosainak²⁶ közel kétharmada végezte el a nyolc osztályt. Közel ötödüknél van érettségije²⁷. Közel hét százalékuk szerzett valahol egyetemi vagy főiskolai oklevelet.

Az oktatási intézmények a települések egyik legfontosabb népességmegtartó eszközének tekinthetők, ezen túl fontos szocializációs szerepük is van, a társadalom meghatározó formálói.

A jelenleg prognosztizált népesedési folyamatok rendkívül komoly problémák elé állítják a települési önkormányzatokat. A csökkenő gyereklétszám nyomán a kistérségi iskolák ellehetetlenülnek, mert szűken értelmezett gazdaságosságuk és szakmai hatékonyságuk gyengül. A gyereklétszám fogyása magával vonja a központi állami támogatás csökkenését, kevesebb csoport indítására van mód, így a foglalkoztatott pedagógusok száma is csökken, miközben a kistérségi iskolák jövőjének, fellendülésének kulcsa az emberi erőforrásba való befektetés, a kötődő ifjúság oktatása, nevelése, képzése volna. Nehezen biztosítható a szakos ellátottság.

A kistérségi iskolák gazdaságosabban oldható meg a kötelező feladatellátás, és a kis iskolákra sokszor jellemző anyagi terhek, valamint a szakmai problémák is csökkenthetők települések egymás közötti együttműködésének, megállapodásainak segítségével a. A településközi együttműködések, megállapodás-rendszerek kiépítése eredményezhet költség-hozzájárulást a más településekről bejáró tanulók után, és létrehozhat tanárok közötti szakmai kooperációt is.

Napjainkban a támogatási feltételek és erőkoncentrációs folyamatok abba az irányba hatnak, hogy egy helyi önkormányzat által fenntartott iskola több település szükségletét elégítse ki. Az intézményfenntartó önkormányzat számára ez általában többlet terhet jelent, de vannak

²⁶ A hét éves és idősebb népesség aránya.

²⁷ Az érettségizettek és a középiskolát elvégzők, de nem érettségizők aránya közel 30%-os.

olyan előnyei, amelyek miatt ennek vállalása mégis megéri számukra. Egy település rangját az ott működő nagyobb kisugárzású intézmények adják meg – ezek működtetésének haszna nem annyira önmagában, hanem sokkal inkább közvetetten érvényesülő következményekben jelennek meg és kamatoznak (pl. a lakosság számának, összetételének alakulása, a fogyasztás, a kereskedelem, az idegenforgalom, a közlekedés és a közélet terén).

Kistérségünkben jelenleg két intézményfenntartó társulás működik, Jászdózsa és Jászágó, illetve Jánoshida, Alattyán és Jásztelek önkormányzatainak társulása. Ezek az önkormányzatok közösen gondoskodnak a kötelező helyi közszolgáltatási alapfeladatokról, közoktatási közfeladataikról, az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról és nevelésről úgy, hogy mindenütt megmaradt az iskola.

Általános iskolai és óvodai nevelés a Jászágó valamennyi településén; bölcsőde azonban már kevesebb helyen vehető igénybe. Középiskolai oktatás a térség öt településén, míg felsőfokú képzés egy településen folyik.

8. táblázat: Oktatási intézmények

Települések	Óvodai nevelés	Általános iskolai oktatás	Középfokú oktatás	Felsőfokú képzés
Alattyán	van	Gerevich Aladár Általános Iskola	nincs	nincs
Jánoshida	van	Petőfi Sándor Általános Iskola	nincs	nincs
Jászsós-szentgyörgy	van	Lippay Lajos Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	nincs	nincs
Jászapáti	van	István Király Általános Iskola	Mészáros Lőrinc Gimnázium és Szakközépiskola és Kollégium	nincs
		Vágó Pál Általános Iskola	JNSZM Ipari, Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola és Kollégium	
Jászágó	van	ÁMK Általános	nincs	nincs

Települések	Óvodai nevelés	Általános iskolai oktatás	Középfokú oktatás	Felsőfokú képzés
Jászárokszállás	van	Széchenyi István Általános Iskola	Deák Ferenc Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola	nincs
Jászberény	van	Gróf Apponyi Albert Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	Lehel Vezér Gimnázium	SZIE Jászberényi Főiskolai Kar
		Belvárosi Általános Iskola	Liska József Erősáramú Szakközépiskola és Gimnázium	
		Nagyboldogasszony Kéttannyelvű Katolikus Általános Iskola	Klapka György Szakközép- és Szakiskola	
		Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar Gyakorló Általános Iskolája	Terplán Zénó Műszaki és Közgazdasági Szakképző Iskola	
Jászboldogháza	van	Általános Iskola	nincs	nincs
Jászdózsa	van	Általános Iskola	nincs	nincs
Jászfelsőszentgyörgy	van	Általános Iskola	nincs	nincs
Jászfényszaru	van	Általános Iskola és Szakiskola	Esti Gimnázium Budakalász Gimnázium Jászfényszarui tagozata	nincs
Jászivány	van	Községi Általános Iskola	nincs	nincs
Jászfákóhalma	van	IV. Béla ÁMK Általános Iskolája	nincs	nincs
Jászkisér	van	Csete Balázs Általános Iskola	nincs	nincs
Jászladány	van	Általános Iskola	Esti Gimnázium Sziltop Oktatási Kht.	nincs
		Antal Mihály Alapítványi Iskola		nincs
Jászszentandrás	van	Általános Iskola,	nincs	nincs

Települések	Óvodai nevelés	Általános iskolai oktatás	Középfokú oktatás	Felsőfokú képzés
		Zeneiskola és Óvoda		
Jásztelek	van	Hunyadi Mátyás Általános Iskola	nincs	nincs
Pusztamonostor	van	ÁMK Általános Iskola	nincs	nincs

A demográfiai folyamatok negatív alakulása idején különösen kedvezőnek tekinthető, hogy valamennyi településen biztosított az önkormányzati, alapítványi, egyházi, illetve főiskolai fenntartású általános iskolai oktatás (Jásziványon csak alsó tagozat működik).

Egyes településeknek kiemelkedő szerepe van a térségi feladatellátásban. A Társulás célja, hogy a már eddig kialakult, az adott intézményekben jól kidolgozott gyakorlatok kistérségi szintű ellátását – a kistérségi szintű összefogásokat - a továbbiakban megszilárdítsa, illetve újabb lehetőségeket tárjon fel.

9. Táblázat: Kistérségi oktatási szerepek

Települések	Szerepük a térségi feladatellátásban
Jászberény	• központja az óvodavezetők és óvodapedagógusok munkaközösségeinek • térségi iskola-óvoda átmenet fejlesztési központ kiépítése • szakszolgálati feladatok ellátása (Nevelési és Pályaválasztási Tanácsadó) • A Jászszági Diák Sport Bizottság szervező munkája az egész kistérségre kiterjed
Jánoshida	• a kistérség intézményfenntartó társulásának (Jánoshida, Alattyán, Jásztelek) központja • az Országos Oktatási Integrációs Hálózat bázisiskolája • a Komplex Prevenciós Óvodai Program adaptációjának helyi gyakorlata valamint a sajátos nevelési igényű és a cigány gyermekek fejlesztésének kidolgozott specifikumai
Jászfákóhalma	• Öko iskola – tapasztalatok átadása
Jászdózsa	• a kistérség intézményfenntartó társulásának (Jászdózsa-Jászágó) központja
Jászsószentgyörgy és Jászfényszaru	• az általuk kiválóan működtetett Alapfokú Művészeti iskolák szakmai tapasztalatainak átadása, segítségnyújtása
Jászfényszaru	• pedagógiai módszertan: HKT, kooperatív pedagógia, projekt módszer, innováció (Európai Innovatív Iskolák Hálózatának tagja), informatika

Települések	Szerepük a térségi feladatellátásban
Jászárokszállás	• 1989 óta integrált oktatás, a szerzett tapasztalatok folyamatos átadása
Jászkisér	• kompetencia alapú oktatás elterjesztése térségi szinten
Jászágó	• intézményfenntartó társulás tagintézménye
Alattyán	• intézményfenntartó társulás tagintézménye
Jásztelek	• intézményfenntartó társulás tagintézménye

Jellemző tendencia az, hogy a jászberényi agglomerációból a központ általános iskolái (a kiköltözési trend ellenére) vonzzák vissza a gyermekeket. A probléma kapcsán felvetődik az interkulturális nevelés kívánalma. Olyan pedagógusokat is kell képezni, akik e témában otthon vannak, és – integrációs, roma és felsőoktatási stratégiaként - növelni kell a roma pedagógusok számát is. Mindezzel párhuzamosan támogatni kell azokat az oktatási-nevelési módszereket, amelyek hozzájárulnak a pedagógiai programok színesítéséhez, a diákok szélesebb spektrumra alapozott, sajátosságaikhoz is alkalmazkodó szocializációjához.

Jászberény középfokú oktatási intézményeinek oktatási szolgáltatásait a szomszédos kistérségek lakosai is igénybe veszik. Emellett még Jászapáti és Jászárokszállás városában található gimnázium és szakközépiskola, illetve Jászládányon és Jászfényszaru működik esti tagozatos gimnázium.

Jászfényszaru nagy jelentőségű intézménye a Bedekovich Népfőiskola és Vidékfejlesztési központja (agrár képzés, pályázatírás).

Jászládány szeretné fejleszteni, nappali tagozattal bővíteni kihelyezett esti gimnáziumi oktatását – nem utolsósorban kiváló képességű, de a kollégiummal nehezen birkózó roma középiskolásai oktatásban tartása érdekében.

Jászberény iskolaváros hírét középfokú oktatási intézményei mellett a Szent István Egyetemhez tartozó patinás főiskolájának köszönheti, amelynek vonzáskörzete kiterjed a keleti országrész három régiójára, a fővárosra és agglomerációjára is. Különböző főiskolai szakokból és képzési formákból választhatnak a hallgatók. (Főiskolai szakok: tanító, művelődésszervező, informatikus-könyvtáros, szociálpedagógus, humánerőforrás menedzser, titkárságvezető. Nappali, levelező és e-learninges képzések.)

A közoktatás szakmai infrastruktúráján azokat a szolgáltatásokat értjük, amelyek a gyermekek fejlődéséhez, a pedagógusok munkájának segítéséhez szükségesek:

- a pedagógiai szakszolgálatot,
- a pedagógiai szakmai szolgáltatást,
- a közoktatási információs rendszert,
- a mérés-értékelés rendszer kiépítése.

E szolgáltatásokat oda célszerű szervezni, ahol lokálisan szükség van rá, és ahol a szakmaiság még garantált, és ami túlzott anyagi teherrel nem jár. Ez a szint a kistérség. A Jászsági Többcélú Társulás egyik feladata a települések oktatási-nevelési munkájának segítése.

A pedagógiai szakszolgálati feladatokat a kistérségben - a Jászberény város önkormányzatával kötött megállapodás alapján - a Jászberényi Nevelési és Pályaválasztási Tanácsadóban látják el. A szakszolgálat három területen működik: nevelési tanácsadás, logopédia, pályaválasztási tanácsadás. Hatékonyságának fokozása érdekében a Jászszágban decentrumok kialakítása tervezett, melyek elhelyezése a kistérség lefedettsége szempontjából a következő településeken lenne indokolt: Jászárokszállás, Jászapáti, Jászladány és Jászberény (mint működő központ).

A pedagógiai szakmai szolgáltatás akkor töltheti be a szerepét, ha az iskola és a pedagógus közelében működik, és akkor, ha azt a szolgáltatást nyújtja, amire a szakmának szüksége van a jobb működéshez. A szakmai szolgáltatás döntő többségét kistérségi keretek között célszerű ellátni. A Jászszágban a Szakmai Munkaközösségek megalakulása folyamatban van. Feladatuk saját tantárgyi színvonaluk gondozása, továbbképzésük összehangolása, szervezése, szakmai napok, bemutatók szervezése, kistérségi tanulmányi, tehetséggondozó, sport versenyek szervezése.

A közoktatási információs rendszer célja a közoktatás valamennyi szereplője számára a munkáját segítő szakmai információk nyújtása. Ennek információs központjai a társulási központok lehetnek. Térségünkben ennek megfelelően megkezdte működését a Tanügyigazgatási Infóvonal, amely nagy segítséget nyújthat az oktatási intézmények vezetőinek a törvényekben és törvényi változásokban történő eligazodásban.

Kistérségi mérés-értékelési csoport létrehozása tervezi a Társulás annak érdekében, hogy a megfelelő képet kapjon a jászszági tanulók, illetve pedagógusok teljesítményének mérhető részéről. A jászárokszállási Széchenyi István Általános Iskola 11 szakemberével, komplett programjával, lehetséges bázisintézményként merült fel a térségi mérés-értékelés területén. A szaktárgyi mérések mellett a nagy jelentőséggel bíró készség-képesség- és kompetenciaméréseket is indokolt elvégezni.

A szocializációs szerep miatt az oktatás fejezetben foglalkozunk az ifjúság szociológiai kérdésével. A Jászberényi kistérségben élő fiatalokat az átlagosnál szignifikánsan jobb (3,91) tanulmányi eredmény jellemzi. A szülők végzettsége szempontjából a szolnoki és a jászberényi kistérségben élő fiatalok családi háttere lényegesen kedvezőbb, mint amit más megyei kistérségben mértünk. A kistérségben alacsonyabb a családokban előforduló devianciát jelző mutató átlaga.

A Jászberényi kistérségben élők legitim, vagy illegitim drogfogyasztása 16%.²⁸ A leginkább érintett diákság véleménye alapján a kistérségi jellemzők jól visszatükröződnek: számukra leginkább természetes az, hogy a drogprevencióban az egyháznak is komoly szerepe lehet.

A kistérségi szakképzés rendszerében lényeges elem a gazdasági szereplőktől és különösen a kis- és közepes vállalkozásoktól, kamaráktól érkező igények társadalmosítása a képzést nyújtó (állami, magán, ágazati stb.) szolgáltatók irányába. A kereslet-kínálat összehangolása, dinamikus egyensúlya mellett fontos, hogy olyan gazdasági-társadalmi ösztönzőrendszer alakuljon ki, amely a katalizálja a szakmai alapképzésben részt vevő fiatalok mobilitását, illetve az életen át tartó tanulás attitűdjének átvételét.

²⁸ Más kistérségben közel 10 százalékkal magasabb ez az arány.

A kistérségben jelenleg a szakképzési rendszer főként a mikrokörzeti központokra és a nagyvállalati igényekre fókuszál. Mindez a meglévő, ám a nagyvállalati igényekre alapozott szakképzés rendszerében a társadalmi-települési szegregáció növekedésével járhat, ami (értelmezésünkben) kihathat a kis-és középvállalkozások gazdálkodási-tervezési stratégiájára is.

II.3.6. Civil társadalom

A civil közösségek leképezik azt, hogy a Jászságban nagyon karakteres, erős az etnikai csoporttudat és a jász eredet ápolása. A szerves parasztpolgári fejlődés szintén erősséggént értelmezhető. A kistérség kulturális értéktudata, hagyományőrzése (pl. Jászok Világtalálkozója, Jász Kapitányi cím, a Jász Múzeum rendezvényei) követendő szimbólumokká váltak. Fontos, hogy e szimbólumok mögötti tartalom is megéledjen²⁹. Hasonló jelentőséggel bírnak az épített környezet és a bennük működő társadalomformáló közösségek értékei, így pl. a Jász Múzeum, a tanítóképző főiskola, a barokk templomok sora (az utak mellett számos szobor, kőkép, kálvária). Az aktív humán örökség jelentősége ellenére a kistérségeken a művelődési szolgáltatások, lehetőségek száma elmarad a kívánalmaktól, bár könyvtárral való ellátás kielégítőnek mondható. Figyelemre méltó a tájházak hálózata, amely az unikális országos rendszer részeként a Világörökség cím várományosa, és emellett élő kultúraalakító szerepet is betölt.

A kistérség lakosságának mindennapjaiban jelentős szerepet játszik a civil élet. Számos civil szervezet működik a Jászságban. Több településen van kezdeményezés civil kerekasztalok létrehozására: a civil élet összefogásának erősítése, érdekeik közös képviselete, az információáramlás biztosítása érdekében. Jászberény székhellyel működik a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum, amely az ifjúságsegítéssel foglalkozó szakembereket tömöríti. Önkormányzat és civil szervezet közötti szerződéses feladatmegosztásról/átvállalásról nem tudunk.

A felsorolásból kiemelkednek az érdekvédelmi és a nyugdíjasokkal foglalkozó szervezetek, a különböző betegségekben szenvedők szerveződése, a településszépítő és hagyományőrző egyesületek, valamint a települési biztonság növekedése érdekében működtetett szerveződések. Ez utóbbi esetében fontosak az önkéntes tűzoltó egyletek, amelyek tevékenysége aktív segítséget jelenthet a megelőzésben és baj esetén a gyors kezelésben.

II.3.7. Egészségügyi jellemzők

A Jászságban az elmúlt évben 1261 fő halt meg, ugyanakkor 814 fő született. Lakossága erősen fogy! A halálokok között itt is a cardiovascularis megbetegedések szerepelnek az élen 537 fővel (43%), cerebrovascularis okok miatt haltak meg 373-an (30%), tumoros halott 269 volt (21%), 25 fő lett öngyilkos. A cardiovasc. és cerebrovasc. halálokok nagy száma is azt támasztja alá, hogy fokozott figyelmet kell szentelni a primer és szekunder prevenciónak, valamint a kiszűrt betegek kezelésének. Emellett fontos egészségügyi feladat még az egészségmegőrzésben a civil szervezetekkel való együttműködés fejlesztése. A Jászság mély

²⁹ Az ősök tisztelete, a jászok közösségét megillető - kölcsönös előnyök alapján a társadalomban vállalt és betöltött szerepet ellentételező – kiváltságok, valamint e kiváltságoknak területhez, a Jászság tájhoz kötött jellege, önállóság, szorgalom, emberi tartás és összetartás, szolidaritás, beilleszkedési és befogadási tapasztalatok, határozott normarendszer, redemptio és kirajzás.

fekvése, gyenge átszellőzése miatt jelentős az asztma, allergia megbetegedések aránya, és gyerekeknél a laringitis gyakorisága is nagyobb.

A térségben a fogyatékkal élők számáról legutóbb a 2001-es népszámláláskor készítettek felmérést. A közel hétezer fogyatékos polgár fele mozgássérült.

A Jászságban az egészségügyi alapellátás minden településen biztosított.

Az ÁNTSZ Jászberényi Városi Intézetének nyilvántartása szerint Kistérségünkben 9 házi gyermekorvosi, 18 vegyes és 30 felnőtt háziorvosi praxis működik.

A Tisztiorvosi Szolgálat által 2006. május hónapban végzett felmérés szerint a Jászságban a 0-14 éves gyermekek 64,2 %-át, a 15-18 éves serdülők 35,8 %-át látja el az alapellátásban gyermek szakorvos.

A többi gyermeket (a 0-14 évesek 35,8 %-át, a 15-18 évesek 64,2 %-át) vegyes praxisban, illetve felnőtt praxisban látják el.

2006. évben végzett felmérés adatainak és tapasztalatainak összegzését követően megállapító, hogy mind a szakmai szempontok, mind a gyermekorvosok száma alapján –figyelembe véve a 43/1999. (III.3.) Korm. rend. új körzetek kialakítására vonatkozó rendelkezéseit- további 11 **házi gyermekorvosi praxis** létrehozása lenne javasolt.

A gyermek szakorvosok munkáját hivatott segíteni a Jászság területére kinevezett gyermekgyógyász szakfelügyelő főorvos. Az ő felügyelete viszont nem terjed ki a nem gyermekgyógyász vegyes és a felnőtt háziorvosi praxisokban egészségügyi szolgáltatást végző felnőtt háziorvosokra, akik gyermekeket is ellátnak.

A szakorvosi rendelésekre a települések jelentős részéről utazni kell (elsősorban akut esetekben). Ezt a helyzetet hivatott javítani a Jászberényi Erzsébet Kórház által működtetett gyermekgyógyász és szülész-nőgyógyász **mozgó szakorvosi szolgálat** (MMSZ), amely jelenleg személyi és anyagi feltételek hiánya miatt rendszertelenül működik.

Jelenleg a Jászság 18 227 fős gyermek lakosságából 8044 számára – hétfégenként 12 órában-biztosított a gyermek ügyeleti ellátás, 10183 gyermek számára a felnőtt ügyeletben szolgálatot teljesítő orvos nyújt ellátást. Ez további megoldandó feladatot jelent mind az önkormányzatok mind a szakma számára.

A **háziorvosi ellátás** személyi feltételei az előírásoknak megfelelnek, minden praxis rendelkezik az előírt szakmai képesítéssel, mind a háziorvosokat, mind a körzeti ápolónőket tekintve. Az előírt minimum feltételekkel is rendelkezik minden praxis, sőt a legtöbb körzetben ezen túlmenően is rendelkeznek műszerekkel, mint pl. ABPM, több helyen van Holter EKG, ezeken kívül főleg fizioterápiás eszközökkel rendelkeznek a körzetek. Működési formáját tekintve a háziorvosi ellátás többségében vállalkozói formában történik.

A személyi feltételeknél a legnagyobb problémát, mint országosan is, a szakma elöregedése jelenti. Az orvosok átlagéletkora a Jászságban 53,51 év, a legfiatalabb orvos 32, a legöregebb 74 éves.

Jelenleg 2 tartósan betöltetlen háziorvosi körzet működik, ahol állandó helyettesítéssel oldják meg az ellátást.

A Társulás 18 tagönkormányzata két mikro-körzet létrehozásával biztosítja a lakosság számára az egészségügyi alapellátáshoz csatlakozó **háziorvosi központi orvosi ügyelet** működtetését a kistérségben:

- A Jászberényi Központi Ügyelet a társulási megállapodás szerint a városon kívül Jászágó, Jászárokszállás és Jászfelsőszentgyörgy lakosságának ellátását szolgálja 2006. január 1-től.

- A Jászapáti Központi ügyelet két telephelyen látja el feladatait: Jászapáti látja el Jászdózsa, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászszentandrás és Jásztelek, Jánoshida pedig Alattyán, Jászalsószentgyörgy, Jászboldogháza és Jászladány települések lakosságát.

Mindkét mikro-társulás közös diszpécsterszolgálatot kíván működtetni az Országos Mentőszolgálat mentőállomásával, a két gesztortelepülésben, Jászberényben és Jászapátiban. Két település, Jászfényszaru és Pusztamonostor a gazdaságosság és hatékonyság elve alapján hatvani központi ügyelethez csatlakozott.

Készenléti szolgálat a jogszabályban előírtaknak megfelelően már sehol sem működik. A központi ügyeletek létrejöttét követően a folyamatos ellátás akadály- és problémamentesen biztosított.

Fogorvosi alapellátást 26 egészségügyi szolgáltató végzi, melynek működése jelenleg problémamentes.

Fogorvosi ügyeleti alapellátás a Jászságban nincs, kivéve Jászberény lakosságát, ahol szombati napokon mindössze 2 órában biztosított az ügyelet. Az egészségügyi alapellátás minőségi javítása érdekében szükséges lenne a fogorvosi ügyeleti ellátás biztosítása valamennyi települést érintően, akár összevont formában.

Az alapellátásban és az egészségnevelés területén igen fontos feladatokat látnak el a védőnők: területi ellátási kötelezettségként a körzetek védőnői ellátását biztosítják (családgondozást végeznek, szűrnék, oltanak, tetvességi vizsgálatokat, iskola-egészségügyi feladatokat végeznek, stb.).

Jelenleg 17 településünkön működik **Védőnői Szolgálat**, 1 településen nincs önálló szolgálat, Jászivány Jászapátihoz van csatolva.

A megüresedett védőnői státuszok száma az elmúlt években nőtt. Jelenleg a státuszok 84%-a van betöltve, de területünkön az aktívan dolgozó védőnők aránya csak 71%-os. Az alkalmazásban álló védőnők 30%-a közel áll a nyugdíj korhatárhoz, vagy már amellet dolgozik, mely további szakemberhiányra hívja fel a figyelmet. Jelenleg 7 településen történik helyettesítés, ebből adódóan a Jászságban élő 0-18 évesek és a várandós anyák közel 40%-át helyettes védőnő gondozza, amely a védőnők elérhetőségét nehezíti és a problémák előfordulásának gyakoriságát növeli ellátási területünkön.

A Jászságban szakmailag indokolt lenne 9 főállású iskolavédőnői státuszt működtetni, - jelenleg 5 ilyen státusz van- de finanszírozási okok miatt az Önkormányzatoknak ez idáig nem sikerült kiépíteni a Kistérség iskolavédőnői hálózatát. Az iskolás gyermekek 85%-át jelenleg területi munka mellett gondozzák a védőnők.

Általánosságban elmondható, hogy A Jászságban az **iskola- és ifjúság-egészségügyi** ellátás közel sem problémamentes, és szakmai szempontból is aggályosnak mondható mind a személyi, mind a tárgyi feltételek vonatkozásában.

27 általános- és 7 középiskola közül jelenleg 3 középiskolának (2072 fő tanulónak) van 1 közös, főállású iskolaorvosa, az összes többi iskolát (közel 10 ezer gyermeket) házi orvos, vagy házi gyermekorvos látja el részmunkaidőben. Tekintettel arra, hogy a területi munka mellett kevés idő marad az iskola-egészségügyi munka elvégzésére, az iskolaorvosi hálózat fejlesztése is szükséges. A jelentések szerint az iskolavédőnők eleget tesznek szűrési kötelezettségüknek, azonban a gondozásra már nem jut idejük – holott átlagosan minden 5. gyermeket kiszűrnék valamilyen rendellenességre. A Jászságban védőnők által végzett felmérések ismeretében a diákok egészségmagatartását illetően jelenleg az alkohol jelenti a legnagyobb problémát, de e mellett jelentős mértékben jelen van a dohányzás és a

drogfogyasztás is. Több és hatásosabb egészségneveléssel a helyzet javítható lenne, de ehhez a védőnői létszám növelése is szükséges.

Jelenleg 22 **foglalkozás-egészségügyi** alapellátást nyújtó szolgáltató működik térségünkben. A **járó és fekvőbeteg ellátást** a Jászberényi Erzsébet Kórház biztosítja a térség teljes lakossága számára.

Az emelt szintű, kiegészítő egészségügyi ellátást a kistérség egyetlen kórháza, a **Jászberényben található Erzsébet kórház** biztosítja a térség teljes lakossága számára (az ellátott lakosság száma közel 90.000 fő), ahol a működő kórházi ágyak száma nem csökkent (jelenleg 295 ágy, amiből 255 aktív-, 40 krónikus kórházi fekvőbeteg ágy). Osztályai: fül-orr-gége, belgyógyászat, sebészet, traumatológia, szülészeti-nőgyógyászat, csecsemő-gyermekek osztály, intenzív betegellátás. A folyamatban levő kórházi rekonstrukció és eszközbeszerzés, illetve a szakellátási műszerezettség folyamatos javítása eredményeként 2008-tól a kor követelményeinek megfelelő színvonalú, magas szintű járó- és fekvőbeteg ellátás működhet a városban.

A város Kábítószerügyi Egyeztető Fóruma 2003 májusa óta működik. Az Egyeztető Fórum elkészítette Jászberény Város Drogstratégiáját, melynek fő célja, hogy a város lakóiban egységszemléletet és életmódbeli szokásrendszert alakítson ki, mely eredményes védelmi stratégiát, elutasítást jelent a drogfogyasztással szemben.

A jövőben az alapellátást illetően a hangsúly a települési szintű feladatellátásról inkább a kistérségi szintre tolódik el, ennek jelei már érzékelhetők. A kórháznak viszont regionális szinten lehetne jól körülhatárolt új helyét, szerepét megtalálnia.

Jelenleg 3 **mentőállomás** működik a kistérségben: Jászberényben, Jászapátin és Jászkisén.

A Jászság előregedésével kapcsolatban az idősök helyzete egyrészt egészségügyi, másrészt szociális vonatkozású társadalompolitikai programokat igényel.

II.3.8. Szociális- és gyermekvédelmi jellemzők

A Jászsági Többcélú Társulás három szociális alapszolgáltatás kistérségi szintű biztosítását vállalta: **jelzőrendszeres házi segítségnyújtást, támogató szolgálatot, valamint közösségi pszichiátriai ellátást**. Mindhárom ellátás 2006. januárjától érhető el mind a 18 településen.

A fentiekben már említett **jelzőrendszeres házi segítségnyújtást**, Jászberény Város Önkormányzatával kötött Feladat-Ellátási Megállapodás alapján, az Önkormányzat fenntartásában működő ESZI gesztorságával biztosítja kistérségi szinten.

A **támogató szolgálatot és közösségi ellátást** nagyrészt intézményfenntartóként biztosítja a Jászsági Többcélú Társulás az általa létrehozott **Jászsági Támogató Szolgálat** révén, mely integrált intézmény keretein belül, három szakmai központtal: Jászkisér, Jászárokszállás, Jászládány. Mind a 18 településen biztosított a közösségi pszichiátriai ellátás, és 15 településen biztosított a támogató szolgálatot. A fennmaradó három település támogató szolgálatát a Jászberény Város Önkormányzatával kötött Feladat-Ellátási Megállapodás alapján biztosítja a Társulás (Jászberény, Jásztelek, Jászfelsőszentgyörgy közigazgatási területén).

A személyes gondoskodás keretébe tartozó szociális alapellátások településenkénti elérhetősége nem mutat homogén képet kistérségi szinten, mert a jogszabályi kötelezettségeken túl, a helyi igényekhez is igazodnak. Falu- és tanyagondnoki szolgálat négy településen működik. Szentandráson két tanyagondnoki szolgálat is áll a község külterületein élők rendelkezésére. Szociális információs szolgáltatást 14 településen biztosítanak a helyi családsegítő- vagy gyermekjóléti szolgáltatás keretén belül. Az étkeztetés mind a 18 településen biztosított, a házi segítségnyújtás – Jászivány kivételével – szintén valamennyi településen elérhető. Családsegítés 12 településen biztosított, melyek közül egy település (Jászágó) a helyi igényekre alapozva, törvényi kötelezettség nélkül vállalta az ellátás biztosítását, míg ezzel szemben egy település (Jászsószentgyörgy) törvényi kötelezettsége alapján sem látja el a feladatot. Mint az a korábbiakban részletezésre került, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, közösségi pszichiátriai ellátás, valamint támogató szolgáltatás mind a 18 településen biztosított Társulási formában.

A településeken biztosított szociális szolgáltatások működési engedélyeit vizsgálva – részletesen az alábbi táblázat (2006. júniusi adatok) – meg kell állapítanunk, hogy a kistérségben van olyan település, ahol működési engedély hiányában biztosítják az ellátást, melynek értelmében a szolgáltatás vonatkozásában állami normatív támogatásra nem jogosultak, tehát a fenntartó önkormányzatnak kell száz százalékban megfinanszíroznia az ellátást. Továbbá megállapítható, hogy a kistérségben nyújtott szociális szolgáltatások fele csak határozott működési engedély birtokán nyújtja az ellátást, tehát nem biztosítottak (részben, vagy egészben) a jogszabályi előírásoknak megfelelő személyi és/vagy tárgyi feltételek. A társulási szinten biztosított ellátások közül a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás határozatlan idejű, a támogató szolgáltatás, és közösségi pszichiátriai ellátás határozott idejű működési engedéllyel rendelkezik.

10. Táblázat: A településeken biztosított szociális szolgáltatások

Települések	Falu- és tanyagondnoki szolgáltatás		Étkeztetés		Házi segítségnyújtás		Családsegítő szolgálat		Nappali ellátás	
	Elérhető	Működési engedély	Elérhető	Működési engedély	Elérhető	Működési engedély	Elérhető	Működési engedély	Elérhető	Működési engedély
Alattyán	-	-	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott
Jánoshida	-	-	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Határozatlan
Jászágó	+	Nincs	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott	-	Határozott
Jászsószentgyörgy	-	-	+	Határozatlan	+	Határozatlan	-	-	-	-
Jászapáti	-	-	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott
Jászárokszállás	-	-	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott
Jászberény	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozott
Jászboldogháza	-	-	+	Na	+	Na	-	-	-	-
Jászdózsa	-	-	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Határozatlan
Jászfelsőszentgyörgy	Na	Na	Na	Na	Na	Na	Na	Na	Na	Na
Jászfényszaru	-	-	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozatlan	+	Határozott
Jászivány	-	-	+	Határozatlan	-	-	-	-	-	-
Jászkóhalma	-	-	+	Határozatlan	+	Na	+	Nincs	Na	Na
Jáskisér	-	-	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Határozatlan
Jászladány	-	-	+	Határozott	+	Határozott	+	Határozatlan	+	Határozott
Jászszentandrás	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Határozatlan	+	Nincs	-	-
Jásztelek	-	-	+	Határozatlan	+	Határozatlan	-	-	-	-
Pusztamonostor	-	-	+	Határozatlan	+	Határozatlan	-	-	-	-

(A Jászági többcélt Társulás 2006. év júniusában készített felmérése alapján)

A szociális-, gyermekjóléti- és gyermekvédelmi szolgáltatások törvényileg garantált, intézményes keretei adottak, a jogszabályok módosításai folyamatosan bővítették, bővítik a szolgáltatások körét, azonban a személyes gondoskodás formájában nyújtott szolgáltatások törvényileg kötelezően előírt formáinak kiépítettsége napjainkban sem teljes (országosan). Az ellátottság településenként rendkívül differenciált. A jelenlegi szociális- és gyermekvédelmi alapellátási rendszer – első sorban – a kistépüléseken elégtelenül, vagy legalábbis számos problémát, hiányosságot magán hordozva működik. A Gyermekvédelmi törvényben nevesített ellátások közül a gyermekjóléti szolgáltatások kiépítettsége viszonylag jó, noha az sem biztosított minden településen, és színvonala egyenetlen. A kistérségben 16 településen érhető a gyermekjóléti szolgáltatás, melyek közül 6 településen más munkakörben foglalkoztatott személy részidős megbízással látja el a feladatot. 12 településen működési engedély birtokában biztosítják az ellátást, melyek közül 8 határozatlan idejű.

A gyermekek napközbeni ellátásához tartozó családi napközi, illetve házi gyermekfelügyelet, a jogszabályi kötelezettség ellenére a kistérség egy településén sem érhető el, bölcsődei ellátásra való kötelezettsége egy településnek van, de jelenleg 5 településen biztosított az ellátás, melyek közül 4 határozatlan idejű működési engedéllyel rendelkezik. A gyermekek átmeneti gondozásához helyettes szülői hálózattal egy településen (Jászfényszaru) érhető el, egy településen pedig folyamatban van az ellátás szervezése (Alattyán).

A szociális- és gyermekvédelmi alapellátások terén sok fejlesztésre van még szükség a Jászság területén, nemcsak a szolgáltatások teljes körű elérhetőségének biztosítása okán, hanem a meglévők professzionalizálása érdekében is. Kistérségünkben sem egyszerűen arról van szó, hogy a településeken elérhető ellátás rossz, vagy nem megfelelően működik, hanem hogy minőséget is meghatározhat az egyre növekvő igény és elvárás. Noha általában véve nem lehetünk elégedettek sem a gyermekeknek, sem az egyéb más társadalmi csoportoknak jutó szolgáltatások mennyiségével és minőségével sem, de kétségtelenül eredménynek tekinthető, ha egyre többen, egyre többféle és jó színvonalú szolgáltatásokra tartanak igényt. Persze ez főleg abban az esetben igaz, ha minél többértűbb, szélesebb a szociális és gyermekvédelmi ellátások köre, minél teljesebb a tájékoztatás, mert csak így tud többféle reális igény és elvárás felmerülni.

A szociális- és gyermekvédelmi szakellátások nem érhetők el kistérségi, csak megyei szinten.

II.3.9. Információs társadalom

Az elmúlt évtizedekben megváltozott az emberi érintkezést és megismerést szolgáló információkezelés és -gazdálkodás minősége. A gazdagságot a pénztőke és anyagi javak helyett az információbirtoklás jelenti ma mindinkább, és ez teremt egyre nagyobb befolyást a gazdasági és politikai életben egyaránt. A kommunikáció szinte mindennek az alapja, elengedhetetlen feltétele az üzleti életnek, a kapcsolatok kialakításában is fontos szerepet játszik, és a lakosság számára is könnyítő eszközként szolgál. A kor egyik kihívása az információs társadalom igényeihez és lehetőségeihez való alkalmazkodás.

Nagyok a különbségek a régiók, megyék, kistérségek fejlettségi szintjei között. A Jászság a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Információs Társadalom Programban az előkelő minősítést kapott. A potenciálisan rendelkezésre álló gazdasági, intézményi és humán kapacitást (pl. információs gazdaság, vagy a felsőoktatási kínálat) tudatos fejlesztési programokkal kiegészítve (infrastruktúra fejlesztés, digitális írástudás terjesztése, falusi szolgáltató-

centrumok és teleházak hálózatának fejlesztése, tanulóváros programok beindítása) gyors eredményeket hozhatnak az információs társadalom alapjainak lerakásában.

Ugyanakkor jelenleg a Jászszági kistérségben számos hátrányos helyzetű település is van ezen a téren.

Az emberiség közös érdeke, hogy az információs társadalom fejlődésében ne legyenek vesztesek. Az információhoz egyformán hozzáférhessen mindenki, azaz ne legyenek információban szegények és információban gazdagok.

A Jászszág 18 egymással szoros kapcsolatban levő településének hagyományai és önszerveződő képessége rendkívül erősek, meghatározó identitás-jellemzőkkel bírnak.

Kohéziós erejére és identitástudatára építve szoros együttműködés alakítható ki a közigazgatás, ezen belül is az egységes, e-közigazgatás területén. Nagyon sok olyan funkciója van egy ilyen rendszernek, amelyeket fejleszteni és bevezetni hatékonyan inkább nagyobb méretekben (pl. egy kistérség településeinek összessége) lehet. Ezért gondolkodik a Társulás közös stratégiában, pályázatokban és megoldásban.

A kistérség telekommunikációs fejlesztésében érdekelt vállalkozók eddigi tevékenysége megteremtette az e-önkormányzás infrastrukturális alapjait. A lehetőségek már ma is meghaladják a kihasználtságot.

A számítógéppark mind a 18 Önkormányzatnál biztosított, a fejlesztések – a lehetőségekhez képest – folyamatosak. Jászberényben megvalósult a városi intézményeket és a Polgármesteri Hivatalt összekapcsoló informatikai hálózat kiépítése, az egységes ügyviteli rendszer bevezetése. A kis települések is tervezik az informatikai szolgáltatások kialakítását, bővítését.

Minden településen biztosítani kell tudni, hogy a helyi lakosság a helyi ügyfélszolgálaton illetve internetes kapcsolaton keresztül kezdeményezhesse ügyei elintézését a közigazgatásnál, és nyomon tudja követni ezek alakulását. Az ügyintézés legyen minden állampolgár számára elérhető, egységes és gyors, ne függjön a település méretétől, helyétől, gazdagságától. Olyan megoldásokat kell kialakítani, ami mindenkinek növeli az esélyeit korra, nemre, szociális vagy anyagi helyzetre való tekintet nélkül.

E-Magyarország pontok működnek: Jászapátiban, Jászárokszálláson, Jászberényben, Jászfényszaru és Jászboldogházán, a jászteleki Művelődési Ház és Könyvtárnak pedig telematikai részlege van³⁰.

A kistérségi hatóságok és intézmények valamint a lakosság közti elektronikus kapcsolat megteremtésének fontos bázisa a teleházak hálózata. Éppen ezért a kistérségi stratégia megvalósításának keretében támogatni kell a kistérségi civil szervezeti keretek közt működő teleházakat. Jelenleg a térségben 6 településen működik teleház³¹ (Jánoshida, Jászkisér, Jászapáti, Jászfelsőszentgyörgy, Jászsalsószentgyörgy, Jászfényszaru), és néhány további település fejlesztési elképzeléseiben is szerepel a teleház kiépítése.

³⁰ Forrás: www.telehaz.hu; települési honlapok

³¹ A teleház mozgalom küldetése „a kistelepüléseken, kisközségekben élő emberek helyi életminőségének, esélyegyenlőségének, közösségi önigazgató és önfejlesztő képességének javítása a legkorszerűbb infotechnológiák, hálózati szolgáltatások közösségi elérése és a felhasználás sokoldalú segítése, a digitális írástudás terjesztése révén, az ország egész területén.”

A teleház mozgalomnak jól kiépült alapjai vannak a Jászszágban, és ez mind eszközparkjában, mind kapcsolati rendszerében kiváló bázis lehet a közösségi hozzáférés lehetőségeinek bővítésében. A teleházak munkatársaikon és támogató tagságukon keresztül lehetőséget teremtenek a lakosság mind szélesebb körének Internet használatba való bevonására. Egyre bővülő szolgáltatásaikkal jelentős mértékben hozzájárulhatnak az internetes kultúra terjesztéséhez.

A Jászszágban még gondokat okoz még a települések honlapjainak karbantartása. Fejlesztési lehetőségek nem adóttak.

A honlappal nem rendelkező intézmények is lehetőséget kaptak viszont ezévből a világhálón való megjelenésre (jelenleg településeikről szóló ismertetővel). A fejlesztési lehetőség bővülésével mindegyik intézményi honlap is elérhető lesz innen. A (www.jaszszag.hu) honlap a kistérségről minden információt tartalmaz, továbbá biztosított a folyamatos frissítés. Mindez egy nemzetközi projekt keretében létrejött támogatásnak köszönhető, melyet a Jászszági Többcélú Társulás valósított meg.

A kistérség telekommunikációjában a mobil telefonokhoz hasonlóan a kábel televíziós rendszerek is gyors fejlődést mutattak az elmúlt években a kistérség területén.

A térség általános fejlődésének alapvető informatikai feltételei:

- A társadalmi és területi esélyegyenlőség biztosítása (hátrányos helyzetű települések támogatása)
- A humán erőforrás felkészítése
- Elektronikus gazdaság kialakításának ösztönzése
- Elektronikus közigazgatás fejlesztése
- Infrastrukturális feltételek megteremtése
- Társadalmi innovációs tevékenység ösztönzése
- Hátrányos helyzetűek támogatása: tárgyi feltételek, digitális írástudás (romák, fogyatékkal élők, munkanélküliek, kistépüléseken lakók)
- Lakossági képzettségi szint emelése
- Informatikai ismeretek, innovációs képességek fejlesztése
- Új kommunikációs és hálózati technológiák kiépítése

Mindezek a változások és fejlesztések elősegítik az itt élők életminőségének javítását, a gazdaság és foglalkoztatás fejlődését, az otthoni munkavégzést. A szolgáltatások bővítése segít a hátrányos helyzetűeknek is megismerni az informatikai eszközöket. Elősegíti fiatalok helyben tartását, és az idősebb társadalmi réteg bevonását az informatikai tudás megszerzésébe.

II.4. A tájhasználat természeti és gazdasági összefüggései

A tájhasználat elemzése elsősorban a tájhasználat és a természeti rendszerek, valamint a gazdasági eredményesség egymáshoz való viszonyának vizsgálatára, a rendszerműködés lehetőségeinek feltárására illetve elemzésére törekszik. A vizsgálat során két alapelvet tekintettünk kiindulópontnak:

1. Nincs kedvezőtlen termőhelyi adottságú terület, csak olyan, amelynek adottságait figyelmen kívül hagyták használatának tervezésekor. A gazdálkodás eredményességét meghatározza az, hogy a haszonvételi elvárás és a tájhasználat illeszkedő, vagy ellentétes a táj adott helyhez kötődő adottságaival.
2. A termőhelyi adottságok a jellemző tájhasználat függvényében átalakulnak. A használat vagy javítja ezeket az adottságokat, és ez esetben hosszútávon is fenntartható, vagy rontja, és ez esetben hosszútávon fenntarthatatlan.

Mindezek fényében elsőként elemzésre kerültek az adott térség természeti adottságai és tájhasználatára abból a szempontból, hogy mennyiben felelnek meg a természetes rendszereknek, illetve mennyiben nem. Ez alapján értelmezhető a kistérség táj-, terület- és vízhasználatára, majd összegezhetőek mindennek gazdasági összefüggései.

II.4.1. Táj-, természeti adottságok

A természeti adottságok alatt elsősorban külső meghatározottságként az éghajlatot, illetve ide kapcsolódóan a vízellátottságot, s részben a vízháztartást értjük, belső adottságként a domborzat jellegzetességeit, és a belvízérzékenységet, a talajadottságokat, illetve a növényzet, pontosabban az egyes növényzettel borított élőhelyek jellegét és minőségét.

A kistérség települései Jász-Nagykun-Szolnok megye ÉNy-i szélén, a természetföldrajzi tájbeosztás szerint a Közép-Tisza-vidék és az Észak-alföldi hordalékkúp-síkság középtájon helyezkednek el. A kistérség a következő kistájcsoportokhoz tartozik: Közép-tiszai-ártér (Jászság, Hevesi-ártér, Szolnoki-ártér), Gyöngyös – Hevesvidék (Gyöngyösi-sík, Hevesi-sík), Tápió – Galga – Zagyvavidék (Hatvani-sík). A kistérséget döntően a Hevesi-sík és a Jászság kistáj foglalja magába, majd kiterjedésben ezt követik NY-on a Hatvani-sík és É-on a Gyöngyösi-sík kistájhoz tartozó területek. A kistérség K-i peremén, a Tiszához közeli területek a Hevesi-ártér és a Szolnoki-ártér kistájhoz tartoznak. Két utóbbi kistájhoz tartozó területek érintettek a tervezett Hanyi-Tiszasülyi árapasztó tározóval (3. térkép: Területhasználat).

A kistérség domborzata alapvetően két részből áll, egyrészt a Tisza árteréből, másrészt a Zagyva árteréből. A területet épp csak érinti a Tisza és a Tarna ártere között húzódó hátság. A Zagyva és a Tisza ártere pedig fokozatosan egymásba olvad (4. térkép: Domborzati adottságok).

A megfelelően tagolt terep 83-84 mBf. körüli mély fekvésű öblözeteitől fokozatosan emelkedik felfelé a Tisza 90 mBf. körüli magasártere, illetve a Zagyva ártere irányába, majd tovább a 98-100 mBf. magasságot is meghaladó ármentes szintek felé³².

A domborzati adottságok alapján a Tisza ártere ártéri tájhasználatra alkalmasként határozható meg, a Zagyva ártere pedig feltételesen alkalmasként. Itt – a természeti adottságok szerint – a

³² Az egyes ártéri szintek azonosításakor figyelembe vettük, hogy a kistérség egy részében a Tisza-tóból a Jászszági-főcsatorna közvetítésével folyamatosan pótolható kisebb vízmennyiség.

folyó vízhozamai, bevágódása és vízállásai (illetve vízminősége) függvényében lehetséges a víz kivezetése, visszatartása és hasznosítása. A kivezethető víz mennyisége azonban jelentősen elmarad a Tiszaétól. Az ártér peremén túl természetesen nem lehet ártéri tájgazdálkodást folytatni. Itt más módon kell a vízpótlásra törekedni.

A kistérség éghajlata átmenetet képez a mérsékelt meleg, száraz és a meleg száraz éghajlat között. Az évi napfénytartam igen magas, 1950–2000 óra körüli, az évi középhőmérséklet 10 °C körül alakul. Az évi csapadék 500–550 mm körül alakul, a Hatvani-síkon azonban ez az érték csak 340–380 mm, míg a kistérség csapadékosabb részén, a Gyöngyösi-síkon elérheti a 600 mm körüli értéket is. A vegetációs időszakban várható csapadékmennyiség a kistérségben 320–350 mm között van.

A kontinentális éghajlat alapvető jellemzője a szélsőséges csapadékmegoszlás, melynek szélsőségei egyszerre jelentkeznek éven belül, de az évek között is.

A térség vízellátottságára a télvégi, kora tavaszi, illetve a nyárvégi, őszi vízbőségek mellett a tavaszi, kora nyári vízhiányok jellemzők. A lehetséges párolgás sok év átlagában jellemzően meghaladja a tényleges párolgás mértékét.

Az évek közti megoszlás alapvető jellegzetessége a Közép-Tisza mentén a száraz és nedves periódusok váltakozása. A XX. században az éghajlat túlnyomó részben (51%) száraz, illetve nedves (32%), s csak a fennmaradó időszak (17%) volt kedvező. A nedves periódusra jellemző a mély fekvésű területek belvizesedése³³, ugyanakkor belvíz száraz években is jelentkezhet a csapadék éven belüli szélsőségeinek következtében. Ilyenkor ugyanabban az évben egymást rövid időn belül követheti a belvíz és az aszály.

A vízrendezés előtt a kistérség területének nagy részét a folyóvizek által táplált sekély tavak, mocsarak és a magasabb területeken kiemelkedő apró szigetek borították. A vizek túltengése nagyrészt a mindig társadalmi együttműködést igénylő (és a jászok által működésben is tartott) vízjárta területek - háborús körülmények illetve a redemptio kapcsán újonnan birtokba kerülők érdeke, hiányos szakértelme szerinti - gondozatlanságának hatására következett be. Mára viszont a túlzott vízlevezetés következtében a kistérség nagy része száraz, gyér lefolyású, természetes vízfolyásokban, vízállásokban szegény, vízhiányos művelt terület, de előfordul erősen, sőt fokozottan (Hevesi-ártér) vízhiányos rész is. A gyakori belvíz azonban emlékeztet az egykori vízben gazdag tájra, viszont a jelenlegi földhasználat Természettel szembeni elvárásaival összefüggésben a vízkincs megbecsült hasznai helyett többnyire kárként (8.térkép: belvíz veszélyeztetettség).

A szárazabb időszakok vízhiánya részben a tavaszi vizek visszatartásával, részben jó vízgazdálkodású természetes rendszerek telepítésével és fenntartásával oldható meg. A Jászberényi kistérségben a Tisza víz mellett részben a Zagyva folyó rehabilitálásával, holtágainak egységes rendszerbe kapcsolásával, hullámterének bővítésével is lehetne javítani a helyzeten.

A kistérség talajadottságai is igen változatosak, a vízellátottsághoz igazodva a löszös üledéken kialakuló jó minőségű csernozjomtól, a réti csernozjomon át a mélyben sós réti szolonyecig. A gyenge termőképességű futóhomokos, szikes területek és a vizenyős, belvízveszélyes területek általában nem, vagy csak korlátozottan alkalmasak szántóművelésre,

³³ A térség belvíz-veszélyeztetettsége az ártereken elsősorban a mély fekvésű területekhez köthető. Egy-egy csapadékosabb évben a viszonylag magasabb fekvésű belső medencékben is kialakulhatnak vízállások, de ezek kis területet érintenek, és rövid ideig tartanak.

míg a háta talajai, melyek kialakulásában a víz nem, vagy csak kismértékben játszott szerepet általában szántókként jól hasznosíthatók. (5. térkép: Talajtérkép 6. térkép: Szántóföldi alkalmasság)

A térség nagy része növényföldrajzilag a Pannóniai flóratartomány (Pannonicum) Alföld flórávidékén (Eupannonicum) a Tiszántúl (Crisicum) flórajárásához tartozik, de NY-i része már átmenetet képez a Duna-tisza-közi (Praematricum) flórajárás növényvilágával. A táj potenciális növénytársulásai a fűzligetek, tölgy-kőris-szil ligeterdők, sziki-, pusztai- és gyöngyvirágos tölgyesek, míg a nyílt társulások közül a sziki rétek, szikes puszták fordulnak elő. A száraz klíma és az antropogén hatások miatt ma már kevés az összefüggő fás vegetáció a területen. A XIX. században elkezdődött folyószabályozási munkálatok jelentősen átalakították a vidék ökológiai viszonyait, ezzel megszüntetve illetve összezsugorítva a magasártéri ligeterdők élőhelyeit. A beavatkozás ugyanakkor új élőhely típusokat alakított ki, mint a levágott morotvák mocsarait, illetve a szikeseket. A gátakon kívüli tájat elsősorban szántók uralják, amelyet a megmaradt holtágak vizes élőhelyei, illetve a szikes gyepek és a kunhalmok természetes gyepei gazdagítanak.

II.4.2. Tájhasználat

A tájhasználat – a gazdasági, társadalmi szempontok mellett - igen szoros összefüggésben áll az imént jellemzett táji-, természeti adottságokkal. A kistérséget az intenzív szántóművelés túlsúlya jellemzi, amely alig illeszkedik a térség tagolt domborzatához (3., 10. térképes melléklet). A táblákra jellemző a tagolatlan felszínborítás. A nagytáblás szántóművelés egyaránt jelen van a mélyebb öblözetekben, és a hátságokon. Hiányoznak az erdők, és a gypsávok. Ezért - és részben a szélsőséges vízellátottság következtében is - a szántók védtelenek mind a szél-, mind a vízerózió ellen. Az erdőművelés fatermelési célú ültetvényekre korlátozódik.

A vízháztartás szempontjából azonban ezek a tájhasználatok a legrosszabbak. A szántóművelésű haszonnövények a legrosszabb vízgazdálkodású társulások. Velük közel azonos kategóriájúak a fa- és a gyümölcsültetvények. E kultúrák jellegzetesen vízfelhasználók, mégpedig abban az időszakban nő meg a vízigényük, amikor a térségben amúgy is vízhiány van. Az ültetvények – a szántókkal szemben - kis részben képesek hasznosítani a vízbő időszakok vizeit, de tartalékképzésre, vízvisszatartásra ezek is képtelenek.

A Jászberényi kistérség aktuális tájhasználatában alig alkalmazkodik a természetes rendszerekhez, kevés természetes, illetve ahhoz igazodó tájhasználati forma maradt meg (11. térkép: Természeti rendszerekhez igazodó tájhasználat). Csak néhány mentett oldali természetes erdőfoltot találunk, és valamivel több gypet. Ezek kivételével minden területet intenzív használat jellemez, ami főképp szántóművelés. A Jászberényi kistérségben a természetes rendszerek leépültek, jellemző a természetsterű erdők és vizes élőhelyek hiánya. Az egykori természetes növénytakaróból a még megmaradt természetes vagy természetközeli gyepek a legértékesebbek, részben védettek is.

II.4.3. Természetvédelem, ökológiai hálózat

II.4.3.1. Országos védelem

A kistérség legfőbb országosan védett természetvédelmi értékei a *Hevesi Füves Puszták Tájképző Körzet*hez tartozó Jászivány melletti gyepterületek: Templom-dűlő és Csukás (7. térkép: Védett természeti területek, ökológiai hálózat). A 31-es és 32-es főút által bezárt mozaikos elhelyezkedésű TK flórájában az alföldi erdőpuszta hol löszön, hol sziken kialakult mozaikos fás-füves foltjainak, azok társulásainak a fajai jellemzők (Nagyobb része a Hevesi kistérségbe esik). Állatvilágára jellemző, hogy a kételtűeket életmódjukból fakadóan az időszakosan legnagyobb számban vízzel borított részeken találjuk meg. Egyik legkomolyabb értékét az itt élő ritka és veszélyeztetett madárfajok jelentik. A védett terület a költési időn kívül szabadon látogatható. A terület, illetve a kistérség főleg Zagyva és Tarna menti részei kiemelkedő madártani értékeik miatt bekerültek az Európai Jelentőségű Madárélőhelyek (IBA) jegyzékébe.

A tervezési területen - *ex lege védett területként* - 34 kunhalom található, amelyek számos botanikai értéket megőriztek, és jelentős kultúrtörténeti emlékek. Állapotuk igen vegyes képet mutat az elhordott, bolygatott halomroncsoktól kezdve, a jellegét jól őrző halmokig. Sajnos a halmok többsége ma is művelés alatt áll, állapotuk folyamatosan romlik.

A *Natura 2000 területek* kijelölésével számos úgynevezett különleges természetmegőrzési és különleges madárvédelmi területtel gazdagodott a térség, amelyek elsősorban a pusztai élőhelyek megmaradt foltjait védik. Ezek a az értékes területek elkülönült foltként jelennek meg a döntően intenzíven művelt mezőgazdasági tájban, a köztük lévő kapcsolat nem megfelelően biztosított, az ökológiai hálózat erősítésre szorul.

II.4.3.2. Helyi jelentőségű védett területek

A kistérség helyi jelentőségű változatos természetvédelmi területei őrzik az egykor a térségre jellemző alföldi erdőpuszták, szabályozás előtti vizes élőhelyek maradványait.

A *Jászberényi Hajta-mocsár* (351,3 ha) A Jászberénytől nyugatra kb. 7 kilométerre fekvő Hajta a Jászság egyetlen olyan relikuma, amely a hajdani mocsárvilág emlékét őrzi.

A *Zagyva menti Természetvédelmi Terület* (462,6 ha) Jászfelsőszentgyörgy és Jászberény közigazgatási területéhez tartozik. Itt a folyószabályozás nem járt lényeges változtatással, a Zagyva áradásai egy szélesebb völgyet alakítottak ki, amely ősi formákat őrző, szép geomorfológiai képződmény. A védett területen fűz-nyár ligeterdők, tölgy-kőris-szil ligeterdők, ártéri rétek és a Jászberényhez közeli magas partokon megmaradt homokpusztarétek találhatók.

A Jászdózsától északkeletre fekvő *Pap-erdő* (4,1 ha) a községen átvezető régi Tarna töltésén, illetve földutakon közelíthető meg. Az erdőfolt idős fákat is tartalmazó északi része az egykori Tarnát kísérő tölgy-kőris-szil ligeterdőnek a maradványa. A magasabban fekvő erdőrészek a sziki-tölgyesek felé mutatnak rokonságot.

Jászfákóhalmán 35 ha helyi védett terület található: a Tarna holtága, a mellette lévő nyárfaerdővel és sportpályával, Jákó-halma a rajta lévő fákkal és műemlék jellegű templommal, a Templom tér parkja és a temetőben lévő fák.

Jászkisértől északkeletre található az értékes *Torna–erdei Kékvércse Telep*.

A *Pusztamizsei Zagyva–holtág Természetvédelmi Terület* (70,4 ha) a Jászság legmélyebb területe, igen gazdag növény- és állatvilággal. Egyes elemeiben a Jászság ősi - még vízrendezés előtti - képét idézi. A terület több mint fele erdő, keményfás ligeterdők és ártéri tölgyesek. Különös értéket jelentenek a "matuzsálemkorú" 300-400 éves kocsányos tölgyfák.

Helyi védelemre tervezett területek a kistérségben több településben is vannak: a Jászberény és Jászfákóhalma területén fekvő Borsóhalmi-legelő (615,3 ha), a Pusztamonostori fás legelő (150,7 ha) és az Alattyán községtől keletre fekvő gyepterület (290 ha)

II.4.4. Vízhasználat

A kistérség hegységből kilépő folyók hordalékkúpjaiként, alacsony ártéri szintű síkságokként létrejött változatos felszínét a lejtésvizonyoknak megfelelően élénk vízrendszer, élő folyók, patakok és elhagyott morotvák tarkították, ám a vízszabályozások következtében a terület alapvetően vízhiányossá, szárazzá, gyér lefolyásúvá változott.

A kistáj uralkodó vízfolyása a Zagyva, melynek ezen a szakaszon két mellékvize van: balról a Tarna, jobbról pedig a Tápió. Jászágó területén átfolyik a Tarna egyik mellékvízfolyása az Ágói-patak.

A Zagyva a Karancs-Medves hegycsoportban ered, a Tarnával együtt a Mátra vizeinek fő levezetői. A két főfolyó vízgyűjtőterülete összefolyásuknál majdnem azonos nagyságú: a Zagyvái 2.082, a Tarnái 2.116 km². A vízgyűjtő további jelentősebb vízfolyásai a Galga 568 km² és a Tápió 898 km²-es vízgyűjtőterülettel. A Zagyva vízgyűjtőterülete a torkolatnál 5.677 km², a Tisza-medence 3.6 %-a.

II.4.4.1. Árvíz elleni védekezés

A vízjárás alakulását a Zagyva-Tarna vízrendszerben alapvetően az esőzések határozzák meg. A tartós nagyobb intenzitású esőzések (hóolvadás) a mederben gyors vízszint emelkedéseket, árhullámot eredményeznek, melynek csúcserőke többnyire egy-két napig tart.

A Zagyva vízrendszerében a Tiszához hasonlóan a legmagasabb árvízszintek folyamatosan emelkednek, az alsó szakaszon a Tisza visszaduzzasztó hatása is érvényesül.

A folyó szabályozását a Tiszával egy időben, 1859-ben kezdték meg. A Zagyva és a Tarna is töltésezett a kistérség egész területén, az átvágásokkal ezeket a folyókat is lerövidítették, a víz sebessége nőtt, a meder tulajdonságai és a táj vízellátottsága megváltoztak.

A települések ár-és belvíz veszélyeztetettségi besorolását a 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet határozza meg a legvesélyeztetettebb településrész helyzete alapján. Az ármentesített kistérségben a folyók mentén és a kistérség délkeleti részén vannak ár- és belvízveszélyes területek. A 11 veszélyeztetett települést a következő táblázat tartalmazza:

11. Táblázat: A települések ár-és belvíz veszélyeztetettségi besorolása

Település	Megye	Jellemző minősítés
Alattyán	Jász-Nagykun-Szolnok	B
Jánoshida	Jász-Nagykun-Szolnok	B
Jászsószentgyörgy	Jász-Nagykun-Szolnok	B
Jászárokszállás	Jász-Nagykun-Szolnok	A
Jászberény	Jász-Nagykun-Szolnok	A
Jászdózsa	Jász-Nagykun-Szolnok	B
Jászfényszaru	Jász-Nagykun-Szolnok	C
Jászkóhalma	Jász-Nagykun-Szolnok	B
Jáskisér	Jász-Nagykun-Szolnok	B
Jászládány	Jász-Nagykun-Szolnok	B
Jásztelek	Jász-Nagykun-Szolnok	B

A - erősen veszélyeztetett, B - közepesen veszélyeztetett, C - enyhén veszélyeztetett

Forrás: Melléklet a 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelethez

A térség területén 10 ártéri öblözet található. Ezen öblözetek, ezáltal a települések védelmét a majd 130 km hosszú kiépített gátrendszer látja el, mely az Észak-magyarországi és a Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságok kezelésében van (4. táblázat, 9. térkép: árvízi öblözetek).

12. Táblázat: Az árvízi öblözetek egyes jellemzői

Öblözet						
száma	neve	VIZIG	területe km ²	népessége fő	településeinek száma	védmű hossz
2.37	Laskó-Tisza-Zagyva-Tarna közti	KT-ÉM	1015	78464	16 (6)	182,1
2.40.	Bene-Tarna-Gyöngyös-közi	ÉM	14	906	1	25,4
2.41.	Gyöngyös-Tarna-Ágó-közi	ÉM	33	2593	2+1	26,4
2.42.	Borsóhalmi	KT-ÉM	22			19,7
2.43.	Székeséri	KT	3	455	1	14,2
2.44.	Jászfényszarui	KDv	21	19109	1+1	19
2.47.	Boldogi	KDv	12	7035	1+1	21,6
2.48.	Jászberényi					
2.49.	Jánoshidai	KDv	85	30373	1+1	52,3
2.50.	Szolnoki	KDv	287	68966	3+2	74,2

Forrás: A Vásárhelyi terv továbbfejlesztése, VIZITERV, 2002.

Az árvízvédelmi fővédvonalak – töltések – magassági és keresztmetszeti kiépítési méreteit, illetve az állékonyság biztonsági tényezőit ágazati rendeletek írják elő. A ma érvényes kiépítési magasság a 15/1997 (IX.9.) sz. KHVM rendelettel meghatározott mértékadó árvízszint egy méteres biztonsággal növelt értékét jelenti. A kistérségben a legtöbb hiányosság a 2.37 Laskó-Tisza-Zagyva-Tarna közti öblözetben jelentkezik.

Nyílt ártér a 2.42 Borsóhalmi öblözetben van.

Jászberény fölött 27,9 km magaspart húzódik a Zagyva két oldalán, Jászfelsőszentgyörgy határában. E szakaszon még működik a folyó önszabályozó mechanizmusa, a magaspartok között ugyanis több szűkület alakult ki, melyek természetes zsilipként tartják vissza az árvizeket.

A kistérségben több helyen másodlagos védvonalak egészítik ki a védelmi rendszert, összesen 70 km hosszban.

A Zagyvának és Tarnának viszonylag szűk a hullámtere, a folyók beágyazottak. A hullámtéren az országos átlaghoz viszonyítva nagy a gyepek aránya. Túlságosan leszűkül a hullámtér Jásztelek és Jászsószentgyörgy térségében, itt beavatkozásokra lesz szükség.

Az árvizek vízszintjét hatékonyan lehet csökkenteni szükségtározók kiépítésével és vésztározással, melyre a mellékfolyók mentén jobb lehetőségek vannak, mint a Tisza mentén.

A Jászteleki árvízi szükségtározó a Zagyva jobb partján, Jásztelek, Jászberény és Jánoshida külterületén helyezkedik el. A tározható maximális vízmennyiség a 20 km²-nyi területen 24,0 millió m³.

Jászberény felett lehetőség van árvíztározásra a Borsóhalmi vésztározó területén.

A kistérségen kívül a Zagyva vízgyűjtő területén 45 tározó épült, melyek együttes térfogata 38.7 millió m³.

A kistérséget Jászkisér település külterületén érinti az I. ütemben tervezett Hanyi-Tiszasülyi VTT árvíztározó (II.3.4.4.fejezet).

II.4.4.2. Belvíz elleni védekezés

Az árvízvédelmi töltések kiépülése óta a területen keletkező szivárgó-, fakadó-, talajvizek nem tudnak természetes úton a folyókba jutni. A terep mélyebb fekvésű részein gyülekeznek, néha az árvizekével vetekedő elöntéseket okozva. (8. térkép: Vízgazdálkodás)

A belvíz főleg a tavaszi időben jelentkezik, nyárra azonban vízhiány alakul ki, beköszönt az aszály. A belvízgazdálkodás prioritásai időjárási periódusonként és az agrárgazdaság elvárásainak függvényében változnak, mai helyzete nagyon labilis.

A privatizáció óta megszakadt a művek és tulajdonok közötti összhang. A föld tulajdonviszonyok megváltoztak, a birtokok elaprózódtak, a belvízelvezető csatornák tulajdonviszonyai, és kezelőinek helyzete nem tisztázott.

A csatornákat a Gyöngyösi székhelyű Mátraaljai Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat, és a jászkiséri székhelyű Jászkisér és Vidéke Vízgazdálkodási Társulat kezeli. Az állami tulajdonú főművek a Közép-Tisza-Vidéki Vízügyi és Környezetvédelmi Igazgatóság kezelésében vannak.

A kisebb csatornákat a birtokosok sokszor beszántották, akinek a földje nincs közvetlen belvízveszélynek kitéve, nem akar részt vállalni a közös terhekből. A belvízgazdálkodás jelentős állami támogatással működik, de mára ez is bizonytalanná vált, a csökkentett támogatás töredékét kapják meg a társulatok.

A csatornák nyomvonalát, vízszállító képességét, fenntartását és áramlásszabályozását biztosítani kell, függetlenül az egyéni érdekektől, törekvésektől.

A Jászsági települések belvizeit a Zagyva-Tarna vízrendszer térséget érintő vízfolyásai gyűjtik össze a felszíni belvízelvezető hálózat révén, továbbá csatornában a Tiszába vezetik le.

13. Táblázat: Belvízvédlem a Jászberényi kistérségben

A belvízvédelmi szakasz			
száma	neve	központja	érintett települései
10.03.	Jászberényi	Jászberény	Alattyan, Jánoshida, Jászsós-szentgyörgy, Jászberény, Jászboldogháza, Jászfelső-szentgyörgy, Jászfényszaru, Jásziákóhalma, Jásztelek, Pusztamonostor, Újszász, Jászkisér, Jászapáti
10.04.	Kiskörei	Kisköre	Átány, Dormánd, Erdőtelek, Heves, Hevesvezekény, Kisköre, Kömlő, Pély, Sarud, Tarnaszentmiklós, Tenk, Tiszanána, Jászivány, Tisasüly, Jászkisér, Jászszentandrás
10.05.	Jászkiséri	Besenyszög	Besenyszög, Jászapáti, Jászivány, Jászkisér, Jászládány, Jászszentandrás, Kőtelek, Nagykörű, Tisasüly, Szászberek, Zagyvarékas, Jásziákóhalma, Jásztelek, Szolnok

Forrás: 10/1997. (VII.17.) KHVM rendelet; 2. melléklet

A terület északnyugati része alig belvízveszélyes, a középső és a délkeleti részen több a belvízzel közepesen veszélyeztetett terület, melyeket sűrű belvízcsatorna hálózat borít. A belvizeknek többnyire a csapadékosabb, árvizes időszakhoz köthető a kialakulásuk.

Belterületi vízelvezetés

A belterületekről többnyire nyílt árkos rendszerben vezetik le a vizet, ahol nincs szennyvízcsatorna, ott jelentősen megemelkedhet a talajvízszint, úgynevezett talajvízdomb alakul ki a település alatt, fokozva a terület belvíz-és fertőzés veszélyeztetettségét.

A belterületek belvíz veszélyeztetettsége főleg a kistérség alacsonyabban fekvő, mély jászsági részén jellemző.

A helyzet ma is megoldatlan, a levezető árkok, kapubejárók tisztítása, karbantartása még várat magára. A szűkös anyagi lehetőségek ellenére a csatornák fenntartását, karbantartását, felújítását folyamatosan kell végezni. Megoldást jelenthet a közmunka program, vagy a háztulajdonosok aktív közreműködése.

II.4.4.3. Aszály elleni védekezés

A kistérség árvízzel és belvízzel egyaránt veszélyeztetett, ugyanakkor a nyári időszakban különösen a Zagyva és Tarna mentén tartósan vízhiányos időszakok a jellemzőek. A folyók vízkészlete nem elég a terület öntözésére, tehát itt továbbra is számolni kell a száraz időszakokkal, a globális felmelegedés forgatókönyvei szerint különösen.

A Jászsági vízhiány enyhítésére jelenleg a Zagyva vízgyűjtőjén a víztermelők saját vízkivétellel termelik ki a vizet, részben a Zagyva és mellékvízfolyásainak élővizéből, részben a Zagyva-völgy törmelékkúpjára telepített csökutakból. A térségben határozott igény mutatkozik a Jászsági öntöző főcsatorna kiépítésére, amely szerepel a régió és Jász-Nagykun Szolnok megye terveiben is. A tervek szerint a 42 km hosszú Zagyvai ág nyomvonala mentén 18.500 ha terület lenne öntözhető. A Zagyva folyóba a Tiszából bevezetésre

tervezett vízhozam $12 \text{ m}^3/\text{s}$, mely a Zagyva alsó szakasza mentén és a Zagyván túli területeken további 19.000 ha terület öntözését biztosítaná. A 18 km hosszú Tarnai ág mentén 6.000 ha terület lenne öntözhető, illetve a Tarnába leadott $7,2 \text{ m}^3/\text{sec}$ vízhozam a Tarna alatti szakaszon és a Tarnán túli térségben további 5.600 ha terület öntözését tenné lehetővé. Emellett a főcsatorna meghosszabbításának másodlagos célja a Tarnába leadott vízből $3,7 \text{ m}^3/\text{sec}$ frissítővízzel a vízminőség javítása.

A szárazodásra és éghajlatváltozásra tekintettel az aszály káros hatásainak csökkentésére sokrétű, körültekintő intézkedésekre, a tájhasználati szemlélet alapvető megváltoztatására van szükség. Öntözni nem lehet mindenütt, ahol vízhiány van. A művelt területek nem minden talaja alkalmas erre, és az öntözés árát csak bizonyos intenzív kultúrák képesek piaci viszonyok között kitermelni, illetve gátat szab az aszályos időszakok öntözésének az is, hogy ilyenkor nemcsak a Zagyva-Tarna, hanem a Tisza vízhozama sem elég nagy. Ezért fontos az adottságokhoz alkalmazkodó mezőgazdasági művelés, illetve földhasználat preferálása. Összehangoltan hatásos lehet a természetes rendszerek vízháztartás javító szerepének erősítése, az erdők, gyepek területének növelése, minőségük, működőképességük javítása, a vizek visszatartása, az öntözés, vízátervezés lehetőségeinek jobb kihasználása, a táj mozaikosságának visszaállítása. A még most is jellemző egybefüggő, nagy területű szántók táblahatáraitra telepíthető erdő- és növény-sávok csökkenthetik a szél szárító hatását, párolgásukkal részt vesznek a légköri nedvességtartalom növelésében. Az úgynevezett szárazgazdálkodás elterjesztése is javíthat a helyzeten.

II.4.4.4. A VTT árvízvédelmi feladatai és vízpótlási, tájgazdálkodási lehetőségei

A Kormány Tiszával kapcsolatos VTT programjának megfogalmazására a közelmúlt veszélyes árvíz sorozata következtében került sor. Az eddig nem tapasztalt magasságú árvízszintek kialakulása a vizsgálatok³⁴ szerint döntően a meder vízszállító képességének csökkenésével illetve a vízgyűjtőn bekövetkezett terület- és vízhasználati változásokkal magyarázható (a hidrometeorológiai tényezők kedvezőtlen egybeesése mellett). E folyamatok által ma már a magyar szakasz bármelyik részén előállhat a mértékadó árvízszintet 1 m-rel meghaladó vízszint (MÁSZ+1 m).

A megoldás érdekében legalább a fentiekkel megegyező szinten kell beavatkozásoknak és változásoknak történnie, mégpedig az 1022/2003. (III. 27.), illetve az 1107/2003. (XI. 5.) kormányhatározatok értelmében úgy, hogy az egyben a lakosság megélhetésének javulását és a fenntarthatóságot is szolgálja.³⁵

A Vásárhelyi-terv továbbfejlesztésének alapvető célkitűzése olyan rendszer kidolgozása, mely a jelenleg érvényes mértékadót 1 m-rel meghaladó szintű árvizeket is képes kezelni. A program az árvíz elleni védekezés VTT feladatai között a hullámtér vízszállító kapacitásának növelése mellett a területhasználat részvételét, árvíztározók, biztonsági árapasztó szelepek építését tartalmazza.

A Jászszági kistérség a Hanyi-Tiszasülyi árvíztározó befogadása által érintett a VTT I. ütemének árvízvédelmi beavatkozásaiban, közvetlenül Jászakisér területén, közvetve pedig az

³⁴ A VTT egész vízgyűjtőre kiterjedő megalapozó vizsgálatait a BME, a KÖTIVIZIG és a VIZITERV Consult Kft. készítette.

³⁵ Jelen munkát megelőző - VTT keretében készült integrált kistérségi - programalakításnak éppen az volt a célja, hogy elősegítse az árvízi és a térségi szempontok összehangolását. Most ebben még tovább lehet lépni.

egész - Jászdózsáig felnyúló, 2.37. számú - Laskó-Tisza-Zagyva-Tarna közti árvízi öblözet így megnövekedő védképessége által.

A Hanyi-Tiszasülyi tározó a Tisza-völgyi árvízvédelmi biztonság megteremtését szolgáló rendszer I. ütemben legnagyobb tározókapacitásra tervezett létesítménye lesz³⁶.

A Közép-Tiszán épülő négy tározó³⁷ Kisköre és Csongrád között 60-70 cm-es vízszintcsökkentést képes biztosítani a rendkívüli árhullámok esetén, de a vízszintcsökkentő hatásuk még Szeged körzetében is eléri a 30 cm-t. E rendszernek fontos eleme a Hanyi-Tiszasülyi tározó, melynek vízszintcsökkentő hatása a MÁSZ-t 1 m-rel meghaladó árhullám érkezése esetén - önállóan a vízbeeresztés szelvényében - 39 cm, amely Szegednél még 18 cm marad. A tározó hatása a vízkieresztés helye felett megközelítőleg Tiszafüredig érzékelhető.

Az egyes tározókra 30-40 évente valószínűsíthető árvízvédelmi feltöltést követően a vizet vissza kell tartani mindaddig, amíg az árhullám el nem vonult. A Hanyi-Tiszasülyi tározó ~10-12 nap alatt feltölthető, a tartózkodási idő egy hónapra tehető, ezután a leürítés további ~30-40 napot vesz igénybe. A mintegy 2,5 hónapos vízborítás miatt óriási jelentősége van a víz továbbvezetésének, áramlásban tartásának, illetve a földhasználat alkalmazkodásának is, a 2004. évi LXVII. Törvény szerinti kártérítés mellett.

A tervezett árvízi tározó határait a mellékelt térképek mutatják. Az árvíztározás maximális tervezési vízszintje 90,05 mBf, a tervezett töltések koronaszintje e fölött 1,0 m-rel, tehát 91,05 mBf szinten kerül kialakításra. (A terepszinteket a 4. térkép mutatja.)

A tározó feltöltését és leürítését a Tisza 387+900 fkm (a jobb parti töltésének ~119+500 tkm) szelvényébe tervezett két zsilipes műtárgy biztosítja, melyek kialakítása lehetőséget biztosít az esetleges későbbi tájgazdálkodási vízpótlási igények kielégítésére.

Árapasztó tározáskor a megemelkedő talajvizek hatását a belvizek folyamatos tározóba emelésével, az érintett terület belvízelvezető csatornáinak, műtárgyainak a tározó építésével párhuzamosan megvalósított rendbetételével és az építéssel párhuzamosan megkezdett jászkiséri (és pélyi) belterületi vízrendezéssel lehet ellensúlyozni. A talajvízszint emelkedése veszélyeztetheti az épületek állékonyságát, ezért a belterületi vízrendezés állapotán javítani kell. A tározó területének folyamatos gondozott állapotban tartása lakossági és árvízvédelmi szempontból egyaránt nélkülözhetetlen.

A fenyegető árvizek a vízháztartás szélsőségek felé kilendülő folyamatait jelzik, melynek tünetei az árvíz mellett a belvíz, aszály, sivatagosodás. A Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése így a közvetlen árvíz elleni védekezésen túl a vízháztartás – területhasználat által is kiváltott – szélsőségeinek kezelését szolgálhatja. Ennek megfelelően a tározók gazdálkodásának, üzemeltetésének meghatározásánál célszerű figyelembe venni és méltányosan ellentételezni a tájhasználatának az adott térség vízháztartására gyakorolt hatásait is, a vízjárás és az árvízcsúcs csökkentő hatás mellett.

Az árvizek mentett oldalra való szabályozott kivezetése lehetőséget nyújt az ártér reaktiválására. A VTT kapcsán mindenütt ki lehet dolgozni olyan új tájhasználati modellt, amely növeli az összességében vízhiányos táj vízmegtartó képességét, lehetővé teszi a tavaszi

³⁶ A tározó tervezését megalapozó hidrológiai és hidraulikai vizsgálatokat, valamint a műszaki tervezést a VÍZITERV Consult Kft. végezte, az Előzetes Környezeti Tanulmányt pedig az ÖKO Rt. készítette. A tervezett létesítmény e fejezetben összefoglalt műszaki jellemzőit a tervekből átvett adatok és műszaki leíró részek felhasználásával állítottuk össze.

³⁷ A négy tározó: az I. ütemben tervezett Tiszaroffi, Nagykunsági és Hanyi-Tiszasülyi, illetve a későbbiekben tervezett Hanyi-Jászszági.

vízbő időszakok vizeinek visszatartását és megfelelő felhasználását³⁸. A VTT és az EU második pilléres agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszere által – politikai akarat esetén - lehetőség nyílt a tájhasználat vízkárelhárítási, illetve gazdálkodási és társadalmi okból egyaránt indokolt felülvizsgálatára, váltására, a felértékelődő víz természeti rendszerek rehabilitálásán alapuló hasznosítására.

A Hanyi-Tiszasülyi tározó jelenlegi tájhasználatára a nagytáblás szántóművelés és a hozzá kapcsolódó vízmentesítés jellemző, holott a vegetációs periódusban jelentős a vízhiány, ami öntözéssel nem mindenütt pótolható. A terület túlnyomó részét (több mint 87 %-át) szántók borítják. 4-6 % közé tehető mind a gyepek, mind az ültetvényerdők területi aránya, melyek a tervezett tározó középső területén és keleti határán két tömbben helyezkednek el. Vizes élőhelyek (elsősorban csatornák) a tervezett tározó területéből csupán viszonylag kis arányban (3 %) részesednek. A parlagterületek aránya viszonylag csekély, viszont a csapadékosabb időjárás következtében több vetésben is megjelent a nád, a siskanád. A vetésszerkezetben dominálnak a különböző gabonafélék, illetve a napraforgó és a kukorica. Nem jellemző a biodiverzitás fenntartásának igénye, az ágazati arányok ökológiai harmonizációja, a táji és termőhelyi alkalmazkodás, valamint a körfolyamatokra épülő környezet- és tájgazdálkodás.

Az intenzív mezőgazdaságra jellemző tájszerkezet vízmegtartó képessége csekély. A tározóterület déli és nyugati része a Millérből öntözhető. A vízkivezetéssel összefüggésben a gazdálkodást, az amúgyis bolygatott öntöző- és belvízelvezető rendszert célszerű átgondolni.

A tározó talajai általában a gyengébb minőségi osztályokba tartoznak, szikes, kemény, kötött talajok, nagyrészt volt rizstelepek³⁹. A szigetszerűen kiemelkedő részek jobb termékenységgű csernozjomtalajok. A gazdák véleménye szerint, ha a mélyfekvésű szántókra a vizet kiengedik, azok valószínűleg 5-6 évig nádat fognak teremni, és nem gabonát.

A vésztározás a területen gazdálkodók számára használati problémát jelent. A 2004. évi LXVII. Törvény szerint a tározó területén levő termőföldön nem vehető igénybe állami támogatás, illetve nem jár kártalanítás árapasztási célú igénybevétel esetén: kémiai talajjavításra, öntözési, meliorációs beruházásra, faiskola létesítésére, vetőmagtermesztésre, szaporítóanyag előállításra, ültetvények és gyenge víztűrő képességű évelő kultúrák telepítésére, valamint gyepfeltöresre. Nem lehet továbbá a tározó területén építési engedélyköteles tevékenységet folytatni és a vízügyi felügyelet engedélye nélkül a terepviszonyokat megváltoztató feltöltést, mélyítést végezni.

Az árvízvédelmi funkció szükségessé teszi e szerep méltányos ellentételezését és az agrár-, illetve erdő-környezetgazdálkodás felé nyitást. A 2004. évi LXVII. Törvény szerint a használati korlátozások és értékcsökkenés ellenértékeként egyszeri térítés illeti meg a tulajdonost (6000 Ft/AK), árvízi igénybevétel esetén pedig teljes kártérítés illeti meg az ingatlan használóját.

Az agrár-környezetgazdálkodási irány emellett lehetőséget adna a károk csökkentésére és az árvízvédelmi, vízháztartási, tájfenntartási funkciók ellátására, a gazdálkodás adottságokhoz igazításával. A tárca koncepciója jelenleg az, hogy a 1107/2003. (XI.5.) kormányhatározat szerinti zonális programok beindításának csak akkor lesz értelme, ha már a tározók

³⁸ Ez az ország legaszályosabb vidéke, ugyanakkor belvízzel veszélyeztetett is, vagyis létkérdés a vízhiány és vízbőség megfelelő értékelése és az alkalmazkodás.

³⁹ A tározóterület 70-80%-át belvíz veszélyezteti, a talajok nehéz mechanikai összetétele 70-80%-ban, jelentős savanyodása 80-90%-ban, szikesedése 10-20%-ban okoz problémát.

megépültek, mert erre az időpontra alakulnak ki azok a körülmények, amelyekre a támogatási célokat pontosan meghatározhatják.

II.4.4.5. Ásványvíz-hévíz hasznosítás

A térségben kiemelkedőek a pleisztocén vízáadó rétegből való termálvíz beszerzési lehetőségek. A nyilvántartott 71 hévízkút közül a legtöbb vízmű hasznosítású, több településen van fürdő, a mezőgazdasági hasznosítás is elterjedt. A Jászszág mélyebben fekvő területén létesítették a legtöbb kutat.

14. Táblázat Termálkutak

Település	Kút neve	Kataszteri szám	Hasznosítás	Építés éve	Talp-mélység (m)	Kifolyó víz hőmérséklet (°C)	Hévíz-termelés Év/Mm ³
Jánoshida	vízmű 1	15-3	lezárva	1963	548,5	38	
Jászapáti	Strand	15-4	fürdő	1959	805	49	159/1993
Jászapáti	vízmű 1	15-5	vízmű	1962	560	35	107/1993
Jászberény	Strand	15-6	fürdő	1959	804	45	149/1989
Jáskisér	Piactér	15-7	eltömve	1958	610,3	37	
Jászládány	Jászszági Á. G. (Pusztakürt)	15-8	lezárva	1962	830	51	52/1989
Jászszeptandrá	Strand	15-9	fürdő	1960	600	42	78/1993
Jászapáti	Velei E. MgTsz	15-28	lezárva	1964	565	37	4/1993
Jáskisér	Jászszági Á. G	15-32	Mezőgazdasági	1960	610	34	19/1989
Jászapáti	Király János tulajdona	15-55	lezárva	1964	495	35	12/1989
Jászboldogháza	4. sz. vízműkút	15-57	vízmű	1991	441	31	
Jászberény	Jászberényi Á.G. (Jb-Ny-3.)	15-78	mezőgazdasági+fürdő+palackozás	1965	1997,5	54	
Jászapáti	Velei E. MgTsz	15-83	mezőgazdasági	1966	550	37	3/1993
Jászivány	vízmű	15-84	vízmű+mezőgaz-dasági	1966	602,5	37	6/1993
Jáskisér	MÁV gépjávitó	15-86	mezőgazdasági+ipari	1967	670	42	26/1989
Jáskisér	Mezőgazdasági Szövetkezet	15-87	mezőgazdasági+ipari	1967	852	46	1/1993
Jáskisér	Tiszasülyi Á. G	15-88	lezárva	1967	930	56	
Jászboldogháza	Strand	15-89	fürdő+vízmű	1967	557	38	117/1989
Jászsószeptgyörgy	vízmű	15-92	vízmű	1968	756	46	219/1993
Jáskisér	vízmű 1	15-93	vízmű	1969	850	52	128/1993
Jászsószeptgyörgy	Petőfi MgTsz. III. sz. telep	15-97	mezőgazdasági	1969	645	39	15/1989
Jászárokszállás	Strand	15-101	fürdő	1969	702	52	
Jászboldogháza	Aranykalász MgTsz	15-102	lezárva	1969	613,5	42	56/1993
Jászládány	Egyetértés MgTsz	15-106	mezőgazdasági	1971	850	50	44/1989
Jászapáti	vízmű 2	15-107	vízmű	1971	750	42	207/1993

Jászkóhalma	Béke MgTsz	15-108	mezőgazdasági	1971	551	40	31/1989
Jászszentandrás	vízmű 2	15-111	lezárva	1972	570	35	49/1993
Jászládány	MÁFI I. észlelőkút	15-114	észlelő	1971	912,1	52	
Jáskisér	Strand	15-116	ipari+kommunális	1972	1222,5	69	189/1993
Alattyán	vízmű	15-117	vízmű	1972	695	42	42/1993
Alattyán	Új Élet MgTsz	15-118	mezőgazdasági	1972	720	45	31/1989
Jánoshida	vízmű 2	15-121	vízmű	1973	851	54	161/1993
Jászládány	Egyetértés MgTsz	15-124	mezőgazdasági	1974	900	50,5	131/1989
Jászsósztgyörgy	Petőfi MgTsz. I. major	15-125	mezőgazdasági	1974	852	49	51/1989
Jászládány	vízmű 1	15-126	lezárva	1975	870	52	3/1993
Jáskisér	MÁV Építőüzem	15-131	ipari	1976	800	48	21/1993
Jászberény	Hűtőgépgyár	15-132	fürdő+mezőgazdasági	1976	800,5	45	113/1993
Jázapáti	vízmű 3/1	15-141	vízmű	1979	800	46	88/1993
Jászládány	vízmű 2	15-142	vízmű	1979	1003	56,2	131/1993
Alattyán	vízmű 3	15-152	vízmű	1992	665	45	
Alattyán	Szabadság tér	15-158	eltömve	1959	504	34	
Jászsósztgyörgy	Petőfi MgTsz	15-160	lezárva	1967	550	33	
Jázapáti	Velemi Tsz.Sertés tlp	15-161	eltömve	1980	608,5	39	
Jázapáti	Borgás u.-Palotás u	15-162	eltömve	1962	456	31	
Jázapáti	Kun u. Egészség ház	15-163	eltömve	1926	440	31	
Jázapáti	Fő tér	15-164	eltömve	1910	455	32	
Jázapáti	MÁV állomás II	15-165	ipari	1955	461	31	4/1993
Jázapáti	MÁV állomás I	15-166	eltömve	1930	458,5	30	
Jázapáti	Sporttelep	15-167	eltömve	1929	450	31	
Jázapáti	Velemi E. MgTsz	15-168	mezőgazdasági	1954	441,5	32	
Jázapáti	Velemi E. MgTsz	15-169	mezőgazdasági	1964	480	33	14 / 1989
Jászárokszállás	Táncsics MgTsz	15-170	mezőgazdasági	1965	350	32	
Jászdózsa	Tarnamenti MgTsz	15-171	vízmű	1968	420	32,5	42/1989
Jászdózsa	vízmű III	15-172	vízmű	1974	448	32	30/1993
Jáskisér	vízmű	15-173	vízmű	1979	800	48	102/1993
Jázapáti	III. vízmű 2	15-175	vízmű	1992	465	32,2	
Jászládány	Egyetértés MgTsz	15-176	mezőgazdasági	1980	440	30	47/1989
Jázapáti	Velemi E. MgTsz. Sertést. 2	15-203	mezőgazdasági	1980	610	42	36/1993
Jászdózsa	Bélfeldolgozó	15-211	vízmű	1984	450	30	57/1993
Jáskisér	MÁV Építőgépjavitó	15-217	ipari	1986	1250	70	87/1993
Jáskóhalma	vízmű 3	15-220	vízmű	1984	399,3	30	45/1993
Jáskisér	vízmű 3	15-221	vízmű	1987	650	43	69/1993
Jászládány	vízmű 5	15-223	vízmű	1987	760	48	98/1993
Jázapáti	Velemi E. MgTsz	15-227	mezőgazdasági	1988	534,5	34,4	20/1989
Jásztelek	vízmű 2	15-233	vízmű	1989	399,5	31	
Jázapáti	Mezőgazdasági	15-236	mezőgazdasági	1994	402	31	

	Szakiskola						
Jánoshida	Vízmű 3. Kút	15-243	ivóvízellátás	1998	670	46,9	
Jászapáti	Vízmű 7. Kút	15-244	ivóvízellátás	1998	575	37	
Jászszentandrás	vízmű 5. kút	15-245	ivóvízellátás	1997	551,3	35,2	
Jásztelek	BAKTATÓ Kft. 1. Kút	15-245	fürdő	1978	801,2	44,8	

Forrás: Tisza térség területrendezési tanulmányterve, 2003

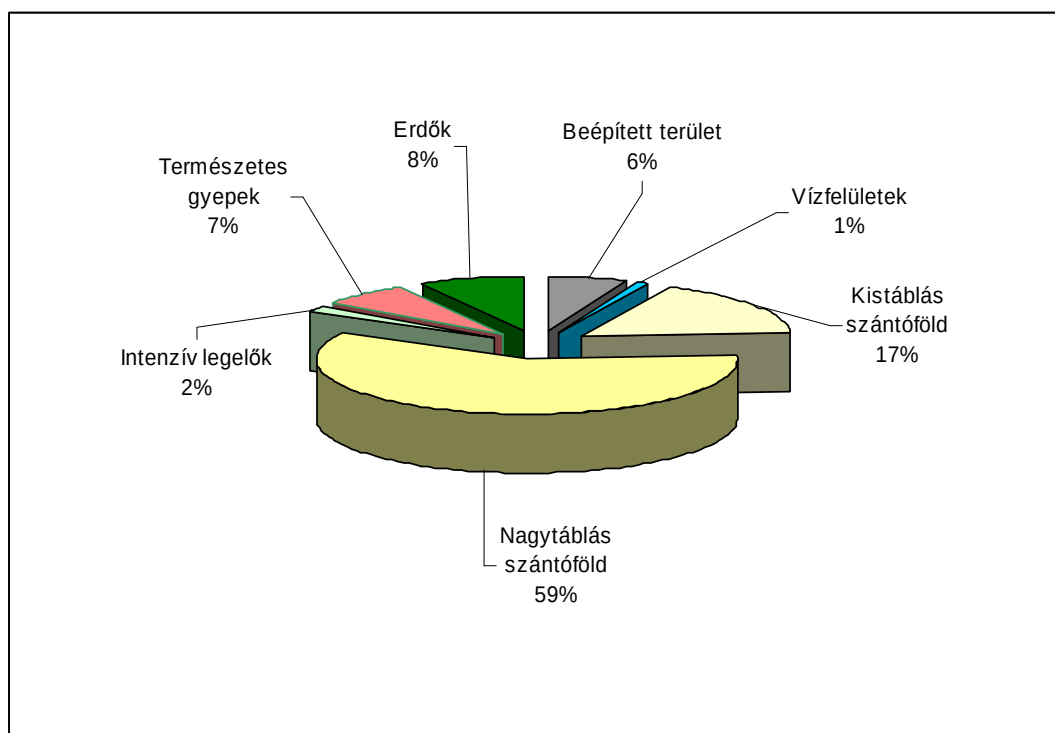
II.4.5. Területhasználat

A kistérség területe 116 141 ha, amelynek döntő része mezőgazdasági művelés alatt áll. A terület több mint felén (59%) nagytáblás szántók, 17 %-án kistáblás szántók találhatók. A nagyobb kiterjedésű természetes gyepek a kistérség É-i (Gyöngyösi-sík) és K-i (Hevesi-sík) területein találhatók, amelyeknek összrészesedése 7 %, az intenzív legelők aránya 2 % körüli.

Az erdők mindössze 8 %-ot (9.244 ha) foglalnak el a területen, természetes erdők a kistérségben szétszórtnak, kisebb foltokban fordulnak elő (összterületük: 1.075 ha), a többi erdő többnyire lomboserdő ültetvény.

A vizekben szegény kistájon természetes tavakat alig találunk, a mesterséges tavak közül a halastavak (184 ha) a jelentősebbek.

4. ábra: Meghatározó területhasználatok

Forrás: Corine 50, saját szerkesztés

II.4.6. Környezeti állapot⁴⁰

A kistérség természeti adottságai, a tájhasználat, az itt élő emberek természetéhez való viszonya és a külső környezetből érkező hatások meghatározzák a kistérség jelenlegi, életfeltételeket megteremtő környezeti állapotát.

II.4.6.1. Vizek

Felszíni vizek állapota

A Zagyva vízgyűjtőjén egy 1993. évi felmérés alapján 60 pontszerű szennyezőforrás volt, melyből 14 települési szennyvíztisztító telep, 16 ipari szennyvíz bevezetés és 30 egyéb szennyvízkibocsátó.

A Zagyva vízminősége a szabvány szerinti meghatározással „szennyezett víz”-ként jellemezhető. A vizsgált komponens-csoportok minősítése IV. osztály, de a tápanyag háztartás mutatói esetében előfordul V. osztályú minősítés is. A kedvezőtlen vízminőséget a felső szakaszon bevezetett szennyvizek okozzák, a középső és alsó szakaszon vízminőség szempontjából meghatározó szennyvízbevezetések nincsenek. Legjelentősebbek a Jászberény város térségében bevezetett ipari és kommunális szennyvizek, amelyek közül a meghatározó a hűtőgépgyár 1680 m³/nap ipari- és az 5900 m³/nap települési szennyvíze.

A Jászberényi Városi-Zagyva holtág a Zagyva szabályozása során alakult ki. Hossza 7,9 km, átlagos szélessége 6 m, területe 5 ha, átlagos vízmélysége 1 m, víztérfogata 50 ezer m³. Feltöltését a Zagyva folyóból gravitációsan lehet biztosítani, leürítése szintén gravitációsan (árvíz esetén szivattyúsan) történik. A Zagyva holtág állapotát az átlagosan 80 cm vastagságú feliszapolódás, a szakaszonként változó nagyságú vízínövénnyel való benőttesség jellemzi. A belterületi szakasz teljesen beépített, viszonylag gondozott, a külterületi szakasz elhanyagolt. Vízminőségét jelentősen befolyásolja, hogy a városi szennyvíztisztító telepről a kezelt szennyvizet, a strand és termálfürdő használt vizét, és a csapadékvíz- elvezető hálózatban összegyűlt vizet is a holtágba vezetik. A vízminőség szempontjából negatív hatású az illegális szennyezés és a mederben lévő növényi anyagokból származó bomlástermékek nagy mennyisége. Kiemelt fontosságú az élő Zagyva ágból érkező víz állapota és mennyisége. A Városi-Zagyva vízminősége az oxigénháztartás mutatói szempontjából IV., a tápanyag háztartás II., a mikrobiológiai paraméterek vonatkozásában III., a szerves- és szervesetlen mikroszennyezők illetve az egyéb paraméterek szempontjából V. osztályba sorolt, tehát összességében kedvezőtlen képet mutat.

A Necsői Holt-Zagyva holtág a Zagyva jobb partján található, a folyó szabályozása során keletkezett. Hossza 3,4 km, átlagos szélessége 17 m, területe 6 ha, átlagos vízmélysége 1 m, víztérfogata 60 ezer m³. Medre erőteljesen feliszapolódott, vízi növényzettel közepesen benőtt. Vízpótlása gravitációsan vagy szivattyúsan oldható meg a Zagyvából, a leürítése a Necsői zsilipen keresztül történhet meg. Funkciói közé a belvíztározás, az öntözővíz-tározás és a horgászat tartozik. Vízének minősége nem minden esetben felel meg öntözési és horgászati célú vízpótlásra.

A Zagyva vízgyűjtőjével azonos kiterjedésű a Tarna vízgyűjtője, ezért az alsó szakasz vízminőségének meghatározó eleme a Tarna vízgyűjtőjén érkező vízmennyiség, illetve annak vízminősége. A Tarna vízminősége „tűrhető víz” besorolásnak felel meg, vagyis a Zagyva vízminőségére kedvezően hat. Az oxigéntartalom és szerves szennyezőanyag tartalom jellemzői „kiváló-jó” vízre utalnak, tápanyag szempontjából a nitrogénformák a II. osztály

⁴⁰ Forrás: <http://www.kotikvf.kvvm.hu/kornyezetallapot/index.htm>

felső határát kis mértékben lépik túl, míg a foszforformák mért értéke inkább az erősen szennyezett víz minőséghez közelítenek. Szerves- és szervetlen mikroszennyezők szempontjából a kőolaj és termékei a meghatározó, és III. osztálynak megfelelő az oldott higany, réz és a béta aktivitás értéke. A vízgyűjtőn a Tarnába vezetett ipari szennyvizek III. osztályba sorolandó elektromos vezetőképességet okoznak.

A *Jászszentandrás-belvízcsatorna* a Jásztej Rt. szennyvizeinek közvetlen befogadója, saját vízhozama nincs. A bevezetett igen magas szennyezőanyag tartalmú szennyvíz sok esetben szennyvízdugóként áll, vagy folyik le lassan a befogadója, a Csátés főcsatornába. A belvízcsatornában nagyon magas táp- és szerves anyag koncentrációkat mérhető.

A *Csátés öntöző főcsatorna*, mint a Millér főcsatorna felső szakasza öntözés és vízi élővilág szempontjából egy kiemelt víztérnek tekinthető. Ezt részben a térség öntözési igényei határozzák meg, valamint a Millér élővilágának gazdagsága, illetve a fajgazdag halállománya. A kistérség területén a Csátés főcsatorna vize tűrhető minőségű. A csatorna vízutánpótlása a Tiszasülyi 28. főcsatornán történik. A csatorna a külterületen található ipari telephely, a MÁV FKG Kft. tisztított kommunális, valamint közvetve a jászapáti Jásztej Rt. szennyvizeinek befogadója. A MÁV FKG Kft. szennyvíztisztítója fogadja a szomszédos Jászkisér szippantott szennyvizeit is. A Jásztej Rt. tisztítójára kisebb arányban a település csatornázott részeinek szennyvizei rávezetésre kerülnek. Ez utóbbi tisztítási határfoka jellemzően nem mérhető, lényegében tisztítás nélkül kerül a befogadóba az összegyűjtött települési szennyvíz.

A felszín alatti vizek állapota

A talajvizes összletben tartós, regionális vízszintsüllyedés nem mutatható ki. Visszatérő gondot okoz a csatornázatlan települések alatt a szennyvízszikkasztás miatt bekövetkező talajvízszint emelkedés.

Nitrátérzékeny terület a - vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 49/2001. (IV.3.) Kormányrendelet 2.sz. melléklete alapján - a vizsgált 18 településből négy: Jászberény, Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Pusztamonostor, ezért a jogszabály előírásai ebben az esetben kötelező érvényűek. A többi település esetében, amelyek nem tartoznak a nitrátérzékeny területek közé, a jogszabály előírásai csak ajánlottak és nem kötelező érvényűek. A rendelet célja: a vizek védelme a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szemben, továbbá a vizek meglévő nitrátszennyezettségének csökkentése oly módon, hogy egyben biztosítani lehessen a növények optimális tápanyagellátását, valamint a talajok termékenységének fenntartását.

A talajvizek használata nem jelentős, elsősorban a hobbykertek öntözési célú vízkitermelése említhető.

A térségben kedvező *termálvíz* beszerzési lehetőséggel élve a régió csaknem mindegyik településén található strandfürdő, az egyéb célú hévízhasznosítás viszont alárendelt jelentőségű. A használt termálvizek sótartalma a felszíni befogadók szennyező anyag terhelését növeli.

A víztartó képződményekben jelentkező nyomáscsökkenések miatt takarékosabb hévízgazdálkodásra van szükség. Jelenleg energetikai célú termálvíz kivételt csak visszasajtolással egyidejűleg lehet megvalósítani.

A *felszín alatti vízbázisok védettsége* a következőképp jellemezhető: Az ivóvízes céllal termelésbe állított víztartó képződmények természetes hidrogeológiai védettsége elfogadhatónak minősíthető, az esetleges szennyező front lejutása a térség túlnyomó részén meghaladja a 30 évet. A sérülékeny vízbázisok biztonságba helyezésének központi programja során Jászberény, Jászfelsőszentgyörgy és Pusztamonostor települések vízbázis-

diagnosztikája, valamint a védelmet szolgáló műszaki dokumentációja készült el. Jelenleg határozattal kijelölt hidrogeológiai védőidom egyik településen sincs, ennek ellenére törekedni kell az utánpótlódás bázisául szolgáló talajvizek szennyezésének visszaszorítására.

II.4.6.2. Levegő

A kistérség levegőminőségéről a Jászberényben a KÖTI-KVF által üzemeltetett levegőminőségi (imissziós) mérőhely adatai adnak tájékoztatást. A 2002-2003 fűtési félév adatait a következő táblázat mutatja be. A kén-dioxid, a nitrogén-dioxid és az ülededő por negyedéves átlagai alatta maradnak a határértékeknek.

15. Táblázat A 2002–2003. fűtési félév légszennyezettsége a jászberényi imissziómérő állomás mérése alapján

Ülededő por g/m ² /30 nap (Imisszió-határérték: 16 g/m ² /30 nap)			
Időszak	Mérések száma	Átlag imisszió	Határérték túllépés, %
1996. nem fűtési félév	16	8,59	12,5
1996/1997 fűtési félév	16	6,19	12,5
1997. nem fűtési félév	13	9,41	0,0
1997/1998 fűtési félév	13	6,18	7,7
1998. nem fűtési félév	18	7,76	5,6
1998/1999 fűtési félév	18	4,67	5,6
1999. nem fűtési félév	18	7,97	11,1
1999/2000 fűtési félév	17	2,01	0,0
2000. nem fűtési félév	18	4,82	0,0
2000/2001 fűtési félév	18	2,42	0,0
2001. nem fűtési félév	18	10,89	22,2
Kén-dioxid (µg/m ³) Imisszió-határérték: 70 µg/m ³			
Időszak	Mérések száma	Átlag imisszió	Határérték túllépés, %
1996. nem fűtési félév	146	1,59	0,0
1996/1997 fűtési félév	183	2,50	0,0
1997. nem fűtési félév	167	1,84	0,0
1997/1998 fűtési félév	243	4,66	0,0
1998. nem fűtési félév	273	2,06	0,0
1998/1999 fűtési félév	161	3,17	0,0
1999. nem fűtési félév	248	2,62	0,0
1999/2000 fűtési félév	228	2,17	0,0
2000. nem fűtési félév	260	1,67	0,0
2000/2001 fűtési félév	151	2,17	0,0
2001. nem fűtési félév	238	2,2	0,0
Nitrogén-dioxid (µg/m ³) Imisszió-határérték: 70 µg/m ³			
Időszak	Mérések száma	Átlag imisszió	Határérték túllépés, %
1996. nem fűtési félév	147	4,44	0,0
1996/1997 fűtési félév	163	4,87	0,0
1997. nem fűtési félév	169	3,90	0,0
1997/1998 fűtési félév	231	6,97	0,0

1998. nem fűtési félév	273	7,07	0,0
1998/1999 fűtési félév	152	9,54	0,7
1999. nem fűtési félév	241	14,08	0,0
1999/2000 fűtési félév	227	21,45	0,0
2000. nem fűtési félév	258	12,44	0,0
2000/2001 fűtési félév	149	9,40	1,3
2001. nem fűtési félév	241	5,0	0,0

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye Statisztikai évkönyv, 1996-2001

A levegőszennyezést elsősorban az ipari és mezőgazdasági telephelyekhez köthető emissziós pontforrások okozzák. A bejelentésre kötelezett telephelyek és a légszennyező anyag emissziót a 8. táblázat tartalmazza. A legtöbb telephely: 61 Jászberényben van, jelentős kibocsátású települések Jászapáti 12, Jászladány 11, Jászkisér 9 és Jászfákóhalma 6 telephellyel. A szennyezőanyagok alapján a kén-dioxid és szilárd anyag kibocsátás Jászkiséren, a szénmonoxid, a nitrogén-oxidok és a szerves ipari oldószerek kibocsátása pedig Jászberényben a legnagyobb.

16. Táblázat: A települések emisszió kibocsátása

TELEPÜLÉS	ÉVES KIBOCSÁTÁS (TONNA/ÉV)					
	SO ₂	CO	NO _x	Szilárd	VOC	Egyéb
Jászsósztgyörgy összesen	1,0386	30,4485	1,0558	0,6227	0,3039	0,0289
Jászapáti összesen	0,009	3,308	1,263	0,092	0,372	
Jászárokszállás összesen		0,077	0,528		0,254	0,002
Jászberény összesen	0,244	103,423	60,780	5,071	61,857	5,449
Jászboldogháza összesen	0,0336	0,1637	0,0262	0,0639	0,0000	0,0560
Jászdózsa összesen		0,065	0,551	0,013		
Jászfelsőszentgyörgy összesen				0,0880		
Jászfényszaru összesen	0,4800	1,3666	0,4096	0,3960	8,1205	0,0000
Jászfákóhalma összesen	n.a.	1,6201	0,2300	0,5784	0,6785	0,0499
Jászivány összesen				n.a.	5,3250	
Jászkisér összesen	15,221	1,197	1,271	1,341	0,796	n.a.
Jászladány összesen	0,137	2,796	0,124	0,357	0,000	0,150
Jászszentandrás összesen	0,008	0,001	0,019	0,064	0,008	0,001
Jásztelek összesen	0,077	0,006	0,276	0,077	0,006	0,276

Forrás: <http://www.kotikvf.kvvm.hu/kornyezetallapot/index.htm>

A jelentős légszennyezést okozó telephellyel nem rendelkező településeken (Alattyán, Jánoshida, Jászágó, Pusztamonostor) a levegőminőséget alapvetően a helyi lakosság fűtése határozza meg.

A helyi eredetű ipari szennyezéseknél a települések jelentős részében jelentősebb a mezőgazdasági és a közlekedési eredetű légszennyezés hatása.

A mezőgazdaság főleg porral, az energiaellátó rendszerek üzemeltetéséből származó anyagokkal, valamint a parlagon hagyott területeken a gyomnövények pollenjeivel ill. alkalomszerűen a repülőgépes permetezések által növényvédő-szerekkel szennyezi a levegőt.

A belterületi állattartás esetén - főleg nyári időszakban - az állattartáshoz kapcsolódó bűz okozhat problémát. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény alapján a települési önkormányzatoknak önkormányzati rendeletben szabályozniuk kell az állattartás körülményeit. A vizsgált 18 település közül 8 rendelkezik állattartási rendelettel.

A légszennyező pontforrásokon kívül komolyabb levegőterhelést a közlekedés okoz, amely elsősorban a 31-es és 32-es utak mentén jelentős. Ennek megfelelően Jászberény, Jászapáti, Jánoshida és Jászsós-szentgyörgy települések levegőjét rontja. Jászberényben az átmenő 31-32-es főközlekedési utak zaj és légszennyezése kritikus, az elkerülő körgyűrű megépítése halaszthatatlan, a beruházási munkák elkezdődtek.

II.4.6.3. Talaj

A termőföldeket erősen károsítja a szélrózsió, amely fokozott veszélyt jelent a nagyüzemi óriás táblák kialakítása és a mezővédő erdősávok eltűnése óta. Emellett a tagolt domborzat miatt a vízerózió is számottevő.

A talajszennyezést főként a korábbi időkben erőltetve, nagy mennyiségben alkalmazott agrokemikáliák okozzák.

Az állattartás során keletkező melléktermékek (hígtrágya) szintén erősen szennyezik környezetüket.

II.4.7. Összegzés: A tájhasználat értékelése és természeti, gazdasági összefüggései⁴¹

Az adottságok (domborzat, térszintek tagoltsága, belvíz-veszélyeztetettség, talajadottságok, szántóföldi művelésre való alkalmasság) tekintetében a kistérség megfelelően differenciált, ugyanakkor az adottságok kihasználása – a tájszerkezet, illetve táj- és földhasználat – egysíkú, illetve egynemű.

A hagyományos gazdálkodásra alkalmas területek viszonylag nagy arányban vannak jelen. Mégis jellemző az egyoldalú, adottsághoz viszonyítva túlzott szántás, a nagytáblás szántóművelés. Minden területet úgy használnak, mintha az kiváló, vagy legalábbis jó adottságú szántó lenne (6. térkép: szántóföldi alkalmasság). A valóságos helyzet viszont mozaikosan váltakozva jó és kedvezőtlen.

Nem jellemző tehát az adottságokhoz igazított tájhasználat. A természetes rendszerek működéséhez illeszkedő tájhasználat elenyészően kevés, a kistérségből jellemzően hiányoznak a jó és a kedvező vízgazdálkodású természetes rendszerek, ezért működési zavarai itt hatványozottan jelentkeznek. Ez nemcsak nagytérsegi, hanem belső adottságként is megjelenik, ami részben a tájhasználat tagolatlanságának, részben a szélsőséges a vízellátottságnak a következménye.

A térség ugyanakkor – a földhasználati technológiákkal összefüggésben – nem gazdálkodik megfelelően az ide érkező vízzel, ami mind az agrárium, mind a biológiai vízszükségletek felől közelítve annyit tesz, hogy a felhasznált víz mennyisége kevesebb az igényelt és a területre ténylegesen jutó víz mennyiségénél. A különbség kisebb részben természetes

⁴¹ Forrás: A Hevesi és Jászberényi kistérségek tájhasználatának elemzése – BOKARTISZ, Karcza, 2005.

folyamatok (párolgás, elfolyás), nagyobb részben emberi beavatkozások (belvízelvezetés) következtében elvész, és a hiány vegetációs periódusban ritkán és töredékében pótolható. Öntözni nem lehet mindenütt, ahol vízhiány van. Víz hiányában pedig a vele együtt jó szántóföldi termőhelyi adottságú területek sem képesek potenciáljukat adni.

A tervezett Jászsági főcsatorna a térség vízhiányát önmagában nem oldja meg, csak az igazán jó adottságú, piacra termelő területek iparszerű feltételeit biztosítaná – a vízlevezetés és öntözés egész táj működését átalakító hatásával terhelten. Emellett az ellátatlan, vagy gazdaságosan el nem látható, de kiszáritott területek vízellátását és a térségi vízháztartást is meg kell oldani.

A tájhasználat természetes rendszerekkel való ellenműködése következtében tehát a kistérségben minden tekintetben romló adottságokkal és hatékonysággal kell számolnunk.

Tagolt termőhelyi adottságai arra utalnak, hogy a kistérségben egyszerre vannak jelen a jelenlegi földhasználat számára jó termőhelyi adottságú, és az inkább más tájhasználati formák meghonosítására *alkalmas* területek. Ez az erősség azonban csak akkor aknázható ki, ha a tájhasználat nem egynemű, hanem követi az adottságokat. A térszintek tagoltsága is csak a tájhasználati formák sokszínűsége mellett kiaknázható erősség.

A VTT vidékfejlesztési része alkalom a kistérség fejlődését meghatározó földhasználatának - az adottságokhoz alkalmazkodás jegyében való – átgondolására, és egyben történelmi lehetőség is a változtatásra: az árvíz kivezetés, valamint az EU agrár-, illetve erdő-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer, illetve a jász közösség földhasználati hagyományai által.

Természetesen az átalakulás folyamat, melynek kezdetén vagyunk. Még nem közismert az átalakulás szükséglete és lehetősége, és hiányzik a politikai akarat is. Ugyanakkor bizonyos, hogy a tulajdoni, piaci változás kapcsán amúgyis átalakuló gazdálkodás előbb-utóbb figyelembe kell vegye a táji adottságokat is, amelyekkel dolgozik, mégpedig nemcsak aktuális rövidciklusú pénzügyi igényei szerint, hanem az életlehetőséget adó tájjal való együttműködés jegyében is.

A magasabban fekvő jó adottságú szántók is kedvezőbb körülményben hasznosulhatnának, ha az alacsonyabban fekvő rosszabbak betölthetnék funkciójukat.

Az éghajlatváltozással is összefüggésben a kistérség vízhiányát a mozaikos adottságokhoz illeszkedő, sokrétű, körültekintő intézkedésekkel, a tájhasználati szemlélet alapvető megváltoztatásával szükséges kezelni. Fontos az adottságokhoz alkalmazkodó mezőgazdasági művelés, illetve földhasználat preferálása. Ezzel is összehangoltan hatásos lehet a természetes rendszerek vízháztartás javító szerepének erősítése, az erdők, gyepek területének (arányának) növelése, minőségük, működőképességük javítása, a vizek visszatartása, az öntözés, vízátervezés lehetőségeinek jobb kihasználása, a táj mozaikosságának visszaállítása, az egybefüggő, nagy területű szántók táblahatáraitra erdő- és növény-sávok telepítése, illetve az úgynevezett szárazgazdálkodás elterjesztése.

Az átalakuló használatú területek *nem maradnak ki a jövedelemtermelésből*. Az erdőknek, ligetes, parkszerű legelőknek, gyepeknek, vizes élőhelyeknek, tavaknak, vízfolyásoknak – a vízháztartásban betöltött és méltányosan ellentételezett szerepük mellett - továbbra is jelentőségük lehetne természetesen az élelmiszer- és nem élelmiszer termelésben, a

turizmusban, gyógyászatban, stb., vagyis nem maradnának ki a jövedelemtermelésből, haszonvételből, csak ezt az intenzív szántóműveléstől különböző módon érhetik el. Az ártéri tájgazdálkodás – térszintekhez és a mozaikos táj adottságaihoz igazodó – lehetséges haszonvételeit a következő táblázat foglalja össze:

17. Táblázat: Az ártéri tájgazdálkodás – térszintekhez és a mozaikos táj adottságaihoz igazodó – lehetséges haszonvételei

Tér- szintek	Élőhelyek		Élőhely-kezelés		Haszonvételek
	Általános	Konkrét	Összességében	Adott társulásra vonatkoztatva	
Mély- ártér ⁴²	nyílt vízfelület	nyíltvizű tavak	rendszeres vízpótlás biztosítása,	vízpótlás, csatonatisztítás, –karbantartás	Halászat, rekesztés, horgásztatás, vadászat
	hínárosok	lebegő és rögzült hínártársulások	természetes halszaporulat fenntartása, betelepítési tilalom		víz tisztítás, hínárszáritás komposzt-előállítás, sulyom feldolgozás
	mocsarak	zárt nádasok, gyékényesek	rendszeres vízpótlás biztosítása, haltelepítési tilalom, megfelelő időszakban történő vágás, kaszálás	nádvágás, égetés tilalma	nád, gyékényfelhasználás
		harmatkásás, tavikákás		égetés tilalma	harmatkása (inkább turisztikai célú) étkezési célú felhasználása, dísznövénykertészet
		zsombékosok		kaszálás	ridegállattartás (alom) és egyes növények (inkább turisztikai célú) étkezési célú felhasználása
		Magassásosok		kaszálás	ridegállattartás (alom) szürkemarhatartás
	Bokorfüzesek, láperdők	fűz és nyírlápok	rendszeres vízpótlása biztosítása égetés megakadályozása	égetés tilalma, szukcesszió segítése	
		égerlápok, égeres mocsárerdők			
		bokorfüzesek			fűz vessző
	élőhelyhez nem köthető haszonvételek				Energiaültetvény

- ⁴² *Mélyártér:* a folyók kisvízszintje körüli mély fekvésű területek, amelyek az év nagy részében víz alatt állnak, vagy eláraszthatóak. (Előfordulhatnak kisebb, jelentősen nem beágyazódott medrű folyók mentén, vagy a vízlépcsők visszaduzzasztási sávjában)
- *Alacsonyártér:* az évek nagy részében a folyók árvizei alá kerülő elárasztott (hullámtéri) avagy elárasztható (ártéri) területek, ahol a tényleges, vagy a lehetséges vízborítás mértéke meghaladja, meghaladhatja az 1 m-t.
- *Magasártér:* az évek több mint a felében (10 évből legalább 5-6 évben) a folyók árvizei alá kerülő (hullámtéri) vagy elárasztható (ártéri) területek, ahol a tényleges vagy lehetséges vízborítás mértéke ideális esetben 0,7 m alatt marad.

Alacsony ártér	üde rétek, rétlápok	üde és nádasodó rétlápok, láprétek	rendszeres vízpótlás biztosítása,	kaszálás	ridegállattartás
		kiszáradó kékperjés láprétek	megfelelő időben történő kaszálás, égetés	kaszálás	ridegállattartás
		mocsárrétek	megakadályozása	kaszálás	ridegállattartás
	puhafa ligetek	fűz és nyárligetek	vízpótlás biztosítása, szukcesszió elősegítése, tájidegen fajok kitermelése	szukcesszió segítése, szálalás, tájidegen fajok kitermelése	erdei gyümölcsök, gyümölcsények, erdőgazdálkodás (szálalás, tájidegen fajok kitermelése)
Magas ártér	keményfa ligetek	köris-szil-tölgy ligetek	vízpótlás biztosítása, szukcesszió elősegítése, tájidegen fajok kitermelése	szukcesszió segítése, szálalás, tájidegen fajok kitermelése	erdei gyümölcsök, gyümölcsények, erdőgazdálkodás (szálalás, tájidegen fajok kitermelése)
		égerligetek			
	élőhelyhez nem köthető haszonvételek				szántó, kert
Ármentes szint	nyílt száraz gyepek	évelő nyílt homok-pusztai gyepek	legeltetés, megfelelő időben történő kaszálás,	legeltetés, kaszálás	ridegállattartás
	zárt száraz és félszáraz gyepek	alföldi sztyepprétek	égetés tilalma, meggátlása	legeltetés, kaszálás	ridegállattartás
	üde lombos erdők	Alföldi gyertyános tölgyesek és üde gyöngyvirág-gos tölgyesek	szukcesszió elősegítése, tájidegen fajok kitermelése	szukcesszió elősegítése, tájidegen fajok kitermelése	erdei gyümölcsök, gyümölcsények, erdőgazdálkodás (szálalás, tájidegen fajok kitermelése)
	élőhelyhez nem köthető haszonvételek				szántó, kert

Forrás: BOKARTISZ Kht. Karcsa, 2003.

II.5. Gazdasági bázis

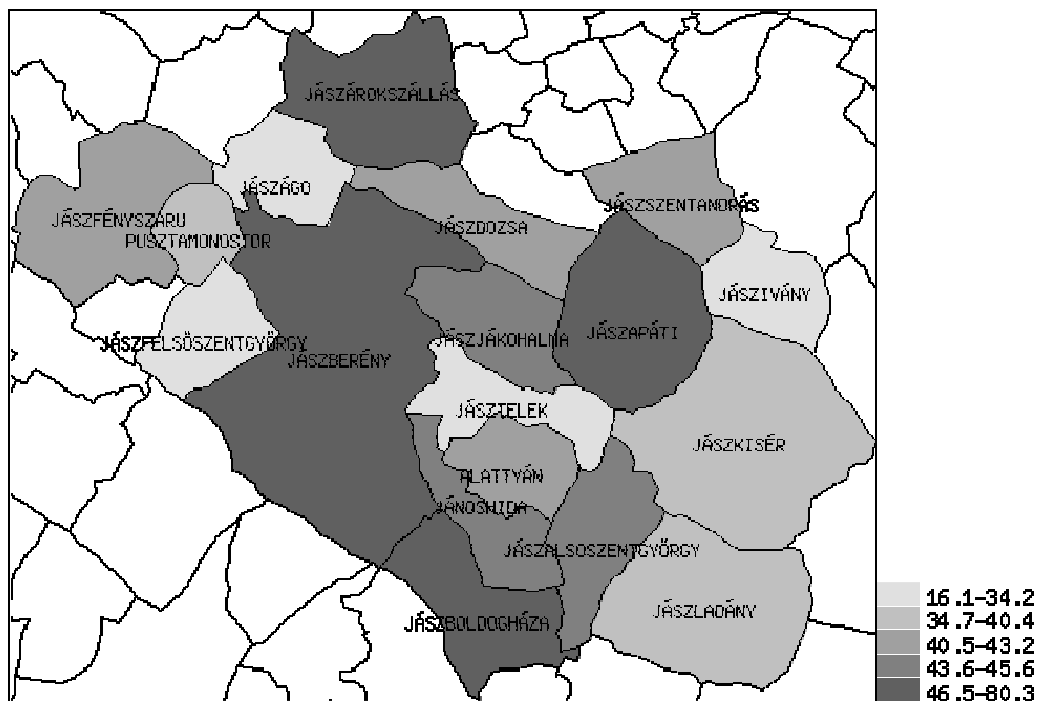
A gazdaság a térség megélhetésének forrása. A gazdasággal szemben hatékonysági, biztonságossági, megélhetési, életminőségi és környezetvédelmi szempontok érvényesülését várjuk el, ami nagyfokú és kiterjedt együttműködést, integrációt, valamint táji kötődést és alkalmazkodást igényel. A következő anyagrészben bemutatjuk, hogy a Jászberényi kistérség gazdasága jelen körülmények között mennyire képes a fenti kihívásoknak eleget tenni.

II.5.1. Gazdasági szerkezet

Vállalkozói aktivitás, sűrűség

A vállalkozói aktivitás 54 db/ezer fő, amely megfelel a vidéki térségek átlagának⁴³, de lényegesen alacsonyabb, mint az országos átlag, sőt a régió és a megye értékétől is elmarad. Ez a kistérség „vidékiek” jellegéből adódik, Jászberény kivételével valamennyi település „vidékieknek” tekinthető. A vállalkozások közel fele a kistérség központjában, Jászberényben működik, a város vállalkozássűrűsége az országos értéket közelíti, ezzel kiugrik a kistérségből. A többi város (Jászapáti, Jászárokszállás, Jászfényszaru) vállalkozói aktivitása ettől jelentősen elmarad, kicsivel a kistérségi átlag alatt van. Ezzel együtt a vállalkozások tevékenysége a városokba koncentrálódik, a négy városban működik 70 %-uk. Jászberény gazdasági koncentrációját a több kisebb pólus így némileg oldja. Több faluban a vállalkozói aktivitás a kistérségi átlag felét, az országos átlag harmadát sem éri el; Jásziványon mindössze 7 vállalkozás működik, de Jászágon és Jászfelsőszentgyörgyön is 30 db/1000 lakos alatt van a vállalkozássűrűség.

5. ábra: A vállalkozás sűrűség a Jászberényi kistérségben (db vállalkozás/1000 lakos), 2004

Forrás: KSH

⁴³ A készülő Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program lehatárolási javaslata szerint.

18. Táblázat: A vállalkozások méret szerint, 2004

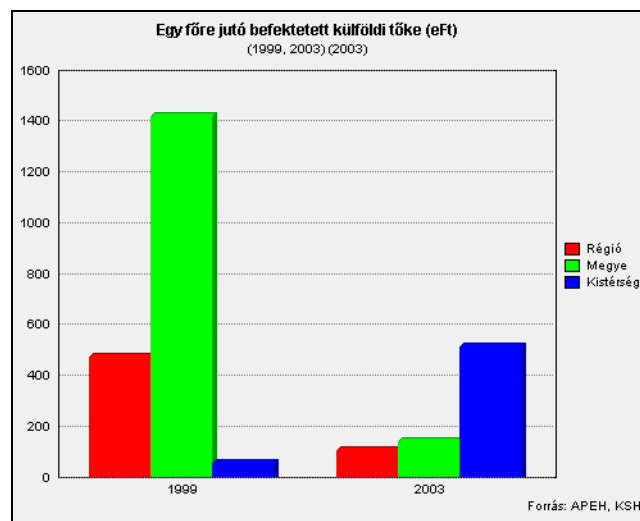
Megnevezés	Működő vállalkozások száma db	Vállalkozás sűrűség (működő vállalkozások/1000 lakos)	Működő egyéni vállalkozások száma db	Egyéni vállalkozások aránya %	Mikro-vállalkozások (0-9 fő) száma db	Mikro-vállalkozások aránya %	Kis- és középvállalkozások (10-249 fő) száma db	Kis- és középvállalkozások aránya %	250- és több főt foglalkoztató működő vállalkozások száma	Nagyvállalatok aránya %
Alattyán	90	43	59	66	88	97,8	2	2,2	0	0
Jánoshida	118	44	90	76	115	97,5	3	2,5	0	0
Jászágó	17	23	13	76	17	100	0	0	0	0
Jászsó-szentgyörgy	173	46	127	73	165	95,4	8	4,6	0	0
Jászapáti	452	47	331	73	428	94,7	24	5,3	0	0
Jászárók-szállás	435	53	336	77	420	96,6	13	3	2	0,46
Jászberény	2217	80	1297	59	2087	94,1	123	5,5	7	0,32
Jászboldog-háza	84	47	67	80	81	96,4	3	3,6	0	0
Jászdózsa	94	42	60	64	88	93,6	6	6,4	0	0
Jászfelső-szentgyörgy	50	27	41	82	49	98	1	2	0	0
Jászfényszaru	242	41	156	64	233	96,3	9	3,7	0	0
Jászivány	7	16	6	86	7	100	0	0	0	0
Jászjákóhalma	143	45	98	69	133	93	10	7	0	0
Jáskisér	229	40	176	77	218	95,2	10	4,4	1	0,44
Jászladány	223	36	163	73	215	96,4	8	3,6	0	0
Jászszent-andrás	106	41	70	66	102	96,2	4	3,8	0	0
Jásztelek	60	34	44	73	57	95	3	5	0	0
Pusztamonostor	58	35	39	67	55	94,8	3	5,2	0	0
Jászberényi kistérség	4798	54	3173	66	4558	95	230	4,8	10	0,21
Jász-Nagykun-Szolnok megye	25253	61	16034	63	24146	96	1076	4	31	0,12
Észak-Alföld régió	95405	61	62740	66	91938	96,4	3349	3,5	118	0,12
Vidéki térség	238269	54	162306	68	229417	96,3	8707	3,7	145	0,06
Magyarország	871595	86	455844	52	837782	96,1	32872	3,8	941	0,11

Forrás: KSH 2004.

A kistérségi vállalkozások megoszlása jogi forma és létszám kategória szerint

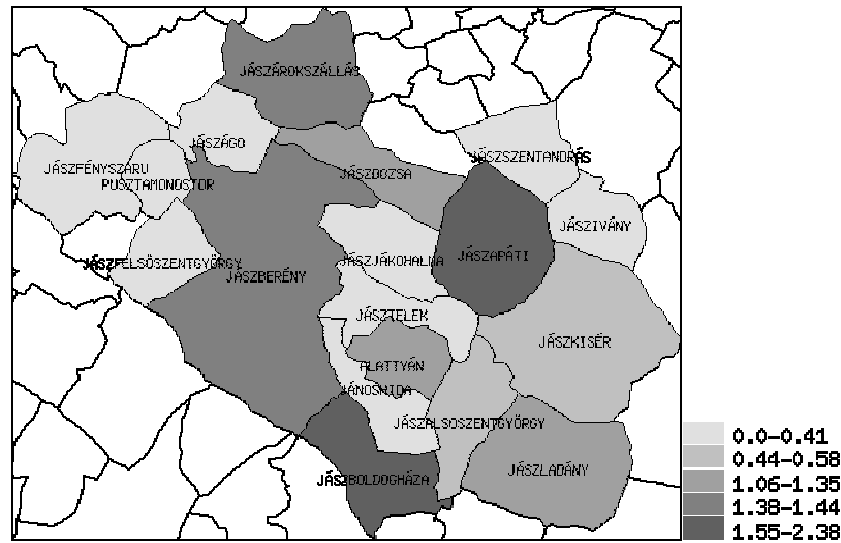
A kistérség gazdaságában meghatározó a 10 db 250 főnél több személyt foglalkoztató vállalat, részben saját termelésük és foglalkoztatásuk, részben a hozzájuk kapcsolódó beszállítók miatt. Közülük 7 Jászberényben működik, de Jászárokszálláson és Jászakiséren is találunk nagyüzemet. A megyében működő nagyvállalkozások közel egyharmada működik így a kistérségben, az arányokat tekintve pedig a kistérség e tekintetben eléri az országos átlagot, kétszeresen haladja meg a megyei és a regionális átlagot, a vidéki térségeket pedig többszörösen. Ez a kistérség erőteljes gazdasági potenciálját mutatja, s abban dominánsan Jászberény szerepét. Ezt a külföldi tőkebefektetés is mutatja: míg a megyében és a régióban 1999-hez képest 2003-ra csökkent, addig a kistérségben jelentősen nőtt a befektetett tőke, egy főre vetítve meghaladva a megyei és a régió átlagát.

6. ábra

Számarány tekintetében a vállalkozói szektor jelentős részét (99,8 %) azonban a jászberényi kistérségben is a mikro-, illetve a kis- és középvállalkozások teszik ki. Az országos, régiós, megyei és vidéki átlaghoz képest egy százalékkal több a kis- és középvállalkozás és kevesebb a mikrovállalkozás. A kis- és középvállalkozói szektor így viszonylag erős, egyedül Jászágon és Jásziványon nem működik KKV. Az 1-9 főt foglalkoztató mikrovállalkozások 33 %-ot, a 0 és ismeretlen főt foglalkoztató vállalkozásokkal együtt 95 %-ot, a kis- és középvállalkozások fele-fele arányban közel 5 %-ot képviselnek. Szám és arány tekintetében az országos adatoknak megfelelően a mikrovállalkozások dominanciája rajzolódik ki, és ezek jelentősége rendkívül meghatározó a foglalkoztatást (önfoglalkoztatást) tekintve. A termelés szempontjából természetesen a közép- és nagyvállalatok a meghatározók. Ugyancsak a kisebb vállalkozások túlsúlyát mutatja a jogi személyiség nélküli vállalkozások (84 %), valamint az egyéni vállalkozások magas aránya (66 %), amely több mint tíz százalékkal meghaladja az országos átlagot és kicsivel a megyei értéknél is magasabb. A gazdaság súlyeltolódását jelzi azonban, hogy számuk az országos trendet követve gyakorlatilag minden településen csökkent, 1994-hez képest 2004-re 31 %-kal, 2000-2004 viszonylatában mintegy 5 %-kal. Ezzel szemben a regisztrált vállalkozások száma 1995-höz és 2000-hez képest viszonyítva is nőtt, szintén az országos tendenciának megfelelően.

7. ábra: Közép- (50-249 fő) és nagyvállalkozások (250 > fő) aránya (%), 2004

Forrás: KSH

A vállalkozások gazdasági ágak szerint

19. Táblázat: A működő vállalkozások gazdasági ág szerint, 2004

Megnevezés	Működő vállalkozások száma a mező-, vad-, erdőgazdálkodásban, halászatban db	Mező-, vad-, erdőgazdálkodó, halászati vállalkozások aránya %	Működő vállalkozások száma a bányászatban, feldolgozóiparban, villamos-energia, gáz-, gőz-, hőszolgáltatásban db	Működő vállalkozások száma az építőiparban db	Működő vállalkozások száma az iparban db	Ipari vállalkozások aránya %	Működő vállalkozások száma a kereskedelemben, javításban db	Kereskedelmi vállalkozások aránya %	Működő vállalkozások a szolgáltatási szektorban db	Szolgáltató vállalkozások aránya %	Működő vállalkozások száma a szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban db	Szálláshely-szolgáltató, vendéglátó vállalkozások aránya a szolgáltatásokban belül %	Működő vállalkozások száma az ingatlan-ügyletekben, gazdasági szolgáltatásban db	Gazdasági szolgáltató vállalkozások aránya a szolgáltatásokban belül %
Alattyán	11	12	7	21	28	31	15	17	36	40	8	22	16	44
Jánoshida	19	16	10	24	34	29	17	14	48	41	11	23	22	46
Jászágó	3	18	2	3	5	29	2	12	7	41	1	14	5	71
Jászsó-szentgyörgy	21	12	25	22	47	27	49	28	56	32	14	25	22	39
Jászapáti	36	8	48	46	94	21	123	27	199	44	27	14	79	40
Jászárók-szállás	23	5	49	94	143	33	115	26	154	35	27	18	55	36
Jászberény	88	4	281	199	480	22	538	24	1111	50	100	9	502	45
Jászboldog-háza	9	11	15	13	28	33	17	20	30	36	5	17	8	27
Jászdózsa	7	7	15	10	25	27	15	16	47	50	6	13	22	47

Jászfelső-szentgyörgy	5	10	8	5	13	26	9	18	23	46	3	13	4	17
Jászfényszaru	26	11	12	58	70	29	44	18	102	42	15	15	44	43
Jászivány	0	0	0	2	2	29	3	43	2	29	0	0	1	50
Jászkóhalma	16	11	34	12	46	32	38	27	43	30	4	9	15	35
Jászkisér	21	9	14	56	70	31	45	20	93	41	21	23	33	35
Jászládány	13	6	17	67	84	38	52	23	74	33	13	18	28	38
Jászszent-andrás	22	21	10	3	13	12	23	22	48	45	11	23	14	29
Jásztelek	5	8	5	5	10	17	15	25	30	50	6	20	9	30
Pusztamonostor	3	5	7	10	17	29	12	21	26	45	7	27	7	27
Jászberényi kistérség	328	7	559	650	1209	25	1132	24	2129	44	279	13	886	42
Jász-Nagykun-Szolnok megye	1581	6	2286	2670	4956	20	5910	23	12806	51	1485	12	6219	49
Észak-Alföld régió	7532	8	8297	9726	16984	18	27007	28	43882	46	5145	5	24096	55
Vidéki térség	28256	12	22799	29431	52230	22	53055	22	104728	44	16587	7	42973	41
Magyarország	39143	4	76292	82291	158583	18	183630	21	490239	56	40060	5	270137	55

Forrás: KSH

A Jászágó hagyományosan mezőgazdasági térség, vagyis a térség agráralkalmasságából és jellegéből adódóan magas, az országos átlagot meghaladja a mezőgazdaságban működő vállalkozások száma (arányuk a vállalkozások között 7 %). A mezőgazdasági vállalkozások aránya különösen a kisebb és egyébként kevesebb vállalkozással rendelkező településeken jelentős; Jászszentandráson 21 %, Jászágón 18 %, Jánoshidán 16 % az arányuk, de Jászberény kivételével valamennyi településen nagyobb ez az arány (két- háromszorosan) az országos értéknél. A kistérség települései alapvetően mégis két csoportba sorolhatók gazdasági szerkezetük alapján: a nagyobb vállalkozási aktivitást mutató és iparral rendelkező települések (például a városok), valamint az agrárdominanciájú települések körébe. A mezőgazdaság jelentősége a kistérség adottságaiból következik, de gazdasági és foglalkoztatási, jövedelmezőségi problémákat vetít előre az ágazat foglalkoztatási létszámkibocsátása, gazdasági súlyának, eltartó képességének folyamatos csökkenése.

A mezőgazdaság szerepén túl a kistérség gazdaságának másik vonása, hogy az ipar súlya meghaladja mind a megye, a régió, a vidéki térségek értékét, mind az országos átlagot. A termelő gazdaság együttesen tehát erős gazdasági potenciált ad ki. Minden településen van ipari vállalkozás, az építőiparon kívül is; a legtöbb Jászberényben (480 db), Jászárokszálláson (143 db), míg a másik pólust a Jászivány (2 db) és Jászágó (5 db) képviseli. A gazdasági szerkezetben tehát a termelő ágazatok szerepe lényegesen nagyobb, mint az országos átlag, ennek megfelelően azonban az ún. terciér szektor aránya (amely ma a gazdasági korszerűség fokmérője) kisebb (68 % a 77 %-kal szemben), az országos értéket még Jászberényben sem éri el. Ez a szolgáltatások kisebb jelenlétéből adódik, mert a kereskedelmi vállalkozások aránya meghaladja az országos átlagot. A szolgáltató szektor „elmaradását” mutatja az is, hogy a gazdasági szolgáltatások jelentősége lényegesen kisebb, a turisztikai szolgáltatások,

vendéglátás szerepe pedig lényegesen nagyobb, mint az ország átlaga; vagyis a hagyományos szolgáltatások dominálnak.

Gazdasági infrastruktúra

A kistérségben az ipar súlyát jelzi, hogy három ipari park is létrejött: Jászfényszaru (Jászfényszaru Ipari Centrum), Jászapátiban (Jászapáti Ipari és Logisztikai Park) és Jászárokszálláson (Jászárokszállási Ipari Park). Jászberényben ipari park és inkubátorház sem működik, viszont magántőkéből ipari övezetek alakulnak a Nagykáta és Szolnok felé vezető út mentén, illetve a hűtőgépgyári út rekonstrukció kapcsán. Tervezett továbbá egy beszállítói tudásközpont, innovációs park, inkubátorház a régi laktanyában.

II.5.2. Gazdasági ágak, gazdálkodás

II.5.2.1. Agrárstruktúra

Az agrárium a természet adományaiból saját tevékenysége által teremt megélhetést a vidéki térség társadalmának. Jelentős részt vállal az ország élelemellátásában és ökológiai szolgáltatásaiban.

Talajadottságok, mezőgazdasági területalkalmasság

A Jászberényi kistérség változatos termőhelyi adottságú mezőgazdasági területekkel rendelkezik. A termőföld aranykorona értéke területenként eltérő, az átlag 22,8 AK. A mezőgazdasági termelés szempontjából kedvező termőhelyi adottságú területek találhatók a kistérség északi és nyugati térségében, főként Jászszentandrás, Jászapáti, Jászfényszaru, Jászivány, illetve Jászkisér északnyugati részén, valamint Jászboldogháza, Jászberény, Pusztamonostor, Jászágó és Jászárokszállás területén. Gyenge termőhelyi adottságú szikes-, illetve homoktalajok leginkább a kistérség déli és keleti részén, valamint Jászfényszaru, Jászfelsőszentgyörgy, Jászberény, Jászboldogháza, Jászkisér és Jászivány térségében helyezkednek el. (5., 6. térképes melléklet)

A csernozjom- és homoktalajok változatait rétitalajú területek mintázzák. Szik nemcsak a kiszáradt - illetve levezetett vizű - szikós tavak helyén van, hanem az ármentesítés után is keletkezett. A régen volt mocsarak és tavak azóta üledékkel vagy futóhomokkal befedett egykori talajszintjén is vannak szikes rétegek.

A Jászberényi kistérségben nyugatról kelet felé haladva a tengerszint feletti magasság csökken, a vízhálózat egyre sűrűbb, a talajvíz-szint emelkedik. Természetföldrajzi adottságaiból következően e térség nagy része belvíz által veszélyeztetett. Az erősen veszélyeztetett területek gazdálkodásának eredményességét ez elviselhetetlenül csökkentheti. Itt célszerű megvizsgálni a területi alkalmasság szerinti földhasználatváltás lehetőségeit (öntözés, halászat, vízviszatarthatóság, vizes élőhelyek kialakítása, esetleg ártéri tájgazdálkodás).

Földhasználat, termelési szerkezet

A kistérség 116100 ha összterületéből 80857 ha-ral részesedik a szántó, amely 69,6%-os arányt jelent. Bár az elmúlt években valamelyest csökkent a szántóterületek mennyisége, még így is nagyon nagy arányt képvisel a kistérségben, nyolcszorosa az erdő, illetve gyepterületeknek. Gyümölcsös mindössze 129 ha területet foglal el, melyek nagyrészt

Jászberényben, Jászapátiban, Alattyánban, valamint pár hektár Jászfényszaru, Jászsalsószentgyörgyön, Jászszentandrás és Jászteleken helyezkednek el. Kiterjedt tógazdaság található Jászkisén, minőségi haltermeléssel, és tenyésztéssel (valamint horgászati céllal) mintegy 158 ha-on, 50 ha halastó található Jászdózsán.

20. Táblázat: A települések jellemző területhasznosítása

település	szántó	szőlő	gyep	erdő
	(ha)			
Alattyán	2607	-	311	86
Jánoshida	2360	-	363	53
Jászsalsószentgyörgy	3840	-	230	36
Jászapáti	5790	8	708	253
Jászágó	2509	-	500	312
Jászárokszállás	5857	-	672	261
Jászberény	11880	200	2851	3605
Jászboldogháza	3684	-	1235	68
Jászdózsa	3350	-	206	180
Jászfelsőszentgyörgy	2439	-	284	781
Jászfényszaru	5200	2	200	1500
Jászivány	2244	-	1349	170
Jászfákóhalma	3493	-	247	246
Jászkisér	9580	-	1334	679
Jászladány	7887	-	137	235
Jászszentandrás	2973	74	116	735
Jásztelek	3402	-	245	72
Pusztamonostor	1762	-	277	129
Összesen	80857	284	11265	9400

Forrás: FVM-Falugazdász területközpont, 2004.

21. Táblázat: A kistérség jellemző vetésszerkezete (2004-2005)

Növényfajta	Vetésterület (ha)
őszi búza	26792
őszi árpa	3190
triticale	2096
repce	1235
tavaszi árpa	2996
kukorica	11858
egyéb gabona (cirok, köles, hajdina, fénymag..)	2145
cukorrépa	1945
napraforgó	17202

lucernatelepítés	1229
silókukorica	2104
zöldségfélék	1635
ebből: görögdinnye	697
vöröshagyma	438

Forrás: FVM-Falugazdász területközpont, 2005.

A szántóföldi növénytermesztés minden ágazata megtalálható a térségben, ezen belül is a gabonafélék termesztési túlsúlya érvényesül a termelési szerkezeten belül.

A Jászberényi kistérségben a mezőgazdasági termelők hagyományosan szántóföldi növények termeléséből élnek. A legfontosabb termesztett növények: búza, kukorica, napraforgó, lucerna, árpa, ezenkívül jellemző még takarmánynövények, valamint a görögdinnye és a cukorrépa termesztése. A felső Jászságban (pl. Jászfényszaru) igen gyakori a fóliás kertészet (elsősorban paprika, paradicsom, kismértékben uborka), ezen kívül az egész térségre jellemző, s térségi specialitássá válik a hagymatermesztés. Jászladányban tájszelekcióval létrehozott, termesztett hagymafajta a „Remény”.

Több településben foglalkoznak biotermeléssel: Jászberényben, Jászdózsán, Jászkisén, Jászárokszálláson és a jászági Naturfarmon. Jászdózsán ökofalu létrehozására vonatkozó elképzelések élnek, mellyel kapcsolatban a szomszédos Hevesi kistérségben lévő Tarnaörrsel illetve Erkel lehetne együttműködést kezdeményezni. Jászárokszálláson a kiterjedt Natura 2000 területekkel vennének részt agrárkörnyezet-gazdálkodási programban. Értékes és fenntartandó a hagyományosan jó minőségű jászsági méz termelése, valamint a hozzá kapcsolódó nemzetközi vásárok, szakmai találkozók szervezése.

A hagyományos szántóföldi kultúrák termelése (és termelési színvonala) a termőföld- és eszközprivatizációval összefüggésben a Jászságban is alacsonyabb szinten van, mint tíz évvel ezelőtt, ha a színvonalasítás átlagosan nem is olyan mértékű, mint az ország többi részén. Gabonatermelésben ez annak is a következménye, hogy a tudatos, szakszerű gabonatermelőkön kívül megnőtt azoknak a gazdálkodóknak a száma, akik jobb ötlet híján vagy a vetésváltás kényszere miatt termelik a búzát. Az ár- és minőségszínvonal, illetve a minőséget veszélyeztető időjárás és túltermelés viszont világossá tette, hogy a komoly tőkeerős termelők és a mellékesen, vagy kényszerűségből búzát termeltetők kettős rendszere veszélyezteti a piacot.

Előrelépés a Jászság mezőgazdaságában a zöldségkertészet területén történt. Már a 80-as évek folyamán sikeresen terjedtek el a Galga-mentéről és Dél-Hevesből induló megújult kertészeti minták: a fóliás zöldpaprika, paradicsom és uborkatermelés Jászfényszaru és Jászfelsőszentgyörgy felől, a fóliás palántanevelésen alapuló szántóföldi zöldségtermelés mindenütt, ahol az öntözést biztosítani lehetett, és a megújult dinnyetermesztés a Jászság keleti felén. Ennek oka részben az a körülmény volt, hogy az erőteljes iparosodás ellenére ez a vidék megőrizte agrár-karakterét. A családok kétharmada részt vett a "kistermelés"-ként regisztrált második gazdaságban. S e kistermelői körnek csupán kisebb része tartozott a nagyüzemek által szervezett rendszerekbe. Többségük - elsősorban a fóliával foglalkozók, dinnyetermelő vállalkozók, csirke előnevelők egy része, a juhászati vállalkozók - saját kapcsolatrendszerében szerezte szakmai tájékozottságát, kereste meg eszközeinek készítőit és karbantartóit, értékesítési kapcsolatait. Azonban az itt is jelentkező piaci zavarok, a vállalkozók egyes csoportjainak eltérő földszerzési stratégiája, eltérő természetű piaci kapcsolatait, stb. láthatóbbá tette köztük a differenciálódási folyamatokat és különböző

kooperációs közösségekbe terelte őket. Vannak, akik földszerzési stratégiáikat saját palántázott zöldségtermelésük fokozása és biztonságuk érdekében öntözhető területekre irányították, s vannak (például a dinnyetermelők), akiknek a földszerzése stratégiai célt szolgál: bérbe adott földjük adja a jogot, hogy a nagyobb szántógazdaságban mindig ott szerezzenek "albérletet", ahová éppen jól el lehet helyezni a dinnyét. A szántóföldi kertészet biztonságát növeli, ha jól végiggondolt vetésváltásokba illesztve termelnek, ám egy nagyobb szántógazdaság kifejlesztése egészen más irányú tőkebefektetést, szakértelmet, piaci és szolgáltatói kapcsolatrendszert igényel, mint a kertészkedés.

Bár a szántóhasznosítás zöldségtermesztés felé való elmozdulása ma stabilizálódni látszó földhasználati arányokhoz és stabilizálódó értékesítési kapcsolatokhoz vezetett, a rendszer törekeny. Részből azért, mert várható - és kívánatos - az értékesítési rendszer újabb átalakulása, részben pedig azért, mert jogilag bizonytalan alapokon nyugszik a jelenlegi birtokrendszer. S minden - államilag támogatott - fejlesztési program, öntözésfejlesztés vagy vízrendezés beleütközik a birtokrendszer instabilitásából fakadó, nehezen megoldható gondokba.

Állattartás

A korábban jelentős (és hagyományokkal bíró) állattartás mértéke visszaesett, különösen a disznóhízlalásé. A háztartások negyedének jelentett az otthoni hízalás kézenfekvő jövedelem kiegészítést. S nem csak az ő biztonságuk csökkent, hanem néhány jó minőséget megcélzó tenyésztő is menthetetlennek bizonyult. A piacok beszűkülése, a sertésciklus kilengései és az előre nem ütemezhető csirkehízlalás nemcsak a termelők számának csökkenésével járt, hanem szerencsejátékhoz tette hasonlatossá a sertéstartást. A piac három részre szakadt: kiszélesedett a rokonsági és ismerősi kapcsolatrendszer számára hízalók köre; erőteljesen folyt tovább a nagy exportvágóhidak és feldolgozók beszállítói közt a termelés koncentrációja és az igényes fajták és tartási módok előretörése - s így a kicsiben termelők kiszorulása erről a piacról; s felnőtt egy középvállalkozói kör által mozgatott gyakran a szürke gazdasággal kacérkodó - bolt- és piacellátó vágási rendszer. Az utóbbi két évben ez a középvállalkozói kör egyre inkább rájött, hogy vagy szabványosítani kell tevékenységét és megszervezni a minőségi termeltetést, vagy a hatóságok kiszorítják őket a piacról. Tovább él, bár kisebb terjedelemben egy tyúkokat tartó és csirkét előnevelő kisüzemi rendszer.

22. Táblázat: A kistérség településeinek jellemző állatállománya

Település	szarvasmarha	juh	sertés	baromfi
Alattyán	675	40	282	
Jánoshida	120	80	500	4000 (liba)
Jászsós-szentgyörgy	210	110	4500	
Jászapáti	2300	800	5400	
Jászágó	70	10	300	
Jászárokszállás	1200	1200	6000	
Jászberény	3000	4000	4695	2800
Jászboldogháza	330	215	360	
Jászdózsa	800	400	500	
Jászfelső-szentgyörgy	20	20	500	
Jászfényszaru	155	160	5500	
Jászivány	600	1260	600	
Jászfákóhalma	803	100	2788	

Jászkisér	1450	3000	0	
Jászládány	1604	425	5540	
Jászszentandrás	370	30	6500	
Jásztelek	320	57	134	
Pusztamonostor	30	10	500	
Összesen	14057	11917	44599	6800

Forrás: FVM-Falugazdász területközpont, 2004-2005.

A szarvasmarha állománycsökkenést szinte teljes egészében kompenzálta a hozamok növekedése és - főképp a telepeken - a tej minőségének javulása. Mivel 1993 óta biztosított a jó minőségű tejet előállítók jövedelembiztonsága, elsősorban a tehenészetek földhasználatának biztonságán és a tejpiacon éles harcban álló feldolgozók pénzügyi biztonságán múlik, hogy kik tudnak fejlődni. Azt, hogy az 1-2 tehenet tartók száma csökken, részben kompenzálja, hogy a tehéntartással foglalkozó családok közt is van egy lassú állománykoncentráció. Hagyományos tejelő szarvasmarhatartás volt jellemző Jászboldogházán, jelenleg a juhtartás irányában vannak fejlesztési elképzelések. Különös jelentősége annak van, hogy a két szövetkezeti tejüzem és Gyöngyös is fenntartja a zacskós tejgyártást és így annak a bakteriológiai szempontból nem megfelelő tejnek a felvásárlását is, ami igényes termékgyártás alapanyagának nem felel meg, s fogyasztásra is csak kétszeres pasztörizálás árán kerülhet.

A marhahízlalás visszaesése talán megállt azzal, hogy néhány új vállalkozás módszeres hízómarha tenyésztéssel foglalkozik. Ahhoz azonban, hogy e terület fejlődni tudjon, a legelőgazdálkodás – tájgazdálkodási, tájműködtetési szempontból is indokolt – megújítására van szükség. Legeltetési állattartást folytatnak Jászberényben, Jászapátiban, Jászfényszarun, Jászkiséren és Jásziványban. Őshonos állatok tartásával foglalkoznak Jászsalsószentgyörgyön és Jászfényszarun, valamint Jászágon. A Hevesi Füves Puszták ÉTT területén, Jásziványban folyik agrárkörnyezet-gazdálkodás, ahol szürkemarha-tartás beindítása tervezett.

Birtokviszonyok

A termelés részben saját tulajdonú, részben bérelt földeken folyik. Jellemző, hogy a szövetkezetek (rt formában) 2 - 3000 ha-on, a kft-k 500 - 1000 ha-on, a mezőgazdasági vállalkozók 50 - 300 ha-on gazdálkodnak. Az őstermelők 1 - 10 ha-on termelnek. Jászapátiban, Jászszentandrásán a 100 ha feletti birtokméretek, Jászberényben és Jászdózsán az 500 ha felettiiek jellemzők.

A kisbirtokosi szerkezet következményeként is értelmezhető az őstermelők viszonylag magas száma a térségben.

23. Táblázat: A kistérségben gazdálkodók vállalkozási szerkezete

település	Gazdálkodási forma			
	őstermelő (fő)	családi gazdálkodó (fő)	egyéni vállalkozó (fő)	társas vállalkozás (db)
Alattyán	323	4	4	3
Jánoshida	506	19	8	0
Jászsalsószentgyörgy	1360	25	7	4
Jászapáti	1915	30	6	4

Jászágó	280	2	1	1
Jászárokszállás	1353	21	12	7
Jászberény	3470	55	28	15
Jászboldogháza	602	6	2	2
Jászdózsa	426	13	5	3
Jászfelsőszentgyörgy	487	2	0	2
Jászfényszaru	960	18	7	4
Jászivány	190	1	0	0
Jászfákóhalma	426	14	4	8
Jáskisér	1080	12	3	12
Jászládány	2089	19	4	1
Jászszentandrás	801	13	4	5
Jásztelek	322	4	1	2
Pusztamonostor	309	2	0	1
Összesen	16899	260	96	74

Forrás: FVM-Falugazdász területközpont, 2004.

Az önfoglalkoztató, a térség mezőgazdasági ellátását biztosító szereplők legnagyobb problémája a szerveződések, együttműködések hiánya, hiszen e termelőknek van a legkevesebb esélyük a verseny felvételére, a minőségi követelmények elérésére. A mezőgazdasági egyéni vállalkozók száma kevés kivételtől eltekintve (Jászfelsőszentgyörgy, Jászivány, Pusztamonostor, Jásztelek, Jászágó) minden településen növekedő tendenciát mutat. A mezőgazdasági társas vállalkozások száma még mindig viszonylag alacsony, a nagyobb településeken fordul elő 5-6 gazdasági társaság. A szövetkezetek, noha sok esetben gondokkal küzdenek, de megmaradtak. Néhány településen a szövetkezet részvénytársasággá alakult (pl. Jászládány: Jász-Föld Rt., Jászdózsa: Tarnamenti Mezőgazdasági Termelő, Szolgáltató és Kereskedelmi Rt.).

Termékfeldolgozás, értékesítés

A kistérségben több malom és takarmánykeverő üzem működik a gabona feldolgozására: Jászberényben a Szatmári Malom, a Szelei Kft., a Darázs Takarmánykeverő Kft., Jászfákóhalmán a Sikér Bt., Mária Malom, Jászfényszarun a Magtápkér Kft., Jászládány László Malom. Takarmánykeverő telepeket működtetnek helyi szövetkezetek is.

A kistérségben található élelmiszer-áruházlánc egyik jelentős beszállítója a jánoshidai szárasztészta-készítő üzem.

A cukorrépa feldolgozása a szomszédos kistérségben található hatvani cukorgyárban történik (a Mátra Cukor Zrt jelentős felvevő, amely a térség EU szállítási joggal rendelkező cukorrépatermelőinek kötelező felvásárlója).

A tejet elsősorban a Jásztejt Rt. dolgozza fel Jászapátiban. Étkezési tojás előállításával Jászberényben a Vital-eggs Kft. foglalkozik. Húsfeldolgozást folytat a jászszentandrás KO-BOR Hús Kft., a jászládányi Jász-Kofa Kft., a jászberényi Konkoly Vágóhíd Kft., valamint Jászapátiban a Füle István és Fia Kft. A Jászdózsán található Holundarm Kft. sertésbél feldolgozással foglalkozik.

A kertészeti termékek többnyire manipuláció nélkül kerülnek értékesítésre. Jellemző a budapesti nagybani piacon való értékesítés, elsősorban a felső-Jászszágban előállított zöldség-növényekre, valamint az alsó-jászszági vöröshagyma egy jelentős részére. Kertészeti termékek, elsősorban dinnye értékesítésével foglalkozik a Jászapáti székhelyű Pócs és társa, valamint a Gazdafarm Kft. A Jászszági Mezőgazdák Értékesítő Szövetkezet munkája által kezd módosulni a teljesen manipulálatlan terményértékesítés. Az AVOP keretében hűtőház épült Jászberényben. Jászladányban hagymaosztályozó épült PHARE támogatásból, azonban nem működőképes, a megcélzott hagymafeldolgozáshoz tőkéstársat keresnek.

Termelői és beszerzői értékesítési szövetkezesek működnek Jászapátiban: 2 BÉSZ, 2 TÉSZ, a Jászapáti 2000 MgRt. gesztorságában. Ugyanitt gabonafélék termeltetési integrációja folyik. Zöldség-gyümölcs értékesítő szövetkezet működik Jászberényben, Jászfényszaru, cukorrépa Tész található Jászárokszálláson és további termelési integráció alakult Jászboldogházán. Jászkiséren termelői összefogással működik a tejbegyűjtő.

A mezőgazdasági alapanyag előállítás és a feldolgozás területén jelentős probléma az elavult géppark, a korszerűtlen, környezetterhelő technológiák alkalmazása. A mezőgazdasági területek megműveléséhez, a betakarításhoz, szállításhoz és egyéb kiegészítő tevékenységekhez rendelkezésre álló gépek, traktorok, kombájnok, tehergépkocsik jelentős része még a privatizáció során magánkézbe került gépekből tevődik ki. Ezek átlagéletkora nagyon magas, így üzemeltetésük és fenntartásuk jelentős anyagi terhet ró a gazdaságokra. Emellett a velük való munkavégzés nem korszerű.

Mind a növénytermesztés, mind az állattenyésztés termékeinek eladhatósága szempontjából és ezen belül a biogazdálkodás folytathatósága szempontjából fontos a kistérség, illetve településeinek csatlakozása a „Pannónia GM mentes Régió” kezdeményezéshez.

II.5.2.2. Erdő- és vadgazdálkodás

A Jászberényi kistérségben a faállománnyal borított, illetve az egyéb erdőművelésű területek nagysága 9376,9 ha, ez az összterület (116100 ha) 8%-a. (3. térképes melléklet)

A térség erdőterületeinek aránya messze elmarad az országos átlagtól (19,7%), de kedvezőbb a megyei 5,7%-os mutatónál. Az erdősültség vonatkozásában a települések között jelentős eltérések találhatók. A kistérség településeinek közel felében az erdőterületek aránya az 5%-ot sem éri el és csak kisebb erdőfoltok találhatók. Az erdősültség különösen alacsony (1-2%) Jászboldogháza, Jászdózsa és Jásztelek esetében. Ezzel szemben Jászberény, Jászfényszaru és Jászfelsőszentgyörgy összterületének 15-20%-a erdő, ami országos viszonylatban átlagosnak, térségi összehasonlításban viszont igen magasnak mondható. A fenti három településen a humuszos homoktalajok aránya magas, amely kedvező termőhelyi feltételeket biztosít az erdőállományok számára, ezért itt nagyobb összefüggő erdők is találhatók. Az erdőtelepítési pályázatokkal is elsősorban e településeken élnek. A kedvező adottságok mellett, ez azzal is magyarázható, hogy itt a gazdálkodók nagyobb tapasztalattal rendelkeznek.

A kistérségben az erdők 94,5%-a gazdasági rendeltetésű. Védelmi funkciókat az erdőterületek mindössze 4,5% -a lát el (a védelmi erdők országos aránya 35%), a fennmaradó 1% oktatási, üdülési feladatokat szolgál. A természetvédelmi oltalom alatt álló, védett erdők területe jelentéktelen (4,8 ha). A védő erdők 38%-ánál a talajvédelmi funkciók az elsődlegesek. A mezővédő erdősávok a védő erdőterületek 16%-át alkotják. A fennmaradó rész part-, település- és tájképvédelmi feladatokat lát el.

A Jászszág erdőterületeinek 72% -a magántulajdonban van. Az állami vállalatok a térség erdőinek mindössze 22%-át kezelik (állami tulajdonú erdők országos aránya 57%),

Közösségi, illetve egyesületi tulajdonban az erdők 1% található. A fennmaradó 5% esetében a tulajdonviszonyok rendezetlenek.

A kistérség erdőterületeinek közel felét (44%) nemesnyárasok alkotják, de jelentős területet foglal el az akác (27%) és a tölgy (17%) is. A fennmaradó területeken cser, hazai nyár, fenyő, fűz és juhar található. A térségben az őshonos fafajok aránya az országos 56% -os mutatóhoz viszonyítva rendkívül alacsony!

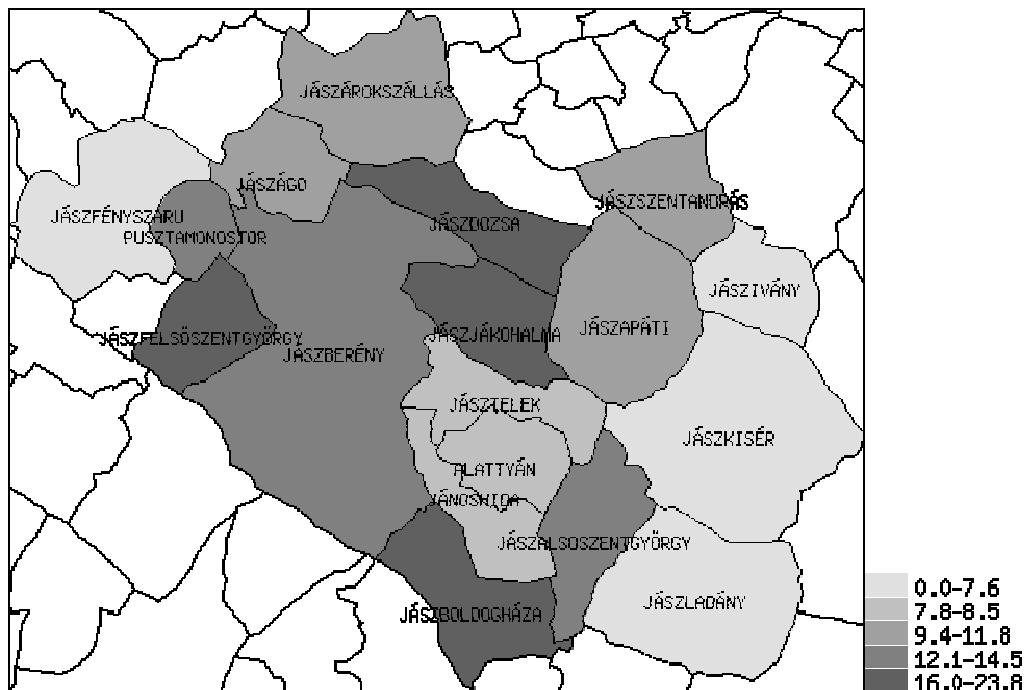
A Jászság számos településén működik vadásztársaság. Jellemző vadfajok az őz, a mezei nyúl és a fácán. Minősített vadászház Jászapátiban található.

A mezőgazdasági vadkár a települések többségében elenyésző. Az erdősítésekben okozott vadkár 2004-ben 3,6 % volt, ami alacsonynak mondható és az enyhe télnek köszönhető. Tartós hóborítás esetén az erdei vadkár jelentősen növekedhet.

II.5.2.3. Ipar

A kistérség ipara meghatározó a megye iparában, az iparban működő vállalkozások és az ipari, építőipari foglalkoztatottak számát, arányát tekintve egyaránt. Az ipar (beleértve az építőipart) részesedése a foglalkoztatásból (47 %) kistérségi átlagban nagyobb, mint a megye, a régió és ország átlaga (32-33 %). Az ipar 1990-hez képest (42 %) az országos trenddel ellentétben növelte foglalkoztatási szerepét. Az ipari foglalkoztatottak száma valamennyi településen jelentős, a legtöbb településen meghaladja az országos átlagot, ami azt mutatja, hogy az ipar valamennyi településen jelen van, illetve jelentős az ipar munkaerő ingázása. Jászberényre és kistérség északi részére az ipar, a Jászberénytől délre eső településeken a mezőgazdaság a meghatározóbb, s jellemzően e településeken magasabb a munkanélküliség.

8. ábra: Ipari vállalkozások aránya (%) 2004

Forrás: KSH

Az ipari vállalkozások és foglalkoztatások nagyobb aránya a térségi ipar korszerűségét és potenciálját mutatja. A privatizáció és a tőkebefektetések következtében Jászberény sikeresen tartotta meg ipari bázisát. Az ipari termelés továbbra is elsősorban Jászberénybe koncentrálódik. A jelentős ipari üzemnek nagy része Jászberény ipari övezetében, illetve a

jászárokszállási és jászfényszaru ipari parkban működik. A térség iparában ma már meghatározó a külföldi tőke (Electrolux svéd, Samsung dél-koreai tőke).

A térség három meghatározó ipari vállalata az Electrolux, a Samsung és az Aprítógépgyár. Az Electrolux Lehel Kft. (Jászberény) a korábbi Lehel hűtőgépgyárként lett a svéd Electrolux csoport tagja. A vállalat Magyarország egyik legnagyobb ipari vállalata, foglalkoztatását és árbevételét tekintve is; a cég tulajdonában lévő nyíregyházi gyárral Magyarország a hűtőgépek legnagyobb európai termelési központja. A vállalat a régió legnagyobb foglalkoztatója és adófizetője, a foglalkoztatottak száma átlagosan mintegy 3700 fő (2005) Termékei (háztartási gépek) kétharmad részben exportra kerülnek. A cég innovációs tevékenységet is folytat. A város másik régi iparvállalata az 1951-ben alapított Aprítógépgyár, mely nehéz gépeket, illetve gépalkatrészeket gyárt, részben külföldi cégek beszállítójaként. E termékeket mintegy 90 %-ban Nyugat-Európába exportálják. A vállalat aktív szerepet játszik a szakképzésben: tanműhellyel rendelkezik, a szakmai utánpótlás érdekében tanulószerveződést biztosít. A Samsung Electronics Magyar Zrt. 1989-ben jelent meg Jászfényszarun a televíziógyártó Orion céggel létrehozott vegyes vállalat tagjaként, majd 1990-ben a teljes gyárat megvásárolta. A cég 1998-ban Jászfényszaruba telepítette át angliai üzemét, és a termelést folyamatosan növelve létrehozta Európa legnagyobb televíziógyárát. A vállalat 1993 óta exportál, a Samsung egyik legjelentősebb magyarországi üzeme. Több mint 2000 főt foglalkoztat, tervezi a létszám felfuttatását 2500 főre.

A nagy iparvállalatok talpon maradása lehetővé tette egy kisvállalkozói és középvállalati beszállítói kör kialakulását, megerősödését, mely további ipari termelést és foglalkoztatást jelent. Közöttük vannak külföldi beszállítók, de meghatározók a magyar vállalkozások is (pl. Jászpasztik, Trend, Kód Műszaki és Kereskedelmi Kft.). A három említett cégen túl még hét több mint 250 főt foglalkoztató cég működik a kistérségben, de sokan ingáznak pl. Hatvanba, Gödöllőre vagy Budapestre.

A térség ipara feldolgozó jellegű, amelyben az említett gépgyártás (Electrolux, Aprítógépgyár) és elektronika (Samsung) mellett az élelmiszer-feldolgozás (tej-, sütő- és húsipar) emelhető ki. A térség agráradottságait tekintve utóbbi jelentősége (6-8 nagyobb élelmiszeripari vállalkozás) azonban elmarad a várttól. További iparágak a műanyag-, elektromos és fémipar, ruházati ipar, ez utóbbi szerepe fokozatosan csökken. Az utóbbi időben az egyedi bútorok, illetve a műanyag termékek gyártása (Trend Kft., Metál Plaszt) szintén jellemző a térségben. A kézművesség közül az asztalosipar, bútortermelés említhető meg. Akkumulátort egyedül csak Jászberényben gyártanak Magyarországon. A mikroelektronika fejlesztéséhez kedvező, hogy ilyen jellegű képzést biztosító iskola működik a térségben. Nagy szerepe van az építőiparnak, amely a harmadik legjelentősebb gazdasági ágának tekinthető.

II.5.2.4. Kereskedelem, szolgáltatás

Azzal összefüggésben, hogy a térségben mind a mezőgazdaság, mind az ipar gazdasági súlya (vállalkozások száma) és foglalkoztatása nagyobb, a szolgáltatások és a kereskedelem együttes szerepe kisebb a megyéhez, a régióhoz vagy az országos átlaghoz viszonyítva. A kistérségben a foglalkoztatottak kevesebb mint fele (43 %) dolgozik a terciér szektorban, a kereskedelmet nem számítva egyharmada (31 %). Az országos, regionális, megyei jellemzőkkel szemben, ahol a foglalkoztatásban a szolgáltatások és a kereskedelem képviseli a nagyobb súlyt a termelő ágazatokhoz képest (megye: 55 %, régió: 60 %, ország: 62 %), addig a kistérségben éppen fordított az arány.⁴⁴ A termelő ágazatok jelentősége a terciér ágazatokhoz viszonyítva még nagyobb a térségközpont Jászberényen kívül, ugyanis a

⁴⁴ Forrás: KSH Népszámlálás, 2001.

kereskedelem és a szolgáltatások is jelentős mértékben Jászberényben koncentrálódnak (a kisvárosi státust jóval meghaladó arányban, pl. 7 bank, 17 autómárka kereskedés). A kereskedelmi vállalkozások 47 %-a, a szolgáltató vállalkozások 52 %-a, a gazdasági szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások 57 %-a működik a városban, a szolgáltatások és kereskedelem foglalkoztatása 50 %. A tercier ágazat a városokhoz kötődik: a kistérség négy városában működik a kereskedelmi és szolgáltató vállalkozások több mint 70 %-a. Kivétel a szálláshely-szolgáltatás, ahol arányuk „csak” 60 %.

A szolgáltatásokban meghatározó – főként az Electrolux átalakuláshoz kapcsolódva – a szolgáltató tevékenységek kiszervezése, melynek következtében az iparvállalatok köré egy szolgáltatói vállalkozói kör szerveződött (pl. szállítmányozás, csomagolás, takarítás). Mindezek azt mutatják, hogy az ipar a térség gazdaságába sikeresen beágyazódott. A termelő és ipari szolgáltató kis- és középvállalkozások munkalehetőséget biztosítanak a kistérség többi településének lakói számára is, amelynek következtében a térségben lényegesen kisebb a munkanélküliség).

A szolgáltatások, beleértve a gazdasági, pénzügyi és a kulturális, közösségi (oktatás, egészségügy, szociális ágazat) szolgáltatásokat, Jászberényhez kötődnek elsősorban. A városban lényegében minden szükséges szolgáltatás elérhető, kiszolgálva az egész térséget. Bankok, biztosító társaságok, logisztikai és egyéb szolgáltató cégek jelentek meg. A gazdasági szolgáltatások (ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások gazdasági ág) aránya (vállalkozások száma alapján) azonban még Jászberényben is elmarad a megyei, régiós és országos átlagtól, bár a vidéki térségek szintjének megfelel. Kiemelkedik Jászberény oktatási szerepe (gimnázium, főiskola, szakképző iskolák), benne a szakképzés, bár ennek szerkezete csak részben felel meg a jelenlegi térségi munkaerőpiaci igényeknek. Az egészségügyi szolgáltatások Jászberényben teljes körűek, egyes szociális szolgáltatások (pl. anyatthon, hajléktalanok átmeneti szállása) hiányoznak. A hiányzó szolgáltatásokat a lakosok Budapesten, Szolnokon, Újszászon érhetik el. A kistérség többi városa, illetve nagyközsége a környező falvakat látja el szolgáltatásokkal. A községekben az alapellátás biztosított.

24. Táblázat: A kereskedelem és a fő szolgáltatási ágazatokban működő vállalkozások (2004.)

	Működő vállalkozások száma a kereskedelemben, javításban, db	Működő társas vállalkozások száma a kereskedelemben, javításban, db	Társas vállalkozások aránya %	Működő vállalkozások száma a szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban, db	Működő társas vállalkozások száma a szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban, db	Társas vállalkozások aránya %	Működő vállalkozások száma a szállításban, raktározásban, posta, távközlésben, db	Működő társas vállalkozások száma a szállításban, raktározásban, posta, távközlésben, db	Társas vállalkozások aránya %	Működő vállalkozások száma az ingatlanügyletekben, gazdasági szolgáltatásokban, db	Működő társas vállalkozások száma az ingatlanügyletekben, gazdasági szolgáltatásokban, db	Társas vállalkozások aránya %
Alattyán	15	7	47	8	1	13	3	1	33	16	5	31
Jánoshida	17	2	12	11	3	27	2	0	0	22	9	41
Jászággó	2	0	0	1	0	0	0	0	0	5	3	60
Jászsószentgyörgy	49	15	31	14	2	14	3	1	33	22	5	23

Jászapáti	123	40	33	27	8	30	23	6	26	79	13	16
Jászárokszállás	115	25	22	27	6	22	12	3	25	55	11	20
Jászberény	538	257	48	100	32	32	108	45	42	502	221	44
Jászboldogháza	17	3	18	5	1	20	6	0	0	8	1	13
Jászdózsa	15	5	33	6	1	17	0	0	0	22	7	32
Jászfelsőszentgyörgy	9	3	33	3	0	0	4	1	25	4	2	50
Jászfényszaru	44	20	45	15	3	20	7	1	14	44	14	32
Jászivány	3	1	33	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Jászfákóhalma	38	15	39	4	1	25	5	2	40	15	6	40
Jászkisér	45	5	11	21	3	14	10	0	0	33	8	24
Jászládány	52	12	23	13	2	15	7	1	14	28	9	32
Jászszentandrás	23	5	22	11	3	27	7	1	14	14	6	43
Jásztelek	15	4	27	6	2	33	4	1	25	9	2	22
Pusztamonostor	12	3	25	7	1	14	2	2	100	7	3	43
Kistérség	1132	422	37	279	69	25	203	65	32	886	325	37
megye	5910	2367	40	1485	409	28	1112	384	35	6219	2348	38
régió	25978	12560	48	5347	1480	28	4889	1313	27	24096	9670	40
Magyarország	183630	99257	54	40060	16406	41	41872	14293	34	270137	144706	54

Forrás: KSH, 2004.

A tercier szektoron belül a kereskedelem szerepe magasabb, mint az országos átlag, amely a gazdaság hagyományos szerkezetét mutatja. A kereskedelmi vállalkozások arányát tekintve a települések kétharmada eléri az országos átlagszintet (20 % vagy a fölött), az alapvető kiskereskedelem és szolgáltatások így a térség valamennyi településén biztosítottak. A foglalkoztatást tekintve ugyanakkor kicsivel elmarad az ágazat az országos értéktől, ami a kisebb vállalkozási méretre utal. A kereskedelemben a kis cégek a meghatározók. A kiskereskedelmi üzletek közel felét (48 %), a falvakban akár kétharmadát egyéni vállalkozás üzemelteti; illetve az egyéni vállalkozások 18 %-a a (kis)kereskedelemben tevékenykedik. Ezek az adatok megfelelnek a megyei és régiós értékeknek, az országos átlaghoz viszonyítva azonban a kiskereskedelem és a kisvállalkozások nagyobb jelentőségét mutatják (országosan a kiskereskedelmi üzletek 41 %-át üzemelteti egyéni vállalkozás és az egyéni vállalkozások 13 %-a működik a kereskedelemben). E kereskedelmi szerkezeten változtat a Jászberényben megnyílt TESCO hipermarket.

II.5.2.5. Turizmus, idegenforgalom

A *kistérség legfőbb turisztikai vonzerői* a gazdag történelmi, néprajzi és népművészeti emlékek, valamint a természeti és táji értékek. (21. szövegtáblázat: Vonzerőleltár) A Jászság fővárosához való közelsége és gyors elérhetősége tovább növeli turisztikai szerepkörét. A kistérség azonos a Jászság turisztikai területtel, amely a közös történelmi múlttal és kultúrával bíró 18 települést fogja össze. A jászszágiak legfontosabb kulturális öröksége maga a „jász”-ság, a megőrzött és élő jász hagyomány. Az idelátogatók számára a hangulatos ligeterdők, lápok, legelők a Jászság folyói, a Zagyva és a Tarna, a folyóvölgyek és a holtágak nyújtanak felfedezhető táji értékeket. Minden településen található országos vagy helyi jelentőségű védett természeti érték, melyek közül fizikailag is kiemelkednek a kunhalmok. A sajátos történelmi eredet hagyományait⁴⁵ hűen ápolják, és meg is mutatják az itt élő lakosok. Évente más-más jász településben kerülnek megrendezésre különféle hagyományörző kiállítások, vásárok, Jász Világtalálkozók, melyek tartalommal való kitöltésében a Jász Múzeum vállal jelentős szerepet. A térség szervezőközpontja Jászberény, műemlékek és

⁴⁵ A hagyományokról részletesebben a II.4.3. összegző fejezetben

parkok gazdag városa, és a Jászberényi nyár rendezvénysorozat gazdája, amely egyben ipari és oktatási központ is. Termálfürdői kedvező szerepet töltenek be a nyári szezonról független üdültetésben és a Jászszág távolabbra is ható vonzerejének növelésében.

A térség gyengesége, hogy a kevés a szállásférőhelyek száma az idelátogatók számához mérten is. A dinamikusan fejlődő ipar, a kereskedelem, az üzleti turizmus, a külföldi vállalkozók jelenléte, a konferenciaturizmus, a mozgalmas kulturális rendezvények a minőségi szállások építését igénylik. Az idegenforgalmi adottságok kihasználásának legnagyobb gátját jelentik a kapcsolódó szolgáltatások valamint a térségi összefogás hiánya. Szükség lenne a szálláshelyek, vendéglátó-ipari kapacitások kialakítására, a promóciós tevékenységek támogatására.

Turisztikai termékek

Termálvízű strandok Jászszentandrás, Jászárokszállás, Jászberény, Jászapáti és Jászboldogháza településeken vannak. A strandok hiányosságai között megállapítható a leromlott állapot, mely teljes rekonstrukciót kíván, korszerűsítés és a kulturált kiszolgáló egységek kialakítása, parkosítás szükséges. Az ott dolgozók idegen nyelvi tudásának fejlesztése szintén fontos feltétel.

Jászapátiban a Strandfürdő vizének gyógyvizzé nyilvánítása 2003-ban történt meg. Az 1960-as évek elején épült létesítmény, fejlesztésével ma már kiemelten a legvonzóbb a térségben. A strand vízellátását 805 méter mély kút 45 °C-os vize biztosítja. A szolgáltatást 250 férőhelyes kemping és sportlétesítmények egészítik ki. Téliesítés, élménymedence, szálláslehetőségek és kiszolgáló egységek kialakítása tervezett.

Jászberényben a rehabilitációra váró hűtőgépgyári sporttelepen helyezkedik el a Lehel Sport Kht Szabadidőközpont és Strandfürdő (1-1 szabadtéri és fedett medencével), a multifunkcionális sportcsarnok (kosárlabda, röplabda, tenisz, kispályás futball, tollasabda, floorball játékok), tekepálya, szabadtéri teniszpálya és egy labdarúgópálya. Ennek sportkomplexummá alakítása keretében tervezett egy gyermekmedence létesítése vízforgató berendezéssel, valamint a medencék felújítása (a fedett medence tetőszerkezetének felújítása a 2006. évben folyik) és új kiszolgáló egységek építése (jégcsarnok kialakítása mellett).

A városban elhelyezkedő Jászvíz Strand és Termálfürdő medencéi közül szinte mindegyik vízforgató berendezéssel ellátott. A termálvízes medence vízforgató berendezéssel történő fejlesztését 2007-re tervezik. A fürdő további fejlesztésre vár, gőzfürdő kapacitása van, ipari műemlék.

A jászárokszállási Termál- és Strandfürdő 3 medencével várja az idelátogatókat, melyeket 702 méter mélységből feltörő 52 °C-os termálvíz táplál. A víz kémiai összetétele és hőfoka miatt mozgásszervi és reumatikus betegségek kezelésére javasolt. A strandfürdő fejlesztésre szorul, melynek elkészült terveiben szerepel vízforgató berendezés, élménymedence megépítése, a meglévő termálmedence felújítása. 2004-ben adták át a feszített víztükrű, vízforgatóval ellátott úszómedencét. Termál- és gyermekmedencéje, 2 hektáros füves területe mellett gondozott horgászto is várja a vendégeket. 2006-ban kiszolgáló központot sikerült kialakítani, valamint magántőke bevonásával megvalósult az új beléptető rendszer is.

A jászszentandrási strandfürdőben a jelenleg működő 4 medence (1 úszó-, 1 termál-, 1 gyermekmedence és a csúszda kisebb medencéje) közül egy rendelkezik vízforgató berendezéssel. Kellő számú vízforgató nélkül nem felel meg az előírásoknak, ezért ennek mielőbbi megvalósítása tervezett. A továbbiakban egy komplett üzletsor kialakítása és parkoló létesítése a cél.

Jászboldogháza közel 20.000 m²-es területű, meleg vizes medencével, lakókocsis és sátorozási lehetőséggel működő hangulatos, parkosított strandfürdőjében egy úszómedence és egy gyermekmedence áll a látogatók rendelkezésére. Vízforgató berendezés nincsen, a fürdő fejlesztés alatt áll (új fedett uszoda, apartmanházak). Mivel a medencék vízforgató berendezéssel nincsenek ellátva, féltő, hogy a 2007 januárjától hatályos jogszabály alapján 2007-től nem üzemelhet a strand.

Jászsalsószentgyörgyön 2007-től tervezett a termál gyógyfürdő megépítése.

Jászladányban termálvizes tanuszoda épül PPP konstrukcióban, wellness szolgáltatásokkal kiegészítve.

A *kulturális turizmus* alapját a Jászság kulturális intézményei, építészeti alkotásai, műemlékei és régészeti lelőhelyei szolgáltatják. A Jászberényben található Jász Múzeumban őrzik a kistérség kincsét, a Lehel kürtjét. A jász népi kultúra megőrzésére és bemutatására több településen is látogatható tájház (Jásztelek, Jászdózsa és Jászágó), illetve helytörténeti gyűjtemény (Jászapáti, Jászboldogháza, Jászfényszaru, Jászfákóhalma, Jászkisér, Jászszentandrás, Alattyánban helytörténeti kör működik), tanyamúzeum (Jászapáti), iskola-történeti gyűjtemény (Jászágó), Jász-ház (Jászárokszállás)⁴⁶. A tájházak részei a Világörökség Magyar Várományosi Listán levő unikális magyar tájházhálózatnak.

A *falusi turizmus* a kistérségben jelentősen erősödött az utóbbi tíz évben. A belföldi vendégek száma egyre gyarapodik, mely visszavezethető az urbánus, stresszes életforma következtében növekvő vonzerőt jelentő vidék zavartalan nyugalma és vele együtt az aktív pihenésre.

A „falusi vendégasztal” szolgáltatás a jogszabályi háttér rendezetlensége miatt még nem terjedt el a térségben. A járulékos programok (pl. a falusi napi tevékenységekben való részvétel) még a legtöbb helyen nem nyertek szervezett formát. A házigazdák szakmai segítséget és marketing támogatást kapnak a falusi turizmus megyei, helyi egyesületétől. A falusi turizmus kínálatának bővítésében az öko-, agro és aktív turizmus kapja a legnagyobb szerepet, a térségre jellemzően a kerékpáros, lovas, horgászturizmus részvételével. A Jászságban az *agroturizmus* még nem elterjedt, azonban számos külterületen működő mezőgazdasági vállalkozásnál folyamatban vannak idegenforgalmi fejlesztéseket, pl.: Jászfényszarun egy családi gazdaság idegenforgalmi vonzerejének fejlesztésére kilátót, mini horgásztavat, állatsimogatót alakított ki. Egyre több gazdálkodó ismeri fel kiegészítő jövedelemszerzési formában rejlő lehetőséget. A fiatalok üdültetése, erdei iskolák, alkotóházak létesítése több településen megoldható lenne. A környezettudatos nevelés minél korábbi korosztályoknál történő megkezdése nemzeti stratégiai cél.

Az *ökoturizmus* számára a kistérség országos jelentőségű védett természeti területei – Hevesi Puszta Tájvédelmi Körzet, Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet – adhatnak helyszínt. A védett területek jászszági részén nincsenek ökoturisztikai létesítmények, programok, a területre a belépés csak engedéllyel történhet.

A Jászság síkvidéki jellegéből adódóan ideális terepet nyújthat a *kerékpáros turizmus*nak. Jelenleg kiépített kerékpár nyomvonal a vizsgált területen Jászberény belterületén, Jászapátiban, Jászkiséren és Jászárokszálláson található. Az Országos Területrendezési Tervben meghatározott országos kerékpárút törzshálózati elemek közül a Jászság – Tisza-tó (Budapest – Pécel – Jászberény – Tiszasüly) érinti a területet. A fenti nyomvonal kialakítható önálló nyomvonalon, de kisméretű utakon vezetve is. A kerékpáros turizmust népszerűsítését segítheti a kerékpáros bázishelyek, információs adatbázisok és kiadványok, ívóvíz vételi lehetőségek, szervizek, kölcsönzők kialakításával. Megoldandó problémát jelent

⁴⁶ Forrás: www.tajhazak.hu; www.museum.hu; települési honlapok.

a már meglévő kerékpárutak fenntartása megfelelő pályázatok hiányában. A kistérség közös céljának tekinthető a Zagyva menti kerékpárút létrehozása, mely irányban konkrét lépéseket tett Alattyán, Jánoshida és Jászsalsószentgyörgy.

Lovaglási lehetőség kevés van a térségben, pedig terepi adottságai révén az aktív turizmusban jelentős szerepet tölthetne be. Törekvés van a Zagyva gáton lovas és kerékpáros túrák szervezésére.

A térség gazdag néprajzi és népművészeti hagyományaiból számos *rendezvény* táplálkozik (20. szövegtáblázat). A jászok igen vendégszerető és jó vendéglátók, sok család őrzi a vendégfogadás tradícióit. A Hagyományos Jászsági lakodalmas szertartásának többszöri bemutatása osztatlan sikert aratott, amit a Jászsági Vendéglátók Egyesülete, a Jászság Népi Együttes táncosai és a Jász Múzeum muzeológusai elevenítettek fel.

A kistérségben jelentős a *kézműipari hagyományok* vannak: kádárok, kovácsok, kosár és szalmafonók, asztalosok, népi iparművészek, népviseletkészítők, fafaragók munkáiban gyönyörködhetünk minden évben az Ipartestület szervezésében megrendezésre kerülő kiállításon. Ezen tevékenységek fejlesztése, a műhelyek eszközbeszerzése, a termékek és szolgáltatások népszerűsítése elmarad a kívánalmaktól, kevesen tudnak megélni a hagyományok és értékek továbbviteléből. A szállásadók és turisztikai szervezetek a kézműiparosokkal együtt felismerve az összefogás szükségét közös szervezésben kiállításokat, vásárokat rendeznek, valamint egyes településeken (pl.: Jászapáti, Jászszentandrás) bemutató műhelyek is üzemelnek.

A térségben a *vízi turizmus* nem jellemző, de kíváncsok a Zagyva bekapcsolása az Alföld vízi-turizmusának útvonalába. A Holt-Tarnán Jászdózsán kajakozás vehető igénybe.

A térségen átfolyó Zagyva és Tarna, valamint holtágaik és halastavak a *horgászturizmusnak* adnak otthont. Horgászati lehetőség Jászkiséren, Jásztelken és Jászdózsán van. Kiemelkedő példája a komplex horgászturisztikának a Jászkiséri Halastavak programbiztosítása. A horgászás mellett szállás, ellátás, kirándulás, halértékesítés történik a szépen kialakított szabadidőleltetés területén.

A kistérségben megtalálható vadfajok közül a legjelentősebbek a mezei nyúl és a fácán, vadvadkacsa. Nagyvadfajok közül az őz állomány ami kiváló eredményekkel büszkélkedhet. A *vadászturizmus* fejleszthető lenne a működő vadásztársaságok szolgáltatásainak bővítésével, valamint kínálatuk térségen kívüli minél szélesebb körű megismertetésével.

A kistelepüléseken a művelődési szolgáltatások, lehetőségek száma elmarad a kívánalmaktól. Jótékony folyamatnak tekinthető, hogy a Jászságban több településen is működik teleház. 2001-ben valamennyi településen működött könyvtár. A kulturális szolgáltatások száma természetesen a városokban a legnagyobb, közülük is kiemelkedik Jászberény kulturális kínálata.

25. Táblázat Kistérségi rendezvények

Település	Kulturális hagyományok, rendezvények, összefüggések
Jászberény	Jászberényi Nyár Vigadalmi Napok, Csángó Fesztivál, Nemzetközi Táncházt és Zenésztábor, Népművészeti Kirakodóvásár, Nemzetközi Mézvásár és Méhésztalálkozó, Népi Ételek Főzőversenye, Nemzetközi Görkorcsolya verseny, Jász-EXPO, Autós Oktatók és Kádárok Országos Találkozója, Utcabál
Jászapáti	Gazdanapok, Jászsági Randevű, Arató Nap, Kakaspörköltfőzőverseny
Jászárokszállás	Virágkiállítás, Birkafőző verseny

Jászfényszaru	Huszárok Hatvani Csatabemutatója, Erzsébet napi kézműves kiállítás és vásár
Jászsószentgyörgy	Szentgyörgynapi Vigasságok, Falunap
Jánoshida	Falunap, Búcsú
Jászágó	Szüreti felvonulás és bál
Jászfelsőszentgyörgy	Szüreti felvonulás és bál
Jáskisér	Nemzetközi Gyermeknéptánc Találkozó, Évadnyitó Horgászmajális, Pontyfesztivál, Évadzáró Horgászverseny, Apáról-fiúra Népi Gyermekjátékok bemutató, Országos Szántóverseny
Jászladány	Falunap, Jászági Hagyományok
Jászszentandrás	Lovasnap
Évente más településben	Jász Világtalálkozó

26. Táblázat: Vonzerőleltár

Település

	Strandfürdő, uszoda	Műemlék, kastély, kúria	Népi építészeti emlékek, skanzen, népművészeti	Múzeum, tájház, kiállítás, régészeti emlékek	Védett természeti érték, arborétum, állatkert	Rendezvény	Mozi, színház, műv. ház	Horgászati lehetőség	Lovaglái lehetőség	Vadászati lehetőség	Szálloda, panzió	Falusi vendéglátás, turistaház	Kemping	Étterem, cukrászda
Alattyan		+		+	+	+	+					+		+
Jánoshida		+	+		+	+					+			+
Jászágó			+	+	+	+								+
Jászsószentgyörgy		+	+	+	+	+								+
Jászapáti	+	+	+		+	+	+		+		+		+	+
Jászárokszállás	+	+	+		+	+	+					+		+
Jászberény	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+
Jászboldogháza	+				+									+
Jászdózsa		+			+			+	+					+
Jászfelsőszentgyörgy		+	+		+	+	+							+
Jászfényszaru		+			+			+			+			+
Jászivány					+									+
Jászfákóhalma		+		+	+									+
Jáskisér		+	+	+	+	+	+	+				+		+
Jászladány		+	+	+	+					+				+
Jászszentandrás	+	+	+		+	+						+	+	+
Jásztelek		+	+	+	+			+		+	+			+
Pusztamonostor			+		+									+

Turisztikai infrastruktúra

A kistérség 2005-ben összesen 1 377 szállásférőhellyel rendelkezett a KSH adatai alapján, mely 2000 óta 1,15%-os csökkenést jelent. A települések közül Jászszentandrás, Jászapáti, Jászberény, Jászárokszallás és Jásztelek rendelkezik férőhelyekkel. A kistérségben lévő 1221 kereskedelmi szállásférőhelyből 820 található kempingekben és csak 120 férőhely van a szállodákban, 100 pedig panziókban. A szállodák, panziók száma és kapacitása alacsony, melynek oka egyrészt a kereslet hiányában, másrészt az alacsony vállalkozási aktivitásban keresendő. A falusi szállásférőhelyek száma 51-ről 82-re növekedett a vizsgált időszak alatt, míg a fizetővendéglátás férőhelyeinek száma 123-ról 74-re csökkent.

2005. évben a kistérséget közel 12 680 vendég kereste fel, amely 7,7%-os növekedést jelentett az 2000-es év adatához képest. A növekmény főként a külföldi turisták nagyobb üdülési részarányának köszönhető (a 907 vendéges növekményből 830 vendég volt külföldi), akik száma főként a kempingekben és egyéb kereskedelmi szálláshelyeken nőtt. A turisták 53 373 vendégéjszakát töltöttek a térségben, ami az öt évvel ezelőtti értékhez képest 8,6%-os csökkenést jelent. A növekvő vendégszám és csökkenő vendégéjszakák száma az üdülés átlagos időtartamára nézve csökkenő tendenciát vetít előre. Egy vendégre 4,2 vendégéjszaka jutott 2005-ben, ami 2000-ben 4,9 volt átlagosan. Az országos negatív tendencia itt is tapasztalható, az átutazó és hétvégi turizmus tör elő. Viszont vannak az átlagot meghaladó hosszabb utazási tartózkodások egyes településeknél (Jászszentandrás), ami a teljeskörű programkínálattal magyarázható.

Az egyéb felmérésekből kiderül, hogy fokozódik az egyéni utazási mód a csoportos utak rovására, növekszik a fogadókészség a belföldi vendégek irányába, erősödik a belföldi kereslet, amely összetételét illetően meghatározóan a családi turizmus. A külföldiek közül az osztrák és német vendégek kedvelik leginkább a térséget. A térség látogatottsága alapvetően szezonális jellegű. A térség megközelítése döntő főként személygépkocsival történik, amely felhívja a figyelmet az úthálózat és a kiszolgáló létesítmények iránti fokozódó mennyiségi és minőségi igényekre. A Jászágban, Jászberény és Jászapáti városban működik Tourinform iroda.

A turisztikai infrastruktúra hiányosságai között fel kell sorolni még a kivilágítatlan műemlék és műemlék jellegű épületeket, alacsony fokú közművesítést. Hiányzik a települések határából az egységes üdvözlő és információs tábla. Kevés a forgalomtól elzárt közterület, ahol nyugodtan sétálhatnak az emberek és a kerthelységgel rendelkező, kulturált vendéglő és nyilvános WC. Ez leginkább Jászberényben jelentkezik problémaként. A 2007-2013 közötti időszakban több önkormányzat is tervezi a településközpont felújítását. Parkosítások, hulladékgyűjtő-edények, padok, játszóeszközök kihelyezése, parkolók kialakítása, meglévő járdák felújítása és újak kialakítása, nyilvános illemhelyek építése lenne szükséges.

Összességében a versenyképességet csak az infrastruktúra általános fejlesztésével, korszerű turisztikai termékek, termékcsomagok megteremtésével, hatékony marketing munkával, egyedi arculatok és hatékony működési feltételek kialakításával van mód lényegesen javítani. Az idegenforgalom szervezését, irányítását ellátó szervezeti, intézményi háttér (kormányzati és helyi szinten egyaránt) megteremtése nélkül azonban nem érhetőek el jelentős sikerek.

27. Táblázat: Szállásférőhelyek

Megnevezés	Panziók szállásférő- helyeinek száma		Turista- szállások szállásférő- helyeinek száma		Szállodák szállásférő- helyeinek száma		Üdülőházak szállásférő- helyeinek száma		Kempingek szállásférő- helyeinek száma		Ifjúsági szállók férőhelyeinek száma		Összes kereskedelmi szálláshely szállásférő- helyeinek száma		Falusi szállásadás szállásférő- helyeinek száma		Magán fizetővendéglátás szállásférő- helyeinek száma		Magán- szállásadás férőhelyeinek száma		Összes szállásférő- hely száma	
	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Év	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Alattyán	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jánoshida	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászágó	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászsószent- györgy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászapáti	14	14	0	0	0	36	0	0	250	250	0	0	264	300	0	0	36	43	36	43	300	343
Jászárokszállás	0	0	0	0	0	0	72	72	0	0	0	0	72	72	0	0	7	0	7	0	79	72
Jászberény	95	57	0	0	110	108	0	0	0	0	40	41	245	206	0	0	80	31	80	31	325	237
Jászboldogháza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászdózsa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	8	0	8	0
Jászfelsőszent- györgy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászfényszaru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászivány	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászkóhalmi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jáskisér	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászládány	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászszentandrás	0	0	0	0	0	0	48	44	590	570	0	0	638	614	43	78	0	0	43	78	681	692
Jásztelek	0	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29	0	4	0	0	0	4	0	33
Pusztamonostor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen	109	100	0	0	110	144	120	116	840	820	40	41	1 219	1 221	51	82	123	74	174	156	1 393	1 377

Forrás: TEIR

28. Táblázat: Vendégek száma

	Vendégek száma a fizetővendég-látásban		Vendégek száma a falusi szállásadás-ban		Vendégek száma a kempingek-ben		Vendégek száma a magán-szállásadás-ban		Vendégek száma összesen a kereskedelmi szállás-helyeken		Vendégek száma összesen		Külföldi vendégek száma a fizetőven-déglátásban		Külföldi vendégek száma a falusi szállás-adásban		Külföldi vendégek száma a kempingek-ben		Külföldi vendégek száma a magán-szállásadás-ban		Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szállás-helyeken		Külföldi vendégek száma összesen	
Megnevezés	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Év	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Alattyán	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jánoshida	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászágó	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászsalsó-szentgyörgy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászapáti	137	122	0	0	2 793	2 747	137	122	2 922	3 911	3 059	4 033	2	7	0	0	1 017	869	2	7	1 044	1 363	1 046	1 370
Jászárok-szállás	33	0	0	0	0	0	33	0	575	775	608	775	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászberény	1 487	380	0	0	0	0	1 487	380	5 140	3 496	6 627	3 876	0	2	0	0	0	0	0	2	1 452	1 389	1 452	1 391
Jászboldog-háza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászdózsa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászfelső-szentgyörgy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászfény-szaru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászivány	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászfákó-halma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jáskisér	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászladány	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászszent-andrás	0	0	91	297	1 066	2 246	91	297	1 388	2 758	1 479	3 055	0	0	8	25	299	821	8	25	358	847	366	872
Jásztelek	0	0	0	168	0	0	0	168	0	773	0	941	0	0	0	0	0	0	0	0	0	61	0	61
Pusztamonostor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen	1 657	502	91	465	3 859	4 993	1 748	967	10 025	11 713	11 773	12 680	2	9	8	25	1 316	1 690	10	34	2 854	3 660	2 864	3 694

29. Táblázat: Vendégejszakák száma

Megnevezés	Vendégejszakák száma a fizetővendéglátásban		Vendégejszakák száma a falusi szállásadásban		Vendégejszakák száma a kempingekben		Vendégejszakák száma a magánszállásadásban		Vendégejszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken		Vendégejszakák száma összesen		Külföldiek által eltöltött vendégejszakák száma a fizetővendéglátásban		Külföldiek által eltöltött vendégejszakák száma a falusi szállásadásban		Külföldiek által eltöltött vendégejszakák száma a kempingekben		Külföldiek által eltöltött vendégejszakák száma a magánszállásadásban		Külföldiek által eltöltött vendégejszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken		Külföldi vendégejszakák száma összesen	
	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Év	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005	2000	2005
Alattyán	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jánoshida	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászágó	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászsó-szentgyörgy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászapáti	1 019	768	0	0	17 281	13 502	1 019	768	17 537	16 097	18 556	16 865	2	105	0	0	11 536	7 433	2	105	11 586	8 455	11 588	8 560
Jászárok-szállás	842	0	0	0	0	0	842	0	2 303	3 807	3 145	3 807	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászberény	9 669	1 656	0	0	0	0	9 669	1 656	17 517	9 820	27 186	11 476	0	10	0	0	0	0	0	10	4 406	4 005	4 406	4 015
Jászboldogháza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászdózsa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászfelső-szentgyörgy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászfényszaru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászivány	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászkákó-halma	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jáskisér	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászladány	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jászszent-andrás	0	0	297	2 518	7 334	15 121	297	2 518	8 775	17 082	9 072	19 600	0	0	24	118	4 027	9 687	24	118	4 371	9 785	4 395	9 903
Jásztelek	0	0	0	214	0	0	0	214	0	1 411	0	1 625	0	0	0	0	0	0	0	0	0	140	0	140
Pusztamonostor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen	11 530	2 424	297	2 732	24 615	28 623	11 827	5 156	46 132	48 217	57 959	53 373	2	115	24	118	15 563	17 120	26	233	20 363	22 385	20 389	22 618

II.5.3. Összegzés: Relatív pozícióváltozás, gazdasági-társadalmi összefüggések és fejlődési tendenciák⁴⁷

Eddig a belső erőforrások elemzését főként a jelen állapot, a mai helyzet, statikus adatok vizsgálata alapján végeztük. A következőkben a kistérség mindenkor helyzetét folyamataiban vizsgáljuk.

Különös vidéke az országnak a Jászsági kistérség. A gazdasági-társadalmi egyenlőtlenségrendszer különböző dimenzióiban elfoglalt pozíciói ugyan inkább viszonylag nagy heterogenitásuk miatt feltűnőek – bár az Alföldön belül, s különösen a Tisza menti kistérségekhez képest összességében kedvezőek –, történelmi útjának, kulturális tradícióinak máig ható ereje egyértelműen kiemeli az alföldi táj „egyveretőségéből” és közvetlen környezetéből is. A Jászsági kistérség ugyanis gyakorlatilag is a Jászságot fedi le (táji és történelmi értelemben egyaránt), s ilyen módon ez az Alföld – de talán az egész ország – leginkább egységes táji-történelmi tradíciókkal, lakóiban is élő térségi tudattal, kohézióval rendelkező, és – a funkcionális kapcsolatok mellett – leginkább a táji, néprajzi homogenitás elvén szerveződő, s legstabilabb egységet jelentő statisztikai körzete.

A kulturális tradíciók közül kiemelendő a – már keveredett etnikai alapokon nyugvó, de mindenképp a régmúlta visszamenő és éppen a fenyegetettség idején megtartott, megerősített – jász identitástudat, a jász öntudat. Megerősítette ezt a XIX. század végéig őrzött speciális katonaállítási szerep és az ezzel járó jogállás, autonómia és kiváltságok, valamint ezek redemptioja (a töröktől felszabadítók által fegyverjogon elvett és eladott jogok visszaváltása). A viszonylagos autonómia a megyerendezés után is tovább élt a jászsági „járás”, jászberényi „városkörnyék”, vagy „kistérség” területének változatlanságában. A közösséget jellemzi a környékbeli protestáns vagy vallásilag kevert településektől eltérő, masszív katolikus hagyomány; a bár nem kifejezetten innovatív, de egyértelműen tetten érhető vállalkozó szellem és az erős kapcsolati tőke. A térség a redemptio kapcsán számos település török idők utáni benépesítésében játszott szerepet azzal, hogy a területhez kötött jogok pénzbeni megváltásában szerepet vállalni nem képesek jelentős részét kibocsátotta (részben ma is élő kapcsolatokkal a Kiskunság, Bácska, Tolna, Szabolcs felé).

A kistérség mind területét, mind lélekszámát tekintve a nagyobbak közé tartozik (6., illetve 22. a kistérségi rangsorban), népsűrűsége átlagos, és a településfejlesztés szempontjából kedvező, alapvetően alföldies településszerkezet jellemzi. Összesen 18 települést foglal magába, központja a 28 ezer fős lakosságú középváros, Jászberény. A települések az alföldi település-hálózati sajátosságoknak megfelelően nagy szemű hálózatot alkotnak, többségük lélekszáma meghaladja a 2000 főt, sőt, két 6 ezer fős óriásfalut, és három szintén 5-10 ezres kisvárost is találunk. A kisvárosok közül Jászapáti nyerte el a legkorábban a városi rangot 1989-ben, majd 1991-ben Jászárokszállást, 1993-ban pedig Jászfényszarut nyilvánították várossá. A korábbi mezőváros Jászládány is törekszik a rang ismételt elérésére, amelynek egyik irányául az oktatás és az egészségügyi fejlesztést jelöli meg. Akad két 1000 fő alatti település is: Jászágó és Jászivány. A településszerkezeti képhez tartozik az is, hogy a Jászság a 18. században tanyásodott, aminek nyomai a mai napig fennmaradtak: a külterületen élő népesség aránya még ma is jelentős pl. Jászberényben (a 2001. évi Népszámlálás adatai szerint 1773 fő, a város népességének 6,3%-a), Jászfelsőszentgyörgyön (120 fő, 6,7%), vagy Jászszentandráson (516 fő, 19,2%). Maga Jászberény ugyan a nagyobb kistérségcentrumok

⁴⁷ A fejezet Nemes Nagy József egyetemi tanár, Kiss János Péter tudományos munkatárs és Lőcsei Hajnalka egyetemi tanársegéd Jászsági kistérség integrált programjához készült 2005. évi tanulmánya alapján készült. Az itt szereplő elemzés a jelenleg elérhetőnél részben korábbi adatokra épül.

közé tartozik, azonban nagyszámú, jórészt népes településekből álló hinterlandja miatt a centrum népességi súlya egyharmados (az átlag 50%).

Kulturális egyediségével szemben a Jászszág gazdasági helyzete, fejlettsége soha nem volt kiugró. A XX. század közepéig zömmel hagyományos, gabonatermelő mezőgazdaságból élő – bár helyi jelentőségű iparral is rendelkező – vidék a különböző fejlettségi mutatókban általában a kistérségek középmezőnyében foglalt helyet. A „szocialista iparosítás” már korán elérte: az ’50-es években eredetileg hadiüzemként létrehozott jászberényi gépgyárból fejlődött ki, s vált a térség máig meghatározó foglalkoztatójává a Lehel Hűtőgépgyár. Bár ezt követően a 60-70-es években is több kisebb ipari vállalat hozott itt létre telephelyet, ez épp csak arra volt elegendő, hogy a Jászszág pozíciói lényegesen ne változzanak: az 1980-as évtized végén is teljesen átlagos fejlettségűnek mutatkozott a kistérségek között. (Az 1988-as adóköteles jövedelem fajlagos értéke pl. a vidéki átlag 92%-a, amivel a 86. helyen állt.) Ennek legfőbb okai a Jászszágnak Szolnok megyén belüli különállása és az államszocialista időszak hierarchikus fejlesztéspolitikájából származó nyilvánvaló gazdasági hátrányok. Így, amiképp Szolnok és térsége a szocializmus évtizedeiben egyértelműen a nyertesek, addig a Jászszág – az alföldi térségek többségétől is eltérően – a vesztesek közé tartozott. Ez egyebek mellett jelentős demográfiai erózióval is együttjárt. Maga Jászberény – a hűtőgépgyár prosperálása, illetve pl. a tanítóképző főiskola létrehozása ellenére – középvárosi funkciójából sokat veszített 1980-as évtized végére.

A rendszerváltozás ugyanakkor új esélyeket hozott a térség számára. Egyrészt megszűnt adminisztratív háttérbe szorítottsága, másrészt földrajzi helyzete felértékelődött, hiszen, összefüggésben az M3 autópálya ’80-as években megépülésével is, gyakorlatilag a budapesti agglomeráció peremére került. A Jászszág mára egyértelműen a Közép-Magyarországi régióhoz kötődik mind a gazdaság folyamatai, mind a lakosság kapcsolatrendszerei alapján. (Nem véletlen, hogy a helyi vezetők szorgalmazták a Jászszág átcsatolását a regionális beosztásban, hiszen teljesen egyértelmű, hogy a Jászszág illeszkedik legkevésbé a kistérségek közül az – általában véve is jórészt belső kohéziós erők nélküli – Észak-alföldi régióhoz.) A kedvező fekvésnek és az ipari hagyományoknak köszönhetően, s Budapest környékének dinamikájához kötődően a ’90-es években jelentős ipari fejlődés játszódott le a térségben. Ebben zömmel külföldi befektetések játszották a főszerepet: az egy lakosra jutó külföldi tőkeállomány mutatója 2002-ben a 21. legmagasabb volt a kistérségek között. Ma itt található Jász-Nagykun-Szolnok megye két legnagyobb cége, a 3500 főt foglalkoztató (privatizált) jászberényi Electrolux és a több mint 800 fős (zöldmezős) jászfényszaru Samsung elektronikai gyár (mindkettő 100 Md Ft fölötti éves árbevételű); de jelentős foglalkoztató Jászberényben az Aprítógépgyár (800 fő), a Jász-Plasztik Kft. (500 fő), és több további, részben az előbbiekhöz kapcsolódó gép- és műanyagipari cég (egyenként 100-300 foglalkoztatottal). A térség harmadik jelentős ipari telephelyévé vált Jászárokszállás ipari parkja, amelynek legfontosabb cégei a Carrier CR Kft (350 fő) a Zeuna Starker Kft (200 fő) és a Bundy Kft (200 fő) mind gépipari profilúak. Összességében – 2001-es adatok szerint – a térség foglalkoztatottainak 47%-a dolgozik az iparban (ezzel a 23. a kistérségi rangsorban), de a megmaradt néhány nagyüzemnek köszönhetően a vidéki átlagnál magasabb a mezőgazdasági keresők aránya is (10%), a tercier foglalkoztatottak aránya viszont a legalacsonyabbak közé tartozik. Így, noha 1990-hez képest a legjobban a mezőgazdaságban (1/3-ára), a legkevésbé pedig (2%-kal) a szolgáltatásokban dolgozók száma csökkent, a többi térséghez képest a termelő szektorok, különösen az ipar dominanciája vált a kistérség ágazati karakterének a korábbiaknál is hangsúlyosabb sajátosságává. (1990-ben még csak 42% volt ipari foglalkoztatott.)

Jórészt az ipari nagy- és középvállalatoknak – illetve a hozzájuk kapcsolódóan megjelent logisztikai és egyéb üzleti szolgáltató vállalkozásoknak – köszönhető, hogy a Jászszág foglalkoztatási helyzete jó. 1993 óta nemcsak abszolút értelemben, de a vidéki átlaghoz képest is folyamatosan javul a munkanélküliségi mutató értéke: 2005-ben „csak” 5% a 18-59 éves korosztályból (a vidéki átlag 61%-a), ami a kistérségek legkedvezőbb negyedébe helyezi. Ugyanakkor, mivel e városok egytől egyig a Jászszág északi részén találhatók, a térség gazdasági súlypontja – még inkább, mint a népessége – az északi peremen van. Az elsődleges ingázási célpont a két aprófalutól eltekintve valamennyi település számára Jászberény (ahol igen jelentős kereskedelmi, logisztikai vállalkozások is működnek), s a város a kistérségen kívülről is jelentős számú ingázót fogad: munkaerőmérlege - egyedül a kistérségben - erősen pozitív, így elmondható, hogy foglalkoztatási szempontból is egyértelműen a Jászszág központja. A déli, keleti települések közül viszont csak Jászapátiban, Jászkiséren és Jászládányban vannak viszonylag jelentős (200 főnél nagyobb) foglalkoztatók (Jászapátiban a Jásztej Rt, és a megye legnagyobb mezőgazdasági cége, a Jászapáti-2000 Rt., Jászkiséren a MÁV pályaaépítő cége, illetve a jászládányi Jászföld Zrt.), és jelentősége van itt a mintegy 130 főt foglalkoztató Alattyánban megtelepült SEI Interconnect Product Kft.-nek is.

A fentiek tükrében nem meglepő, hogy az egy lakosra jutó GDP-becslésünk 2000-ben bőven a kistérségek felső harmadában találta a Jászszágot. A jó foglalkoztatási helyzettel, és a fővároshoz való közelséggel is összefüggésben a korábbi évtizedek elvándorlási trendje megállt, a '90-es évtized közepétől egyre erősödő bevándorlási többlete van a térségnek (elsősorban a térség közúti „gerince”, az M3-hoz vezető 32-es főút menti településeknek).

A fejlettségi mutatók többsége alapján felvázolható helyzet azonban a kétségtelen ipari dinamika ellenére sem különlegesen kedvező: Faluvégi Albert 2000-es adatok alapján csak a középső, „felzárkózó” kategóriába sorolta a kistérséget. A személygépkocsi-ellátottság alapján csak a 100. hely körül található a kistérségi rangsorban, miként az összkomfortos lakások arányát tekintve is (a komfort nélkülieket tekintve pedig egyenesen a 40 legrosszabb kutatójú kistérség között). A vállalkozási aktivitás is meglepően alacsony: a vidéki átlagnak a kilencvenes évek eleje óta mindössze 70-75%-át éri el, amivel a jogi személyiségű cégeket tekintve a 80., a kisebb vállalkozásokat tekintve a 110. helyen áll a kistérségek között. (Igaz, ezt részben magyarázza a meghatározó ipari foglalkoztatók jelenléte, a kényszervállalkozások ebből következően kisebb aránya). Az egy lakosra jutó személyi jövedelem 1990 óta stabilan a vidéki átlag 90%-a körül mozog, amivel – az utóbbi évek kisebb előrelépése ellenére – a kistérségi rangsorban 2003-ban is csak a 78. helyen állt a körzet, lényegesen elmaradva a nagyvárosi körzetek és a szintén ipari alapon fejlődő számos dunántúli kistérség mögött. Ennek fő összetevője, hogy – bár az egy adózóra jutó jövedelem sem éri el az átlagost, – az aktivitási ráta alacsonyabb a vidéki átlagnál. A lakosságnak pontosan az 1/3-a volt foglalkoztatott 2001-ben, az adózók aránya pedig csak 40% volt 2003-ban (mindössze 100. hely a kistérségi rangsorban), ami meglepőnek tűnhet a kedvező munkanélküliségi adatok tükrében. A Jászszág nagy problémája, hogy demográfiai helyzete kedvezőtlen: a korábbi évtizedek elvándorlási tendenciáinak eredményeként sok az időskorú (az inaktív keresők aránya valamivel meghaladja az aktív keresőkét), s igen alacsony a születési ráta. Másrészt, különösen a térség déli és keleti részén, magas a – jórészt az elmúlt évtizedek szelektív népességcseréjének keretében bevándorolt – cigány lakosság aránya: több településen (pl. Alattyán, Jászládány, Jászfelsőszentgyörgy, Jánoshida) eléri a 25%-ot, az iskolás korosztályban pedig a tanulók harmada-fele roma (az adatok a polgármesteri hivatalok 2000-es közlései). A magas roma-arány (a 2001-es népszámlálás adatai szerint a 37. legnagyobb a kistérségek között) magyarázza az alacsonyabb, vagy más aktivitást, a meglepően kedvezőtlen iskolázottsági adatokat (az átlagosan elvégzett osztályszám mutatója csak 92. volt a 2001-es népszámlálás kistérségi rangsorában), és a szociális problémákat (a háztartások

47%-ában nincs foglalkoztatott). Mindez kiemeli a nem-roma lakosság demográfiai mutatóinak kedvezőtlenességét és jelzi az integrációs folyamat feladatait.

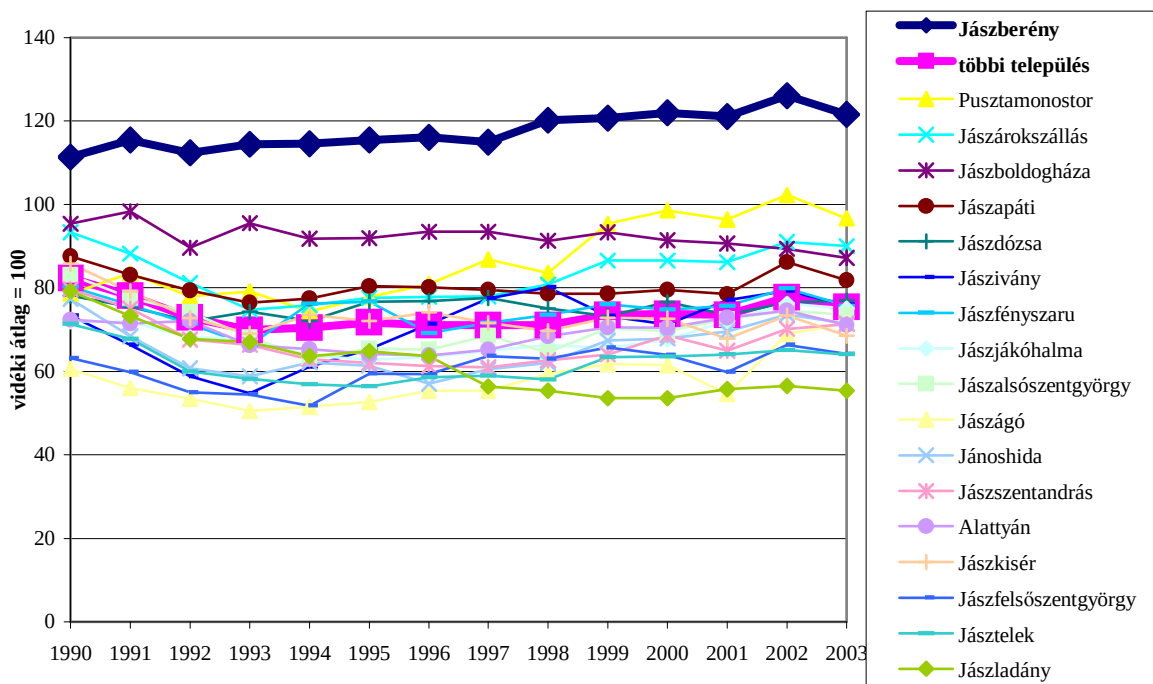
A Jászszág tehát a rendszerváltás óta – fekvését, jó elérhetőségét, ipari hagyományait kihasználva, több évtizedes háttérbe szorítottságából kitörve – *valóban a felzárkózó kistérségek közé lépett. A fejlődés azonban nem általános: a gazdasági modernizáció területileg egyenetlen: a fő nyertes Jászberény, strukturálisan kiegyensúlyozatlan: néhány ipari nagy- és közép vállalat játszik benne meghatározó szerepet, és a lakosság életviszonyaiban egyelőre kevésbé, s társadalmi csoportonként erősen differenciáltan jelenik meg. A további, s a társadalmi egyenlőtlenségrendszer valamennyi dimenziójára kiterjedő fejlődés legfontosabb korlátja jelenleg a társadalmi integráció kérdése, amelynek kulcseleme itt is a romák szociális helyzetének és munkaerőpiaci esélyeinek javítása.*

Belső tagoltság

A Jászberényi kistérség belső tagoltságának meghatározó dimenziója a központ és a környező települések között fennálló különbség.

Jászberény térségen belüli súlya jelentős. Bár népessége a kistérségének csupán egyharmada, így a kisebb súlyú kistérségi központok közé tartozik, gazdasági értéktermelő-képessége ennél jóval jelentősebb: itt tömörül a jogi személyiségű vállalkozások több, mint 60%-a, a helyi adóbevételek mintegy háromnegyede. Munkaerőmérlege erősen pozitív, a beingázók száma alapján az ország 29. legnagyobb ingázási centruma. Annak ellenére, hogy Jászberény átlagjövedelme jelentősen meghaladja a környező településeket (más jelzőszámok esetében is élesek a centrum-periféria különbségek), mégis jelentősebb szívóhatást tud kifejteni azokra.

9. ábra: A jászberényi kistérség településeinek fejlődési pályái az egy főre jutó adóköteles jövedelem alapján, 1990-2003

A környező települések hasonló – alapvetően stagnáló – fejlődési pályán mozognak. Egyik település átlagjövedelme sem csökken a vidéki átlag 50%-a alá, átlagosan annak 75%-át teszi ki. A legkedvezőbb helyzetű település Jászberény után egyértelműen *Pusztamonostor*, amely vélhetően kedvező fekvésének köszönheti magas átlagjövedelmét és foglalkoztatási szintjét, hiszen éppen három város (Jászberény, Jászfényszaru és Jászárokszállás) között, egy kisebb közlekedési csomópontban helyezkedik el. Pusztamonostor az egyetlen település a kistérségben, ahol szinte folyamatosan növekedett az átlagjövedelem, ezen kívül – egy kezdeti visszaesés után – még az ipari parkkal rendelkező *Jászárokszálláson* tapasztalható fellendülés, ahol az egyéni vállalkozások sűrűsége is kiemelkedik a többi település közül. A kistérség *három kisvárosában* alapvetően kedvezőbb a jövedelmi helyzet és a foglalkoztatási szint, de *Jászapáti* és *Jászfényszaru* kevésbé képes előremozdulni. A települések közül kiemelhető még a két kisebb település, *Jászivány* és *Jászágó*, ahol igen magas, 40 illetve 33% a mezőgazdasági foglalkozásuk aránya, illetve kiemelkedően alacsony a vállalkozássűrűség. Az alig 500 fős Jászivány, a Jászapáti mellett fekvő zsákfalú munkanélküliségi mutatója a térségen belül a második legmagasabb annak ellenére, hogy a jövedelmi rangsorban egyáltalán nem szerepel rossz helyen. A települési rangsorok negatív pólusán az egyik óriásfalú, *Jászladány* áll. Nemcsak kiemelkedően alacsony foglalkozási szintje, a vidéki átlagnál kétszer magasabb munkanélkülisége, hanem lefelé ívelő jövedelmi pályája is rendkívül kedvezőtlen helyzetre utal. Ennek egyik oka lehet a kedvezőtlen fekvés (Jászberénytől távol, a kistérség keleti peremén), de vélhetően ennél jóval összetettebb a kép: közismert a roma népesség magas aránya.

Ismételten fel kell hívnunk a figyelmet a cigány népesség magas arányához tapadó társadalmi-gazdasági problémákra, mivel a legrosszabb jelzőszámokkal rendelkező településeken ebben a kistérségben is jelentős a cigány népesség számaránya – pl. Jásztelek, Jászapáti, Jászfelsőszentgyörgy.

Összességében a kistérségben erős a belső kohézió, amely a régmúltban gyökerezethető. Jelentős a központ-vonzáskörzet különbség, ugyanakkor Jászberényhez vonzó hatása a kistérség határain túlra mutat, illetve a kistérség peremén elhelyezkedő településeket hátrányosan érinti a központtól való nagyobb távolság.

II.6. Infrastruktúra

A kistérség a gazdaság versenyképességét, környezeti állapotát és az itt élők életkörülményeit jelentősen meghatározzák az infrastrukturális rendszerek. A fejezet a közlekedés és a megközelíthetőség, a települések infrastruktúráját és lakások állapotát mutatja be.

II.6.1. Térségi közlekedési kapcsolatok, elérhetőség

A Jászszág közigazgatásilag Kelet-Magyarország közepén, Észak-Alföldi Régió nyugati oldalán, Jász-Nagykun-Szolnok megye északnyugati részén helyezkedik el. Közlekedés-földrajzilag a 31. sz. és a 32. sz. főutak találkozásánál és a Hatvan-Szolnok, Újszász-Vámosgyörk vasútvonalakon fekszik. Északon a Gyöngyösi, észak-keleten a Hevesi, délen a Szolnoki, dél-nyugaton a Nagykáti, nyugaton a Gödöllői, észak-nyugaton az Aszódi és a Hatvani kistérséggel határos. (12. térképi melléklet: Közlekedés vizsgálat)

II.6.1.1. Nagytérségi elérhetőség

A Jászszág külső, nagytérségi elérését tekintve közúti tranzit folyosó nem érinti a területet, az Országos Területrendezési Tervben a nemzetközi tranzitforgalom számára megjelölt, a páneurópai folyosók alternatív útvonalaként működő útvonal, az M8 (M65/M8 kereszteződés - Dunaújváros – Duna-híd – Kecskemét – Szolnok – Füzesabony) gyorsforgalmi út távlatban a terület keleti oldalán fog haladni. Jelenleg a vizsgált terület külső elérését meghatározza a területtől északra futó M3 gyorsforgalmi út, és a területtől délre elhelyezkedő 4. sz. elsőrendű főút, amit távlatban az M8 gyorsforgalmi út meghosszabbításaként az M4 gyorsforgalmi út fog felváltani. A fent említett M3 és 4. sz. utakhoz a 31. sz. és 32. sz. főutak jelentik a kapcsolatot a Jászszág számára. Az új hatvani elkerülő út idei átadásával 15 perccel megrövidül az út Budapest felé, és nagy jelentősége volna a jászárokszállási kapcsolódás javításának is. A 4. sz. főút jelenti a kapcsolatot Debrecen és Románia felé is. A Jászszág települései a fent említett 31. sz. és 32. sz. főutakon keresztül kapcsolódnak a nagytérségi kapcsolatokhoz. A fenti nagytérségi és a környező kistérségekkel való kapcsolatokat segítheti, a balesetveszélyes és a települések belterületét szennyező forgalom településen kívül helyezi a főúti elkerülő szakaszok kiépítése. A 31. sz. főúton Jászapáti, Jászfákóhalma és Jászberény, a 32.sz. főúton Jászsószentgyörgy, Alattyán, Jásztelek és Jászberény településeknél szükséges ilyen elkerülő út kiépítése. A 31.sz. és 32.sz. főutak teherbírása az európai Unióban elfogadott 11,5 t teherbírási elvárásnak jelenleg nem felel meg, azok átépítése szükséges. A Jászszág - Kunság térségi jelentőségű mellékút kiépítése új Tisza-híddal a kistérség távolsági kapcsolatait segítheti, megvalósulása azonban csak nagytávlatban várható.

A térség távolsági tömegközlekedését a MÁV és Volán társaságok által bonyolított vasúti és autóbusz közlekedés jelenti.

Nemzetközi autóbuszjárat nem érinti a területet. A vizsgált területet behálózó távolsági autóbuszjáratok a kistérség településeinek zömét érintik és többek között Budapest, Debrecen, Szolnok, Szeged, Kecskemét, Eger, Miskolc, Karcag, Szentes, Hódmezővásárhely, Heves, Gyöngyös, Kunszentmárton, Hatvan, Gyöngyös, Tiszafüred, Kalocsa, Cegléd, Csongrád közvetlen elérését teszik lehetővé.

A tömegközlekedés másik ága, a vasút, melynek hálózatsűrűsége Magyarországon az európai átlagnál kedvezőbb, de a vasúti létesítmények és szerelvények állapota nem megfelelő, vasútkorszerűsítés szükséges. A Jászszág nagytávolsági kapcsolatát, a nemzetközi V.

transzítfolysónak megfelelő Budapest-Hatvan/Cegléd-Miskolc/Szajol-Nyíregyháza-Záhony nemzetközi fővonal adja, ami a vizsgált területtől északra és délre halad. Erről a Hatvan - Újszász vasúti hazai fő- és az Újszász - Vámosgyörk vasúti mellékvonalak ágaznak le a vizsgált területre. A vizsgált terület 18 településéből 9 rendelkezik menetrend szerinti, rendszeres vasúti közlekedéssel működő vasútállomással. Minőségi előrelépést jelentene a kistérség budapesti személyforgalmának Jászberényig közúton, onnan vasútközlekedéssel való megoldása, MÁV-VOLÁN között tervezett együttműködéssel. Hasonlóan nagy jelentősége volna a kamionforgalom vasútra terelésének is.

A 79 km-re fekvő főváros leggyorsabb elérése Jászberényről gépkocsival a 32. sz. főút - M3 gyorsforgalmi út útvonalon 1 óra, a 31.sz. főúton 1,5 óra, autóbusszal 1 óra 40 perc, vonattal 1 óra 30 perc. Közvetlen vonat nem jár Budapestről Jászberénybe, hatvani, újszászi, vagy szolnoki átszállással érhető el a fővárosból a kistérség központ naponta több mint 20 alkalommal, közvetlen autóbusz 20-szor jár.

A 155 km-re fekvő régióközpont, Debrecen leggyorsabb elérése Jászberényből gépkocsival a 31. és 33. sz. főutakon 2 óra 30 perc, vonattal 2 óra 20 perc, autóbusszal 4 óra 50 perc. Közvetlen vonat Jászberényről Debrecenbe nem indul, de naponta több mint 10-szer egyszeri szolnoki vagy füzesabonyi átszállással lehet a kistérség központból a régióközpontba jutni, közvetlen autóbusz Jászberényből 1-szer jár.

A 47 km-re fekvő megyeszékhely, Szolnok leggyorsabb elérése Jászberényből gépkocsival a 32. sz. főúton 50 perc, vonattal 45 perc, autóbusszal 1 óra 20 perc. Közvetlen vonat naponta több mint 10 alkalommal indul Jászberényből Szolnokra, közvetlen autóbusz 19-szer jár.

A szomszédos kistérségek felé a Jászberényi kistérség megfelelő kapcsolatokkal rendelkezik. A Gyöngyösi kistérség felé a 32. sz. úttól induló Jászberény-Jászárokszállás-Gyöngyös térségi jelentőségű mellékút, a Hevesi kistérség felé a 31.sz.főút, a Szolnoki kistérség felé a 32. sz. főút, a Nagykátai kistérség felé a 31. sz. főút, a Gödöllői kistérség felé a 32. sz. főútra kapcsolódó Jászfényszaru-Nagytarcsa-Budapest mellékút, az Aszódi kistérség felé a 32. sz. főút és az M3 gyorsforgalmi út, a Hatvani kistérség felé pedig a 32. sz. főút jelenti a kapcsolatot. A Hevesi és a Hatvani kistérséggel való kapcsolatot javítaná kisebb mellékutak kiépítése.

II.6.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok

A kistérség belső kapcsolatait vizsgálva elmondható, hogy a kistérség két főútja a kistérség központjában keresztezi egymást, így a kistérség településeiből jól megközelíthető. Azok a települések, amelyek nem a főutakon fekszenek (18 településből 10) 6-8, de legfeljebb 15 km távolságra vannak onnan. A települések kistérségen belüli, egymás közti kapcsolatát mellékutak jelentik, melyek között kapcsolathány egy-két kisebb jelentőségű helyen mutatkozik. Csak Jászivány zsákhelyzetű település a Jászberényi kistérségben, e település második kapcsolata Heves és Pély felé építhető ki. Hiányzik a közvetlen kapcsolat továbbá Jászberény és Jászágó között. Jászszenandrás csak délről, a 32. sz. főútról közelíthető meg két bekötőúton. Gondja, hogy kevesebb autóbusz jár Jászapáti felől, és a főúton Heves felé közlekedő autóbuszok nem állnak meg a rövidebb bekötőútnál.

A kistérségből a kistérség központi helyén fekvő Jászberény gépkocsival a 31. és a 32. sz. főutakon, vagy a Jászberény – Gyöngyös térségi jelentőségű mellékúton a települések zöméből (17-ből 11) 25 perc alatt elérhető, a többiből legfeljebb 35 perc alatt.

A kistérségen belüli kapcsolatokat befolyásolja az utak forgalma, amiről a Jászberényi kistérségben elmondható, hogy legforgalmasabb út jelenleg a 31. és 32. sz. főút, amelyen 5-15ezer E/nap forgalmat regisztráltak a vizsgált kistérségben az ÁKMI-ban készült 2004. évi

forgalmi táblázatok. 10ezer E/nap forgalomnál nagyobb értéket mindkét úton Jászberény belterületén mértek. Ennek jelentős része kistérségen belüli, illetve átmenő, nemzetközi kamionforgalom, amely az utak minőségét többszörösen károsan befolyásolja. Emiatt az elkerülőút megvalósítása sürgető. Az Újszász-Jászapáti, a Gyöngyös-Jászberény, a Farnos-Jászberény és a Vácszentlászló-Jászfényszaru mellékutak forgalma megközelíti a 3000E/nap körüli értéket, a többi úton nem éri el azt. Az 1500E/nap értéknél nagyobb forgalommal bíró utak mentén javasolt kerékpárút kialakítása, ami a hivatás forgalmú és a turisztikai célú kerékpározást is biztonságosan szolgálja. A fent említett forgalmas utakon kívül a Jászberény-Farnos, Újszilvás-Jánoshida, Jászárokszállás-Tarnaméra, Jászsós-szentgyörgy-Tiszasüly, Jászapáti-Jászszentandrás mellékutak forgalma haladja meg ezt a 1500E/nap értéket. Kerékpárutak jelenleg Jászberény belterületén, Jászapátiban, Jászárokszálláson, Jászkiséren találhatók. A Zagyva és Tarna gátján tervezett továbbá kerékpárútfejlesztés.

Az elérési időt a forgalom és a kiépítettség mellett jelentősen befolyásolja az utak minősége is. A kistérség 90 km országos főúttal rendelkezik, ennek kopórétege átlagosan 18 éves, a kistérségben lévő 115 km hosszú országos mellékút kopórétegének átlagos kora 24 év. Az ÁKMI útminőségi adatai (2003.) alapján főutak átlagos burkolat állapota nem megfelelő, egyenetlensége megfelelő, felszíni vízelvezetése még megfelelő, teherbírása jó, mellékutak átlagos burkolat állapota nem megfelelő, egyenetlensége tűrhető, felszíni vízelvezetése nem működik, teherbírása tűrhető. Különösen rossz a 32.sz. főút minősége Jászberénytől észak felé, valamint a 31.sz. főút.

Az önkormányzati belterületi utak burkolása mind településképi, mind menetbiztonsági okokból szükséges. A Jászágban a belterületi önkormányzati utak burkoltsági aránya a vizsgált kistérség településein változatos képet, 14-93%-os arányt mutat. A kistérségi átlag (57%) kismértékben elmarad a megyei (59%) és országos (68%) átlagtól. A 7 Jász-Nagykun-Szolnok megyei kistérség belterületi önkormányzati utak kiépítettségi sorrendjében a Jászberényi kistérség a 5. helyen található. Probléma a kiépített utak állapota is, ami általában rossz. A külterületi mezőgazdasági utak kiépítettségi aránya alacsony (kistérségi átlag: 3%), de az országos és megyei átlag sem sokkal jobb (5%).

Vonattal a kistérségben menetrend szerinti vasúti közlekedéssel működő vasútállomással rendelkező települések közül 3-ból lehet Jászberényre közvetlenül jutni. A kistérség 18 településéből 9 település nem rendelkezik menetrend szerinti vasúti közlekedéssel működő vasútállomással. Helyközi autóbuszjárat a vizsgált terület minden települését érinti, helyi autóbuszjárat csak Jászberényben közlekedik. Autóbuszos tömegközlekedéssel 9 településből kevesebb, mint félóra, a többiből kevesebb, mint 1óra alatt lehet a kistérségközpontba jutni, de Jászboldogházáról csak jánoshidai átszállással lehetséges Jászberénybe jutni.

A vasútállomások, autóbuszmegállók és pályaudvarok a területre érkező turisták első benyomásainak egyike, így ezek esztétikus kialakítása lenne szükséges, amire csak néhány helyen láthatunk szép példát.

A vizsgált kistérség gépkocsi ellátottsági adatait tekintve (KSH. 2004.) (237gk/ezer fő) elmondható, hogy az országos vidéki átlag (263gk/ezer fő) alatt van, de a megyei átlagot (210gk/ezer fő) meghaladja. 9 település gépkocsiellátottsága a megyei átlag felett van, 200gk/ezer fő alatti adattal 6 település rendelkezik.

II.6.2. Települési infrastruktúra

II.6.2.1. Épített környezeti adottságok

A jászok sajátos településeinek kialakulásában több tényező között kettőnek is fontos szerepe volt: a folyók menti vízjárta területek sajátos természeti viszonyainak, valamint a települések fejlődését befolyásoló társadalmi, történelmi hagyományoknak. E területhez kötött köteleességekkel és kiváltságokkal bíró településeken a földesúri akarat nem befolyásolta a települési viszonyok alakulását. A vízmentes településekhez óriási határterület tartozott. Így alakult ki a kertes települések egy speciális formája, amely a többi kertes településtől eltérően itt egy másodlagos fejlődési formát képvisel. Mindemellett korán kibontakozott e települések tanyavilága is, mégpedig úgy, hogy földközösségük sokáig fennállt.

A kertes településekben a vérségi alapon szerveződő emberek lakhelyeül szolgáló városmagban a 18. sz.-ban minden ma látható tervszerűség nélkül, a nyugati értelemben vett utca minden nyoma nélkül álltak a házak, amelyeket többnyire körös-körül ólaskertek öveztek. Kerítések csak a kertekben voltak, a lakóházak között nem. II. József idején utcásították a legtöbb jász falut. Ennek eredménye lett aztán a rendkívül zűrzavaros és bonyolult utcahálózat, amelyet az utóbbi időkig többször próbáltak racionalizálni és „kiegyenesíteni”. A 19. sz. első felében már erősen terjedt a tanyavilág (főként a homokterületeken), s a terjedő tanyarendszer megbontotta a jász települések belsejének települési rendszerét. Az ólaskertek szerepét a tanya váltotta fel, így a kertségek övezete felszabadult és beépült lakóházakkal.

Az egykori kertes települések maradványai ma is jól megfigyelhetők Jászapáti, Jászárokszállás, Jászdózsa, Jászfákóhalma, Jászberény, Jászkisér, Jászladány térképein, a települések központjainak apró, zegzugos utcái és kisterületű telkei körül egy szabályosabb, nagyobb telkekkel jellemezhető külső gyűrű található.

A nem jász, tehát nem pásztorkodó múltú falvaknak, hanem jobbágyi helyeknek (Alattyán, Jánoshida) alaprajzában természetesen nyoma sincs egykori kertes települési rendszernek. Egyenletesebb ezekben a helységekből a telkek nagysága is, utcarendszerük magán viseli az eredetileg is utcás és rendezett település nyomait. Jászszentandrás nem ősi település, a terület hatalmas tanyavilágából alakult mára tanyaközséggé.

A kistérség épített környezeti elemeiből 86 épület élvez országos műemléki védeltséget. Közülük 33 egyházi jellegű épület (templom, plébánia), további 11 vallási témájú szobor, emellett 1 kúria, 8 lakóépület, 8 közösségi épület, 3 szobor és 16 présház. A településeken helyi védett épületek alig találhatók, sajnos nem történt meg az egyedi tájértékek felmérése sem. A hagyományos településszerkezet, népi építészeti elemek megőrzése a kistérségi identitás megőrzésében is szerepet játszhat.

A kistérség településein a falusias beépítés mellett a zöldfelületek kiegészülnek a meglévő és tervezett közparkokkal és közhasználatú területekkel. A jónak mondható zöldfelületi ellátottság mellett szükséges a játszóterek számának növelése, és a zöldfelületek fejlesztése szükséges elsősorban a bánya–rehabilitációs területeken.

II.6.2.2. Ivóvízellátás

A kistérségben a lakások 94 % ellátott vezetékes vízzel. Az ivóvízhálózat Jászágon, Jászladányban és Pusztamonostoron bővítésre szorul, itt a lakások 73-80 %-os ellátottságúak. A településeken az ivóvízvezeték rendszer állapota közepesnek mondható, elsősorban az azbesztcsővek fokozatos cseréje szükséges.

Az ivóvízellátás a községek vízműveiből származik. Számos helyen problémát jelent, hogy a kutak jelentős talpmélysége miatt a kitermelt víz hőmérséklete magas, kellő hőfokra való hűtését keveréssel oldják meg. A vízművek kihasználtsága településenként változó 30–80 % között mozog.

A szolgáltatott ivóvíz minősége a települések többségében a kémiai paraméterek szempontjából kifogásolt a következő táblázat szerint. 2006. december 25-ig szükséges elvégezni a vízminőség javítását Jászfákóhalmán a magas arzén és Jászszentandrason a magas nitrítartalom miatt. A kistérségben kifogásolható vízminőségű települések: Jászapáti, Jászivány, Jászkisér és Pusztamonostor, elsősorban a víz arzéntartalma, valamint Jánoshida, Jászsós-szentgyörgy, Jászboldogháza, Jászdózsa és Jászládány a víz magas amóniumion tartalma miatt. E településeken 2009. december 25-ig szükséges az ivóvízminőség javító beruházást megvalósítani.⁴⁸ Jászfákóhalma és Jásztelek települések az Észak-Alföldi Régió Ivóvízminőség-javító Program I. ütemében támogatást nyertek.

30. Táblázat Ivóvízminőség

Település	Vízszennyezők előfordulása								Ivóvízminőség javítási feladat
	Arzén (>0,05 mg/l)	Nitrit (>0,5 mg/l)	Bór (>1,0 mg/l)	Arzén (0,03- 0,01 mg/l)	Ammónium (>0,5 mg/l)	Vas (>0,2 mg/l)	Mangán (>0,05 mg/l)	KOIs index (>5,0 mg/l)	
Jászfákóhalma	+				+	+			2006. dec.25-ig
Jászszentandrás		+	+	+	+	+	+		2006. dec.25-ig
Jászapáti				+	+	+	+	+	2009. dec.25-ig
Jászivány				+	+	+	+		2009. dec.25-ig
Jászkisér				+	+			+	2009. dec.25-ig
Pusztamonostor				+	+	+	+		2009. dec.25-ig
Jánoshida					+			+	2009. dec.25-ig
Jászsós-szentgyörgy					+			+	2009. dec.25-ig
Jászboldogháza					+				2009. dec.25-ig
Jászdózsa					+	+			2009. dec.25-ig
Jászládány					+				2009. dec.25-ig

Forrás: 201/2001. (X. 25.) Kormányrendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről

II.6.2.3. Szennyvízkezelés

A kistérség 18 települése közül négy településben, és ott is a lakások mindössze 23 %-ában van közcsonna hálózat. A kistérségben a közműhálózatba (csatornahálózatba bekapcsolt lakások számának, illetve a közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások számának az aránya) fokozatosan záródik (1999-ben még 17 %-os volt, 2003-ban ez már 23 %-osra nőtt). Közcsonna-hálózat 5 településen található, amelyre Jászapátiban a lakások 1,6%-a, Jászárokszállásán 1,5 %-a, Jászberényben 58 %-a, Jászfényszaru 35%-a és Pusztamonostoron mindössze 3 %-a csatlakozott rá.

A térség 18 települése közül négy település rendelkezik szennyvíztisztító teleppel. A lakossági szennyvizet Jászapátiban a JÁSZTEJ szennyvíztisztító telepe, Jászárokszállásán, Jászberényben a városi szennyvíztisztító, míg Jászfényszaru–Pusztamonostoron regionális

⁴⁸ 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről

szennyvíztisztító fogadja. A térségben települt ipari létesítmények közül mindegyik rendelkezik többé-kevésbé korszerű szennyvíztisztító rendszerrel.

A Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és -tisztítási Megvalósulási Programról szóló 25/2002.(II.25.) Kormányrendelet alapján: Jászapáti-Jáskisér-Jászszentandrás szennyvízelvezetési agglomeráció és Jászberény területén 2010 december 31-ig meg kell oldani a szennyvízkezelést. A többi településben ez a határidő 2015 december 15., kivéve a 2000 lakosegyenérték alatti – Jászágó, Jászboldogháza, Jászfelsőszentgyörgy, Jászivány, Jásztelek – településeket, ahol a gazdaságosság érdekében az alternatív szennyvízkezelési (pl. ún. gyökérzónás) eljárások mellett az egyedi kommunális szennyvíztisztítók kialakításának lehetőségét szükséges vizsgálni.⁴⁹

A jelenleg folyó beruházások: Jászárokszálláson a most folyó csatornaépítés 2006 végére készül el, a tisztító bővítése és felújítása is folyamatban van.

Jászszentandrás, Jáskisér, Jászapáti településeken szintén most folyik a csatornarendszer építése, idei befejezési határidővel, próbaüzem jövő tavaszra várható. A 2000 m³/nap kapacitású közös szennyvíztisztító telep Jászapátiban kerül megépítésre.

Jászberény belterületén a meglévő szennyvízcsatorna hálózat bővítését végzik, a hozzátartozó létesítményekkel együtt, továbbá tervezik a közös komposztáló építését is.

Jászsószentgyörgy a Szolnoki központhoz csatlakozik, jelenleg folyik a beruházás.

II.6.2.4. Energiagazdálkodás

A villamos energiát fogyasztó háztartások száma folyamatos gyarapodást mutat, 2000 (92 649 ezer kWh) és 2003 (101 183 ezer kWh) között mintegy 10 %-kal nőtt a lakosság villamosenergia felhasználása. A gázhálózat kiépítését követően a vezetékes gázt fogyasztó háztartások száma települési és térségi szinten egyaránt exponenciálisan növekedést mutat. A háztartások számára szolgáltatott gáz mennyisége 2000 (32 122 ezer m³) és 2003 (42 804 ezer m³) között kicsit több mint 30 %-kal nőtt. A térségbe települő ipari üzemeknek is egyre nagyobb az energiaigényük.

Az energiaellátás jelenleg is a hagyományos energiahordozók felhasználásán alapszik az ipari, a kommunális és a lakossági területen egyaránt. A megújuló energiaforrások kihasználtsági foka igen alacsony, annak ellenére, hogy ezen energiaforrásokból a térség jelentős készlettel rendelkezik. Lehetőség rejlik nap illetve a szélenergia hasznosításában, a mezőgazdasági

⁴⁹ A fenti jogszabály megjelenését megelőzően elkészült a Jászszagra vonatkozóan egy tanulmány, amely hat agglomeráció kialakítását javasolja:

I. **Jászberény–Jászkápolma–Jásztelek** települések szennyvízelvezetése jellemzően gravitációs csatornahálózattal oldható meg. A három település átlag szennyvízmennyisége 6200 m³/nap, amelyet a jelenleg üzemelő Jászberény városi szennyvíztisztító telep [újabb fejlesztés révén](#) tud fogadni. [A tervek elkészítése folyamatban van.](#) A tisztított szennyvíz befogadója [az élő Zagya](#).

II. **Jászárokszálláson** lévő egyfokozatú, eleveniszapos teljes biológiai tisztítást végző szennyvíztisztító telep a település külterületén a Szarvággy mellett található, amely egyben a tisztított szennyvíz befogadója is. A meglévő telep kapacitása 1000 m³/nap, amelynek a település teljes csatornázása esetén 2200 m³/nap kapacitásra történő bővítése szükséges.

III. **Jászfényszaru–Pusztamonostor** települések szennyvíztisztító és elvezető rendszere 1997-ben épült ki. Végso kiépítésében kapacitása 800 m³/nap kommunális és 40 m³/nap, majd 20 m³/nap szippantott szennyvíz fogadására lesz alkalmas. A tisztítási technológia egyfokozatú, teljes biológiai tisztítás nitrogén- és foszfor eltávolítással. A tisztított szennyvíz befogadója a Zagya folyó.

IV. **Jászsószentgyörgy–Jászladány** kistérségi szennyvíztisztító- elvezető rendszer 920 m³/nap kommunális szennyvíz, illetve 80 m³/nap szippantott szennyvíz kezelésére épülne ki. A szennyvíztisztító telep a két település központjában helyezkedne el, a tisztítási technológia egylépcsős, hagyományos teljes biológiai tisztítás. A tisztított szennyvíz befogadója a Szászberki-csatorna. [A tervvel ellentétben Jászsószentgyörgy Szolnokhoz csatlakozott, így Jászladány kénytelen más megoldást keresni.](#)

V. **Jánoshida–Alattyán–Jászboldogháza** települések teljes csatornázottsága esetén 920 m³/nap kommunális szennyvíz keletkezik, amely kiegészül 80 m³/nap szippantott szennyvízmennyiséggel. A szennyvíztisztító telep Jánoshida külterületén a településtől északra kerülne elhelyezésre, a tisztítási technológia egylépcsős, hagyományos teljes biológiai tisztítás, a tisztított szennyvíz befogadója a Zagya folyó.

VI. **Jászapáti–Jáskisér–Jászszentandrás** települések teljes csatornázottsága 1900 m³/nap kommunális szennyvíz- és 100 m³/nap szippantott szennyvíz keletkezését eredményezik. A gravitációs rendszerrel összegyűjtött szennyvizek nyomóvezetékén kerülnének elvezetésre a Jászapáti és Jáskisér közötti szennyvíztisztító telepre, a tisztítási technológia ez esetben is egylépcsős, hagyományos teljes biológiai tisztítás.

hulladékok felhasználásában biomassza energia előállítására, illetve a térség sajátosságánál fogva a geotermikus energia felhasználásában.

II.6.2.5. Hulladékgazdálkodás

A kistérségben keletkező hulladék 2000 decemberétől a Jászszági és Dél-hevesi regionális hulladéklerakó telepen kerül lerakásra. A Jásztelek külterületén lévő, 23,2 ha-os telepet 33 önkormányzat által alapított Regio-Kom Kommunális Szolgáltató Társulás valósította meg jelentős ISPA támogatás biztosításával. Üzemeltetését a 33 önkormányzat által alapított Regio-Kom Térségi Kommunális Szolgáltató Kft. végzi. A lerakó 18 Jászszági és 17 dél-hevesi település szilárd kommunális hulladékát fogadja. A hulladék ártalommentes elhelyezését megfelelő, kettős szigetelésű, dombépítéssel technológiájú rendezett lerakón valósítják meg. További fejlesztésként 2006-ig meg kell oldani a hulladéklerakó terület alsó rétegének kiegészítését, és meg kell építeni a biológiailag lebomló anyagok kezelésére szolgáló komposztálót.

A szelektív hulladékgyűjtés 2004 februárjában indult, jelenleg a Regio-Kom Kft működési területén mintegy 120 gyűjtőszigeten helyezhető el a szelektív papír, PET palack, fém, és üveg hulladék. A tavalyi évben a keletkezett 38 789 tonna hulladékból 233 tonna volt az újrahasznosítható mennyiség. A szelektív gyűjtés kiszélesítése érdekében újabb gyűjtőszigetek kialakítása szükséges a településeken.

A jövőben is gondot okozhat a felhagyott hulladéklerakók rekultivációja. Ezek rendezésére a települések forrásokkal nem rendelkeznek.

A Jászszági kistérség összes településén évente 7-9 ezer tonna körüli veszélyes hulladék keletkezik, amelynek 85 %-a Jászberényből kerül ki.

A veszélyes hulladékok között a növényi és állati eredetű hulladékok - ezen belül elsősorban a vágóhídi hulladékok és az elhullott állati tetemek - vannak túlsúlyban. Az ásványi eredetű hulladékok mennyisége sem elhanyagolható azonban ide tartozik a kistérség egyetlen újrahasznosítója a Jász-Plasztik Kft. által más termelőktől átvett selejt akkumulátorok mennyisége is. A kistérségben veszélyeshulladék-lerakó, veszélyeshulladék-tároló, veszélyes hulladék-gyűjtőudvar és veszélyeshulladék-égető nem működik. A kistérségen belül mára már megszűnt termelő szervezetek tevékenységéből keletkezett, korábbi évekről visszamaradt veszélyes hulladékok elszállításra kerültek.

II.7. A kistérségi fejlesztés intézményrendszere

Az új Országos Területfejlesztési Koncepcióban kinyilvánítottak szerint a kistérség a térségi önszerveződés legfontosabb színtere, ilyen értelemben a szubszidiaritás, a decentralizáció és a helyi partnerség meghatározó szintje. A kistérségi együttműködések elsődleges fejlesztéspolitikai feladata, hogy biztosítsák a térségi léptékben integrált projektek megvalósítását, a helyi szint érdekeinek összefogását és képviselését. Mindezek mellett a kistérségek szerepe elengedhetetlen az esetenként elaprózott önkormányzati feladatellátás (pl.: szociális, egészségügyi, oktatási, nevelési, közigazgatási stb.) partnerségen alapuló hatékonyabb szervezésében is. A kistérségek e fontos feladatainak eszközellátottságuk szintjén képesek megfelelni. Ebben a fejezetben a Jászberényi kistérség intézményrendszerét, az elért eredményeket és a még meglévő hiányosságokat mutatjuk be.

A kistérségi önkormányzatok összefogásával 1991-ben alakult meg a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége (JÖSZ), mint társadalmi szervezet, amely folyamatosan vállalta fel a területfejlesztési, kistérségi fejlesztési feladatokat. 1996 óta működik továbbá a Jászsági Területfejlesztési Önkormányzati Társulás, amely a JÖSZ mellett kezdett el a területfejlesztési feladatokkal foglalkozni. Létrehozása az 1996. évi *területfejlesztési és területrendezési törvényben* rögzítettek miatt volt szükséges, hogy a kistérség részt tudjon venni a JNSZ Megyei Területfejlesztési Tanács munkájában, ezáltal a döntéshozásban. Jól látható, hogy a kistérség élen járt az önkormányzati összefogás területén, hiszen két szervezete is tevékenyen hozzájárult a térség fejlődéséhez. Fontos fejlesztések koordinációjának adott lehetőséget a JÖSZ, így a rendszerváltozás után egyik legnagyobb beruházásként elkönyvelt **telefon és gázhálózat kiépítése** is a nevéhez fűződik, akárcsak a korábbi **kistérségi iroda – a Térségfejlesztési Iroda – létrehozása**, amely EU-s támogatásból valósult meg. A JÖSZ érdeme, hogy létrehozta a **Jászsági Mezőgazdák Értekesítő Szövetkezetét**, elindította a **szennyvízkezelési programot**, valamint a regionális **hulladéklerakó** kiépítésének ötlete is innen indult el.

2004 tavaszán a **Belügyminisztérium** a többcélú társulási forma megalakítására, valamint a felvállalt feladatok ellátására pályázatot írt ki. Ekkor a pályázati kiírás tartalmazta a rendelkezéseket a többcélú társulás formájára, viszont **az a törvény, amely meghatározná, hogy mi is az a többcélú társulás még csak előkészítés alatt állt**. E törvény csak 2005. november 2-án került elfogadásra, majd kihirdetésre, miután az Alkotmánybíróság határozata alapján módosították az első változatot. A 2004. évi CVII. törvény 1.§ (1) bekezdése szerint: „A kistérségben ... működő települési önkormányzatok képviselő-testületei... a kistérségi együttműködés hosszú távú biztosítására írásbeli megállapodással ... a kistérségben egy többcélú kistérségi társulást alakíthatnak.”. A kistérségeknek alapvető érdeke az ilyen társulási forma létrehozása, amennyiben a **társulásban ellátott közszolgáltatási feladatokra** (pl.: oktatás, szociális és gyermekjóléti feladatok) **kiegészítő normatív támogatást** kívánnak igénybe venni.

A Társulási Megállapodást **2004. november 3-án írta alá a 18 település polgármestere**, ezt követően a Társulás fel tudta vállalni a **Kistérségi Fejlesztési Tanács (területfejlesztési)** feladatait is.

Időközben (2005. március 31-én) az Önkormányzati Társulás megszűnt, annak jogait és kötelezettségeit – mint jogutód – a Jászsági Többcélú Társulás vállalta át.

A Társulás létrehozásának céljai:

- az önkormányzati feladat- és közszolgáltatási rendszer közös, illetve térségi rendszerének

- kialakítása, szervezése, összehangolása, működtetése, fejlesztése (térégi feladatellátás),
- az egyes ágazati feladatok közös szervezése, összehangolása, ellátása (ágazati feladatellátás),
- a térség intézményrendszerének integrálása, feladatellátásának összehangolása, intézményfenntartás,
- a feladatellátás feltétel- és forrásrendszerének koordinációja, fejlesztése, a térség területének összehangolt fejlesztése,
- térségi együttműködést igénylő egyes önkormányzati feladat- és hatáskörök ellátása,
- a térségfejlesztés: területfejlesztés és településfejlesztés összehangolása.

A Társulás feladatai az alábbiak:

- oktatás és nevelés;
- szociális és gyermekjóléti ellátás;
- egészségügyi ellátás;
- területfejlesztés,
- környezet- és természetvédelem, valamint hulladékkezelés,
- gazdaság- és turizmusfejlesztés, valamint idegenforgalom,
- belső ellenőrzés.

A Társulás szervei:

- Társulási Tanács
- Pénzügyi Bizottság
- Feladatkoordináló Bizottság
- Munkaszervezet (*Titkárság*)
- Mikro-körzeti bizottság
- Eseti bizottságok
- Szakbizottságok
- Közbeszerzési Bizottság
- Munkacsoportok

A Társulás az operatív feladatok ellátására létrehozta elkülönült munkaszervezetét, amely 2005. március 1-jén került törzskönyvi nyilvántartásba Jászszági Többcélú Társulás Titkársága néven.

A Titkárság folyamatos és dinamikus fejlődésen ment keresztül az elmúlt egy év alatt (2005 elejétől napjainkig) mind személyi feltételeiben, mind munkafeltételeit tekintve.

Jelenleg (2006. aug. 1.) a Társulás alkalmazásában áll 2 fő területfejlesztési szakember (1 vidékfejlesztési menedzser és 1 térségmenedzser); míg a Titkárság alkalmazásában további 8 személy tevékenykedik; képzettségük, nyelvtudásuk, szakmai tapasztalatuk a következő:

- 1 fő titkárságvezető – közgazdasági diploma, EU-szakközgazdász másoddiploma, angol középfok, projektmenedzser képzés, több alkalommal tanulmányút,
- 1 fő titkárságvezető-helyettes – humán erőforrás menedzser diploma, külföldi munkatapasztalat, német felsőfok, tanulmányút,
- 1 fő szociális referens – szociálpedagógus, német alapfok, 1 év gyakorlattal rendelkezik,
- 1 fő oktatási referens – pedagógus diploma, 6 év pedagógiai gyakorlat,
- 1 fő könyvelő – diplomás, 20 év gyakorlattal rendelkezik,
- 1 fő munkaügyi referens – diplomás, fél év gyakorlattal rendelkezik,
- 1 fő ügyviteli munkatárs – érettségi, 1 év gyakorlattal rendelkezik,

- 1 fő adminisztrátor – érettségi, pénzügyi-számviteli ügyintéző.

A Titkárság helyet biztosít a kistérségi megbízottnak és az NFT tanácsadónak is, ezáltal egy központi helyen koncentrálódnak a térség- és a vidékfejlesztés érdekében működő hálózatok, közöttük folyamatos az együttműködés és információáramlás.

A Titkárság elhelyezését 10 évre biztosítja Jászberény város a Szabadság tér 16. szám alatti épületében, jelenleg térítésmentesen (a rezsiköltség megfizetésével). A munkafeltételek pályázati forrásból kerültek kialakításra, a kor színvonalának megfelelőek: számítógépek, faxok, nyomtatók, fénymásoló, telefon rendszer központtal, szélessávú internet elérés biztosított. Megfelelően adott a tanulmány, szakkönyv- és folyóirat, valamint a CD jogtár hozzáférési lehetőség is. Az akadálymentes közlekedés még a megoldandó feladatok közé tartozik.

A Társulás és a Titkárság közötti függőség – jogi szempontból – hasonló az önkormányzatok és azok polgármesteri hivatalaik közötti függőséghez, ebből adódóan – mivel mindkét szervezet önálló jogi személy – foglalkoztatóként jelenhet meg. Ebből következik, hogy a területfejlesztéssel foglalkozó szakemberek a Társulásnál vannak foglalkoztatva. A vidékfejlesztési menedzser tapasztalata kiemelkedő, hiszen több mint 10 éven keresztül középvezetőként tevékenykedett az agrárium területén, míg a térségmenedzser – közgazdász végzettséggel – pályakezdőként került a Társuláshoz. A térségmenedzser felvételi eljárását példaértékűnek tekinthetjük, hiszen korábban gyakornokként tevékenykedett a munkaszervezetben, így könnyebben megismerhetővé tette képességeit, pozitív hozzáállását a munkavégzéshez.

Egyre jobban körvonalazódik az a tény, hogy a területfejlesztési intézményrendszerrel nem választhatók el az egyéb közszolgáltatási (oktatási, szociális, egészségügyi, környezetvédelmi stb.) feladatok. A munkatársak széleskörűbb tudása – a humán erőforrás sokrétűsége – miatt a Titkárság sokkal alkalmasabb most arra, hogy a kistérségi potenciálokat jobban kihasználja, megvalósíthatóbb és realisabb fejlesztési programokat dolgozzon ki. Az elmúlt egy év alatt megteremtődni látszik egy olyan csapat, amelyik képes arra, hogy a Társulási Megállapodásban foglalt célokat összehangoltan, lépésről lépésre megvalósítsa. Egyetlen csapattag hiányzik jelenleg, a gazdasági vezető, aki az általános működés feltételeit hivatott biztosítani.

A Titkárság folyamatos ügyfélszolgálatot tart a térség vállalkozói valamint civil szervezetei részére a meghirdetett központi és regionális pályázatokkal kapcsolatban. A fentiekén kívül összefogáson, együttműködésen alapuló projektötletekkel (kistérségi turisztikai fórum, polgárőregyesületek kistérségi összefogása, civil szervezetek fórumainak szervezése stb.) keresik fel leggyakrabban az irodát.

A Társulás egy-egy projektnek a korábbi években készült fejlesztési koncepciókhoz és programokhoz való illeszkedését eddig öt alkalommal vizsgálta. Minden esetben nyilatkozatával támogatta a két önkormányzati és három vállalkozói pályázat megvalósítását.

2005. év első felében párhuzamosan két dokumentum véleményezése zajlott a Jászságban. Az Észak-Alföldi régió stratégiai programjának készítését a Titkárság a tervezést a korábbi évek projektgyűjtéséből született projektlista aktualizálásával és új projekt-ötletek (14 önkormányzati kezdeményezés) „kezdet-adatlapra” történő feldolgozásával segítette. A 2007-2013-as tervezési ciklusra való megyei felkészülés részeként pedig a Társulás tevékenyen

részt vesz a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program kialakításában, ennek érdekében együttműködési megállapodást írt alá a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökséggel.

A kistérség területén a szociális és gyermekjóléti ellátás, a közoktatás valamint az egészségügyi ellátás vizsgálata érdekében a Társulás elismert szakemberek részvételével munkabizottságokat hívott életre 2004. év végén, később munkacsoportokká alakultak.

A bizottságok feladatai az egyes szakterületek helyzetének értékelése a Jászszágban; a feltárt helyi szinten kezelhető problémákra megoldási alternatívák kidolgozása; továbbá a térség fejlődését előmozdító hosszú távú jövőkép felvázolása a Társulási tanács felé.

A **Szociális Munkabizottság** kidolgozta a Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatás Tervezési Koncepciót. A koncepció mentén megindultak a döntéshozók és a szakemberek egyeztetései az egyes szociális ellátások hatékonyabb működtetése valamint újabb szolgáltatások bevezetése érdekében. A szociális területen is kiemelkedő eredményt produkált a Társulás: 2006. januárjától három szociális alapszolgáltatást biztosít kistérségi szinten. A korábbiakban már említett jelzőrendszeres házi segítségnyújtást, Jászberény Város Önkormányzatával kötött Feladat-Ellátási Megállapodás alapján, az Önkormányzat fenntartásában működő ESZI gesztorságával biztosítja. Másik két ellátást intézményfenntartóként biztosít, az általa létrehozott Jászszági Támogató Szolgálat révén, mely integrált intézmény keretein belül, három szakmai központtal, 15 településen biztosított a támogató szolgáltatás, valamint mind a 18 településen biztosított a közösségi pszichiátriai ellátás. Szintén Jászberény Város Önkormányzatával kötött Feladat-Ellátási Megállapodás alapján biztosít három település vonatkozásában támogató szolgáltatást a Társulás.

A Társulás közoktatással kapcsolatos munkáját az **Oktatási Munkabizottság** többek között a pedagógiai szakszolgálati feladat kistérségi szintű ellátásának előkészítésével segíti. Ennek eredményeként a Társulás és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat között aláírásra került egy megállapodás, amelyben a megyei önkormányzat a kistérség területére vonatkozóan átadja a nevelési tanácsadói feladatokat a Jászszági Többcélú Társulásnak.

A bizottság életre hívta a kistérségben működő vezető óvónők illetve iskolaigazgatók munkaközösségét, amely a Társulási tanács munkájának segítésére véleményezte a Jászszági Közoktatási Intézkedési Terv helyzetelemző részét. A két munkaközösség sikeres működését bizonyítják a rendszeres találkozók, valamint a Titkárság oktatási referensével való állandó kapcsolattartás, és együttműködési szándék mindkét fél részéről. A nemrégiben (2006. márciusában) Társulási tanács elé került oktatási fejlesztési javaslat megfogalmazza a kistérségi oktatási összefogás szervezeti kereteit is, amelyek közül a térség **pedagógusainak fejlődését szolgáló munkaközösségek** kiemelt szerepet játszanak. A munkaközösség elsődleges feladata ugyanis a saját továbbképzésük összehangolása, amelyben a Titkárság ugyancsak szervezési segítséget ajánlott fel. Jelentős eredménynek tekinthető a **pedagógiai szakszolgálat** kistérségi szintű működésének beindítása, amelynek eredményeképpen a 2006. évben beérkezett valamennyi igényt ki tudta elégíteni a feladatot ellátó intézmény. A feladatellátás további bővítése megoldási lehetőségeinek kidolgozására 2006. vége kínál lehetőséget.

Az **Egészségügyi Munkabizottság** javaslattal élt a központi orvosi ügyelet térségi szintű kialakítására. Az előkészítő munkában a bizottság aktívan részt vett, mára két központtal 16 településen biztosított az ügyelet. Két település, Jászfényszaru és Pusztamonostor Hatvanhoz csatlakozott a központi ügyelet kérdésében. Jelenleg a kistérségi szintű fogorvosi és gyógyszerészeti ügyelet, valamint a védőnői és iskolavédőnői hálózat megvalósításán dolgoznak.

A területfejlesztési munkák sikeressége és hatékonysága érdekében kiemelkedően fontosnak tartja a Társulás a kistérségben működő civil valamint gazdasági szféra szereplőivel való folyamatos kapcsolattartást. A Társulás által szervezett pályázati kiírásokkal kapcsolatos tájékoztatókra, az elkészült tervezési dokumentációk véleményezésére minden esetben meghívást kapnak a települési civil fórumok vezetői. Az elmúlt évben a Titkárság szervező tevékenységének segítségével alakult meg a Jászsági Ifjúsági Civil Szervezetek Érdekképviselői Fóruma.

A Társulásnak 2006. márciusától saját honlapja működik (www.jaszszag.hu), amely az INTERREG program segítségével készült el, és folyamatos aktualizálása megoldott a munkaszervezetben belül. A Társulás által kiadott, a Jászságról szóló kiadvány a tervek között szerepel. Legutóbbi kiadvány egy 2003-as rendezvénynaptár volt. A JÁSZ-EXPO Kiállításon és Vásáron 3 éve folyamatosan részt vesz a Társulás, amelyre ebben az évben egy saját pavilont készíttetett. Így a következő években a kistérségi rendezvényeken hatékonyabban és látványosabban tudja képviselni magát a kistérség, és egységes formában tudja bemutatni tevékenységét a Titkárság.

Pályázatírási, menedzsment és egyéb képzések

Jelenleg a kistérségben nemcsak a kistérségi társulásnál foglalkoztatott területfejlesztési szakembereknek nyílik lehetősége pályázatírási, vagy projektmenedzselési képzések elvégzésére, hanem az önkormányzati intézmények, képviselők, egyéb érdekelt szervezetek, személyek akár térítésmentesen is részt tudnak venni ilyen és hasonló jellegű képzési programokon. Ezáltal a térség támogatás-felhasználási képessége várhatóan növekedni fog, de amint az tapasztalható az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht által koordinált (ROP-os) képzésen, valós partnerségi viszony tud kialakulni a helyi szereplők között. Továbbá nagy előnye a képzésnek, hogy több térségből érkező, fejleszteni és tenni akaró, sokrétű tudással, tapasztalattal rendelkező személyek ülnek le egymással közös fejlesztések generálása érdekében.

A Titkárság munkatársainak ilyen jellegű kezdeményezését, tanulási szándékát minden esetben támogatta és támogatni is fogja a vezetőség, ragaszkodva a „Jó pap holtig tanul” vagy a manapság használatos „életfogytig tartó tanulás” elvéhez. A képzések következő területe lehet az, amikor a Titkárság maga vállalja fel a térség érdeklődőinek oktatását területfejlesztési kérdésekben.

A területfejlesztési intézményrendszer részeként a települési kapcsolattartásban jelentős szereppel kellene, hogy bírjanak a **települési pályázatíró menedzserek, közbeszerzési referensek**. Sajnos jelenleg – bár a nagyobb településeken található főállású pályázatíró – nem mondhatjuk azt, hogy ezzel a kistérség teljes területe lefedetté válhat. Nem alakult még ki a települések közötti segítségnyújtás, illetve a nagyobb településeken tevékenykedő menedzserek munkaidejét teljesen kitölti a saját településük fejlesztési ötleteinek menedzselése, koordinálása. A Titkárság mindeddig – a szűkös humán erőforrás kapacitása, illetve a települések csekély érdeklődése miatt – hiába kezdeményezte azt, hogy a térség önkormányzatai számára pályázatíró tevékenységet indítson be. A legnagyobb nehézséget az önkormányzati referensek foglalkoztatásánál a folyamatos képzések biztosítása okozza, a személyi jellegű kifizetés emelkedése mellett, ezért egyre szükségsebbé válik a kistérségi összefogás ezen a területen is. Annál is inkább, hiszen a **településfejlesztés** is egyre inkább –

a szubszidiaritás elvét követve – kistérségi szintre tolódik át. Kistérségi szinten kell meghatározni egyes települések kistérségben betölthető szerepkörét, meg kell találni a legkisebb település számára is azt a szerepet, amelyben a település megőrizheti önállóságát.

Az előbbi társulásokon és szövetségen kívül **konkrét feladatokra is alakultak** céltársulások. Így például legutóbb **Viziközmű Társulás** alakult 5 település (Jászberény, Jászárokszállás, Jászapáti, Jászkisér, Jászszentandrás) részvételével, amelynek célja a címzett támogatásból nyert pályázat kezelése, valamint az általa megvalósítandó szennyvízfejlesztés koordinálása.

Korábban alakult az **Alsó-Zagyva Menti Együttműködési Társulás**, amely célja négy jászszági és három szolnoki kistérségi település ipari, mezőgazdasági, idegenforgalmi feladatainak összefogása, továbbá a Zagyva folyó védelmét és rehabilitációját tűzték ki célul. Sajnos a társulás megalakulása után még nem kezdett valós munkába.

A kistérségen is túlmutató társulásként a **Régio-Kom Térségi Kommunális Szolgáltató Társulás** működése viszont példaértékű. 33 település összefogásával megvalósult Regionális hulladéklerakó fejlesztését tűzte ki célul.

III. Koncepció

A *Jászszági fejlesztési koncepció* feladata a helyzetelemzést (előkészítő fázis) követő *javaslattevő fázisban* a közép- és hosszútávon legkedvezőbb fejlesztési irányok részletes kidolgozása, a fejlődéshez szükséges feltételek meghatározása.

A koncepció elképzelés a jövőről, híd az előzőekben feltárt jelenlegi helyzet és a következő fázis operatív programjában meghatározandó konkrétabb lépések között.

Jelen koncepció két kiindulópontja a társulási Tanács által elfogadott kistérségi célrendszer (2005), illetve a Tanács által szintén elfogadott - VTT keretében készült – integrált kistérségi program. A koncepcióalkotás lépéseit és dokumentált fejezeteit a következő rend mentén mutatjuk be:

A *SWOT - analízis* kistérség belső adottságait (erősség, gyengeség) és a külső meghatározottságait (lehetőség, veszély), valamint a köztük lévő kapcsolatot, a bennük rejlő fejlesztési lehetőségeket, a szükségleteket foglalja össze. A műhelymunka keretében kialakított elemzés összekapcsolja a helyzetelemzést a célok, prioritások rendszerével, egyúttal összefoglal és súlyoz, komoly segítséget nyújt a megállapítások szelektálásában és rendszerezésében, a főbb jellemzőket kiemelő leírás egyúttal a kistérség „diagnózisa”.

A kistérségi integrált program *célpiramisát* - a SWOT-táblázat „belső celláinak” kitöltését követően - az alábbi rendszerben állítottuk össze a: jövőkép, átfogó célok, prioritások, specifikus célok, intézkedések.

A *jövőkép* küldetést, a kistérség számára meghatározó értékrendet fogalmaz meg, hosszú távon értelmezhető valószínűsített, kívánatos és egyben lehetséges jövőt ábrázol.

A jövőkép szlogenszerű megfogalmazása után kerültek meghatározásra - a fejlesztésben érintett minden szereplő számára iránymutatásul szolgáló - *átfogó célok*. Az integrált program kapcsán *öt prioritást* határoztunk meg. A prioritások tovább bonthatók rövid- és középtávú célokra, melyek megvalósítását az *intézkedések* segítik. A munka későbbi szakaszában - programozás során - a prioritások és az intézkedések egységes szerkezetű adatlapokon *támogatható tevékenység szintig* kerülnek kifejtésre, részletes meghatározásra. A javasolt intézkedésekhez tartozó támogatható tevékenységeket, illetve a kistérségi projektekhez való kapcsolódást foglalja össze a célpiramist követő két összeállítás.

A kistérségi integrált program megvalósításának kulcsa: a hatékony, a változásokra sikerrel reagáló és alkalmazkodóképes intézményrendszer. Ennek megfelelően a jelenlegi *kistérségi intézményrendszer továbbfejlesztésére* is javaslatot teszünk.

A koncepciót a program sikeres megvalósítása esetén bekövetkező *társadalmi, gazdasági, környezeti hatások* bemutatása zárja, amely a jászszági hagyományokon és együttműködésen alapuló versenyképesség forgatókönyve. Emellett a *negatív forgatókönyvben* bemutatjuk a program figyelmen kívül hagyásának hatásait – mintegy figyelmeztetésül – amely sorolja a várható fejlődési ütem kívánalmaktól való elmaradásának, illetve a kistérséget érintő negatív tendenciák, a rendszerszemlélet és az együttműködés hiányát fenntartó, a helyi adottságokat és szerepeket figyelmen kívül hagyó, félreértelmező fejlesztés következményeit.

E két forgatókönyvként is felfogható fejezet döntési alternatívát mutat a kistérség számára, illetve fontos, hogy a mindennapi lépések is az ezekben összefoglaltak tudatában történjenek. Az itt kifejtett hatások lényegében a célpiramis intézkedéseinek indoklását tartalmazzák.

III.1. SWOT-analízis Jászberényi kistérség	Erősség – Változatos termőhelyi adottságok, hagyományos gazdálkodás, biokultúrák – Kedvező földrajzi adottságok – Termálvízkincs – Városiasodó településszerkezet – Jól képzett, kötődő szakemberek – Élő jásztudat, céltudatos helyi társadalom – Hagyományokon alapuló kohéziós képesség – Megújulási képesség társadalmi, vállalkozói és önkormányzati szinten (1998-tól az infotársadalom felé indultunk) – A kistérség PR tevékenységének erősödése – Aktív civil szféra, kulturális sokszínűség – Erős és kötődő vállalkozó réteg, stabil foglalkoztatottság, kreativitás – Rugalmas, dinamikus, piaci változásokra reagáló erős beszállítói kör (KKV szektor) – Hulladék elhelyezés és kezelés regionális szintű megoldottsága – Kiépített árvízvédelmi rendszer, vész- és szükségeltározók – Piaci igényekhez alkalmazkodó, rugalmas felnőttképzési lehetőségek – Kiépült, dinamikus fejlődő oktatási, egészségügyi és szociális ellátó rendszer – Erős ipari bázis	Gyengeség – Eltérő színvonalú közlekedési feltételek – Közlekedésből eredő környezeti állapot romlás – Vízhányos térség, szélsőséges vízháztartás, összehangolatlan vízgazdálkodás, vízkormányzás – Tagolatlan tájszerkezet, szélsőségek növekedéséhez hozzájáruló tájhasználat, leépülő természetes rendszerek – Előregedő, fogyó népesség, elszegényedett, migráns elemek beköltözése, területi különbségek – Cigánynépesség növekvő arányából adódó problémák – Termelői összefogás kezdetlegessége – Hiányos szennyvízkezelés, ivóvíz minőségi problémák, belterületi vízelvezetés hiányosságai – Turisztikai infrastruktúra hiányai, szolgáltatások, marketing gyengeségei – Specifikus szakképzési kínálat hiányosságai, a kereslethez illeszkedés hiánya – A kistérségben való gondolkodás hiánya
	Lehetőség – Biotermékek iránti növekvő kereslet – Agrárkörnyezet-gazdálkodási, erdősítési programok, Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Terv – Megújuló energia felhasználásának állami ösztönzése – Szelektív hulladékok értékesítési lehetősége nő – Főútvonalak fejlesztése (11,5 t) – Gyorsforgalmi utak kiépülése (M8) – Infrastrukturális beruházási pályázatok, kis- és középvállalkozások támogatása – Tematikus programok, egészség-, termál- és gyógyturizmus iránti igény növekedése – VTT integrált megvalósulása és a tájgazdálkodást elősegítő vízpótlás támogatása – Vízyűjtő tervezés, -gazdálkodás, tervezett szükség-és vész-tározók a vízgyűjtő területen – Szakképzett munkaerő iránti igény növekedése – Alternatív pedagógiai módszerek terjesztése – Az informatikai rendszerek használatának elterjedése – Foglalkoztatási programok bővülése – Preventív egészségmegőrző tevékenységek támogatása, egészséges életmód előtérbe kerülése – Többcélú kistérségi társulások normatív támogatásainak kiterjesztése – Civil szféra szerepének felértékelődése	Erősség-lehetőség stratégiák – Turisztikai termékek tematikus összekapcsolása – Fejlett vállalkozói kultúrán alapuló tudásgazdaság és kapcsolódó hálózatos együttműködések fejlesztése – A sokszínű és aktív civilszféra továbbfejlesztése – Humán közszolgáltatások mikro és/vagy kistérségi továbbfejlesztése – Környezeti állapot javítása – Táj- és gazdálkodási rendszereket szolgáló vízgazdálkodás – Ipari potenciál térségi fejlesztése – Vállalkozási együttműködések erősítése
Veszély – Túlzott bürokrácia a hatósági feladatokban, pályázatok kezelésében, vállalkozás segítés megszűnése – Szélsőséges klímaviszonyok, aszályra hajlamosító körülmények fokozott jelentkezése, földrengés veszély – Térségen kívülről érkező szennyezett felszíni vizek – A főutak forgalmának növekedése – Belföldi turizmus visszaesése, tranzitturizmus túlsúlya – Túlzott függőség a multinacionális	Erősség-veszély stratégiák – A meglévő vízvédelmi rendszerek fejlesztése – Innovatív népesség megtartása – Jász hagyományokon alapuló helyi- és térségi társadalmi erősítés – Természeti értékek aktív védelme	Gyengeség-veszély stratégiák – Beilleszkedést segítő társadalmi programok ösztönzése

– vállalatoktól és a beszállító cégektől – Migrációs folyamatok erősödése, az innovatív népesség elszívása – Sikertelen szocializációs utak – Tradicionális értékek visszaszorulása – A felzárkóztatásra, infrastruktúra fejlesztésre szánt költségvetési források, és pályázati lehetőségek csökkenése – A társadalmi-területi erózió – A szubszidiaritás elvének figyelmen kívül hagyása – cigányság túlzott pozitív diszkriminációja		
--	--	--

III.2. Célpiramis

JÖVŐKÉP

**Jászszági hagyományokon és együttműködésen alapuló
versenyképesség kistérsége**

ÁTFOGÓ CÉL

A társadalmi-, gazdasági-, természeti környezet összhangjának elősegítése

PRIORITÁSOK

I. HUMÁNERŐFORRÁSRA ÉPÍTŐ VERSENYKÉPES, INNOVATÍV GAZDASÁG TOVÁBBFEJLESZTÉS	II. A JÁSZSZÁGI HAGYOMÁNYOKON ALAPULÓ TÁRSADALMI ÖSSZETARTOZÁS ERŐSÍTÉSE	III. KISVÁROSI ÉS VIDÉKI ÉLETMINŐSÉG JAVÍTÁSA	IV. AZ AGRÁRIUM FEJLESZTÉSE	V. TERMÉSZETI, KÖRNYEZETI ELEMELK VÉDELME, FENNTARTÁSA
--	---	--	-----------------------------------	--

SPECIFIKUS CÉLOK

I.1. A közlekedési kapcsolatok fejlesztése	I.2. Együtt- működésen alapuló innovatív gazdasági szerkezet kiépítése	I.3. A tudásbázis erősítése	II.1. A közösségi és térsggi identitás fejlesztése	II.2. Esély- teremtés és felzárkóztatás	III.1. Az egészséges élet lehe- tőségeinek biztosítása	III.2. Települési környezet javítása	IV.1. Mezőgazda- sági termelés korszerűsítése	IV.2. A verseny- képesség növelése	V.1. A térség környezeti állapotának megőrzése és fejlesztése	V.2. A táji, természeti értékek aktív védelme
---	---	-----------------------------------	--	--	--	---	--	---	--	---

INTÉZKEDÉSEK

I.1.1. Az inter- regionális kapcsolat- rendszer fejlesztése	I.2.1. Az ipari potenciál térsggi fejlesztése	I.3.1. A szak és átképzési struktúra megújítása, szaktudás piacképessé- gének erősítése	II.1.1. A kulturális és tárgyi örökség, múemlékek védelme	II.2.1. A beillesz- kedést és befogadást segítő társadalmi programok ösztönzése	III.1.1. Az egészségügyi ellátás komplex fejlesztése	III.2.1. Az egészséges ivóvíz teljes körű biztosítása	IV.1.1. Öntözés- fejlesztés, a Jászszág térségi többcélú vízgazdálko- dási rendszer kiépítése	IV.2.1. A termékpályás termelés- értékesítés tovább- fejlesztése	V.1.1. Környezet- barát infrastruktúra fejlesztés	V.2.1. A táji természeti környezet fejlesztése, bemutatása
--	---	--	---	--	--	--	--	---	---	---

I.1.2. A térszerkezet átformálását és a települések összekötte- tését segítő közlekedés- fejlesztés	I.2.2. Fejlett vállalkozói kultúrán alapuló tudás- gazdaság és kapcsolódó hálózatos együttmű- ködések fejlesztése	I.3.2. A társadalmi innováció fejlesztése	II.1.2. Közösség- fejlesztés	II.2.2. Az oktatási, nevelési és szociális ellátórendszer fejlesztése	III.1.2. Az egészséges életmód elterjesztése	III.2.2. A lakhatási körülmények javítása	IV.1.2. Mező- és erdő- gazdálkodási vállalkozások korszerűsítése	IV.2.2. A termelői együtt- működések fejlesztése	V.1.2. A környezeti állapot javítása	V.2.2. Az adottságokhoz alkalmazkodó tájhasználat kialakítása, fenntartása
I.1.3. Bel és külsőterületi utak felújítása, kiepítése, kerékpárút kiepítése	I.2.3. A logisztikai szolgáltatások fejlesztése	I.3.3. Az információs társadalom feltételeinek biztosítása	II.1.3. A sokszínű és aktív civilszféra tovább- fejlesztése		III.1.3. A termálvíz- készletre alapozott egészség- vertikum kialakítása	III.2.3. Közösségi terek kialakítása, fejlesztése	IV.1.3. Az integrált agrotechnika fejlesztése		V.1.3. A vízvédelmi rendszerek fejlesztése	V.2.3. A táji adottságokhoz való alkalmazkodást szolgáló vízrendszerek kialakítása
	I.2.4. Turisztikai termékek tematikus összekap- csolása I.2.5. A turisztikai infrastruktúra fejlesztése									
A programok koordinációját biztosító, a megvalósítást figyelemmel kísérő intézmény - Jászsági Többcélú Társulás - működtetése, fejlesztése (munkaszervezet, oktatási terület, szociális terület szervezése, egészségügyi terület)										

III.2.1. A célrendszer tartalma

JÖVŐKÉP: JÁSZSÁGI HAGYOMÁNYOKON ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSEN ALAPULÓ VERSENYKÉPESSÉG KISTÉRSÉGE

ÁLTALÁNOS CÉL:
A TÁRSADALMI-, GAZDASÁGI-, TERMÉSZETI KÖRNYEZET ÖSSZHANGJÁNAK
ELŐSEGÍTÉSE

I. Prioritás: A HUMÁNERŐFORRÁSRA ÉPÍTŐ VERSENYKÉPES, INNOVATÍV GAZDASÁG TOVÁBBFEJLESZTÉSE

I.1. Specifikus cél: A közlekedési kapcsolatok fejlesztése

Intézkedései (és tartalmuk):

- I.1.1. Az interregionális kapcsolatrendszer fejlesztése
(M8 megvalósíthatóság, Tisza híd, lobbitevékenység, gyorsforgalmi hálózathoz történő kapcsolódás)
- I.1.2. A térszerkezet átformálását és a települések összeköttetését segítő közlekedésfejlesztés
(mellékúthálózat fejlesztése, fenntartása)
- I.1.3. Bel- és külterületi utak felújítása, kiépítése, kerékpárút kiépítése
(belterületi utak, mezőgazdasági utak, kerékpárutak)

I.2. Specifikus cél: Együttműködésen alapuló innovatív gazdasági szerkezet kiépítése

Intézkedései (és tartalmuk):

- I.2.1. Az ipari potenciál térségi fejlesztése
(ipari park, technológia, termékfejlesztése, kézmű-és kisipar)
- I.2.2. Fejlett vállalkozói kultúrán alapuló tudásgazdaság és kapcsolódó hálózatos együttműködések fejlesztése (beszállítói hálózat továbbfejlesztés, minőségbiztosítás fejlesztés, K+F, együttműködés, innovációhoz szükséges intézmény és szolgáltatás fejlesztés, vállalkozásfejlesztés)
- I.2.3. A logisztikai szolgáltatások fejlesztése
(raktárépületek, raktározási szolgáltatások, információs rendszerek)
- I.2.4. Turisztikai termékek tematikus összekapcsolása
(tematikus utak, térségi rendezvények koordinálása, rendszerbe szervezése, múzeumok fejlesztése, kerékpáros turizmus háttér szolgáltatásai, vízi turisztikai létesítmények kiépítése a Zagyván, lovas és horgászprogramok, marketing, idegenforgalmi szervezetek összehangolása)
- I.2.5. A turisztikai infrastruktúra fejlesztése
(szálláshelyek fejlesztése, vendéglátó, kereskedelmi és szolgáltatási hálózat minőségi javítása, szabadidő központok, információs rendszer fejlesztése)

I.3. Specifikus cél: A tudásbázis erősítése

Intézkedései (és tartalmuk):

I.3.1. A szak és átképzési struktúra megújítása, a szaktudás piacképességének és minőségének erősítése *(képzési stratégia, képzőhelyek fejlesztése, képzési-foglalkoztatási paktum kidolgozása)*

I.3.2. A társadalmi innováció fejlesztése
(táv munka projektek, vállalkozói információs szolgáltatások fejlesztése, tudásközpont fejlesztése, kihelyezett társadalomkutató központok)

I.3.3. Az információs társadalom feltételeinek biztosítása *(digitális település programok, e-önkormányzat, wi-fi rendszerek kialakítása, telekommunikációs infrastruktúra fejlesztés, kistérséghez kötődő digitális tartalomfejlesztés)*

II. Prioritás: A JÁSZSÁGI HAGYOMÁNYOKON ALAPULÓ TÁRSADALMI ÖSSZETARTOZÁS ERŐSÍTÉSE

II.1. Specifikus cél: A közösségi és térségi identitás fejlesztése

Intézkedései (és tartalmuk):

II.1.1. A kulturális és tárgyi örökség, műemlékek és műemlék épületek védelme
(múzeumok, műemlékek, tárgyak, szobrok)

II.1.2. Közösségfejlesztés
(jász hagyomány és Jászságtudat megjelenítése tantervi keretekben, hagyományőrző rendezvények, kiállítások, ismeretterjesztés, kiadványok támogatása, tájház hálózat, művésztelepek)

II.1.3. A sokszínű és aktív civilszféra továbbfejlesztése
(civil stratégiák, civil házak, közéleti képzések, látóutak, közös pályázatok, partnerség)

II.2. Specifikus cél: Esélyteremtés és felzárkóztatás

Intézkedései (és tartalmuk):

II.2.1. A beilleszkedést és befogadást segítő társadalmi programok ösztönzése *(hátrányos helyzetű, roma népesség helyzetének javítása, a tartósan munkanélküliek számára mentális szupervízióval kiegészített közmunkaprogramok, integrációs programok, kistérségi esélyegyenlőségi program kialakítása, romológiai képzés és ismeretterjesztés)*

II.2.2. Az oktatási, nevelési és szociális ellátórendszer fejlesztése *(iskola-, óvoda fejlesztés, kistérségi családsegítési, gyermekjóléti program, közétkeztetés, gyermekek és családok átmeneti otthona intézményfenntartó társulások, pedagógiai szakszolgálati feladatok, oktatási, nevelési, szociálpolitikai kerekasztalok, a települési közszolgáltatások társadalmi igényeket figyelembe vevő átszervezése, idősgondozás, fogyatékkal élők segítése, hajléktalan szálló)*

III. Prioritás: A KISVÁROSI ÉS VIDÉKI ÉLETMINŐSÉG JAVÍTÁSA

III.1. Specifikus cél: Az egészséges élet lehetőségeinek biztosítása

Intézkedései (és tartalmuk):

III.1.1. Az egészségügyi ellátás komplex fejlesztése

(központi, fogorvosi, gyógyszerügyi ügyelet, védőnői, iskolavédőnői hálózat, egészségügyi társulások, kórházfejlesztés)

III.1.2. Az egészséges életmód elterjesztése

(egészségtervek, prevenciós programok, iskolai egészségmegőrzés, sportlétesítmények fejlesztése, tanuszoda, sport rendezvények, életmód tanácsadás, kiadványok)

III.1.3. A termálvízkezelésre alapozott egészségvertikum kialakítása

(fürdőfejlesztés, szolgáltatások fejlesztése, K+F)

III.2. Specifikus cél: Települési környezet javítása

Intézkedései (és tartalmuk):

III.2.1. Az egészséges ivóvíz teljes körű biztosítása

(vízminőség, hálózatfejlesztés, tanyák ellátása)

III.2.2. A lakhatási körülmények javítása

(telepek felszámolása, épületek energetikai korszerűsítése, komfortfokozat növelése, telkek kialakítása, közbiztonság, közvilágítás fejlesztése)

III.2.3. Községi terek kialakítása, fejlesztése

(községi házak, funkcióvesztett épületek községi célú hasznosítása, akadálymentesítés, polgármesteri hivatalok felújítása, közterek, településközpontok, településrészek, zöldfelületek fejlesztése)

IV. Prioritás: AZ AGRÁRIUM FEJLESZTÉSE

IV.1. Specifikus cél: Mezőgazdasági termelés korszerűsítése

Intézkedései (és tartalmuk):

IV.1.1. Öntözésfejlesztés, a Jászszág térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kiépítése
(előkészítés, területbiztosítás, Zagyvai és Tarnai ág kiépítése)

IV.1.2. Mező és erdőgazdálkodási vállalkozások korszerűsítése

(piacképes árutermelés, állattartó telepek, birtokrendezés, technológiai fejlesztés, halgazdálkodás technológiai fejlesztése)

IV.1.3. Az integrált agrotechnika fejlesztése

(technológiafejlesztés, szakmai ismeretek átadása)

IV.2. Specifikus cél: A versenyképesség növelése

Intézkedései (és tartalmuk):

IV.2.1. A termékpályás termelés-értékesítés továbbfejlesztése

(hűtő-tároló csomagoló kapacitás, feldolgozó üzemek, piaci hálózat erősítése, marketing)

IV.2.2. A termelői együttműködések fejlesztése

(TÉSZek fejlesztése, kialakítása, kistérségek közötti integráció)

V. Prioritás: TERMÉSZETI ÉS KÖRNYEZETI ELEMÉK VÉDELME, FENNTARTÁSA

V.1. Specifikus cél: A térség környezeti állapotának megőrzése és fejlesztése

Intézkedései (és tartalmuk):

V.1.1. Környezetbarát infrastruktúra fejlesztés

(szennyvízkezelés, hulladékkezelés, alternatív energia, alternatív szennyvízkezelés)

V.1.2. A környezeti állapot javítása

(emisszió, imisszió csökkentése)

V.1.3. A vízvédelmi rendszerek fejlesztése

(VTT, ár- és belvízvédelem, belterületi vízrendezés)

V.2. Specifikus cél: A táji, természeti értékek aktív védelme

Intézkedései (és tartalmuk):

V.2.1. A táji természeti környezet fejlesztése, bemutatása

(Tájsebek rendezése, védett területek bővítése bemutatása, oktatási tevékenységek, erdei iskola)

V.2.2. Az adottságokhoz alkalmazkodó tájhasználat kialakítása, fenntartása

(agrárkörnyezet-védelmi programok kiterjesztése, erdő-környezetvédelmi program beindítása, ökológiai gazdálkodás)

V.2.3. A táji adottságokhoz való alkalmazkodást szolgáló vízrendszerek kialakítása

(vízpótló és vízviisszatartó vízrendszer kialakítása, vízfolyások rehabilitációja)

III.2.2. A kistérségi projektlista kapcsolódása a javasolt célrendszerhez

Intézkedés sorszáma	Kistérségi projektek megnevezése	Program megnevezése	Kapcsolódás más intézkedésekhez
I.1.1.	Jászágó – Csány összekötő út megépítése	Jászágó Önkormányzata	
I.1.1.	Jászárokszállást Adáccsal összekötő út megépítése	Jászárokszállás Önkormányzata	
I.1.2.	Jászsószentgyörgy – Jászapáti ök. út 6,2 km. szakaszának megépítése	Jászsószentgyörgy Önkormányzata	
I.1.2.	Jáskisért Jásztelekkel összekötő út építése	Jáskisér Önkormányzata	
I.1.2.	Jászágó – Jászberény összekötő út megépítése	Jászágó Önkormányzata	
I.1.2.	Jászfákóhalma-Jásztelek összekötő út felújítása	Jászfákóhalma Önkormányzata	
I.1.2.	Jászladányt érintő, a Jászságot a Nagykunsággal összekötő másodrendű út megvalósítása	Jászladány Önkormányzata	
I.1.3.	A központban körforgalom kiépítése	Jászladány Önkormányzata	
I.1.3.	Alapinfrastruktúra fejlesztése	Jászladány Önkormányzata	
I.1.3.	Körforgalom építése	Jászszentandrás Önkormányzata	
I.1.3.	Útépítés és parkoló	Jászszentandrás Önkormányzata	
I.1.3.	Járdák és belterületi utak építése és felújítása, körforgalom építés	Jászárokszállás Önkormányzata	
I.1.3.	Belterületi utak felújítása	Jánoshida Önkormányzata	
I.1.3.	A község belterületi útjainak és járdáinak felújítása, építése	Jászfelsőszenygyörgy Önkormányzata	
I.1.3.	Belterületi utak felújítása	Jászivány Önkormányzata	
I.1.3.	Belterületi utak és járdák felújítása	Alattyán Önkormányzata	
I.1.3.	Járda építése és felújítása	Jászapáti Önkormányzata	
I.1.3.	Út és járda építése, felújítása	Jászágó Önkormányzata	
I.1.3.	Út építése és felújítása és parkoló építése	Jászberény Önkormányzata	
I.1.3.	Út és járda építése, felújítása	Jászboldogháza Önkormányzata	
I.1.3.	Út és járda építése, felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	
I.1.3.	Járdák és belterületi utak építése és felújítása	Jászsószenygyörgy Önkormányzata	
I.1.3.	Út és járda építése, felújítása és 2 körforgalom építése	Jászfényszaru Önkormányzata	
I.1.3.	Út és járda építés, felújítása	Jászfákóhalma Önkormányzata	

I.1.3.	Út és járda felújítása	Jászkisér Önkormányzata	
I.1.3.	Út építése és felújítása	Jásztelek Önkormányzata	
I.1.3.	Út és járda építése, felújítása, gyalogátkelőhely	Pusztamonostor Önkormányzata	
I.1.3.	Kerékpárút építése	Jászapáti Önkormányzata	
I.1.3.	Kerékpárút a Zagyva töltésén	Jánoshida Önkormányzata	
I.1.3.	Kerékpárút építése	Jászberény Önkormányzata	
I.1.3.	Kerékpárút építése	Jászárokszállás Önkormányzata	
I.1.3.	Kerékpárút építése	Jászdózsa Önkormányzata	
I.1.3.	Kerékpárút építése	Jászágó Önkormányzata	
I.1.3.	Jászberény-Jászfényszaru-Jászapáti-Jászfényszaru közötti kerékpárút	Jászberény, Jászfényszaru, Jászapáti, Jászfényszaru Önkormányzata	
I.1.3.	Jászberény-Jászfényszaru közötti kerékpárút	Jászberény, Jászfényszaru Önkormányzata	
I.1.3.	Jászdózsa-Jászárokszállás közötti kerékpárút	Jászdózsa, Jászárokszállás Önkormányzata	
I.1.3.	Jászapáti-Jászszerdahely közötti kerékpárút	Jászapáti, Jászszerdahely Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi utak felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi utak építése	Jánoshida Önkormányzata	
I.1.3.	A községben külterületi utak építése	Jászfényszaru Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi út építése	Jászberény Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi út építése	Jászfényszaru Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi út építése	Jászdózsa Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi út építése	Jászfényszaru Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi út építése	Jászkisér Önkormányzata	
I.1.3.	Külterületi út építése	Jászszerdahely Önkormányzata	
I.2.1.	Ipari Park infrastruktúrájának fejlesztése	Jászárokszállás Önkormányzata	
I.2.1.	A Jászfényszaru Ipari Park infrastruktúrájának fejlesztése II. ütem	Jászfényszaru Ipari Centrum Kft.	
I.2.1.	A Jászfényszaru Ipari Park (szolgáltatási) kapacitásának bővítése	Jászfényszaru Ipari Centrum Kft.	
I.2.1.	Faipari technológiák fejlesztése a Kozma Faipari Kft.-nél	Kozma Faipari Kft. Jásztelek	
I.2.1.	10 új péküzlet építése, 5 üzlet felújítása	Sebestyén Kft.	
I.2.1.	Pék- és sütőüzem fejlesztése	Sebestyén Kft.	
I.2.1.	Ásványvíz palackozó üzem építése	Sármány Szikvíz Bt.	

I.2.1.	Profilváltás vendéglátói vállalkozásban a fiatalok felé fordulva	Petrányi György egyéni vállalkozó	
I.2.1.	Profilváltás a vendéglátói vállalkozásban a fiatalok igényei felé fordulva	Zsólyomi Krisztián vállalkozó, Pusztamonostor	
I.2.2.	Turisztikai és vendéglátóipari fejlesztések	Jász-Trade Kft.	
I.2.2.	Kisüzemi sörfőzde bekapcsolódása a turisztikai látnivalókba, söröző létesítése	Rampa Kft.	
I.2.4.	Holt-Zagyva turisztikai célú hasznosítása	Jászsószentgyörgy Önkormányzata	
I.2.4.	Horgászturizmus fejlesztése a Jászságban	Jászdózsa Önkormányzata	
I.2.4.	Jászkisér turisztikai vonzerejének növelése a falusi turizmus fejlesztésével, valamint gyermektáborok megszervezésével	Jászkisér Önkormányzata	
I.2.4.	Turisztikai rendezvények megvalósítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
I.2.4.	Jászszági turizmus fejlesztése (konceptió kidolgozása)	Jászszági Többcélú Társulás	
I.2.4.	"Gyökereink" Jászkapu lovastúra a Csörsz-árok mentén	FÉBE Szűcs Mihály Bandérium	
I.2.4.	Lovas turizmus fejlesztése	Zagyvamenti Lovas Sportegyesület	
I.2.4.	Horgászto kialakítása	Jászszeptandrás Önkormányzata	
I.2.4.	Borsóhalma tanya falusi és lovas turisztikai fejlesztése	Takaros 2000 Kft. Jászkjóhalma	
I.2.4.	Kistérségi kiemelt fejlesztés: Rendezvény és konferenciaturizmus, kemping kialakítása, termálvíz hasznosítás, Neszür turisztikai célú hasznosítása	Jászberény Önkormányzata	III.1.3. I.2.5.
I.2.4.	Falusi turizmus fejlesztése, ökoház rekreációs turisztikai központ létesítése	Jászfényszaru Önkormányzata	
I.2.5.	Üdülőkompexum építése	Jászboldogháza Önkormányzata	
I.2.5.	Üdülőtélkek kialakítása	Jászdózsa Önkormányzata	
I.2.5.	Szálláshelyek felújítása, újak kialakítása	Jászdózsa Önkormányzata	
I.2.5.	A jászárokszállási Strandfürdő fejlesztése	Jászárokszállás Önkormányzata	
I.2.5.	Étterem rekonstrukció	Jászfényszaru Önkormányzata	
I.2.5.	Tóalmás II. nevű melegvizű kút feltárása és többcélú hasznosítása	Jászfényszaru Önkormányzata	
I.2.5.	Strand felújítása	Jászszeptandrás Önkormányzata	
I.2.5.	A Jászapáti Gyógyvíz értékeire alapozott idegenforgalmi fejlesztés	Jászapáti Önkormányzata	

I.2.5.	Kemping létesítése	VÁNDORLÓ Bt.	
I.2.5.	Palóc üdülő fejlesztése	Gergely és Társa KKT.	
I.2.5.	Könyvtár, idősok otthona, kollégium felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	III.2.3. II.2.2.
I.2.5.	Kistérségi kiemelt fejlesztés: Rendezvény és konferenciaturizmus, kemping kialakítása, termálvíz hasznosítás, Neszür turisztikai célú hasznosítása	Jászberény Önkormányzata	III.1.3. I.2.4.
I.3.2.	Jászberényi volt laktanya felújítása, bővítése; oktatási központtá alakítása	Jászberény Város Önkormányzata	
I.3.3.	Kábeltelevíziós hálózat kiépítése 2 településen	Jászággó, Pusztamonostor Önkormányzata	
I.3.3.	Kábeltelevíziós hálózat kiépítése	Jászfelsőszentgyörgy Önkormányzata	
I.3.3.	Kistérségi e-közigazgatási program megvalósítása	Jászszági Többcélú Társulás	
I.3.3.	Energia racionalizálási program, Ügyfélszolgálat, Városháza és Vízközmű Intézmény Felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	III.2.2. III.2.3. V.1.1.
II.1.1.	Vallási turizmus (imahely, kőtarló, eszközbeszerzés)	Jánoshida Önkormányzata	
II.1.1.	Premontrei Rendház felújítása, és múzeummá alakítása	Jánoshida Önkormányzata	
II.1.1.	Római Katolikus Templom tetőfelújítása	Jánoshidai Plébánia	
II.1.1.	A Jászapáti Római Katolikus Plébániatemplom, mint műemlék, helyreállításának, valamint szerves részét képező képzőművészeti alkotások restaurálásának támogatása	A Jászapáti Templomért Alapítvány	
II.1.1.	Templom felújítása	Jászsószentgyörgy Önkormányzata	
II.1.1.	Jász-Képtár kialakítása	Jászberény Önkormányzata	
II.1.3.	Tájház felújítása	Jászszentandrás Önkormányzata	
II.1.3.	Művésztelep kialakítása	Jászdózsa Önkormányzata	
II.1.3.	Alkotótábor kiépítése	Alattyán Önkormányzata	
II.1.3.	Tájház kialakítása	Jánoshida Önkormányzata	
II.1.3.	Tájház felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
II.1.3.	Faluház felújítása	Jánoshida Önkormányzata	
II.1.3.	Faluház kialakítása	Jászfákóhalma Önkormányzata	
II.2.1.	Cigányság helyzetének javítása képzéssel és foglalkoztatással	Jászszági Többcélú Társulás	
II.2.2.	Közükatási intézmények felújítása, átalakítása, és fejlesztése	Jászkisér Önkormányzata	
II.2.2.	Közüégi óvoda bővítése, általános iskola	Jászfelsőszentgyörgy	

	bővítése	Önkormányzata	
II.2.2.	Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda udvar modernizálása	Jászboldogháza Önkormányzata	
II.2.2.	Napközi konyha felújítása	Jászladány Önkormányzata	
II.2.2.	Hősök téri iskola, Bölcsöde, Baross úti iskola felújítása, Tanoda szervezése	Jászladány Önkormányzata	
II.2.2.	Közintézményeknek külső és belső felújítása (oktatás)	Alattyán Önkormányzata	
II.2.2.	Petőfi Sándor Általános Iskola és Napsugár Óvoda felújítása	Jánoshida Önkormányzata	
II.2.2.	Óvoda épület felújítása	Jászapáti Önkormányzata	
II.2.2.	Általános Iskola felújítása	Jászágó Önkormányzata	
II.2.2.	Bölcsöde épületének felújítása, Lehel úti oktatási épületek, tornaterem felújítása, Dobó úti épület óvodává alakítása, iskola felújítás és bővítés	Jászárokszállás Önkormányzata	
II.2.2.	Belvárosi Általános Iskola bővítése, világítás korszerűsítése, játszóudvar felújítása	Jászberény Önkormányzata	
II.2.2.	Bozóky János Általános Iskola , valamint az óvoda felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	
II.2.2.	"Fehér iskola" felújítása	Jászfényszaru Önkormányzata	
II.2.2.	Községi oktatási intézmény felújítása	Jászkóhalma Önkormányzata	
II.2.2.	Általános Iskola felújítása	Jászszentandrás Önkormányzata	
II.2.2.	A község általános iskolájának felújítása	Pusztamonostor Önkormányzata	
II.2.2.	Óvodakomplexum kialakítása	Jászberény Önkormányzata	
II.2.2.	Időskorúak bentlakásos otthonának kialakítása	Jászsószentgyörgy Önkormányzata	
II.2.2.	Idősek Otthona építése	Jászfényszaru Önkormányzata	
II.2.2.	Idősek Otthona építése	Jászfelsőszentgyörgy Önkormányzata	
II.2.2.	Idősek otthona bővítése	Jászladány Önkormányzata	
II.2.2.	Idősek Apartmanházának bővítése	Jászárokszállás Önkormányzata	
II.2.2.	Szociális lakópark építése infrastruktúrával	Jánoshida Önkormányzata	
II.2.2.	Szociális otthon építése	Jáskisér Önkormányzata	
II.2.2.	Kistérségi szinten gyermekek átmeneti otthonának építése	Jászladány Önkormányzata	
II.2.2.	Idősek Napközi Otthonának áthelyezése	Jászárokszállás Önkormányzata	
II.2.2.	Gyermekek átmeneti otthonának és fogyatékkal élők nappali intézményének létrehozása	Jászberény Önkormányzata	

II.2.2.	Bölcsőde, Polgármesteri Hivatal, Ravatalozó felújítása	Jászkisér Önkormányzata	III.2.3.
II.2.2.	Új lakóterület kialakítása infrastruktúra kiépítésével, Polgármesteri hivatal, Idősek otthona, konyha, ravatalozó felújítása	Jánoshida Önkormányzata	III.2.3. III.2.2.
II.2.2.	Könyvtár, idősek otthona, kollégium felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	III.2.3. I.2.5.
III.1.1.	Jánoshidai központi ügyelet épületének bővítése, fejlesztése	Jánoshida Önkormányzata	
III.1.1.	Orvosi rendelő felújítása	Jászladány Önkormányzata	
III.1.1.	Jászfelsőszentgyörgy Egészségügyi Központ felépítése	Jászfelsőszentgyörgy Önkormányzata	
III.1.1.	Mentőállomás kialakítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
III.1.1.	Egészségügyi Intézmények akadálymentesítése	Jászberény Önkormányzata	
III.1.1.	Orvosi rendelő felújítása és akadálymentesítése	Jászszentandrás Önkormányzata	
III.1.1.	Orvosi rendelő és szolgálati lakás, Polgármesteri Hivatal felújítása, Vízműtelepen szociális helyiség kialakítása	Pusztamonostor Önkormányzata	III.2.3.
III.1.2.	Tanuszoda megvalósítása PPP konstrukcióban	Jászladány Önkormányzata	
III.1.2.	Sportöltöző felújítása	Jászladány Önkormányzata	
III.1.2.	Tornacsarnok megvalósítása PPP konstrukcióban	Jászladány Önkormányzata	
III.1.2.	Sportcsarnok felújítása	Jászszentandrás Önkormányzata	
III.1.2.	Sportöltöző felújítása	Jászszentandrás Önkormányzata	
III.1.2.	Községi sportközpont, sportpálya kiépítése	Jászfelsőszent-györgy Önkormányzata	
III.1.2.	ÁMK – Tornacsarnok építése	Jászfelsőszent-györgy Önkormányzata	
III.1.2.	Jánoshidai tanuszoda építése	Jánoshida Önkormányzata	
III.1.2.	Sportöltöző felújítása, 2db nagy méretű sportpálya felújítása	Jászapáti Önkormányzata	
III.1.2.	Fedett tan- és termál medence építése, öltözőépületek korszerűsítése	Jászárokszállás Önkormányzata	
III.1.2.	Sportcsarnok építése	Jászárokszállás Önkormányzata	
III.1.2.	Kispályás labdarúgópálya építése	Jászberény Önkormányzata	
III.1.2.	Sportiskola alapítása	Jászberény Önkormányzata	
III.1.2.	Sportcsarnok és sportöltöző felújítása	Jászboldogháza Önkormányzata	
III.1.2.	Sportöltöző felújítása és bővítése, sportpálya és tanmedence építése	Jászfényszaru Önkormányzata	

III.1.2.	Meglévő tanmedence lefedése, szociális helységek kialakítása	Jászkisér Önkormányzata	
III.1.2.	Új tornacsarnok építése	Jászkisér Önkormányzata	
III.1.2.	Sportöltöző felújítása	Pusztamonostor Önkormányzata	
III.1.2.	Regionális sportcentrum fejlesztése	Jászberény Önkormányzata	
III.1.2.	Lovas terápia és lovas sport fejlesztése	Lehel Huszárbandérium és Lovas Egyesület	
III.1.3.	Kistérségi kiemelt fejlesztés: Rendezvény és konferenciaturizmus, kemping kialakítása, termálvíz hasznosítás, Neszűr turisztikai célú hasznosítása	Jászberény Önkormányzata	I.2.4. I.2.5.
III.2.1.	Ivóvízfejlesztés	Jásztelek, Jászfákóhalma Önkormányzata	
III.2.1.	A jászárokszállási ivóvíz vezeték hálózat felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
III.2.1.	Ivóvízhálózat bővítés és vízmű rekonstrukció	Jászkisér Önkormányzata	
III.2.1.	Ivóvízellátó hálózat felújítása	Jászivány Önkormányzata	
III.2.1.	Ivóvízellátó hálózat felújítása	Alattyán Önkormányzata	
III.2.1.	Jászsószyentgyörgy község ivóvíz hálózat felújítása és ivóvíz minőség javítása	Jászsószyentgyörgy Önkormányzata	
III.2.1.	Ivóvíz vezeték cseréje	Jászboldogháza Önkormányzata	
III.2.1.	Ivóvízminőségét javító program	Jánoshida Önkormányzata	
III.2.1.	Ivóvíz-kezelés, hálózatfejlesztés ózonmentése az ivóvíznek	Jászszyentandrás Önkormányzata	
III.2.1.	Ivóvízhálózat felújítása	Jászládány Önkormányzata	
III.2.2.	Térburkolat, kereskedőház és mélygarázs építése, lakópark kialakítása, városrehabilitáció	Jászfényszaru Önkormányzata	
III.2.2.	Lakótelkek kialakítása, közművesítés, térburkolás, szegély, parkosítás, térvilágosítás, körforgalom	Jánoshida Önkormányzata	
III.2.2.	Városhközpont rehabilitáció, építési telkek közművesítése, tömbház építése	Jászárokszállás Önkormányzata	
III.2.2.	Polgárör egyesületek támogatása	Jánoshida Önkormányzata	
III.2.2.	Polgárör egyesületek támogatása	Jászdózsa Önkormányzata	
III.2.2.	Híradástechnikai eszközfejlesztés (polgárörtség tűzoltóság)	Jászboldogháza Önkormányzata	
III.2.2.	Energia racionalizálási program, Ügyfélszkapu, Városháza és Vízhközmű Intézmény Felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	I.3.3. III.2.3. V.1.1.

III.2.2.	Új lakóterület kialakítása infrastruktúra kiépítésével, Polgármesteri hivatal, Idősek otthona, konyha, ravatalozó felújítása	Jánoshida Önkormányzata	III.2.3. II.2.2.
III.2.2.	Térfigyelő rendszer kiépítése	Jánoshida Önkormányzata	III.2.3.
III.2.3.	A jászárokszállási Piac tér felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
III.2.3.	Vidéki infrastruktúra fejlesztése piactér felújítással	Jáskisér Önkormányzata	
III.2.3.	Helyi piac fejlesztése	Jánoshida Önkormányzata	
III.2.3.	Helyi piac új helyre helyezése, korszerűsítése	Jászládány Önkormányzata	
III.2.3.	Piac tér áthelyezése	Jászsós-szentgyörgy Önkormányzata	
III.2.3.	Piac tér és környezetének felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	
III.2.3.	Piac tér korszerűsítése	Jászszentandrás Önkormányzata	
III.2.3.	Jáskisér közművelődési infrastruktúrájának fejlesztése a hosszú távú kistérségi kulturális központtá való kialakításához	Jáskisér Önkormányzata	
III.2.3.	A Nagyközségi Könyvtár akadálymentesítése	Jáskisér Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása	Jászivány Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház és Könyvtár felújítása	Jászboldogháza Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása – bővítése, képzési hely kialakítása	Jászfényszaru Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása	Jászszentandrás Önkormányzata	
III.2.3.	Közüntézményeknek a külső és belső felújítása	Alattyán Önkormányzata	
III.2.3.	A jászárokszállási Petőfi Művelődési Ház felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása	Jászládány Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása	Jászsós-szentgyörgy Önkormányzata	
III.2.3.	Ifjúsági ház, Lehel Filmszínház, Szabadtéri színpad felújítása	Jászberény Önkormányzata	
III.2.3.	Közüsségi ház építése	Jászdózsa Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása	Jászfelsős-szentgyörgy Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása	Jásztelek Önkormányzata	
III.2.3.	Művelődési Ház felújítása, Teleház kialakítása	Pusztamonostor Önkormányzata	
III.2.3.	Jászapáti Város Polgármesteri Hivatal lapostetejének korszerűsítése	Jászapáti Önkormányzata	

III.2.3.	Polgármesteri Hivatal épületének felújítása	Jászivány Önkormányzata	
III.2.3.	A községháza tetőszerkezetének felújítása, valamint a házasságkötő terem felújítása	Alattyán Önkormányzata	
III.2.3.	Új ravatalozó épület építése	Jászboldogháza Önkormányzata	
III.2.3.	NÜVI új telephelyének kialakítása	Jászládány Önkormányzata	
III.2.3.	Városrészek rehabilitációja	Jászapáti Önkormányzata	III.2.2.
III.2.3.	Település jellegzetes épületeinek, tereinek, utcáinak felújítása és a település központjának átalakítása	Alattyán Önkormányzata	
III.2.3.	Turisztikai vonzerőkhöz kapcsolódó fejlesztések, egységes falukép kialakítása, településközpont	Jászládány Önkormányzata	I.2.4.
III.2.3.	Település jellegzetes épületeinek, tereinek, utcáinak felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	
III.2.3.	Pusztamonostori park rendezése, játszótér kialakítása, Főtér rendezése, utcanév és eligazító táblák, buszvárók építése, parkrendezés, játszótér	Pusztamonostoriak Baráti Köre	
III.2.3.	Főtér rekonstrukciója, játszótér felújítása, panel program, ipari-gazdasági területek, tömbrehabilitáció, zöldterület	Jászberény Önkormányzata	III.2.2.
III.2.3.	Településrehabilitáció	Jászfelsőszentgyörgy Önkormányzata	
III.2.3.	Központi park kialakítása, Fő út átalakítása	Jászfákóhalma Önkormányzata	
III.2.3.	Településrehabilitáció	Jászkisér Önkormányzata	
III.2.3.	Új ravatalozó épület építése	Jászsós-szentgyörgy Önkormányzata	
III.2.3.	Községház tetőszerkezetének felújítása	Jászfelsőszentgyörgy Önkormányzata	
III.2.3.	Városháza átépítése, magastető építése	Jászfényszaru Önkormányzata	
III.2.3.	Közüntézmények akadálymentesítése, Polgármesteri Hivatal felújítása	Jásztelek Önkormányzata	
III.2.3.	Közösségi és vidékfejlesztési funkciókat ellátó épület	Jászfákóhalma Önkormányzata	
III.2.3.	Térfigyelő rendszer kiépítése	Jánoshida Önkormányzata	III.2.2.
III.2.3.	Energia racionalizálási program, Ügyfélszolgálat, Városháza és Vízközmű Intézmény Felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	III.2.2. I.3.3. V.1.1.
III.2.3.	Orvosi rendelő és szolgálati lakás, Polgármesteri Hivatal felújítása, Vízműtelepen szociális helyiség kialakítása	Pusztamonostor Önkormányzata	III.1.1.
III.2.3.	Bölcsőde, Polgármesteri Hivatal, Ravatalozó felújítása	Jászkisér Önkormányzata	II.2.2.

III.2.3.	Új lakóterület kialakítása infrastruktúra kiépítésével, Polgármesteri hivatal, Idősek otthona, konyha, ravatalozó felújítása	Jánoshida Önkormányzata	II.2.2. III.2.2.
III.2.3.	Könyvtár, idősek otthona, kollégium felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	II.2.2. I.2.5.
IV.1.1.	Jászszági Főcsatorna meghosszabbításának megvalósítása	Jászszági Többcélú Társulás	
IV.1.2.	Borsóhalma tanya falusi és lovas turisztikai fejlesztése	Takaros 2000 Kft. Jászfákóhalma	
IV.1.3.	Munkahelyteremtés (hagymafeldolgozó)	Jászládány Önkormányzata	IV.2.1.
IV.1.3.	Sertéstelep tartástechnológiai rendszerének felújítása	Kossuth Mezőgazdasági Rt.	
IV.1.3.	Takarmánykeverő épületének felújítása, biotermelés és csomagolás fejlesztése	Kossuth Mezőgazdasági Rt.	IV.2.1.
IV.2.1.	Friss tejterméket gyártó üzem városból való kitelepítése zöldmezős beruházással	JÁSZTEJ Rt.	V.2.2.
IV.2.1.	Teherautó parkoló és teherautó-mosó építése	Jászapáti 2000. Mezőgazdasági Rt.	
IV.2.1.	Napraforgómag-feldolgozás	Jászapáti 2000. Mezőgazdasági Rt.	
IV.2.1.	Biogázüzem létesítése	Jászapáti 2000. Mezőgazdasági Rt.	V.1.1.
IV.2.1.	Zöldségfeldolgozó üzem létesítése	Jászapáti 2000. Mezőgazdasági Rt.	
IV.2.1.	Biotermékek előállításának, feldolgozásának, forgalmazásának kiépítése Jászdózsa községben, bemutatók és a turizmus fellendítésével	Tarnamenti 2000 Rt.	
IV.2.1.	Munkahelyteremtés (hagymafeldolgozó)	Jászládány Önkormányzata	IV.1.3
IV.2.1.	EU konform marhahús feldolgozó üzem létesítése	KO-BOR Hús Kft. Jászszentandrás	
IV.2.1.	Állati veszélyes és nem veszélyes, valamint kommunális hulladékra épülő biogáz termelőüzem fejlesztése	KO-BOR Hús Kft. Jászszentandrás	V.1.1.
IV.2.1.	JÁSZ-FÖLD RT takarmány daráló keverő korszerűsítése	JÁSZ-FÖLD MEZŐGAZDASÁGI RT. JÁSZLADÁNY	
IV.2.1.	Az Rt. állattartó telepeinek felújítása	JÁSZ-FÖLD MEZŐGAZDASÁGI RT. JÁSZLADÁNY	
IV.2.1.	Takarmánykeverő épületének felújítása, biotermelés és csomagolás fejlesztése	Kossuth Mezőgazdasági Rt.	IV.1.3
IV.2.1.	Gyümölcs feldolgozó üzem építése	AGROTRIÓ-17 Mezőgazdasági Beszerző, Értékesítő, és Szolgáltató Szövetkezet	
IV.2.1.	Aprómag termelés, feldolgozó üzem építése	AGROSZÖV Rt.	

IV.2.1.	Jákó-Pig Kft. sertéstartó épületeinek korszerűsítése (szellőzés, trágyatároló)	JÁKÓ-PIG Kft. Jászfákóhalma	
IV.2.2.	Erdősítés, gyümölcsös telepítése	Jászberény Önkormányzata, Neszűr program	V.1.1. V.2.2.
V.1.1.	Szennyvízhálózat kiépítése	Jászfelsőszentgyörgy Önkormányzata	
V.1.1.	Szennyvízelvezetés-tisztítás	Jászfényszaru Önkormányzata	
V.1.1.	Szennyvízcsatorna kiépítése szennyvíztisztító teleppel	Alattyán Önkormányzata	
V.1.1.	Csatornázás és szennyvíztisztítás	Jánoshida és Jászboldogháza Önkormányzata	
V.1.1.	Szennyvízcsatorna kiépítése	Jászivány Önkormányzata	
V.1.1.	Szennyvízcsatorna kiépítése szennyvíztisztító teleppel	Jászládány Önkormányzata	
V.1.1.	Szennyvízberuházás	Jásztelek, Jászfákóhalma Önkormányzata	
V.1.1.	Hulladékgazdálkodás komplex továbbfejlesztése a jászszági és dél-hevesi kistérségben	REGIO-KOM Társulás	
V.1.1.	Szélergia hasznosítása három településen	Jászágó Önkormányzata	
V.1.1.	Megújuló energia hasznosítása	Jánoshida Önkormányzata	
V.1.1.	Csatlakozás a megújult energia programokhoz	Jászberényi KOSSUTH Rt.	
V.1.1.	Energia racionalizálási program, Ügyfélkapu, Városháza és Vízközmű Intézmény Felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	III.2.2. I.3.3. III.2.3.
V.1.1.	Biogázüzem létesítése	Jászapáti 2000. Mezőgazdasági Rt.	IV.2.1.
V.1.1.	Állati veszélyes és nem veszélyes, valamint kommunális hulladékra épülő biogáz termelőüzem fejlesztése	KO-BOR Hús Kft. Jászszenandrásháza	IV.2.1.
V.1.1.	Erdősítés, gyümölcsös telepítése	Jászberény Önkormányzata, Neszűr program	V.2.2. IV.2.2.
V.1.3.	Belvíz- csapadékvíz hálózat felújítása, építése	Jánoshida Önkormányzata	
V.1.3.	Belvízelvezető rendszer kiépítése	Jászapáti Önkormányzata	
V.1.3.	Csapadékvíz elvezető csatorna építése, a régiek felújítása	Jászkisér Önkormányzata	
V.1.3.	Csapadékvíz elvezető csatorna építése, a régiek felújítása	Alattyán Önkormányzata	
V.1.3.	A jászárokszállási belvízelvezető hálózat felújítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
V.1.3.	Csapadékvíz elvezető rendszer felújítása	Jászboldogháza Önkormányzata	
V.1.3.	Csapadékvíz elvezető csatorna építése, a régiek felújítása	Jászszenandrásháza Önkormányzata	

V.1.3.	Víztározó rendszer felújítása	Jászdózsa Önkormányzata	
V.2.1.	Erdei iskola kialakítása	Jászágó Önkormányzata	
V.2.1.	Öregerdőn és a Neszűrben élők közösségi és oktató házának kialakítása	Déryné Művelődési Központ	
V.2.1.	Madárfigyelő létesítése	Jászfákóhalma Önkormányzata	
V.2.1.	Fenntarthatóságra nevelést segítő intézményi státusz kormányzati elfogadtatása és helyi fejlesztése	Jászberényi Állat- és Növénykert	
V.2.1.	Jánoshidai bányagödrök rekultivációja	Jánoshida Önkormányzata	
V.2.1.	Bányagödör rekultiváció	Jászapáti Önkormányzata	
V.2.1.	Bányagödrök rekultivációja	Jászfákóhalma Önkormányzata	
V.2.1.	Bányagödör rendezése	Jászárokszállás Önkormányzata	
V.2.1.	Bányagödör rendezése	Jászfelsőszentgyörgy Önkormányzata	
V.2.1.	Bányagödör rendezése	Jáskisér Önkormányzata	
V.2.2.	Friss tejterméket gyártó üzem városból való kitelepítése zöldmezős beruházással	JÁSZTEJ Rt.	IV.2.1.
V.2.2.	Erdősítés, gyümölcsös telepítése	Jászberény Önkormányzata, Neszűr program	V.1.1. IV.2.2.
V.2.3.	Zagyva folyó medertisztítás és szélesítés	Jánoshida Önkormányzata	
V.2.3.	Kiskert területének kiépítése, tájrehabilitáció	Alattyán Önkormányzata	
V.2.3.	Gyöngyös patak tisztítása	Jászárokszállás Önkormányzata	
V.2.3.	Zagyva folyó városi szakaszának tisztítása	Jászberény Önkormányzata	
V.2.3.	Tarna holtág mederkotrása	Jászdózsa Önkormányzata	

III.3. Jövőkép

A Jászberényi kistérség legfőbb küldetése, hogy váljon

***Jászsági hagyományokon és együttműködésen alapuló
versenyképesség***

kistérségévé, ahol

- az innovatív és strukturálisan kiegyensúlyozott ipari szerkezet
- a korszerű, versenyképes és integrálódó mezőgazdaság
- a fejlett logisztikai szolgáltatások
- az értékmegőrző turizmus

biztosítja a versenyképes, több lábon álló gazdasági szerkezetet, a szerves gazdaságfejlődést,
amelynek háttérében

- a jászsági és közösségi identitás és hagyományok húzóereje, és ebből eredő
- erős kapcsolati háló és összetartás
- fejlett közlekedési és informatikai kapcsolatok
- kötődő tudásbázis
- sokoldalúan képzett, értéktudatos, magas munkakultúrájú, együttműködő térségi társadalom
- társadalmi igényekhez igazodott egészségügyi-, szociális- és gyermekvédelmi szolgáltatások
- haladó társadalmi integráció
- erős és kiterjedt civil szféra
- a táji- környezeti értékek aktív védelme és adottságokhoz illeszkedő hasznosítása állnak,

aminek eredményeként megvalósul a harmónia és a dinamizmus,
erősödik a versenyképesség, és javul az életminőség.

III.4. A megvalósítást segítő intézmény- és eszközrendszer

III. 4.1. Intézményrendszer fejlesztés

A térségi önszerveződés legfontosabb színtere a kistérség. Az új Országos Területfejlesztési Koncepció értelmében a kistérségek a jövőben nem forráselosztó szerepet kapnak, hanem integrált kistérségi fejlesztések, programcsomagok végrehajtása révén valósítják meg a fejlesztési tervekben kitűzött célokat.

Napjainkban egyre erősebben jelentkezik a szubszidiaritás érvényesülésének és érvényesítésének követelménye, ami azt jelenti, hogy a helyben jelentkező igények, szükségletek kielégítése, megoldása a lehető legközelebbi szinten történjen. Ezt a folyamatot erősíti továbbá a decentralizáció szükségessége is, melyek együttesen a kistérségi, NUTS IV. szint tényleges elismerését (jogszabályi feltételek, feladat- és hatáskörök tisztázása, a NUTS szintek egymás közti viszonyának rendezése, források biztosítása, kiszámíthatóság) jelentik, valódi közigazgatási reformok bevezetésével. Ennek egyik első lépéseként a törvényi felhatalmazással élve a Jászberényi kistérségben létrejött a többcélú kistérségi társulás, működik a legitim kistérségi fejlesztési tanács (ez utóbbi feladata - többek között - a kistérségi fejlesztési programok elfogadása). A Társulás megalakulását követően cél az együttműködés további fokozása, a szükség szerinti feladatok mikro- és/vagy kistérségi szintű ellátásának biztosítása.

A kistérség forrásbevonó-megkötő képességét alapvetően a *helyi fejlesztő kapacitás* és az *érdekérvényesítő képesség* határozza meg.

A Társulás mellett működő munkaszervezet alkalmazottai jelenleg a területfejlesztési illetve a közigazgatás korszerűsítésével összefüggő feladatokat látják el. Humánpolitikai szempontból fontos, hogy a szervezet rugalmasan tudja a jövőben kibontakozó feladatok megoldását ellátni, így szükség esetén bővíthetőnek kell lennie a titkárságnak. A növekvő feladatok igényelték továbbá azt is, hogy a létszám bővüljön. Ebből fakadóan referensek foglalkoznak a szociális, valamint oktatási területekkel a feladatellátás hatékonysága érdekében. Javasolt továbbá a gazdasági csoport bővítése, amit leginkább az egyre növekvő feladatok indokolnak. Jogi, területfejlesztési, környezetgazdálkodási, közbeszerzési szakértő és egyéb szakemberek alkalmazására kerül sor, amennyiben azt a térség fejlődése úgy kívánja. A munkakör ellátásához szervesen kapcsolódik a munkakörnyezet minősége. A létszámmal együtt az iroda infrastruktúrájának bővítése és korszerűsítése is megvalósult, így a feladatellátás zökkenőmentessége lassan kialakulni látszik. Biztosítani kellene a távmunka lehetőségét több szempontból is, hiszen ezáltal a fogyatékos, valamint csökkent mozgásképességű szakemberek is végezhetnének munkát, illetőleg több alkalmazott esetében is megoldhatóvá válna az, hogy a munkát otthon végezhesse (határidős munka esetében fontos).

A szociális- és gyermekvédelmi ellátások tekintetében növekedhet a Többcélú Társulás szerepe, melynek szükségességét alátámasztja, hogy egyes települések – jogszabályilag kötelezett – szociális- és gyermekjóléti feladataikat sem tudják részben, vagy egészben ellátni, megfelelő színvonalon biztosítani, elsősorban finansziális problémák miatt. Ebből kifolyólag, a társadalmilag (szubkulturálisan) jelentkező szükségletek kielégítéséhez szükséges ellátások létrehozására, és biztosítására még kevesebb esélyük van, azon oknál fogva, hogy a települések jó része nem rendelkezik olyan jellegű erőforrásokkal (gazdasági, humán, stb.), melyek a társadalmi igényeken alapuló ellátások elérhetővé tételéhez nélkülözhetetlenek. A (nem csak) törvényi kötelezettségből adódó szolgáltatások esetében aktuális a családsegítő- és

gyermekjóléti szolgáltatások kistérségi szintű biztosításának, illetve professzionalizálásának kérdésköre, melynek érdekében már elkészült egy szakmai ajánlás, mely a fent nevezett ellátások mikro-társulási szintű biztosítását szorgalmazza. A kistérség társadalmi szükségleteiből jelentkező ellátások legaktuálisabb fejlesztési elképzelése a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások körébe tartozó, gyermekek átmeneti gondozását biztosító, gyermekek és/vagy családok átmeneti otthonának létrehozása. Ez olyan jelentős beruházást igényel, melyet önállóan egy település sem tudna felvállalni, ugyanakkor – sajnos – egyre indokoltabb ezen ellátás kistérségi szintű elérhetőségét mielőbb biztosítani.

Oktatási-nevelési területen szintén változások várhatóak, hiszen az eddig megyei fenntartású oktatási intézmények várhatóan a kistérséghez kerülnek. Lehetőség nyílhat továbbá arra is, hogy ne csupán szervezzük az oktatásokat, hanem finanszírozhatná is a kistérség. S egyben minden területre érhető az iménti állítás, hiszen oktatásokra, bemutatókra, konferenciákra, tájékoztató rendezvényekre úgy az egészségügy, mint ahogy a szociális, vagy oktatási területeken is szükség lehet.

Összehangoltabb munka, fokozott hatékonyság jellemezné térségünk aktivitását, amennyiben a kistérségi munkatársak, a nevelési tanácsadó, valamint a vidékfejlesztési menedzserek munkahelye, beszámolási kötelezettsége és finanszírozása a társuláshoz kapcsolódna. Amennyiben a térség fejlődése úgy kívánja, úgy szükségessé válna az eszköz és intézményrendszer adott elvárásokhoz történő megfeleltetése, feladatok újradefiniálása.

Elengedhetetlen ugyanakkor annak a ténynek a figyelembevétele, hogy a hatékony munkavégzéshez, a tervező, forrásszerző és menedzselő tevékenység szakmai színvonalának erősítéséhez a szakemberek felkészültségének fokozása, az európai uniós fejlesztési projektek kidolgozásához, készítéséhez szükséges gyakorlati ismeretek elsajátítása, a nyelvtudás fokozása különösképp indokolt. A pályázatok által elérhető Európai Unió támogatások felhasználása, illetőleg a támogatott projektek által gerjesztett gazdasági és társadalmi hatás a 2007-2013 közötti időszakban jelentős hangsúlyt kap. A tanulmányutak, a modellek, a pozitív és a negatív példák megismerése is az eredményes munkavégzést segítik.

A települési érdekek összehangolása, a regionális lehetőségek optimális felhasználása, valamint a térségi törekvések megvalósítása érdekében ki kell alakítani az e-közigazgatás költséghatékony változatát, ahol elsőként a települések közötti együttműködés és közös stratégia, másodsorban pedig a településen belüli adat-, és információ áramlás válna lehetővé. Mindez természetesen komoly informatikai és/vagy telekommunikációs fejlesztéseket kíván, amelyek bevezetését, megvalósítását kistérségi szinten a Társulás végezné.

A Jászszági program sikeres megvalósításának záloga a hatékony, változásokra sikerrel reagáló, alkalmazkodóképes, professzionális intézményrendszer működtetése, amely integrálja a terület- és vidékfejlesztés szakembereit, illetve feladatait a célpiramisban meghatározott prioritások alá rendeli. Folyamatosan keresi a kapcsolódási pontokat a Társulás által felvállalt feladatok, valamint a fejlesztési program között. A Jászszági program társadalmasítása, folyamatos „csiszolása”, pontosítása, szintetizálása, a változó feltételekhez⁵⁰ való igazítása és monitoringja elengedhetetlen. Ez a társadalmi elfogadottságon keresztül a megvalósítás egyik kulcsa. A húzóemberek mellett, illetve velük együtt az egyes programok tényleges megvalósítási felelőseinek, közreműködőinek megszólítása, és ezáltal az abszorpciós képesség fokozása illetve a forrásfelhasználás hatékonyságának és fenntarthatóságának növelése a jövőkép és a kitűzött célok elérését szolgálja.

⁵⁰ A területi adottságokkal kapcsolatos ismeretek szintjének, a fejlesztési igényeknek és lehetőségeknek alakulása szerint

A Jászszági program megvalósítását és a jelenleg működő intézményrendszer tevékenységét egy hosszú távú stratégia, a kistérséget bemutató marketing kiadvány is jótékonyan támogatná. A partneri kapcsolatok bővítése mind az EU tagállamainak kistérségei, térségei felé, mind pedig a vállalkozások, gazdasági társaságok, civil szervezetek irányába szükséges. (Ez utóbbi két szektor felé a társulás már ma is igen nyitott.) A meglévő szociális, közoktatási és egészségügyi és az integrált program prioritásaihoz igazodó munkacsoportok mellé további, egy monitoring bizottság felállítását javasoljuk. Ez utóbbi szervezet fő feladata a fejlesztő tevékenységek eredményeinek mérésére, a tervek korrigálása. A minimum három évre vállalt feladatellátáshoz igazodva átfogó felülvizsgálatra legkésőbb a határidő lejártát megelőzően szükség lesz.

A helyi fejlesztő kapacitás fent vázolt továbbfejlesztésével párhuzamosan a kistérség érdekérvényesítő képességének fokozása, az érdekharmonizáló és lobbizási tevékenység kiterjesztése mind megyei, mind regionális és országos szinten indokolt.

III. 4.2. A kistérségi fejlesztéshez felhasználható területfejlesztési források elemzése

A Jászberényi kistérség fejlesztéséhez rendelkezésre álló források három csoportból tevődnek össze:

a) Az első csoport az **Európai Unió támogatásaként** érkező fejlesztéspolitikai források, melyek a strukturális átalakulást célozzák. Tendencia, hogy a nemzeti önrész igénye miatt a hazai támogatások megszűnnek vagy szűkülnek, csökkennek, és a legtöbb (ágazati vagy térségi) fejlesztés ebbe a finanszírozási rendszerbe integrálódik. E támogatások egy részének elérését Magyarország jelenleg régiós szinten tervezi biztosítani (Észak-alföldi régió operatív programja). E támogatások pályázói köre - támogatástól függően és esetenként eltérő támogatási aránnyal – az intézményi, önkormányzati és a vállalkozói szektorra egyaránt kiterjed. A pályázatoknál azonban komoly szelektáló tényező az előfinanszírozás követelménye, vagyis az a vállalkozás vagy intézmény, amely nem rendelkezik elegendő tőkével (vagy bankhitellel) projektje előfinanszírozásához, nem képes kigazdálkodni a projekt végrehajtást. A mikro- és kisvállalkozások vagy a forráshiányos önkormányzatok számára ez nagy probléma. A kistérség eddigi pályázati tevékenységét mutatják az alábbi adatok:

31. Táblázat: Uniós támogatások a Jászberényi kistérségben, 2004-2006

Operatív program	Projektek száma (db)	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Regionális Fejlesztés OP	2	1 013 287	1 123 309
Gazdasági Versenyképesség OP	50	979 485	2 617 540
Agrár és Vidékfejlesztés OP	38	954 936	2 395 719
Humán Erőforrás Fejlesztés OP	2	25 993	25 994
Összesen	92	2 973 701	6 162 562

Forrás: Területi Információs Rendszer.

A 2007-13 közötti támogatásokat a Nemzeti Stratégiai Referencia Keret (Új Magyarország Fejlesztési Terv) strukturálja (egyeztetés alatt), tehát 2004-2006-hoz képest a programstruktúra változni fog, a források pedig növekednek. A jászberényi kistérség vidéki jellegét tekintve az NSRK mögötti EU alapok támogatásai az alábbiakban körvonalazhatók:

- *Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA):* Az ERFA tematikus prioritásokra összpontosítja támogatásait, melyeket a „konvergencia,” a „regionális versenyképesség és foglalkoztatottság” és az „európai területi együttműködés” célkitűzések alá sorol. Az ERFA a nagy beavatkozási területeire irányuló támogatásai közül kiemelhetők a KKV-

nek szóló vállalkozásfejlesztési támogatások (beruházások, fenntartható munkahelyek, humán kapacitás, innováció), a fenntartható turizmusra, természeti és kulturális örökség védelmére, környezetvédelemre, megújuló energiára, infrastruktúrára, valamint az együttműködésen alapuló helyi fejlesztésekre vonatkozó támogatások. Fontos a városi és vidéki térségek közötti kapcsolatok támogatása. Magyarországi „csatornája”: ágazati és regionális OP-k.

- *Európai Szociális Alap (ESZA)*: A regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzése, valamint a konvergencia célkitűzés alapján az ESZA támogatások a munkavállalók és a vállalkozások alkalmazkodóképességének növelésére, a humántőke fejlesztésére, a munkavállalás és a munkaerőpiaci részvétel javítására, a hátrányos helyzetű személyek társadalmi befogadásának és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemnek a megerősítésére, a gazdaságilag inaktív személyeknek a munkaerőpiacra való belépésének ösztönzésére, valamint a partnerség előmozdítására irányulnak. Területi vetülete a legsúlyosabb problémákkal küzdő régiók és települések, köztük a hanyatló vidéki területek támogatása. Magyarországi „csatornája”: ágazati és regionális OP-k.
- *Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA)*: Az EU kohéziós politikájától függetlenül, a Közös Agrárpolitika hatálya alá tartozó program a II.1. fejezetben ismertetett tengelyek (prioritások) szerint biztosít forrásokat a mezőgazdaság és erdészeti szektor fejlesztése, az agrár- és erdő-környezetvédelemre, valamint a vidéki térségek fejlesztésére (gazdasági diverzifikáció, életminőség javítása). Magyarországi „csatornája”: Nemzeti Agrár-vidékfejlesztési Program.

A tervezett forrásmegosztást mutatják az alábbi adatok. A jászberényi kistérség szempontjából kedvező, hogy az Észak-alföldi régió jogosult a tervek szerint a legtöbb forrásra.

32. Táblázat: A 2007-2013 közötti források tervezett megosztása

Operatív programok	Min. %	Max. %	Minimum forrás, milliárd Ft	Maxium forrás, milliárd Ft
Gazdaságfejlesztés	8,5	12,7	588	882
Közlekedés	19,6	26	1361	1802
Emberi erőforrás fejlesztése	11,7	14,8	810	1027
Közigazgatás megújítása	0,5	0,6	34	43
Köszolgáltatások korszerűsítése	0,5	2	33	141
Humán infrastruktúra	5,2	9,1	359	634
Környezet, energia	14,9	20,6	1037	1430
Közép-Magyarország	6	6,5	418	451
Regionális programok	16	17,4	1114	1210
Új Magyarország Fejlesztési Terv összesen	94,5		6599	
Európai Területi Együttműködéssel és Technikai Segítségnyújtással együtt mindösszesen	100		6943	

Forrás: Új Magyarország Fejlesztési Terv Foglalkoztatás és Növekedés 2007-2013. Második olvasat.

33. Táblázat: A regionális operatív programok tervezett forrásmegosztása, 2007-2013

Regionális OP	OP aránya, %	Minimum forrás, milliárd Ft	Maxium forrás, milliárd Ft
Dél-alföldi ROP	17,63	196	213
Dél-Dunántúli ROP	15,25	170	185
Észak-alföldi ROP	22,96	256	277
Észak-magyarországi ROP	21,28	237	258
Közép-dunántúli ROP	11,96	134	145
Nyugat-dunántúli ROP	10,92	121	132
Összesen	100	1114	1210

34. Táblázat: Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program kalkulált költségvetése, 2007-2013

Intézkedéscsoportok megnevezése	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból származó források %	Milliárd Ft*
I. intézkedéscsoport: A mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és erdészeti ágazat versenyképességének javítása	45-55 %	618,58
II. intézkedéscsoport: A környezet és a vidék állapotának javítása	36-37 %	441,24
III. intézkedéscsoport: Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése	10-14 %	134,47
IV. intézkedéscsoport: LEADER	5-6 %	63,03
Technikai segítségnyújtás	4 %	40,34
Összesen	100 %	1297,67

* 1 euró=264 Ft. Társfinanszírozási arány: 75 % EU és 25 % hazai az I. és a III. intézkedéscsoport, 80 % EU és 20 % hazai a II. és a IV. intézkedéscsoport esetén. A Technikai Segítségnyújtás 100 %-ban EU által finanszírozott.

Forrás: Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv 2007-2013. 2006. 08. 14.

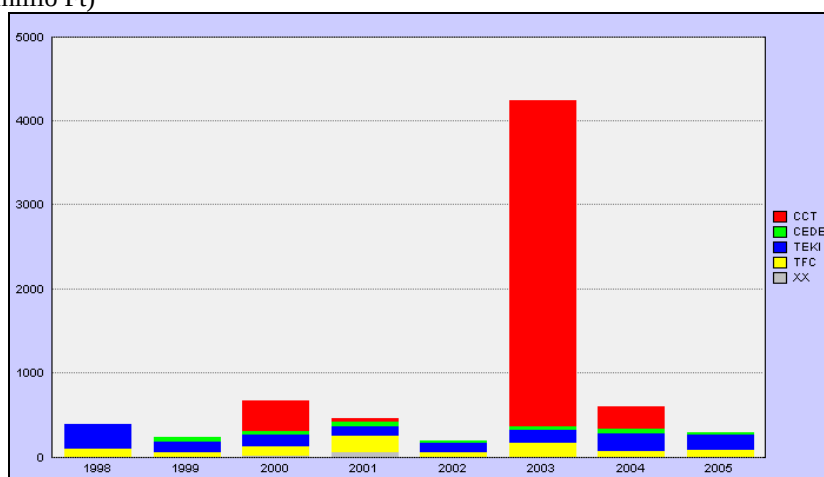
b) A második csoport a **Magyarországi decentralizált és ágazati források**, így a megyei és regionális fejlesztési tanácsok keretében szétosztható területfejlesztési támogatások, valamint az egyes szakminisztériumok által biztosított ágazati források. Az intézményrendszer és a fejlesztéspolitika változásával ezek szerepe szűkül, de fontos az EU támogatások keretében nem támogatott tevékenységek finanszírozása miatt. A kistérség eddigi pályázati tevékenységét mutatják az alábbi adatok:

35. Táblázat: Hazai támogatások a Jászberényi kistérségben, 2002-2005

Cél kategória	Projektek száma (db)	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Gazdaságfejlesztés	359	1 156 299	3 440 360
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	15	1 019 630	8 341 928
Tervezés	32	430 069	960 569
Emberi erőforrások fejlesztése	18	259 327	1 067 492
Műszaki infrastruktúra	69	249 784	482 802
Települési életminőség	29	200 722	439 525
Humán infrastruktúra	31	141 484	270 032
Egyéb, nem besorolható	28	73 583	149 383
Kulturális örökség védelme	3	7 540	11 200
Összesen	584	3 538 438	15 163 291

Forrás: Területi Információs Rendszer.

10. ábra: A területfejlesztési támogatások a Jászberényi kistérségben, 1998-2005
(támogatás értéke, millió Ft)

[CCT] Címzett- és céltámogatások. [CÉDE] Céljellegű decentralizált támogatások.
[TEKI] Területi kiegyenlítést szolgáló fejlesztési célú támogatás. [TFC] Területfejlesztési
célfeladatok támogatással fedezett kiadásai. XX: Terület- és vidékfejlesztési célfeladatok.
Forrás: Területi Információs Rendszer.

c) A harmadik csoport a **települési önkormányzati költségvetés forrásai**. Ennek a fejlesztési források elérése szempontjából - mint önerőnek is - jelentősége van. A legtöbb feladat (közszolgáltatások, kistérségi szövetrendszer működtetése) finanszírozása ebből történik. Ezért probléma az önkormányzatok növekvő forráshiánya a feladatok tartós alulfinanszírozása miatt. Ennek oldására törekszik a kormányzat egyes feladatok kistérségi szintre szervezésével (többcélú kistérségi társulások). Ennek szerepe várhatóan erősödni fog.

III.5. Társadalmi, gazdasági, környezeti hatások

A kistérség 2005-ös célrendszeréből kiindulva a 2007-2013-as ciklust megalapozó program jövőképe is a Jászság hagyományokon alapuló versenyképességét fogalmazza meg. Emellett a jövőkép kiegészült a VTT-s kistérségi program együttműködés fogalmával, amelyet a jász hagyományok tartalmaznak, éppúgy, mint a versenyképességet, mégis ma fontos külön kiemelni újra mindkét oldal jelentőségét, hogy ezáltal egymást szükség és lehetőség szerint kiegészítő harmonikus együtthatásuk vigye előre a Jászság társadalmának életét, fejlődését.

A jövőkép versenyképes gazdaság oldalának elérését egyszerre szolgálják az első prioritás közlekedési, ipari, turisztikai és tudásbázissal kapcsolatos fejlesztései, és emellett mindez közvetlenül kapcsolódik a külön prioritásban hangsúlyozott gazdasági ághoz, az agrárium-fejlesztéshez. Az egész gazdasági fejlődés deklarált alapja a humán erőforrás, és emellett maga a jászsági táj, belső és ráépült térszerkezetével és használati módja által erősen befolyásolt adottságaival. A Jászságban jász- és vallási hagyománya van a biztos értékrendnek és ennek tudatának is, amelyek egyben segítik a helyi társadalom tagjainak életvitelét és mindennapi alkalmazkodását, a kor kihívásainak fenntartható fejlődést eredményező megfelelését. A gazdaság fejlesztési lehetőségeit meghatározó humán erőforrás fejlesztés a jászsági hagyományok szerinti társadalmi összetartozáson és normarenden alapul, a mai kor kihívásainak is megfelelő szakmai tartalommal. A koncepció közösségi és térségi identitás fejlesztési, tudásbázist erősítő, illetve felzárkózást, esélyteremtést segítő javaslatai ilyen értelemben együttható tényezők, a jászsági öntudat és összetartás személyes és közösségi húzóerejét adják a térségi fejlődésnek.

A gazdaság fejlesztésével szorosan összefüggő - kistérség elfogadott célrendszere szerint megtartott hármas tagozódású - közlekedésfejlesztés: az interregionális kapcsolatrendszer fejlesztése, valamint a térszerkezet átformálását és (a kistérségen belüli, illetve a szomszédos kistérségek felé is) a települések közötti összeköttetést szolgáló kapcsolati és minőségi fejlesztések, továbbá a belterületi, valamint mezőgazdasági utak fejlesztése eredményeként javulnak a gazdasági és társadalmi kapcsolatok esélyei, és minőségi előrelépés is lehetségessé válik. A hármas tagozódás között javasolt kiegyensúlyozott fejlesztés által egyszerre válik kedvezőbbé a kistérség elérhetősége, és belső kapcsolati hálózata. Javul az északnyugati rész számára kiemelt fontosságú kapcsolódás a közeli fővároshoz, előnyösebbé válik az egész kistérség kapcsolata nagyobb városokhoz, megyeszékhelyhez és régióközpontokhoz, mégpedig nemcsak néhány kitüntetett település számára, hanem a jelenleg minőségi útkapcsolattal nem rendelkező, és a program kapcsán kapcsolódó vidéki térségek, sőt ezen belül tanyák számára is. Az M8-as út megfelelő nyomvonalvezetésével és az időben kialakított minőségi rákapcsolódásokkal a Jászság keleti és déli részének felzárkózási esélyei növekednek, és ezáltal komoly lépés történik a kistérségen belül kiemelten fontos kiegyenlítődés irányába is. A természetes és hagyományos jász-kun kapcsolatokat erősítené, és nagyobb forgalmat vonzana a kistérségnek szintén ebbe a részébe - társadalmi és gazdasági téren egyaránt - a Kisköre és Szolnok közötti új Tiszahíd és a hozzá kapcsolódó hiányzó útszakaszok kiépítése.

A kistérség fenti humán erőforrásának ereje, képzettsége, kreativitása, fejlett vállalkozói kultúrája (és ennek folyamatos fejlesztése) innovatív gazdasági szerkezet továbbépítését teszi lehetővé, különösen az együttműködés hagyományának és már jelenleg is mindennapi gyakorlatának erősítésével. Az ipar ilyenértelmű fejlesztése, az innovativitás és a tudásintenzív gazdasági ágak szerepének növelése, illetve a technológiai korszerűsítések által

javul a foglalkoztatási szerkezet és a környezet minősége, valamint részben kiegyenlítődik az agrárium munkaerő kibocsátása is.

Az ipar és a mezőgazdaság fejlődését egyaránt elősegíti a javasolt - közlekedési és informatikai kapcsolatokhoz is társuló - logisztikai szolgáltatásfejlesztés.

A turisztika gazdasági és életminőségi jelentőségének fejlesztésében a termékek tematikus összekapcsolása, a tematikus utak, térségi rendezvények koordinálása, rendszerbe szervezése kulcsjelentőségű. Az adottságok védelme, fejlesztése és együttműködő használata érdekében is fontos a turisztikai vállalkozások összefogása. Tevékenységeik, szolgáltatásaik, terveik, valamint turisztikai infrastruktúra beruházásaik és az informatikai és marketing fejlesztés összehangolásával egyre harmonikusabb és eredményesebb együttműködés jöhet létre, amelyben tere, szerepe van a táji, környezeti alapadottságok - ágazat szereplői általi - megbecsülésének, védelmének is. Mindez nemcsak turisztikai szempontból lehet előny, hanem a minőségi infrastruktúra fejlesztésével szolgálhatja a versenyképes kistérség imázs erősítését és e cél elérését.

A versenyképes, innovatív gazdaság fejlődését a tudásbázis erősítése is szolgálja a szaktudás piacképességének és minőségének javításával. Ebben kulcsjelentősége van a javasolt képzési-foglalkoztatási paktum(ok)nak, amely egyben oldja a strukturális munkanélküliséget is. Kidolgozásához minden szereplő oldalnál megfelelő kapacitás (támogatás) szükséges. Ezzel és a jó példák közreadásával a kistérség maga is tehet azért, hogy a hiányszakmák (és egyáltalán szaktudás, a jó kétkezi szakemberek) megbecsülése újra helyreálljon, a munkakultúra javuljon.

A Jászsági fejlesztési koncepció fontos előrevivő, innovációt és szerkezetváltást segítő eleme a már jelenleg is fejlett informatikai rendszerek továbbfejlesztése, és az információs társadalom számára nyújtható szolgáltatások, alkalmazások, tartalmak, például a vállalkozói információs szolgáltatások, távmunka projektek fejlesztése.

A tudásbázis erősítésében a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai kara a kistérség régóta meghatározó jelentőségű intézménye, amely kistérségi kötődésének erősítésével és javasolt kihelyezett felsőfokú képzéseivel humán szakmai, tudományos és kulturális erejével éleszti és alakítja környezetét, javíthatja a vidék értelmiségmegtartó képességét, illetve része lehet a középosztály megerősítésében. Emellett a jászsági gazdasági fejlődés régióra is kiható minőségi változását alapozza meg az új - technológiai, K+F fejlesztésre is lehetőséget adó - tudásbázis kifejlesztése. A jászberényi beszállítói tudásközpont, innovációs park és inkubátorház létrehozására a tervek szerint a jászberényi volt laktanya felújításával kerül sor.

A jászsági hagyományokon alapuló társadalmi összetartozást erősítő intézkedéseket két csoportba, a közösségi és térségi identitás-, illetve az esélyteremtés és felzárkóztatás köré rendeztük.

A jász identitás közösségi térségi vonatkozásainak, a jászság néphez és tájhoz kötődő minden szintjének tudatosítása és fejlesztése adja a kohézió erejét, az együttműködés természetességét és gazdagságát. A javasolt intézkedések a tárgyi értékek védelmét, a szellemi, lelki tartalmak feltárását, kutatását, megélését, kiteljesítését, köztudatba kerülését, a Jászság felnövekvő polgárainak oktatásába, nevelésébe való beillesztését, és a közösség mai kihívásoknak megfelelését segítő alkalmazását, valamint a sokszínű és aktív civilszféra szövetének erősítését szolgálják. A hagyományok, az identitás komolyan vétele, a tájhoz is kötődő kohézió biztos alap, amely eddig is és ezután is vivőereje és szabályozója lesz a Jászság fejlődésének, társadalmi, táji és gazdasági értelemben egyaránt.

A természetes, szerves, ugyanakkor megalapozott és megdolgozott összetartás ereje különleges kincse a közösségnek, a mai korban önmagában a versenyképesség záloga. Ez az erő már képes segíteni az esélyteremtést és felzárkóztatást. A jázság már több társadalmi átalakulást, részleges lakosságcserét átélt, mégis jázság maradt, mégpedig ezzel a hazánkban példaértékű erővel. A fegyverjogon elvett önállóság a szuverenitás értékét növelte, a redemptio ténye és minőségei fontos tanulságokat hordoznak a ma számára is. Most új kihívás a rendszerváltás helyi veszteségeinek társadalmi közösségbe visszasegítésével kapcsolatos terhek viselése, a növekvő arányú cigánysággal való együttélés, és az idegen, leszakadó nagyvárosi rétegek - lakásmaffiával is összefüggő - megjelenésének kezelése. A beilleszkedésre és befogadásra, jogokra és kötelességekre, korlátokra és lehetőségekre vonatkozó hagyományok, és ezek oktatásba, nevelésbe, képzésbe építése bizonyosan segíthetik a megküzdést, ez érvényesüléshez szükséges kompetenciák megszerzését, illetve a szereplők által kölcsönösen elfogadható, együttélésnek kereteket adó normarendszer kialakítását. A tájhoz kötött önállóság hagyománya a határok tudomásul vételét, tiszteletben tartását is segítheti. Akkor, ha ez a kultúra a közismeret tárgya, az iskolai oktatás-nevelés, vagy a kisközösségekbe való letelepedés-befogadás, illetve a média ismeretterjesztése keretében.

A megkapaszkodást, integrálódást segítő programoknál továbbra is figyelembe kell venni, hogy a mezőgazdasági munkások képzettsége, munkakultúrája más, a tartósan munkanélküliek, közelmúltban letelepedettek, lecsúszott bevándorlók közül nem mindenki képezhető át ipari munkára, hanem más, esetleg közmunkára is szükség van értelmes, önbecsülésüket és társadalmi kapcsolataikat helyreállító munkából megélhetésük érdekében. (Erről szól a II.2.1. intézkedés „mentális szupervízióval segített közmunkaprogramok” című támogatható tevékenysége.)

A 2005-ös kistérségi célrendszer alapján most is külön kiemelt agrárium fejlesztés intézkedéseinek első csoportja alapvetően a piacképes árutermelést iparszerű, adottságait nagyléptékben megváltoztató gazdálkodás további technológiai korszerűsítését szolgálja, első helyen a Jászság térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kiépítése által, és emellett a vállalkozások korszerűsítését és környezethez integrálódását segítő intézkedésekkel.

A második, a mezőgazdasági versenyképesség növelésével kapcsolatos specifikus cél a szervezett és kiépített termékpályák és termelői együttműködések fejlesztése által teljesül, melyhez kapcsolódó programokra az adottságokhoz alkalmazkodó gazdálkodásnak is nyilvánvalóan szüksége van. Fellendülés várható mindkét gazdálkodási mód esetén a már megvalósult hűtő-tároló kapacitás jobb hasznosításában, a feldolgozottsági szint növelésében, a piaci kapcsolatok további erősítésében, szervezésében, rendezésében és a marketingben való előrelépéstől. Hasonlóképpen mindkét irányzat számára létkérdés a piaci pozícióik megtartása érdekében szükséges és települések, kistérségek, régiók számára lehetséges GM mentes övezethez való csatlakozás, hiszen termékeik csak így eladhatók.

Az egymást kiegészítő két gazdálkodási mód együttélését alapvetően a táji adottságok mozaikos szerkezete és a hagyományos jász együttműködő alkalmazkodás képes szabályozni. A cél mindkét területen a minőség, a biztonság irányában való előrelépés.

A kisvárosi és vidéki életlehetőségek, a települési környezet, valamint a környezeti elemek illetve táji, természeti értékek aktív védelme egyaránt összefügg az életminőség, a lakossági közérzet javításával.

Az egészséges élet lehetőségei között az egészségügyi ellátás komplex, társuláshoz, mikro-körzetekhez is kötött fejlesztése, valamint ezzel párhuzamosan az állampolgári egészségmegőrzés lehetőségeinek felmutatása, illetve a megélhetési lehetőségek középestől javuló szintje kapcsán számottevő előrelépés feltételezhető. Ezt szolgálja az ivóvízminőség-javító célkitűzés is. A hagyományok, az összetartás és a vallás ereje a drogprobléma mértékében, kezelésében és a fiatalok ezzel kapcsolatos elvárásaiban már ma megmutatkozik. Fontos ezt az egészség-megőrzési lehetőséget életben tartani, és egyben észrevenni, hogy napjaink generációk közötti fala itt átjárható.

A roma lakosság beilleszkedést segítő fenti programok mellett nagy jelentősége van - közegészségügyi szempontból is – a cigánytelepeket felszámoló programoknak. Ezzel párhuzamosan nagy hangsúlyt kell helyezni az eddig együttélő közösségekből kiszakadók szociális hálójának megreparálására, a többség és kisebbség számára elegendő biztonságérzés és nyugalom elérésére. A telep felszámolási akciók többség és kisebbség általi elfogadása érdekében mindehhez természetesen komoly ismeretterjesztés és iskolai nevelés kell társuljon.

A szennyvíz- és hulladékkezelési, valamint alternatív energia programok, az emisszió és imisszió csökkentése együttesen a térség illetve a települések környezeti állapotának javítását és ezáltal a lakosság egészségi állapotának javulását eredményezik, és egyben a vállalkozások számára is kedvezőbb (bár áldozatokkal teljesíthető) környezetet teremtenek.

A Jászságra lerohanó vizek elleni védelem fejlesztése a kistérség biztonságának növekedését eredményezi. Emellett a koncepció célrendszere tartalmaz a belterületi vízrendezésre vonatkozó, illetve a VTT-vel kapcsolatos támogatható tevékenységeket. Fontos, hogy a beruházások a vízkár elleni védelem vízgazdálkodási, vízháztartási, földhasználati, tájgazdálkodási összefüggéseinek figyelembevételével, újra átgondoltan, integráltan készüljenek el.

Az adottságokhoz alkalmazkodó tájhasználat, illetve az alkalmazkodást szolgáló vízrendszerek kialakítása a VTT-hez kapcsolódó integrált kistérségi program eredményeként került az új Jászszági koncepcióba, a táji, természeti értékek aktív védelme keretében. A táj megbecsülése, a vele való együttműködés, a hozzá kötődő ember jogai és kötelességei a jászszági hagyomány fontos részét képezik. Így tehát ez a gondolat nem idegen a jászságtól, sőt az eddig összegyűjtött projektek között is szerepel vizes élőhely rehabilitáció. Így talán könnyebb lesz a vízháztartás tudatosítandó hiányainak rendezése érdekében feltétlenül szükséges területi-társadalmi kompromisszumok kidolgozása, a víz és a természetes erdők helyének, szerepének újra megtalálása. A kistérség gyenge termőképességű, belvíz által veszélyeztetett, illetve szikes talajú és vízfolyások mentén elhelyezkedő árvízvédelmi szerepet betöltő részein indokolt a védelmi (és jóléti) funkciókat elősegítő gazdálkodás, az alacsony bevitelű extenzív, illetve ökológiai gazdálkodás (amelyre a Jászságban több jó példa van már), valamint a művelési ág változtatás, erdősítés és vizes élőhely kialakítás. Az intenzív használatra nem alkalmas, így csak veszteséges területek nem esnek ki a jövedelemtermelésből, csak más módon, más termékekkel, turizmussal is kiegészített szolgáltatásokkal⁵¹ érik el azt. Emellett e hasznosítás a táj állapotára és működési folyamataira kedvező, ha fontos elemei a helyükre kerülhetnek újra. Mindez az intenzív hasznosítású területek számára is előnyös vízháztartási és mezo-, mikroklima környezetet teremt. Természetesen a vízrendszer kialakítás összehangolandó és az idő sajátosságai szerint össze is

⁵¹A rehabilitált természeti értékekre a jászszági embereknek is szüksége van természetesen.

hangolható a Jászsági többcélú vízgazdálkodási rendszerrel (egyik aszály, másik árvíz, belvíz idején igényel vizet).

Összefoglalóan a kistérség fejlődésének kulcsa a jász minőségben, a jászsági ember méltóságában van, a társadalmi, gazdasági fejlődés szempontjából és a tájjal való viszony vonatkozásában egyaránt. Ennek a biztos értékrendnek megfelelő, a közösségi identitással, összefogással, szakképzettséggel, kötődéssel és elkötelezettséggel, gazdasági szerepvállalással és rugalmas alkalmazkodással, szuverenitással, emberi és természeti környezetre kiterjedő felelősséggel kapcsolatos vonatkozásait bontják ki az új, kiegészített célrendszer egyes elemei. A kistérségben van szellemi kapacitás a humánus, társadalomhoz és tájhoz kötődő tudásgazdaság megvalósításához. Vannak kutatók és kutatások, van tudás, melynek fejlesztésével, kiterjesztésével és hasznosításával egyre inkább célzottan lehet az intézkedéseket meghozni a jászsági életlehetőségek javítása érdekében. A rendszerbe tartozás erősödő érzése, tudata segíti a mindennapi együttélés gyakorlatát, a felelősség átélését és természetesebbé teszi a kapcsolatokban megvalósuló versenyt és együttműködést.

A munka következő fázisainak készítési folyamatában különösen fontos, hogy e hatásfejezet a konkrét elvárások szándékok összefüggésében méginkább kibontásra kerüljön, csiszolódjon annak érdekében, hogy a koncepcióban kifejezésre kerülő értékrend világosan és követhetően megjelenhessen a program kialakítása, elfogadása és megvalósítása, a Jászság mindennapi élete során.

III.6. Negatív forgatókönyv

Ebben a fejezetben nemcsak a Jászszági fejlesztési koncepcióban meghatározott célrendszer szerinti fejlesztés elmaradásának, késlekedésének, csökkentett, torzított megvalósulásának következményeit foglaljuk össze, hanem néhány nagyobb léptékű negatív tendenciát is, melyek súlyosan érintik a kistérséget. Azért fontos felhívni ezekre a figyelmet, mert a kistérség az a lépték, ahol e káros folyamatok megfordításáért tenni lehet.

A Jászszág szempontjából fontos közlekedési fejlesztések elmaradása feltétlenül csökkenti a térségi gazdaság és társadalom esélyeit. Az interregionális kapcsolatrendszer fejlesztése iránti lobbitevékenység gyengesége, vagy a térségi rákészülés elmaradása, illetve a kiegyensúlyozásra, az elmaradottabb térségek fejlesztésére való törekvés feladása késlelteti az ebben rejlő gazdasági-társadalmi lehetőségek kihasználását, a nem megfelelő nyomvonalvezetés pedig ellehetetleníti ezt. Itt van mivel (szakképzett munkaerővel, megfelelő személyes és térségi kapcsolatokkal, szabad ipar- és jó adottságú logisztikai területekkel, kapcsolódó úthálózattal), rákapcsolódni egy gyorsforgalmi útra, amely így fejlesztő erő lehet, ha a fordulatszámot felvenni képes területen halad keresztül. Ezzel szemben fejletlen térségben lényegesen kevesebb hasznot képes hozni a gyorsforgalmi út, azt csak átszeli, inkább a társadalmi és természeti károk nagyobbak, mint a valódi megélhetést, megkapaszkodást, népességmegtartást, épülést elősegítő hasznok. A vidéki térségeknek nem autópályára van szüksége elsősorban, hanem jó minőségű mellékutakra, ahhoz, hogy központjaikhoz és egymáshoz kapcsolódni tudjanak, elérhessék a központok által nyújtott ellátást, kapcsolatokat és gyarapodjanak együttműködéseik. Az idegenforgalom számára fontos a célterület kényelmes megközelítése, de nem mindegy, hogy meddig: hogy ez már az értékes pihenési lehetőség zavarásával, adottságok károsításával történik, vagy tisztes értékvédő távolságot tartva.

Fel kell hívnunk a közlekedéssel kapcsolatban egy veszélyre a figyelmet: az interregionális kapcsolatrendszerre várakozva elmaradó belső úthálózat fejlesztés és fenntartás hiány generáló, elmaradottságba ragasztó szerepére. A kistérségnek legelőbb önmagán belül kell a hiányzó, vagy rosszminőségű kapcsolatain javítania ahhoz, hogy a mai korban működni legyen képes.

A Jászszág ipari termelése és ebből származó megélhetése jelentős részben függ a két nagy multinacionális cég tőkeérdekeltségétől, mégpedig nemcsak közvetlenül, hanem a beszállítói körön keresztül is. Ez előny, amíg e cégek ide kötődnek, fejlesztenek, és egyben sebezhetőség is. Ezért nagy jelentősége van a fejlett vállalkozói kultúrán alapuló tudásgazdaság, és a kapcsolódó hálózatos együttműködések fejlesztésének, az önállóan is kreatív vállalkozások segítésének, valamint a logisztikai, információs szolgáltatások fejlesztésének, a kedvező vállalkozási környezet további javításának.

A turisztika fejlesztése terén a termékek, infrastruktúra és marketing harmonikus együttműködésének, összehangolásának és a táji, környezeti adottságok megbecsülésének, védelmének van óriási szerepe. A koncepció megvalósulását ezek megsértése, elhanyagolása veszélyezteteti leginkább, például az adottságok túlterheléses károsításával.

A jászszági gazdaság fontos pillére, az agrárium versenyképessége számára a kistérségben a vízhiány, illetve a helyi piac megbecsülésének, védelmének hiánya a legnagyobb kihívás.

Reálisan elérhetőbbnek látszik a mező- és erdőgazdálkodási vállalkozások korszerűsítése, valamint a versenyképesség növelését szolgáló termékpályás termelés-értékesítés és egyéb termelői együttműködések fejlesztése, a közös piaci fellépés érdekében. Itt inkább a mérték játszhat szerepet, a támogatások, a tőkeerő függvényében, ami a föld és tőke megfelelő értékrend és kontroll nélküli koncentrációjának társadalmi és tájműködési veszélyeit vetíti előre.

A vízhiány megoldását célozza a megyei stratégiában is szereplő Jászság térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kiépítése. Ez a megoldás azonban csak az ennek árát kigazdálkodni képes iparszerű termelés számára jelent valójában elérhető vízpótlást⁵². A vízpótlásra pedig szükség van mindenütt, hiszen az egyre iparszerűbb árutermelés érdekében kiszárítják az egész tájat, és nemcsak az így gazdálkodók földjeit. Amennyiben csak a Jászság térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer valósul meg, és a táji adottságokhoz való alkalmazkodást szolgáló vízrendszerek nem, a térségi vízhiány nőni fog a beruházás ellenére.

A kistérség, illetve a magyar és globális vidék legfontosabb problémája a földdel való gazdálkodás kizárólag árutermelő, iparszerűsített agráriumként való elidegenedése az alapját képező táj- és társadalom működésétől, az ezekkel való együttműködéstől. Ebből a föld adományait nem kellően értékelő, azt csak tőkeként tekintő, egyre inkább egyoldalú tökehasznosulást elváró, hatásokkal nem számoló, szerkezetátalakítás helyett technológiai szemléletből származik a vidéki munkanélküliség, megélhetés hiány, ebből következő társadalmi degradáció (mennyiségi és minőségi értelemben egyaránt), és emellett a táj működési zavarai (árvíz, belvíz, aszály, a vízháztartás folyamatosan növvő hiánya), illetve a táj és társadalom elszennyeződése is. A Jászságban mindaz előfordul kicsiben, ami a Tisza vízgyűjtő alföldi részén nagyban.

Nem segíti a megoldást az agrárium természeti értékektől való jelzés értékű külön kezelése, a káros externáliák tudatának, valamint magának az agrár-környezetgazdálkodásnak háttérbe szorítása globálisan, össz-társadalmi szinten és jelen kistérségi programban sem. Éppenígy az árvíz, illetve belvíz elleni védekezés - békeidőben is vészhelyzeti gondolkodás szerinti - túlzott elválasztása a károk növekedését önmagában is kiváltó földhasználatról, valamint a vízhiány kezeléstől minden érintettnél növeli a problémákat, nem hoz valódi fenntartható megoldást.

E nem egyszerűen káros, hanem a fenntarthatatlan emberi élet felé vezető – részben globális meghatározottságú – folyamatok ellen lehet lokálisan is cselekedni, illetve lényegében csak így, egymásközt, egymást ismerő emberek közösségében lehet a fenntartható élet felé elindulni. A jász identitás lehetőség a lokális érdekérvényesítésre. A Jászságnak ez az egyik esélye. A kohéziós, közösségfejlesztő, jász tudatot komolyan vevő, ennek vivőerejével élő, az oktatás mellett a nevelést is átgondoló és megvalósító programok elmaradása, félreértelmezése ezt az esélyt semmivé teszi. Beletartozna ebbe a jász piacvédelmi hagyománytól a közösségbe befogadásig, az ott betöltött szerepek hagyományáig nagyon sok életet segítő, értéket védő közösségi rendszabály, és erő, amit a jászság együtt képes újra a tudatába emelni és megvalósítani.

⁵² Ideiglenes jelleggel, hiszen az öntözés maga, illetve az iparszerű technológia az alapadottságot, a talajt általában károsítja, hosszabb távon a folyóvízgyi öntözésre alapuló (előbb növényi, aztán társadalmi) kultúrák degradálódásához vezet. Történeti példák sorát hozza erre Molnár Géza: „A Tiszánál – Gondolatok természetről, történelemről” című műve (Zalkod, 2002-2003, Ekvilíbrio)

Mégpedig immár a jászok között élő - növekvő arányú - cigánysággal közösen. Akiknek szintén vannak hagyományaik, az ezeréves vándorlásban ráakódott, azonban a letelepedéssel jelentős részben idejétmúlt viselkedésmódok mögött. Itt a letelepedettség tudatos vállalásával szükséges életmódváltáshoz az ősök magukban hordott emlékeit kellene megtalálni, újra a szót a jövőre⁵³, és az itteni együttélésben a beilleszkedést segítő hagyományok erejére hagyatkozni.

A jászok oldaláról talán hátráltatja, és egyben segítheti is az együttélést, a türelmet, a cigányság elfogadását a saját honfoglalásuk, befogadásuk, beilleszkedésük történetéről való tudás. A nem könnyen kialakult, kölcsönös előnyök alapján, katonai szerepbetöltésért meghagyott önállóságban és megkapott kiváltságban való fejlődés erejéből, és saját erőfeszítésből is elért eredményeiből talán könnyebb nagyvonalúnak lenni, és kialakítani az együttélés kölcsönösen elfogadható normáit.

A kistérségben kiemelt fontosságú – nemcsak cigányokra vonatkozó – esélyteremtés és felzárkóztatás nem fog az 1930-as évek szociális programjaihoz hasonló helyi lakhatási, megélhetési, mentális fejlesztési, közösségfejlesztési, oktatási, nevelési és felelősség elemeket is tartalmazó aktív politika nélkül eredményt hozni, lemondások, a javak – és természetesen a kötelességek jász hagyományoknak megfelelő – igazságosabb megosztása nélkül megvalósulni. Enélkül (ahogy mostanáig) az elesettek bővített újratemmelése történik, súlyosbodó szociális gondokkal.

A hagyomány élő. Vannak a jászságnak olyan tagjai, akik képesek a helyzet javításához szükséges tudást átadni, gyakorlatba átvinni, csak lehetőséget, megfelelő teret kell kapjanak.

A Jászságnak vannak fontos humánfejlesztő tudásközpontjai. Ezeknek, illetve az innen kibocsátott kiművelt embereknek kell esélyt, munkalehetőséget és támogatást kapnia annak érdekében, hogy a tudás hasznosulhasson, valóban húzóerővé⁵⁴ válhasson a társadalom javára. Ennek hiányában a közösség megtartása érdekében nélkülözhetetlen tudással rendelkező, tetterős tagjait, generációit veszíti el a Jászság folyamatosan, ami mérhetetlen pazarlás. A Jászsághoz és társadalmához kötődő emberek tudása ugyanis felbecsülhetetlen kincs. Különösen, ha része a tájhoz kapcsolódó tudás is.

A kisvárosi és vidéki életminőség egészséggel, egészséges ivóvízzel, harmonikus települési körülményekkel kapcsolatos fejlesztéseinek elmaradása, késlekedése, csökkenése természetesen súlyosan érinti a lakosságot, a közhangulatot és a közegészségügyet is. Utóbbira pedig nagyon kell figyelni, hiszen önmagában a migráció (és különösen az, amelyben kényszer elem is van) növeli a fertőzésveszélyt, emellett jelentősége van a hiányos higiéniai lehetőségeknek és beidegződéseknek, valamint az idegenforgalom is veszélyt jelent.

Végezetül fel kell hívni a figyelmet a versenyképesség egyoldalú, együttműködés szerepének elismerését nélkülöző erőltetésének veszélyeire. (Ehhez kapcsolódó veszély a fejlesztés és megtartó gondoskodás között felbomló egyensúlyhiány is.) Nagyon fontos az adott pillanatban és helyzetben megfelelő arány megtalálása. Hiszen a kistérségben, az életben

⁵³ Nem csoda, hogy máról holnapra vándorként élő cigányoknak szava sincsen a jövőfogalomra. A lélek hosszabb ciklusait figyelembe kell venni a többség elvárásainak és a kisebbség beilleszkedésének segítésekor.

⁵⁴ Nemcsak az informatika és idegen nyelv tanítása és gyakorlata lehet húzóerő, hanem a közösségfejlesztés, a helyi közösségben megvalósítható egymásra figyelés, az elfogadás és együttműködés ezerféle módja, a hagyomány kibontása, az ember méltóságának tisztelete, testi, lelki épségének megóvása is. Ezt a humán tudásközpontokból kikerülő szakemberek tudják segíteni, ha lehetőséget kapnak az ezt szolgáló munkavállalásra.

mindkettőre szükség van. Önmagában az ember nem versenyképes. Nagyon sok ember együttműködése van az egyéni sikerek mögött. Hagyományt továbbadó generációké, befogadó, felnevelő, kibocsátó, visszaváró közösségeké, a termelési-szolgáltatási-értékesítési-fogyasztási lánc aktuálisan bármelyik helyén elhelyezkedőké.

III. 7. Prioritások és intézkedések közötti kapcsolat

A következő táblázat a prioritások és az intézkedések közötti kapcsolatok rendszerét szemlélteti.

	I. A humán- erőforrásra építő versenyképes, innovatív gazdaság továbbfejlesztés	II. A jászsági hagyomány- kon alapuló társadalmi összetartozás erősítése	III. Kisvárosi és vidéki életminőség javítása	IV. Az agrárium fejlesztése	V. Természeti, környezeti elemek védelme, fenntartása
I.1.1. Interregionális kapcsolat- rendszer fejlesztése	*		*	*	*
I.1.2. A térszerkezet átfarmálását és a települések összeköttetését segítő közlekedésfejlesztés	*		*		*
I.1.3. Bel és külterületi utak felújítása, kiepítése, kerékpárút kiépítése	*		*	*	
I.2.1. Ipari potenciál térségi fejlesztése	*			*	
I.2.2. Fejlett vállalkozói kultúrán alapuló tudásgazdaság és kapcsolódó hálózatos együttmű- ködések fejlesztése	*	*		*	
I.2.3. Logisztikai szolgáltatások fejlesztése	*			*	
I.2.4. Turisztikai termékek tematikus összekapcsolása	*	*	*		*
I.2.5. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése	*		*		
I.3.1. A szak és átképzési struktúra megújítása, szaktudás piacképességének erősítése	*	*		*	
I.3.2. A társadalmi innováció fejlesztése	*	*			
I.3.3. Az információs társadalom feltételeinek biztosítása	*		*		
II.1.1. Kulturális és tárgyi örökség, műemlékek védelme		*	*		*
II.1.2. Közösségfejlesztés		*	*		
II.1.3. A sokszínű és aktív civilszféra továbbfejlesztése		*	*		*

	I. A humán- erőforrásra építő versenyképes, innovatív gazdaság továbbfejlesztés	II. A jászsági hagyományo- kon alapuló társadalmi összetartozás erősítése	III. Kisvárosi és vidéki életminőség javítása	IV. Az agrárium fejlesztése	V. Természeti, környezeti elemek védelme, fenntartása
II.2.1. Beilleszkedést, befogadást segítő társadalmi programok ösztönzése		*	*		
II.2.2. Oktatási, nevelési és szociális ellátórendszer fejlesztése	*	*	*		
III.1.1. Az egészségügyi ellátás komplex fejlesztése		*	*		
III.1.2. Az egészséges életmód elterjesztése	*	*	*		*
III.1.3. A termálvíz-készletre alapozott egészség-vertikum kialakítása	*		*		*
III.2.1. Az egészséges ivóvíz teljes körű biztosítása		*	*		*
III.2.2. Lakhatási körülmények javítása		*	*		
III.2.3. Községi terek kialakítása, fejlesztése		*	*		*
IV.1.1. Öntözésfejlesztés, a Jászság térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kiépítése	*			*	*
IV.1.2. Mező- és erdőgazdálkodási vállalkozások korszerűsítése	*			*	
IV.1.3. Integrált agrotechnika fejlesztése				*	*
IV.2.1. Termékpályás termelés-értékesítés továbbfejlesztése	*			*	
IV.2.2. Termelői együttműködések fejlesztése	*			*	
V.1.1. Környezetbarát infrastruktúra fejlesztése	*		*	*	*
V.1.2. Környezeti állapot javítása	*		*	*	*
V.1.3. Meglévő vízvédelmi rendszerek fejlesztése	*		*	*	*

	I. A humán- erőforrásra építő versenyképes, innovatív gazdaság továbbfejlesztés	II. A jászszági hagyományo- kon alapuló társadalmi összetartozás erősítése	III. Kisvárosi és vidéki életminőség javítása	IV. Az agrárium fejlesztése	V. Természeti, környezeti elemek védelme, fenntartása
V.2.1. Táji természeti környezet fejlesztése, bemutatása	*	*	*		*
V.2.2. Az adottságokhoz alkalmazkodó tájhasználat kialakítása, fenntartása	*	*	*	*	*
V.2.3. Táji adottságokhoz való alkalmazkodást szolgáló vízrendszerek kialakítása	*		*		*

Mellékletek

Táblázatos mellékletek

1. Az interjúalanyok listája
2. A Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja, illetve a Jászszági fejlesztési koncepció véleményezésébe bevont szervezetek
3. A jászszági települések KSH kódjai

Szöveges mellékletek

A Jászszági fejlesztési koncepció egyeztetése során beérkezett vélemények és tervezői válaszok

Térképes mellékletek

1. Elhelyezkedés
2. Agrárkörnyezeti területalkalmasság
3. Területhasználat
4. Domborzati adottságok
5. Talajtérkép
6. Szántóföldi alkalmasság
7. Védett természeti területek
8. Vízgazdálkodás
9. Árvízi öblözetek
10. Intenzív mezőgazdaságra jellemző tájhasználat
11. Természeti rendszerekhez igazodó tájhasználat
12. Közlekedési vizsgálat

1. táblázatos melléklet: Interjúalanyok listája

Név	Titulus	Cégnév	Város
Banka Ferenc	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászszenandrás
Borbély István Imre	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászivány
Dankó István	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászládány
Dr. Magyar Levente	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászberény
dr. Tóth János	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászsószentgyörgy
Eszes Béla	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jánoshida
Gergely Zoltán	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászárokszállás
Győriné dr. Czeglédi Márta	Polgármester Asszony	Polgármesteri Hivatal	Jászfényszaru
Hajdú László	Polgármester Úr, a Társulás elnöke	Polgármesteri Hivatal	Jászkisér
ifj. Lukácsi Pál	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászfákóhalma
Koczkás Gábor	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Alattyán
Mozsár Lászlóné	Polgármester Asszony	Polgármesteri Hivatal	Jászágó
Palotai Lászlóné	Polgármester Asszony	Polgármesteri Hivatal	Jászdózsa
Percz László	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Pusztamonostor
Rimóczi Sándor	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászfelsőszentgyörgy
Szabó Lajos	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászapáti
Szücs Lajos	Polgármester Úr	Polgármesteri Hivatal	Jászboldogháza
Tuzáné Farkas Katalin	Polgármester Asszony	Polgármesteri Hivatal	Jásztelek
Dr. Stanitz Károly	Főigazgató-helyettes Úr	SZIE Jászberényi Főiskolai Kar	Jászberény
Borbély Gyula	Elnök Prominens vállalkozó	Halászati munkabizottság	Jászkisér
Hortiné dr. Bathó Edit	Igazgató Asszony	Jász Múzeum	Jászberény
Gubicz András	Jászkapitány		Jászkisér
Károlyi Jánosné	Irodavezető	Tourinform iroda	Jászberény
Gombár Mihály	hivatalvezető	Megyei Földművelésügyi Hivatal	Szolnok
Tiborc Zoltán	Területközpont-vezető	Területi falugazdászok központ	Jászberény
Túri Zoltán	falugazdász	Falugazdász iroda	Jászberény
Farkas László	falugazdász	Falugazdász iroda	Jászkisér
Kovács Zoltán	falugazdász	Falugazdász iroda	Jászárokszállás
Sárközy Tamás	erdőfelügyelő	Erdőfelügyeleti osztály, Jászszági körzet	Szolnok
Bacher Konrádné	Kirendeltség vezető	Munkaügyi központ	Jászberény
Baráth Károly		IPOSZ	Jászberény
Tóth Imre		JNSZ Megyei Iparszövetség	Jászberény
Szathmári Zoltán		JNSZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamara	Jászberény
Ivaskó Lajos	Osztályvezető	KÖTI-KÖVIZIG	Szolnok
Szigligeti Barna	Csoportvezető	KÖTI-KÖVIZIG	Szolnok
Várad Csaba	Területfejlesztési	JNSZ Megyei Mezőgazdasági Vállalkozók	Szolnok

	meghívott	Érdekvédelmi Szövetsége	
Bíró Csaba	Igazgató	Jászkisér és vidéke vízgazdálkodási társulat	Jászkisér
Dányi Olga	Térségmenedzser		Jászberény
Tugyiné Répási Andrea	Vidékfejlesztési menedzser		Jászberény
Versegi László	Kistérségi megbízott		Jászberény

2. táblázatos melléklet: A Jászberényi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezet-gazdálkodási programja, illetve a Jászsági fejlesztési koncepció véleményezésére felkért személyek és szervezetek (2006. február-március, illetve 2006. augusztus-szeptember)

Koczkás Gábor	Polgármester	Alattyán	Szent István tér 1	5142	
Eszes Béla	Polgármester	Jánoshida	Fő út 28.	5143	
dr. Tóth János	Polgármester	Jászsalsószentgyörgy	Fő út 53/a	5054	
Szabó Lajos	Polgármester	Jászapáti	Velemi Endre út 2.	5130	
Mozsár Lászlóné	Polgármester	Jászágó	Kókai tér 1.	5124	
Gergely Zoltán	Polgármester	Jászárokszállás	Árpád tér 1.	5123	
Dr. Magyar Levente	Polgármester	Jászberény	Lehel vezér tér 18.	5100	
Szűcs Lajos	Polgármester	Jászboldogháza	Rákóczi út 27.	5144	
Palotai Lászlóné	Polgármester	Jászdózsa	Szent Mihály tér 1.	5122	
Rimóczi Sándor	Polgármester	Jászfelsőszentgyörgy	Fő út 57.	5111	
Győriné dr. Czeglédi Márta	Polgármester	Jászfényszaru	Szabadság tér 1.	5126	
Borbély István Imre	Polgármester	Jászivány	Fő út 4.	5135	
ifj. Lukácsi Pál	Polgármester	Jászfákóhalma	Fő út 27.	5121	
Hajdú László	Polgármester	Jáskisér	Fő út 7.	5137	
Dankó István	Polgármester	Jászládány	Hősök tere 6.	5055	
Banka Ferenc	Polgármester	Jászszenandrás	Rákóczi út 94.	5136	
Tuzáné Farkas Katalin	Polgármester	Jásztelek	Szabadság út 84.	5141	
Percz László	Polgármester	Pusztamonostor	Szabadság út 74.	5125	
Baráth Károly	Ipartestületek Országos Szövetsége		Jászberény	Petőfi u. 1.	5100
Orosz Tibor	Civil szervezetek képviselője		Jászdózsa		5122
Pesti Gyula	JNSZ Megyei Agrárkamara		Jászberény	Ady Endre út 18.	5100
Simon Gábor	JNSZ Megyei Területfejlesztési Tanács		Szolnok	Kossuth Lajos u. 2.	5000
Soós Ágnes	Magyar Államkincstár Területi Igazgatósága		Szolnok	Liget u. 6.	5000
Szalmári Zoltán	JNSZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamara		Jászberény	Bercsényi u. 5.	5100
Tokár István	JNSZ Megyei Önkormányzat		Szolnok	Kossuth Lajos u. 2.	5000
Tóth Imre	JNSZ Megyei Iparszövetség		Jászberény	Fáy A. u. 25.	5100
Dr. Varga Márta	Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közigazgatási Hivatal		Szolnok	Kossuth Lajos u. 2.	5000
Váradi Csaba	JNSZ Megyei Mezőgazdasági Vállalkozók Érdekvédelmi Szövetsége		Szolnok	Ságvári krt. 4.	5000
Versegi László	Kistérségi megbízott		Jászberény	Lehel vezér tér 23.	5100

Karcagi Többcélú Kistérségi Társulás	Karcagi kistérség
Szolnoki Kistérség Többcélú Társulása	Szolnoki kistérség
Berettyó-Körös Többcélú Társulás	Mezőtúri kistérség
Kunszentmártoni Kistérség Többcélú Társulása	Kunszentmártoni kistérség
Tiszafüredi Kistérségi Fejlesztési Tanács	Tiszafüredi kistérség
Törökszentmiklós és Térsége Együttműködési Társulás	Törökszentmiklósi kistérség
Hatvan Körzete Kistérségi Fejlesztési Társulás	Hatvani kistérség
Dél-Heves Megyei Kistérségi Terület- és Gazdaságfejlesztési Társulás	Hevesi kistérség
Tiszamenti Kistérségi és Gazdaságfejlesztési Társulás	Poroszlói kistérség
Gyöngyös Körzete Kistérségi Területfejlesztési Társulás	Gyöngyösi kistérség
Dél-Pest Megyei Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása	Ceglédi kistérség
Aszódi Kistérség Önkormányzatainak Társulása	Aszódi kistérség
Gödöllői Kistérségi Fejlesztési Tanács	Gödöllői kistérség
Tápiómenti Területfejlesztési Társulás	Nagykátai kistérség

3. táblázatos melléklet: A jászszági települések KSH kódjai

A település neve:	KSH kódja:
Alattyán	2526
Jánoshida	2285
Jászágó	2292
Jászsalsószentgyörgy	3071
Jászapáti	2220
Jászárokszállás	2210
Jászberény	1820
Jászboldogháza	1581
Jászdózsa	1797
Jászfelsőszentgyörgy	2357
Jászfényszaru	2333
Jászivány	2408
Jászfákóhalma	2518
Jáskisér	2279
Jászladány	2111
Jászszentandrás	1351
Jásztelek	2313
Pusztamonostor	1524

Szöveges melléklet

**A Jászszági fejlesztési koncepció egyeztetése során beérkezett vélemények
és tervezői válaszok**

Észrevételek, javaslatok

A Jászsági kistérség 2007-2013. időszakra vonatkozó fejlesztési koncepciója, stratégiai és operatív programjának egyeztetési anyagához

- Az egyeztetési anyag egyik fő pozitívuma, hogy jól követi a területfejlesztési koncepciók, programok és területrendezési tervek tartalmi követelményeit meghatározó 18/1998. (VI. 25.) KTM rendeletben foglaltakat. Először a kistérség fejlődését meghatározó külső feltételeket mutatja be, ezt követően a területi adottságokat, majd a fejlesztési irányokat, jól kidolgozott SWOT analízissel, célpiramissal és határozott jövőképpel.
- Az anyag jelenleg csak a Koncepciót tartalmazza és már most közel 200 oldal. Elsősorban a helyzetelemzési rövidítést javasolnánk. Ezen belül úgy gondoljuk, hogy a II.7. Intézményrendszer c. (112. old.) fejezetben a kistérségi társulás munkaszervezetének ilyen fokú bemutatása felesleges, túlságosan munkabeszámoló jellegű, és nem ismertető jellegű. A II.2. Kapcsolódási pontok c. részben (15. oldaltól) az egyeztetési anyag több oldalon keresztül mutatja be azokat a programokat, koncepciókat, melyhez jelen koncepció kapcsolódik. Ezen fejlesztési dokumentumok tömörebb bemutatására, és inkább a kapcsolódási pontok ismertetésére szükséges koncentrálni.
- Az egyeztetési anyag pozitívuma, hogy kiemeli az illeszkedését az országos, regionális, megyei és számos kistérségi fejlesztési dokumentumokhoz, azonban az anyag mellékletében szereplő táblázat, amely jelen koncepció fejlesztési elképzeléseinek és a nevezett dokumentumok prioritásai, céljai közötti kapcsolódási pontokat hivatott bemutatni jelenlegi szerkesztettségében és hosszúsága révén kissé nehezen áttekinthető.
- A III.2.2. A kistérségi projektlista kapcsolódása a célrendszerhez c. részben (151. oldaltól) nem találjuk a 2007-2013. időszakra vonatkozó Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program hangsúlyos fejlesztési célkitűzései közé tartozó Jászberényi Állat- és Növénypark fejlesztése, melyről a Megyei Stratégiai Program készítésekor a kistérségi társulás programlapot is készített.

Összességében úgy véljük, hogy az egyeztetési anyagban megfogalmazott célok, fejlesztési elképzelések jól illeszkednek a 2007-2013. időszakra vonatkozó Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program prioritásaihoz, intézkedéseire. Az előző pontban nevezett fejlesztés kivételével a dokumentum tartalmazza mindazon fejlesztési elképzeléseket, melyet a Megyei Stratégiai Program is megfogalmaz a Jászsági kistérségre vonatkozóan. Az elkészült anyag alapos munkát takar, melynek továbbdolgozásával, tömörítésével, lényeges gondolatnak kiemelésével egy nagyon jó kistérségi fejlesztési dokumentummá válhat.

Szolnok, 2006. augusztus 11.

Magyar Béla
igazgató

Kedves Olga!

Alábbiakban küldöm a Jászszági Fejlesztési Koncepcióhoz kapcsolódó véleményünket elsősorban Jászberény vonatkozásában.

Össességében az anyagot nagyon jónak tartom, melyhez az alábbi kiegészítéseket és javaslatokat teszem:

- 1) 7. oldal 1. táblázat egészüljön ki:
 - a. Jászberény Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2006-2008.
 - b. Jászberény Város Önkormányzatának Gazdaságfejlesztési Programja
- 2) Az anyagban gyakorlatilag nem szerepel a kistérség egyetlen kórháza az Erzsébet kórház. Javaslom az anyagba beépíteni.
- 3) A szövegekőzi táblázatok nagy terjedelme azt indokolná, hogy mellékletbe kerüljenek feltüntetve.
- 4) 45. oldal 4. táblázat
A különböző források nagy adateltéréseket mutatnak, nem tartom szerencsésnek a táblázat bemutatását.
- 5) 93. oldal 20. táblázat
Ilyen formában nem javaslom a táblázatot az anyagban szerepeltetni, mivel nem teljes a felsorolás. Javaslom, hogy a rendezvények állandó és időszakos rendezvények bontásban kerüljenek bemutatásra, lehetőleg időpont (hónap) megjelölésével.
- 6) 93. oldal 21. táblázat egészüljön ki Jászberény vonatkozásában a horgászati, lovaglási és vadászati lehetőségekkel is.
- 7) 105. oldal II. 6.1.1. Nagy térségi elérhetőség
Javaslom a Szolnok- Jászberény- Hatvan- Salgótarján gyorsforgalmi út koncepcióját az anyagban bemutatni.
- 8) 110. oldal lábjegyzetében a Jászberény- Jászfákóhalma- Jásztelek szennyvízelvezetését pontosítani szükséges. A lényeg: a Jászberényi szennyvíztisztító telep a két település szennyvizét csak újabb fejlesztés révén tudja fogadni. A tisztított szennyvíz befogadója a városi Zagyva helyett az élő Zagyva lenne. A fejlesztési tervek elkészítése folyamatban van.
- 9) 112. oldal II. 7. Intézményrendszer
A Többcélú Kistérségi Társulás ilyen részletes bemutatása álláspontom szerint nem indokolt. Javaslom külön fejezetben vagy mellékletben bemutatni a Társulást.
- 10) 118. oldal 5. bekezdés utolsó mondata vélhetően nincs befejezve.
- 11) 126. oldal 1.1 specifikus cél 1.1.1. pontjában javaslom a Szolnok- Jászberény- Hatvan- Salgótarján gyorsforgalmi út megvalósíthatóságát szerepeltetni.
- 12) 114. oldal 2. bekezdésében a „Hevesi kistérség” vélhetően elírás

13)150. oldal 3. bekezdésben szintén javaslom a Szolnok- Jászberény- Hatvan-Salgótarján gyorsforgalmi út megvalósíthatóságát is szerepeltetni.

Üdvözlettel:

Lányi László
irodavezető

**JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYEI
ÖNKORMÁNYZATI HIVATAL
Térségfejlesztési Iroda**

Észrevételek, javaslatok

a

***Jászági fejlesztési koncepció, stratégia és operatív program 2007-2013
Helyzetfeltárás-koncepció
c. egyeztetési anyaghoz***

Általános észrevételek:

- Az egyeztetési anyag jól felépített, szerkezetileg megfelelően tagolt.
- A helyzetfeltáró rész fejezetei, alfejezetei megfelelő részletezettséggel, átfogóan mutatják be a Jászberényi kistérséget, sorra véve a térség meghatározó gazdasági-társadalmi-természeti viszonyait.
- A helyzetfeltáró anyagból levezetett célrendszer valós igényeken alapszik, olyan fejlesztéseket, kitörési pontokat jelöl meg, amelyek a kistérség társadalmi-gazdasági fejlődését jelentősen felgyorsíthatják.
- Az anyag alapos kidolgozottságát bizonyítják a mellékletben szereplő térképek, megalapozva a kistérség jelenlegi helyzetét, tervezett fejlesztési elképzeléseit.

Konkrét észrevételek a Helyzetfeltáró részhez:

- A több mint 150 oldalas dokumentumban közel 30 oldal foglalkozik a program országos, regionális, megyei és kistérségi fejlesztési dokumentumokhoz való kapcsolódásával, ami az illeszkedés vizsgálata szempontjából fontos tényező, ugyanakkor talán túlságosan is nagy terjedelmet kapott.
- A **II.2. fejezetben** indokolt az alábbi dokumentumokat, mint kapcsolódási pontokat is megjeleníteni:
 - Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció (*megújított*)
 - Jászág térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kialakításának programja
 - Zagyva-Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási program (*Alapja: Az EU Víz Keretirányelv, mely előírja mindazon feladatokat – vízgyűjtő-tervezés, vízgyűjtő-gazdálkodás, kapcsolódó monitoring tevékenység, stb. - melyek szükségesek a vizek jó állapotának biztosításához.*
- A **II.2.4. fejezetben** az anyaghoz való kapcsolódási pontként szerepelnek a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program megyei alprogramjai. Ugyanitt a kapcsolódó kistérségi alprogramok helytelenül megyei alprogramként szerepelnek, ezért ezt javítani szükséges.

- A dokumentum sokszor 2004-es adatokat használ, egyes fejezetekben – pl. a munkanélküliségi ráta alakulása – 2005. évi vagy naprakészebb adatok is elérhetők lennének.
- A szerkezeti felépítést tekintve logikailag indokolt volna a **II.4. fejezettel** (A tájhasználat természeti és gazdasági összefüggései) kezdeni a helyzetelemzést.
- A táji és természeti adottságok bemutatása, különösen a vízhasználat és a környezeti állapot ismertetése – bár jelentőségük és kiemelt szerepük nem vitatható - a többi fejezethez képest – pl. egészségügy, oktatás és képzés - túlságosan részletesen szerepel a helyzetfeltárásban. Javasolt a **II.4.4. Vízhasználat és a szorosan hozzákapcsolódó II.4.6.1. Vizek állapota** fejezetek összevonása.
- A **II.5.2.** gazdasági ágakat ismerető fejezet súlyához képest nagyobb terjedelemben foglalkozik a mezőgazdasági szerepével, míg az ipar és a szolgáltató szektor – bár a kistérség a megye második legiparosodottabb kistérsége – nem kap kellő hangsúlyt.
- A **II.5.2.** Turizmus idegenforgalom fejezetben szereplő „távoli turizmus” (90.o.) nem létező fogalom, javasolt, a „... és a térség vonzerejének növelésében.” megfogalmazás alkalmazása.
- A *turisztikai termékek* bemutatását indokolt a térség vonzerejében betöltött szerepkör fontossága szerinti sorrendben kifejtetni, így a következő preferencia lehetséges: termálturizmus, kulturális turizmus, falusi és agroturizmus, ökoturizmus, kerékpáros turizmus, lovas turizmus, vízi turizmus, horgászturizmus és vadászturizmus.
- A *vonzerőleltárba* a kerékpározási és vízi sportolási lehetőségek is kerüljenek bemutatásra.
- A termálfürdők jellemzése során kimaradt a jászberényi Városi Termál- és Strandfürdő bemutatása, valamint az a lényeges információ, hogy az egyes fürdők esetében nem az összes medence, hanem csak 1-2 szorul felújításra, vízforgató berendezéssel való ellátásra. Továbbá a jászboldogházi strandfürdő nem üzemel, e lényeges információ szintén kimaradt a helyzetelemzésből.
- A **22. táblázat** szerint a szállásférőhely adatok esetében 120 férőhely helyett, 144 férőhellyel rendelkeztek a jászszági szállodák 2005-ben.
- A **24. táblázatban:** a vendégéjszakák száma 2000. évhez képest 8,6% helyett, csak 7,9 %-os csökkenése tapasztalható
- Javasolt, hogy az INTERREG IIIB CADSES projekt – Kulturális tematikus utak fejlesztése vidéki térségekben programban megfogalmazott tematikus útvonalak terve is kerüljön be a dokumentumba.
- A **II.6.2.** Települési infrastruktúra fejezet, II.6.2.2. Ivóvízellátás alpontján belül az „ivóvezeték” kifejezés helyett az „ivóvízvezeték” kifejezés használata javasolt.

- A **II.6.2.3.** Szennyvízkezelés alfejezethez tartozó apró betűs szövegrész I. pontjában szerepel, hogy Jászberény-Jászfákóhalma-Jásztelek települések szennyvizét a Jászberény Városi szennyvíztisztító telep bővítés nélkül tudja fogadni. A megyei önkormányzat koordinálásával jelenleg folyó egyeztetések épp a jászberényi telep bővítésére irányulnak, ezért a programban szereplő megfogalmazás nem helytálló.
- A **II.7.** Intézményrendszer c. fejezet tartalmilag nem kapcsolódik az anyaghoz. Bár lényeges, hogy hogyan alakul a kistérségi társulás jelenlegi és jövőbeni intézményi háttere, a térség fejlesztési céljainak megalapozásához és kijelöléséhez ismertetése csak melléklet formájában indokolt.

Konkrét észrevételek a Célrendszerhez:

- A **I.1. Speciális cél I.2.2 intézkedésén** belül szükséges megjeleníteni az összefogásra, együttműködésre épülő, az oktatási, K+F és a vállalkozási tevékenységeket magába foglaló Jászberény központú Beszállítói Tudásközpont kialakítását.
- A **V.1.1.** Környezetbarát infrastruktúra fejlesztése intézkedés szorosan kapcsolódik a **III.2.** Települési környezet javítása specifikus célhoz, ezért javasolt ezen specifikus célon belüli szerepeltetése.
- Jelentőségénél, a térség vízgazdálkodásában betöltött szerepénél fogva indokolt lenne, az **V.1. Specifikus cél V.1.3. intézkedésének** tartalmi elemei között a Zagyva-Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási programot is szerepeltetni.
- A **III.2.2** kistérségi projektlista települési projekteket tartalmaz, ugyanakkor nem ismert a lista előzménye.
- Figyelemreméltó, hogy külön fejezetben került sor a területfejlesztési források, ami a jövőbeni fejlesztési lehetőségek irányait alapvetően meghatározza.

Kérjük észrevételeink szíves figyelembevételét.

Szolnok, 2006. augusztus 11.

Lakatos István
irodavezető

Emlékeztető

Amely készült a Jászszági Fejlesztési Koncepció – Egyeztetési anyag véleményezésére összehívott fórumról

Helyszín: Jászfényszaru, Polgármesteri Hivatal

Időpont: 2006. augusztus 15. 9:00

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív alapján

Hajdú László, a Jászszági Többcélú Társulás elnöke köszöntötte a megjelent érdeklődőket. Elmondta, hogy a program elkészülését megelőzte a Megyei és a Regionális program elkészítése, amelyhez már több alkalommal a településekről gyűjtöttek projektötleteket, és arról tájékoztatt, hogy jelenleg olyan programot szeretnének készíteni, amely a gyakorlatban is megvalósítható lesz. Hozzátette, hogy nyilvánvalóan a Titkárság és annak munkatársai is részt vesznek a program készítésében, hiszen sok tapasztalat áll a hátuk mögött. Felkérte a VÁTI Kht képviselőjét, hogy mutassa be a program lényegi elemét.

Lányiné Fogarasi Kornélia elmondta, hogy elkészült az első egyeztetési anyag, amelynek a véleményezése jelenleg zajlik. Elnézést kért azért, hogy ilyen kevés idő van a véleményezésre, de ez mindenki számára egy befektetés a jövőbe, amely várhatóan az elkövetkező években és hosszú távon is megtérül. Most kell felvetni a problémákat, és azokra megoldásokat találni. Nagy kérdésként tette fel, hogy a jövőképet a kistérség magáénak érzi-e, amelynek valójában egy férfi és egy női oldala is van, így a kistérség mintegy az egyensúlyt keresve próbálja megtalálni a helyes fejlődési utat a versenyképesség növelésével és az együttműködéssel. Ezt követően részletesen bemutatta a célpiramist.

Dankó István, Jászládány polgármestere elsősorban dicséretét fejezte ki az anyaggal kapcsolatban, mert a filozófiai gondolata nagyon jól megfogalmazza azt, amelyet már nagy gondolkodók is megtettek: a szellemiségből alakul ki minden, a humán erőforrás fejlődése hozza magával a gazdasági fejlődést. Ugyancsak pozitívuma a helyzetelemzésnek, hogy a roma-kérdést sokszor megemlíti, hiszen ez a kérdés a kistérség számos településén jelen van. Ezt követően felsorolta a konkrét javaslatait.

38. old. – javasolta a korábban kidolgozott roma integrációs programjának felhasználását a programkészítéshez

18. old. – elírást jelzett: Tiszafüredi kistérség szerepel az anyagban

45. old. – A roma lakosság statisztikája elég eltérő képet mutat. Kérdése volt, hogy mi ennek az oka, és melyik az irányadó a dokumentumban.

47. old. – Jászládányon is folyik esti gimnáziumi oktatás, sőt szeretnék, ha a nappali tagozati újraindulna. Erre már volt pályázati lehetőségük is, de sajnos nem nyertek.

49. old. – jelezte, hogy Jász Kiséren is van mentőállomás, illetve a szociális alapszolgáltatási terület esetében a jelenlegi állás szerinti mikro-társulásokat kellene feltüntetni.

85. old. – jelezte, hogy Jászládányon is található malom, amelynek a neve: László-malom; illetve a Phare támogatásból megépült hagymaosztályozó kérdését említette, amely az anyagban nem így szerepel. Kiemelte, hogy igény lenne az épület hasznosítására, de sajnos nem üzemel, és nem találtak még olyan befektetőt, aki jövőt látna benne.

91. old. – a tanuszoda kérdésénél jelenleg a közbeszerzési eljárás már folyamatban van, várhatóan 2007. szept.-től indulna a tanuszoda. Wellness-jellegű szolgáltatásokat is terveznek.

93. old. – említette a jászládányi rendezvényeket: Falunap, Jászszági Hagyma Napja.

94. old. – a tájházhálózatra szükséges lenne utalni.

102. old. – jelezte, hogy a Jász Föld Zrt. – jászládányi telephelyű vállalkozás – már szinte nagyvállalkozásnak minősül, de nem jelenik meg a programban.

110. old. – a lábjegyzetet, ami a szennyvízhálózatokról szól szükséges javítani, mivel Jászsószentgyörgy Szolnokhoz csatlakozott.

112. old. – Intézményrendszer kérdése: jelenjen meg benne minden település intézményrendszere. Ugyancsak ennél a fejezetnél túl részletesnek tartja a Titkárság leírását.

119. old. - az intézményrendszerben a jászsági helyszíneken megjelenő állami, önkormányzati, közigazgatási intézményhálózatot össze kellene foglalni (közbiztonság, rendőri hálózat, munkaügyi központ, okmányirodák, a fehér foltok, fejlesztendő területek). Továbbá a térségi intézményrendszert javasolja átfogalmazni, mert kissé részletes.

127. old. – a helyi tanterv kialakításához konkrét javaslatot tett, amelyhez felajánlotta az Alapítványi Iskola jász identitástudat anyagát. Javasolta, hogy a jász tudósoknak, pedagógusoknak kellene összeülni, és egy anyagot összeállítani, illetve ki kell egészíteni a helytörténeti részekkel.

Lányiné Fogarasi Kornélia megköszönte az észrevételeket, természetesen javítani fogják benne a hibás részeket, és kérte, hogy az e-mail címére juttassa el a Polgármester Úr a roma integrációs programot.

Győriné dr. Czeglédi Márta, Jászfényszaru polgármestere kérdésként tette fel, hogy miért van most jelentősége ennek a fórumnak, mert az önkormányzati választásokat közvetlenül megelőzően elég nehéz lesz erre is odafigyelni. Ezt a komoly anyagot oda kellene adnia a civil és gazdasági szervezeteinek is, illetve ahogyan elkészül a koncepció, úgy az év végére már látni kellene, hogy a település tervei hogyan illeszkednek ebbe. Megkérdezte, hogy milyen terveket kellene elfogadtatnia az év végéig, illetve azt, hogyan fogja ebből az anyagból a 2007. évi projekteket a költségvetési koncepcióban megjeleníteni. További kérdésként vetette fel, hogy egy olyan iskolában, ahol csak roma gyerekek járnak egy osztályba, akkor hogyan lehet integrált oktatásról beszélni. Javasolta, hogy az egyes településekről a készülő, vagy elkészült ciklusbeszámolókat el lehetne kérni, felajánlotta, hogy átküldi a jászfényszarui beszámolót. Kérésként fogalmazta meg, hogy a Csörsz-árkot térképen megnézhesse, illetve, hogy az anyagban feltétlenül jelenjen meg, hogy Jászfényszaru 3 régió határán fekszik, és 5 kistérség is érinti. Majd megkérdezte, hogy milyen ütemtervet kellene követni a kistérségi program elfogadása kapcsán.

Versegi László, kistérségi megbízott a koncepció tartalmi elemeihez kapcsolódó véleményt nem fogalmazott meg, míg az 18/1998 Korm. rendelethez kapcsolódó aggályait megfogalmazta.

Szarvák Tibor válaszában reagált a roma népesség arányának kérdésére. A prominencia (szakértői) roma elemszám becslése nem a népszámláláskor alkalmazott öndefiníciós megközelítés alapján, hanem a kollektív tudatban gyökerező elv alapján történik. Ezt Kemény István 1971-ben úgy fogalmazta meg, hogy „*azokat a személyeket soroljuk a romákhoz, akiket a nem roma környezet annak tart*”. A kollektív tudatban „összeálló” roma-kép alapvetően az alábbi dimenziókból áll össze: Beszédmód, Arc(szín), Családnév, Lakóhely, Modor, fellépés, Öltözködés, Szokások, hagyomány, Társaság. A társadalmasítással kapcsolatban javasolta, hogy a honlapra egy mindenki által javítható dokumentumot lehetne feltenni, bár ehhez megfelelő technika kellene.

Dányi Olga elmondta, hogy az elfogadási ütemtervről e-mailben küld a Titkárság tájékoztatást, az egyeztetéseket követően.

Kelt: Jászberény, 2006. augusztus 15.

Tervezői válaszok
a Jászszági fejlesztési koncepció egyeztetési anyagához
érkezett észrevételekre

Véleményező	Vélemény	Tervezői válasz
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Kht., Magyar Béla igazgató	Az egyeztetési anyag egyik fő pozitívuma, hogy jól követi a területfejlesztési koncepciók, programok és területrendezési tervek tartalmi követelményeit meghatározó 18/1998. (VI.25.) KTM rendeletben foglaltakat.	Örülünk, hogy így látja.
	A helyzetelemzési rész rövidítését javasolja	Más vélemények az anyag kiegészítését javasolják. A vizsgálatban igyekeztünk a későbbi munkafázisokhoz szükséges információkat összegyűjteni. A rövidebb, összefoglaló részek a II.4.7, II.5.3. és III.1. fejezetekben találhatók.
	A III.2.2. A kistérségi projektlista kapcsolódása a célrendszerhez c. részben (151. oldaltól) hiányolja a 2007-2013. időszakra vonatkozó Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program hangsúlyos fejlesztési célkitűzései közé tartozó Jászberényi Állat- és Növénypark fejlesztését	A célpiramis V.2.1.intézkedésében szerepel.
	Az egyeztetési anyagban megfogalmazott célok, fejlesztési elképzelések jól illeszkednek a 2007-2013. időszakra vonatkozó Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program prioritásaihoz, intézkedéseire.	A kapcsolódási pontokhoz való illeszkedés fontos célja volt a készítőknél, hiszen a térségi tervezést folyamatként, közösségi tevékenységként értelmezzük. Örülünk, ha úgy látják, hogy sikerült.

Jászberény Város Polgármesteri Hivatal, Városgazdálkodási Osztály, Városüzemeltetési Iroda, Lányi László irodavezető	Összességében az anyagot nagyon jónak tartja	Örülünk, hogy az interjúalanyok, véleményezőik, a Társulás Titkársága és a tervező csapat közös munkájának érik az eredménye.
	7. oldal 1. táblázat egészüljön ki: Jászberény Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2006-2008. Jászberény Város Önkormányzatának Gazdaságfejlesztési Programja	A táblázat a kistérség egészére készült dokumentumokat tartalmazza. Természetesen a jelzett programokat figyelembe vesszük.
	Az anyagban gyakorlatilag nem szerepel a kistérség egyetlen kórháza az Erzsébet kórház. Javasolom az anyagba beépíteni.	A II.3.7. fejezetben van szó a kórházról, és szerepel a célpiramisban (III.2.1. fejezet, III.1.1. intézkedés). A jelenlegi dokumentumban teljes névvel, még részletesebben írunk róla.
	A szövegek közötti táblázatok nagy terjedelme azt indokolná, hogy mellékletbe kerüljenek feltüntetve.	A dokumentum áttekinthetősége érdekében részletes tartalomjegyzéket adtunk.
	45. oldal 4. táblázat A különböző források nagy adateltéréseket mutatnak, nem tartom szerencsésnek a táblázat bemutatását.	Az adatokat és a belőlük levonható következtetéseket fontosnak tartjuk, ezért a II.3.4. fejezet elején lábjegyzetben megmagyaráztuk az eltérések okát.
	93. oldal 20. táblázat Ilyen formában nem javasolom a táblázatot az anyagban szerepeltetni, mivel nem teljes a felsorolás. Javasolom, hogy a rendezvények állandó és időszakos rendezvények bontásban kerüljenek bemutatásra, lehetőleg időpont (hónap) megjelölésével	A felsorolást kiegészítettük.
	93. oldal 21. táblázat egészüljön ki Jászberény vonatkozásában a horgászati, lovaglasi és vadászati lehetőségekkel is.	A táblázatot kiegészítettük.

	105. oldal II. 6.1.1. Nagy térségi elérhetőség Javaslom a Szolnok-Jászberény- Hatvan-Salgótarján gyorsforgalmi út koncepcióját az anyagban bemutatni	A GKM gyorsforgalmi úthálózat és a főúthálózat kiemelt beruházásainak hosszú távú fejlesztési programról készült 2005. decemberi tájékoztatója csak a Hatvan-Salgótarján szakaszt tartalmazza. Eszerint Szolnok és Jászberény között nem épül hosszú távon gyorsforgalmi út. (Ugyanez vonatkozik a 11. és 13. javaslatára is)
	110. oldal lábjegyzetében a Jászberény- Jászájkóhalma-Jásztelek szennyvízelvezetését pontosítani szükséges. A lényeg: a Jászberényi szennyvíztisztító telep a két település szennyvizét csak újabb fejlesztés révén tudja fogadni. A tisztított szennyvíz befogadója a városi Zagyva helyett az élő Zagyva lenne. A fejlesztési tervek elkészítése folyamatban van	Javítottuk.
	112. oldal II. 7. Intézményrendszer fejezetben a Többcélú Kistérségi Társulás ilyen részletes bemutatása álláspontom szerint nem indokolt. Javaslom külön fejezetben vagy mellékletben bemutatni a Társulást	Rövidítettük. Valójában ez az a fejezet, ahol bemutatjuk a Társulást, mint a kistérségi fejlesztés intézményét.
	118. oldal 5. bekezdés utolsó mondata vélhetően nincs befejezve	Igen, javítottuk.
	114. oldal 2. bekezdésében a „Hevesi kistérség” vélhetően elírás .	Igen, javítottuk.

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzati Hivatal, Térségfejlesztési Iroda, Lakatos István irodavezető	Az egyeztetési anyag jól felépített, szerkezetileg megfelelően tagolt. A helyzetfeltáró rész fejezetei, alfejezetei megfelelő részletezettséggel, átfogóan mutatják be a Jászberényi kistérséget, A levezetett célrendszer valós igényeken alapszik, olyan fejlesztéseket, kitörési pontokat jelöl meg, amelyek a kistérség társadalmi-gazdasági fejlődését jelentősen felgyorsíthatják.	Örülünk, hogy az interjúalanyok, véleményezőik, a Társulás Titkársága és a tervező csapat közös munkájának érik az eredménye.
	A program országos, regionális, megyei és kistérségi fejlesztési dokumentumokhoz való kapcsolódása talán túlságosan is nagy terjedelmet kapott.	Részben rövidítettük, részben ki is egészítettük. Kedvező helyzetnek is gondoljuk, hogy sok a kapcsolódás.
	A II.2. fejezetben indokolt az alábbi dokumentumokat, mint kapcsolódási pontokat is megjeleníteni: - Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció (megújított) - Jászszág térségi többcélú vízgazdálkodási rendszer kialakításának programja - Zagyva-Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási program	A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepcióval kiegészítettük a kapcsolódásokat. A jelenlegi dokumentumban a Jászszági többcélú és Zagyva-Tarna programok a II.2.5. fejezetben szerepelnek, illetve a szakági vizsgálatban és a koncepcióban is. A következő ciklusban két alapvetően vízügyi főmű programnak jelentős hatása van a kistérségre, de a megvalósítás nem az ő kompetenciája.
	A II.2.4. fejezetben a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Programban szereplő kistérségi alprogram helytelenül megyei alprogramként szerepel, ezért ezt javítani szükséges.	Kijavítottuk a címet

	A dokumentum sokszor 2004-es adatokat használ, egyes fejezetekben – pl. a munkanélküliségi ráta alakulása – 2005. évi vagy naprakészebb adatok is elérhetők lennének	Az elérhető új adatokkal tovább frissítettük a jelenlegi dokumentumot.
	A szerkezeti felépítést tekintve logikailag indokolt volna a II.4. fejezettel (A tájhasználat természeti és gazdasági összefüggései) kezdeni a helyzetelemzést.	A II.4. összefüggés fejezetet megalapozzák a II. fejezet megelőző részei, melyek sorrendje – legalábbis szándékunk és feltételezésünk szerint – önmagában rávezeti az olvasót az összefüggésekre és következtetésekre. Úgy gondoltuk, hogy a dokumentum a társadalomnak szól. Ezért cseréltük meg a szokásos sorrendet.
	A táji és természeti adottságok bemutatása, különösen a vízhasználat és a környezeti állapot ismertetése – bár jelentőségük és kiemelt szerepük nem vitatható - a többi fejezethez képest – pl. egészségügy, oktatás és képzés - túlságosan részletesen szerepel a helyzetfeltárásban. Javasolt a II.4.4. Vízhasználat és a szorosan hozzákapcsolódó II.4.6.1. Vizek állapota fejezetek összevonása	Az egyeztetési anyag jelentősen kiegészült a jelenlegi dokumentációban. A vízhasználat vízügyi, a vizek állapota környezetvédelmi ágazati szempont miatt szerepel külön. Az élet összefüggéseit szakmai fejezetekre tagolni ellentmondásos dolog. Ezért igyekeztünk az integrált szemléletre. Így került mindkét rész a II.4. fejezetbe, amely a térről, tájról szól.
	A II.5.2. gazdasági ágakat ismertető fejezet súlyához képest nagyobb terjedelemben foglalkozik a mezőgazdasági szerepével, míg az ipar és a szolgáltató szektor – bár a kistérség a megye második legiparosodottabb kistérsége – nem kap kellő hangsúlyt	A fejezet kiegészült, arányosabb lett. Az információhoz jutás különbözőségeit az interjúkkal és a véleményezés folyamatával lehet valamelyest áthidalni. A téma eddigi elhanyagoltsága, és ugyanakkor fontossága, az értelmezés megújításának szükségessége miatt szerepel talán több összefüggés a vízháztartás, víz- és földhasználat és eredményessége témájában az integrált kistérségi program alapján.

A II.5.2. Turizmus idegenforgalom fejezetben szereplő „távoli turizmus” (90.o.) nem létező fogalom, javasolt, a „... és a térség vonzerejének növelésében.” megfogalmazás alkalmazása.	Kijavítottuk.
A turisztikai termékek bemutatását indokolt a térség vonzerejében betöltött szerepkör fontossága szerinti sorrendben kifejtetni	Megcseréltük a sorrendet.
A termálfürdők jellemzése során kimaradt a jászberényi Városi Termál- és Strandfürdő bemutatása, valamint az a lényeges információ, hogy az egyes fürdők esetében nem az összes medence, hanem csak 1-2 szorul felújításra, vízforgató berendezéssel való ellátásra. Továbbá a jászboldogházi strandfürdő nem üzemel, e lényeges információ szintén kimaradt a helyzetelemzésből.	A fejezetet kiegészítettük a javasolt információk alapján. A jászboldogházi strandfürdő 2006-ban augusztus 20-ig üzemelt, és ha nem történik változás a jogszabályban vagy a fejlesztésben, 2007-ben már nem nyithat ki.
A szállásférőhely és vendégéjszaka adatok	A rendelkezésre álló adatokkal dolgoztunk (2005)
Javasolt, hogy az INTERREG IIIB CADSES projekt – Kulturális tematikus utak fejlesztése vidéki térségekben programban megfogalmazott tematikus útvonalak terve is kerüljön be a dokumentumba	A tematikus útvonalak jelenleg nincsenek olyan stádiumban, hogy a programba közvetlenül bekerüljenek. Erről önálló megvalósíthatósági tanulmány készül. (határidő: 2006. XII.) A tematikus utak kialakítása szerepel a dokumentumban, a célpiramis I.2.4. intézkedésében (III.2.1.fejezet)
A II.6.2. Települési infrastruktúra fejezet, II.6.2.2. Ivóvízellátás alpontján belül az „ivóvezeték” kifejezés helyett az „ivóvízvezeték” kifejezés használata javasolt.	Köszönjük, kijavítottuk

	A II.6.2.3. Szennyvízkezelés alfejezethez tartozó apró betűs szövegrész I. pontjában szerepel, hogy Jászberény-Jászfákóhalma-Jásztelek települések szennyvizét a Jászberény Városi szennyvíztisztító telep bővítés nélkül tudja fogadni. A megyei önkormányzat koordinálásával jelenleg folyó egyeztetések épp a jászberényi telep bővítésére irányulnak, ezért a programban szereplő megfogalmazás nem helytálló	Kijavítottuk
	A II.7. Intézményrendszer c. fejezet tartalmilag nem kapcsolódik az anyaghoz. Bár lényeges, hogy hogyan alakul a kistérségi társulás jelenlegi és jövőbeni intézményi háttere, a térség fejlesztési céljainak megalapozásához és kijelöléséhez ismertetése csak melléklet formájában indokolt.	A fejezetet rövidítettük. Lényegesnek gondoljuk, hogy a Társulás és munkaszervezete a kistérségi fejlesztés jelenlegi és jövőbeni intézményi háttere. Ezért kerültek e fejezetek így a dokumentumba.
	A I.1. Speciális cél I.2.2 intézkedésén belül szükséges megjeleníteni az összefogásra, együttműködésre épülő, az oktatási, K+F és a vállalkozási tevékenységeket magába foglaló Jászberény központú Beszállítói Tudásközpont kialakítását.	Az I.3.2.-intézkedésben szerepel.
	A V.1.1. Környezetbarát infrastruktúra fejlesztése intézkedés szorosan kapcsolódik a III.2. Települési környezet javítása specifikus célhoz, ezért javasolt ezen specifikus célon belüli szerepeltetése.	Valóban szoros a kapcsolat. A környezetbarát infrastruktúra fejlesztést fontosságát nem kérdőjelezi meg a helye az eredeti rendszerben, környezetvédelmi kérdésként is lehet kezelni.

	Jelentőségénél, a térség vízgazdálkodásában betöltött szerepénél fogva indokolt lenne, az V.1. Specifikus cél V.1.3. intézkedésének tartalmi elemei között a Zagyva-Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási programot is szerepeltetni	A Zagyva-Tarna vízgyűjtő-gazdálkodási program általunk ismert 2007-2013-ra kifejtett tartalma szerint az árvízvédelmi főművekről és tartozékaikról szól, ilyen értelemben benne szerepel az V.1.3.-ban.
	A III.2.2 kistérségi projektlista települési projekteket tartalmaz, ugyanakkor nem ismert a lista előzménye	A bevezetésben vannak leírva a projektlista előzményei.
	Figyelemreméltó, hogy külön fejezetben került sor a területfejlesztési források, ami a jövőbeni fejlesztési lehetőségek irányait alapvetően meghatározza.	A tervezés kedvező körülménye, hogy ezek az adatok már elérhetők.

A Jászszági Fejlesztési Koncepció – Egyeztetési anyag véleményezésére összehívott fórum: Dankó István, Jászládány polgármestere	Dicséretét fejezte ki az anyaggal kapcsolatban, mert a humán erőforrás fejlődése hozza magával a gazdasági fejlődést. Ugyancsak pozitívuma a helyzetelemzésnek, hogy a roma-kérdést sokszor megemlíti, hiszen ez a kérdés a kistérség számos településen jelen van.	Örülünk, hogy az interjúalanyok, véleményezőik, a Társulás Titkársága és a tervező csapat közös munkájának érik az eredménye.
	38. old. – javasolta a korábban kidolgozott roma integrációs programjának felhasználását a programkészítéshez	Megkaptuk, köszönjük.
	45. old. – A roma lakosság statisztikája elég eltérő képet mutat. Kérdése volt, hogy mi ennek az oka, és melyik az irányadó a dokumentumban.	Jelen dokumentumban lábjegyzetben megmagyaráztuk a különböző nézőpontokból származó eltéréseket
	47. old. – Jászládányon is folyik esti gimnáziumi oktatás, sőt szeretnék, ha a nappali tagozati újraindulna. Erre már volt pályázati lehetőségük is, de sajnos nem nyertek	Az információval kiegészítettük az anyagot.
	49. old. – jelezte, hogy Jászkiséren is van mentőállomás, illetve a szociális alapszolgáltatási terület esetében a jelenlegi állás szerinti mikro-társulásokat kellene feltüntetni. 85. old. – jelezte, hogy Jászládányon is található malom, amelynek a neve: László-malom; illetve a Phare támogatásból megépült hagymaosztályozó kérdését említette, amely az anyagban nem így szerepel. Kiemelte, hogy igény lenne az épület hasznosítására, de sajnos nem üzemel, és nem találtak még olyan befektetőt, aki jövőt	A dokumentumot kiegészítettük ezekkel az információkkal.

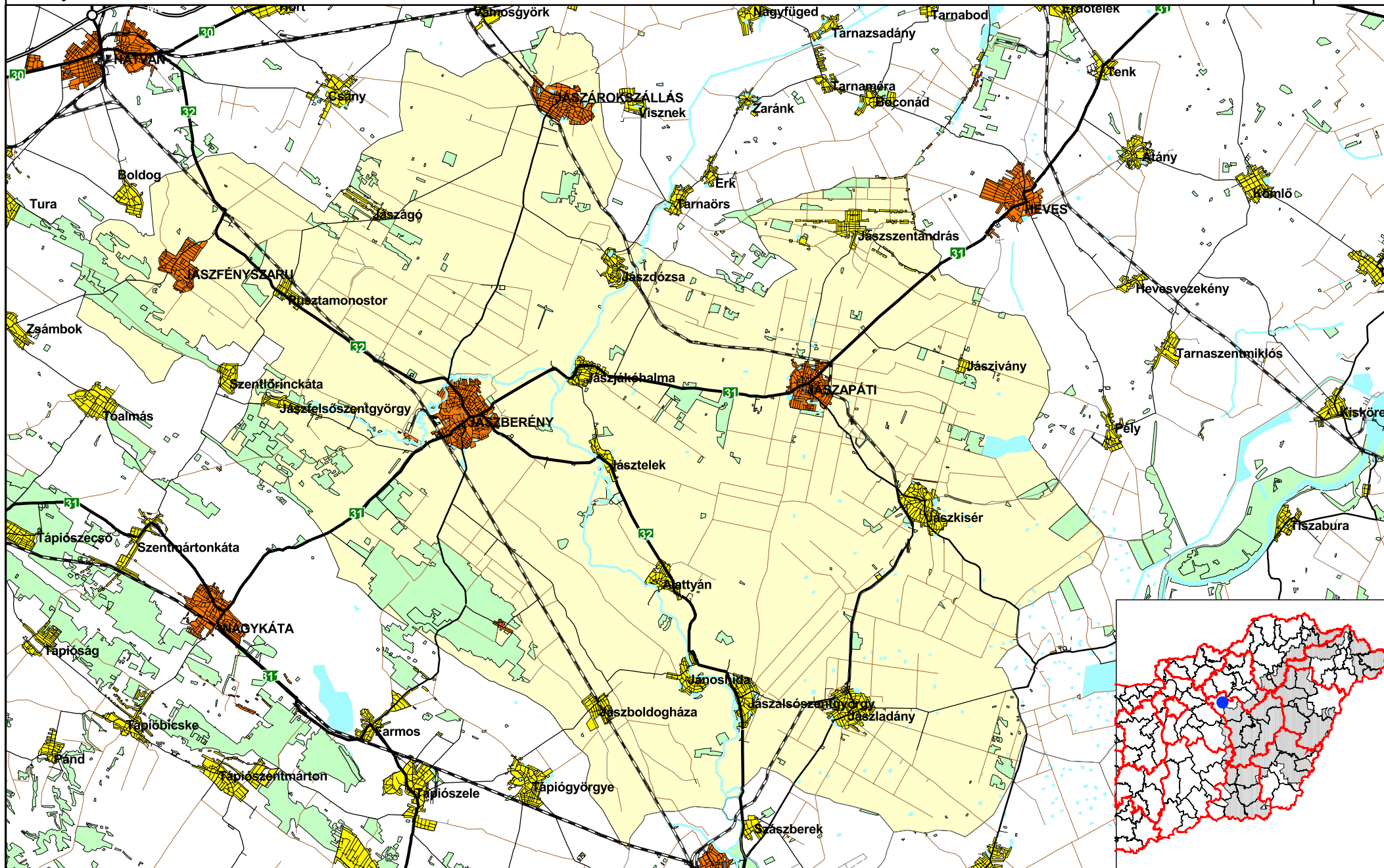
	látna benne. 91. old. – a tanuszoda kérdésénél jelenleg a közbeszerzési eljárás már folyamatban van, várhatóan 2007. szept.-től indulna a tanuszoda. Wellness-jellegű szolgáltatásokat is terveznek. 93. old. – említette a jászladányi rendezvényeket: Falunap, Jászsági Hagyma Napja. 102. old. – jelezte, hogy a Jász Föld Zrt. – jászladányi telephelyű vállalkozás – már szinte nagyvállalkozásnak minősül, de nem jelenik meg a programban. 110. old. – a lábjegyzetet, ami a szennyvízhálózatokról szól szükséges javítani, mivel Jászsószentgyörgy Szolnokhoz csatlakozott.	
	94. old. – A tájházhálózatra szükséges lenne utalni	Hosszabb utalást tettünk.
	112. old. – Intézményrendszer kérdése: jelenjen meg benne minden település intézményrendszere. Ugyancsak ennél a fejezetnél túl részletesnek tartja a Titkárság leírását. 119. old. - Az intézményrendszerben a jászsági helyszíneken megjelenő állami, önkormányzati, közigazgatási intézményhálózatot össze kellene foglalni (közbiztonság, rendőri hálózat, munkaügyi központ, okmányirodák, a fehér foltok, fejlesztendő területek). Továbbá a térségi intézményrendszert javasolja átfoglalni, mert kissé részletes	A települések intézményrendszere a II.3.1. Településhálózat, II.3.4. Oktatás, II.3.7. Egészség és II. 3.8. Szociális, gyermekvédelmi fejezetekben került kiegészítésre. A térségi intézményrendszert és a Titkárság leírását rövidítettük.

	127. old. – A helyi tanterv kialakításához konkrét javaslatot tett, amelyhez felajánlotta az Alapítványi Iskola jáász identitástudat anyagát. Javasolta, hogy a jáász tudósoknak, pedagógusoknak kellene összeülni, és egy anyagot összeállítani, illetve ki kell egészíteni a helytörténeti részekkel.	A helyi tantervet nagyon fontosnak érezzük, hiszen az adott helyhez és közösségéhez való kötődés és érvényesülés eszköze. A továbbiakban talán integráltan, minden tantárgyban is lehetne a jáász tudatnak helye. Itt már nemcsak társadalmi jellegű identitástudatra, hanem táji tudásra is gondolunk.
A Jászsági Fejlesztési Koncepció – Egyeztetési anyag véleményezésére összehívott fórum: Győriné dr. Czeglédi Márta, Jáászfényszaru polgármestere	Az önkormányzati választásokat közvetlenül megelőzően elég nehéz lesz erre is odafigyelni. Ezt a komoly anyagot oda kellene adnia a civil és gazdasági szervezeteinek is, illetve ahogyan elkészül a koncepció, úgy az év végére már látni kellene, hogy a település tervei hogyan illeszkednek ebbe.	Sajnos az önkormányzati választás és a következő tervciklus előkészítése egyidőben történik. A munka célja az, hogy a kistérség és települései a lehető legjobban előkészített tervvel startolhassanak. A polgármesterek programjára igyekszünk tekintettel lenni.
	Ahol csak roma gyerekek jáárnak egy osztályba, akkor hogyan lehet integrált oktatásról beszélni	Lehet, hogy még ebben a valóban súlyos helyzetben is tere van a a roma sajátosságoknak megfelelő felzárkóztatásnak és a többségi társadalomba integrálás előkészítésének
A Jászsági Fejlesztési Koncepció – Egyeztetési anyag véleményezésére összehívott fórum: Versegi László, kistérségi megbízott	A 18/1998 Korm. rendelethez kapcsolódó aggályait fogalmazta meg.	A munka a tartalmi követelményeknek megfelel. A VTT-hez kapcsolódó előzményének megbízója az OKTVF volt, valóban nem a Kistérségi Tanács. Ennek célja a VTT beavatkozásaihoz való kistérségi alkalmazkodás elősegítése volt. Jelen fejlesztési koncepció készítésekor már mód van a teljesen szabályos mederben való munkára. A kistérségi szereplők bevonásáról a bevezetésben, illetve az 1. és 2. táblázatos mellékletben adtunk számot.

Jászsági fejlesztési koncepció

Elhelyezkedés

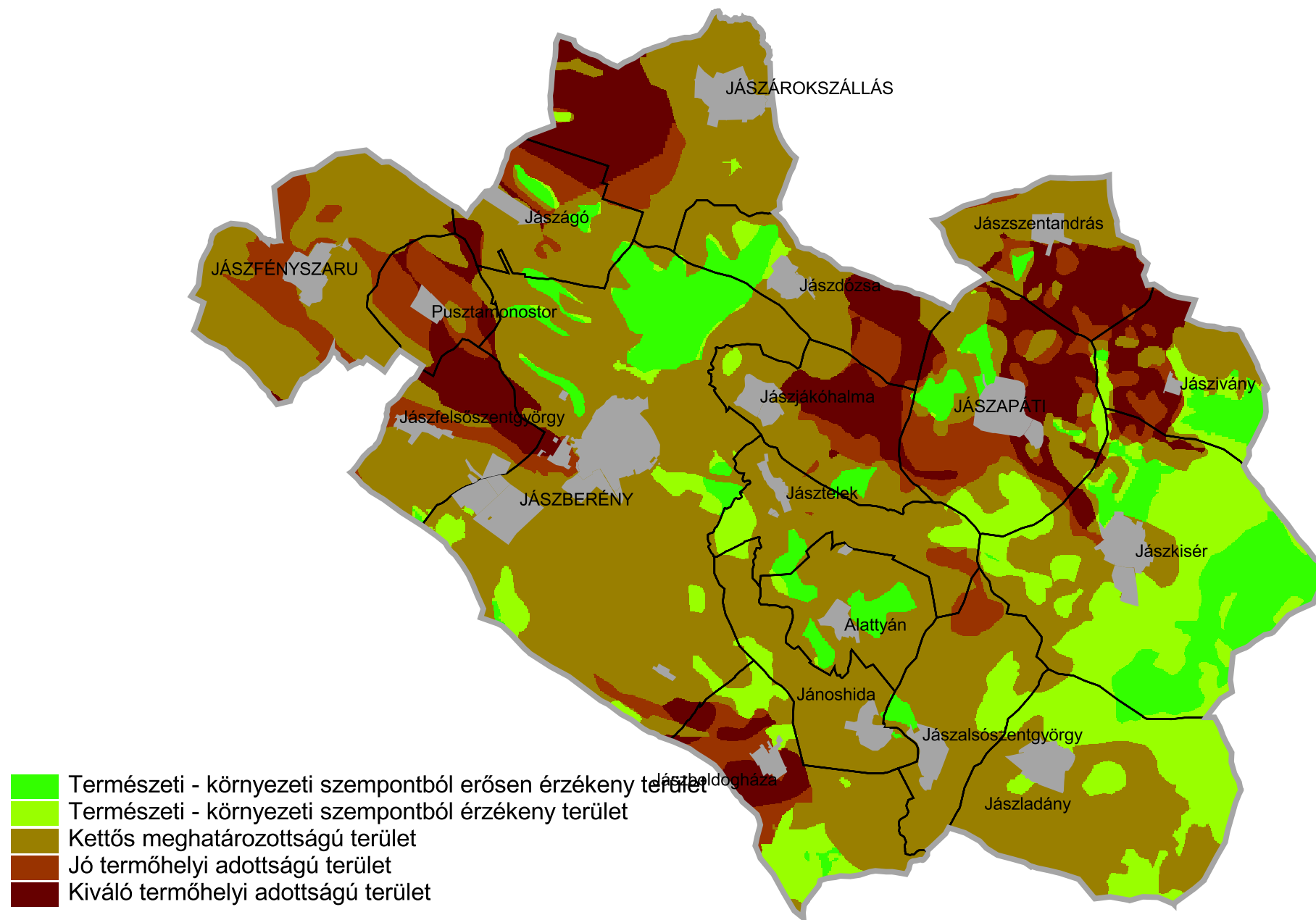
1.

FORRÁS: Tisza Térség Területrendezési Tanulmányterve

KÉSZÜLT: a VÁTI Kht. Térségi Tervezési Irodáján, 2006. -ban

M = 1:250 000

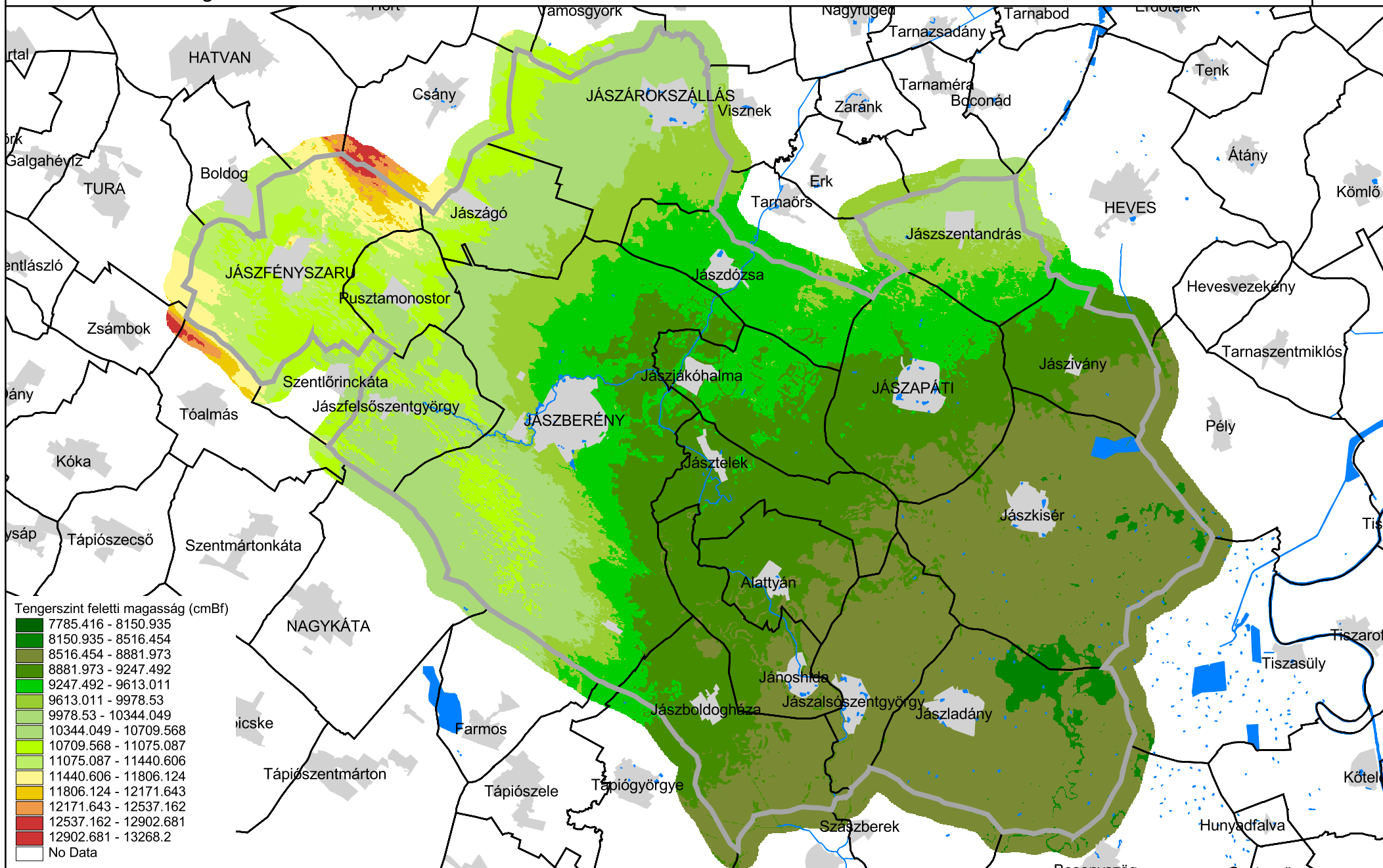
- Természeti - környezeti szempontból erősen érzékeny terület
- Természeti - környezeti szempontból érzékeny terület
- Kettős meghatározottságú terület
- Jó termőhelyi adottságú terület
- Kiváló termőhelyi adottságú terület

Jászsági fejlesztési koncepció

Domborzati adottságok

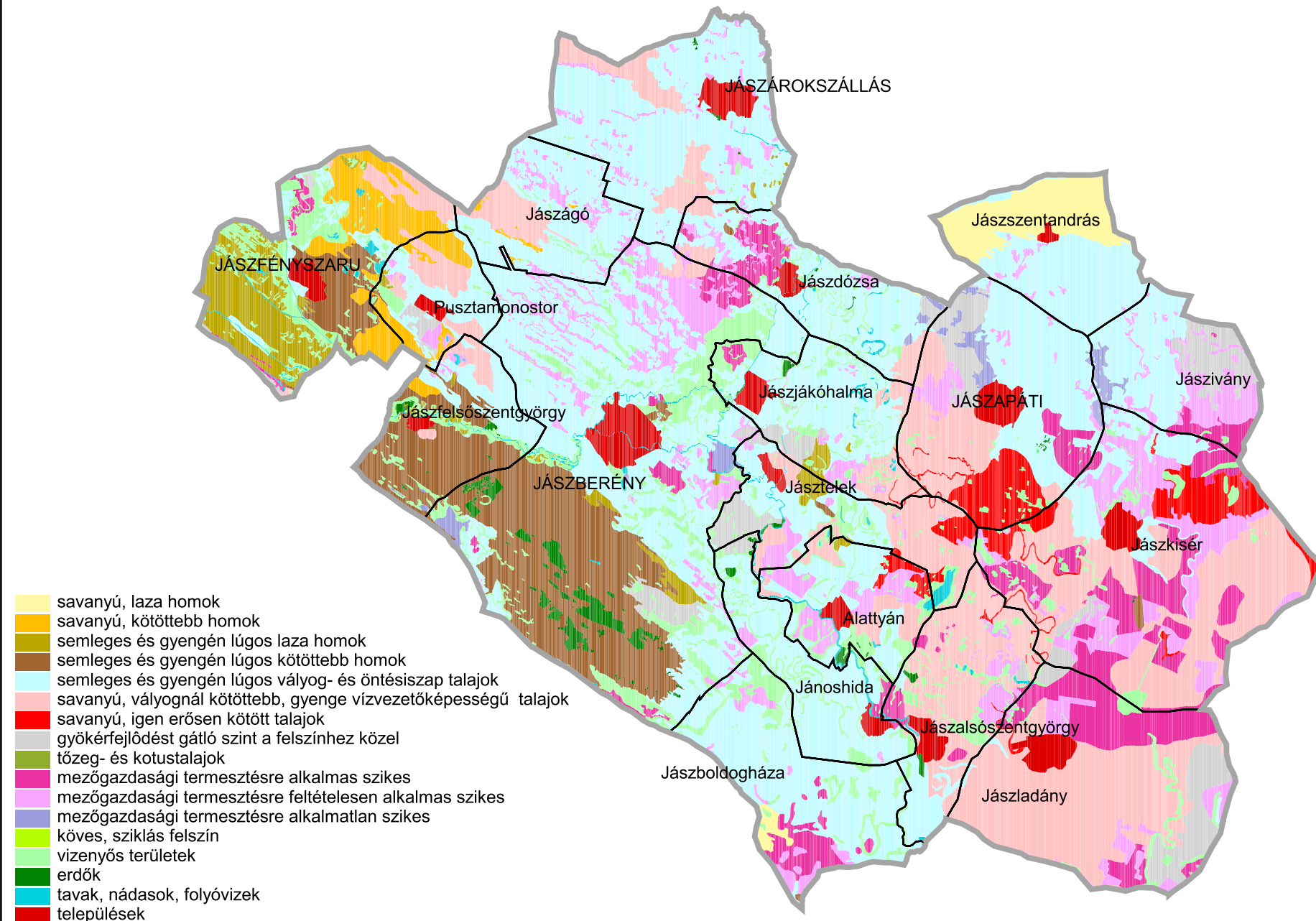
4.

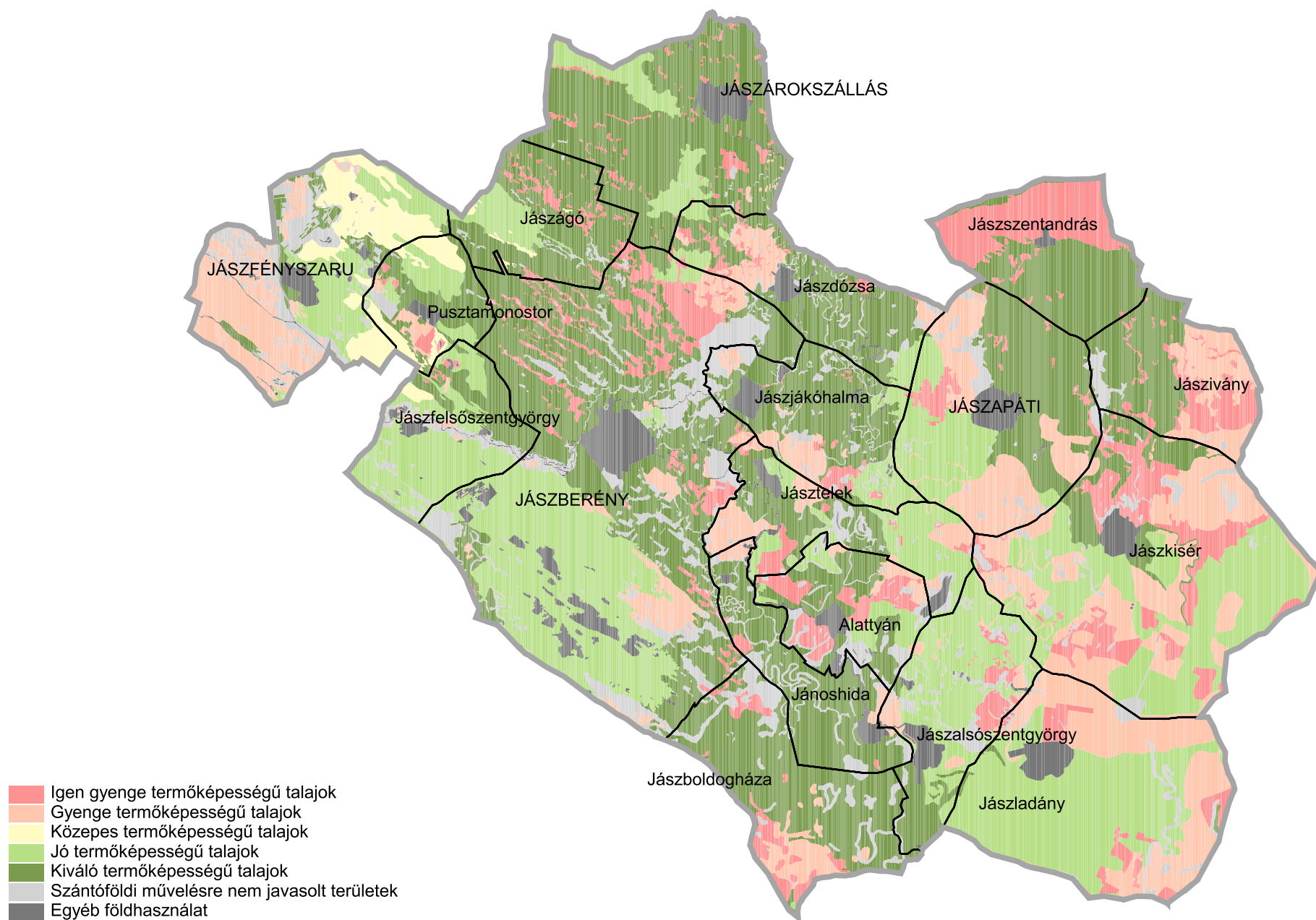

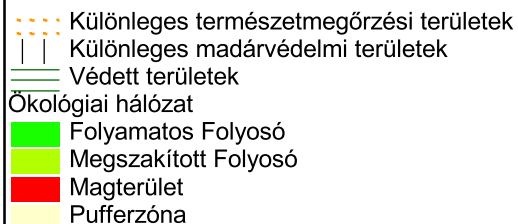
FORRÁS: FÖMI

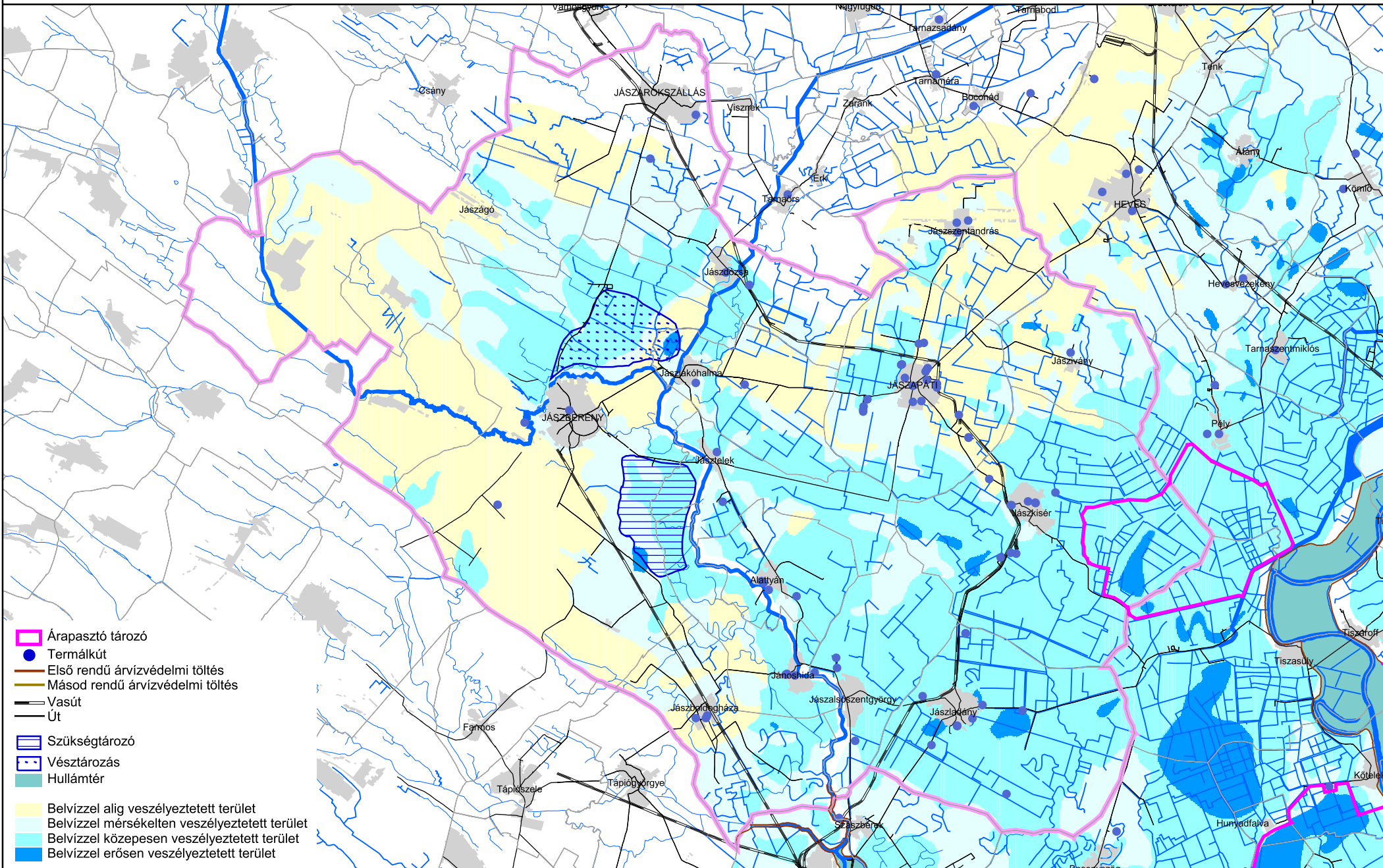
KÉSZÜLT: a VÁTI Kht. Térségi Tervezési Irodáján, 2006. -ban

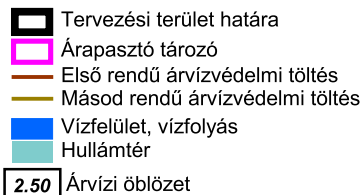
M = 1:250 000

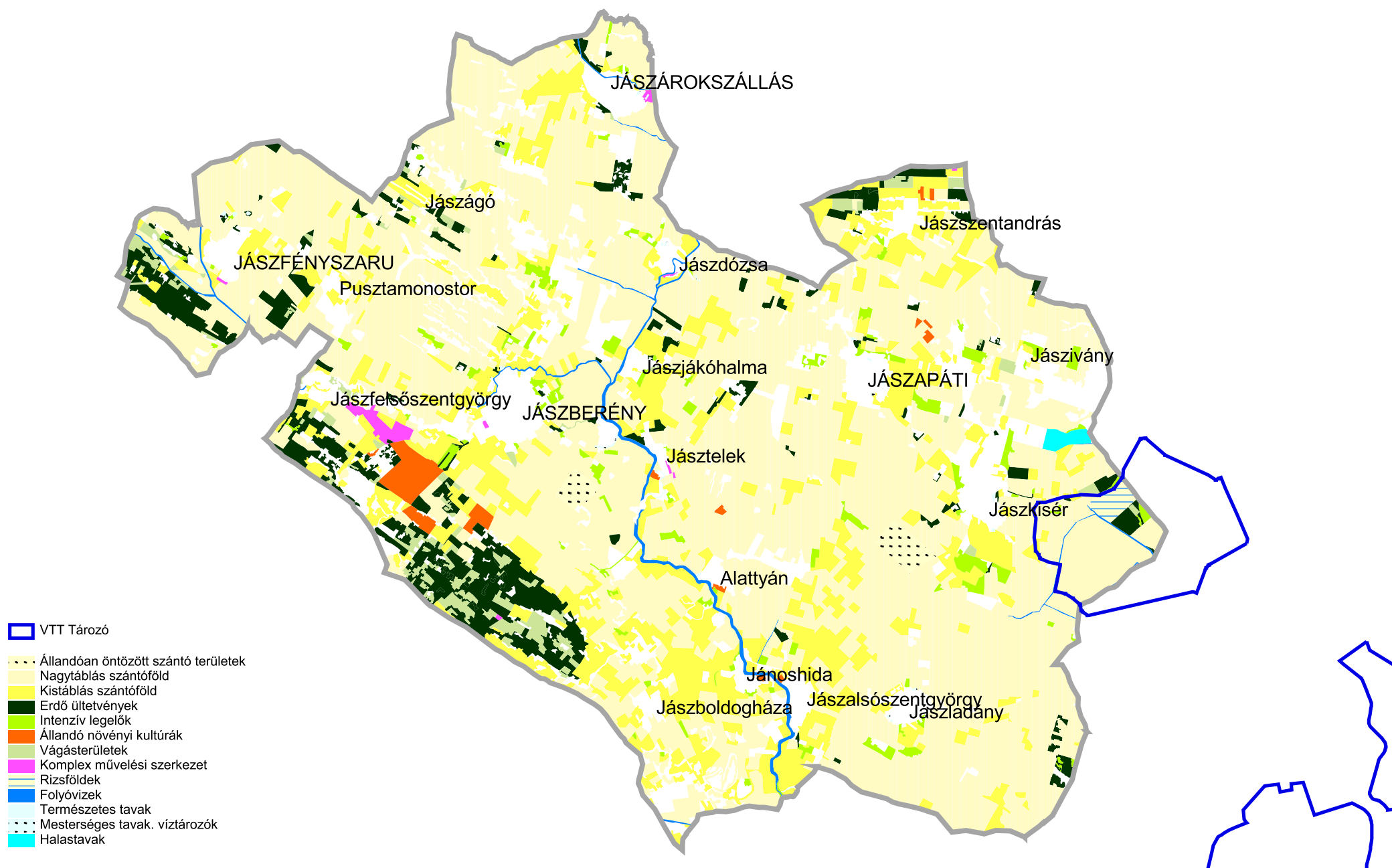

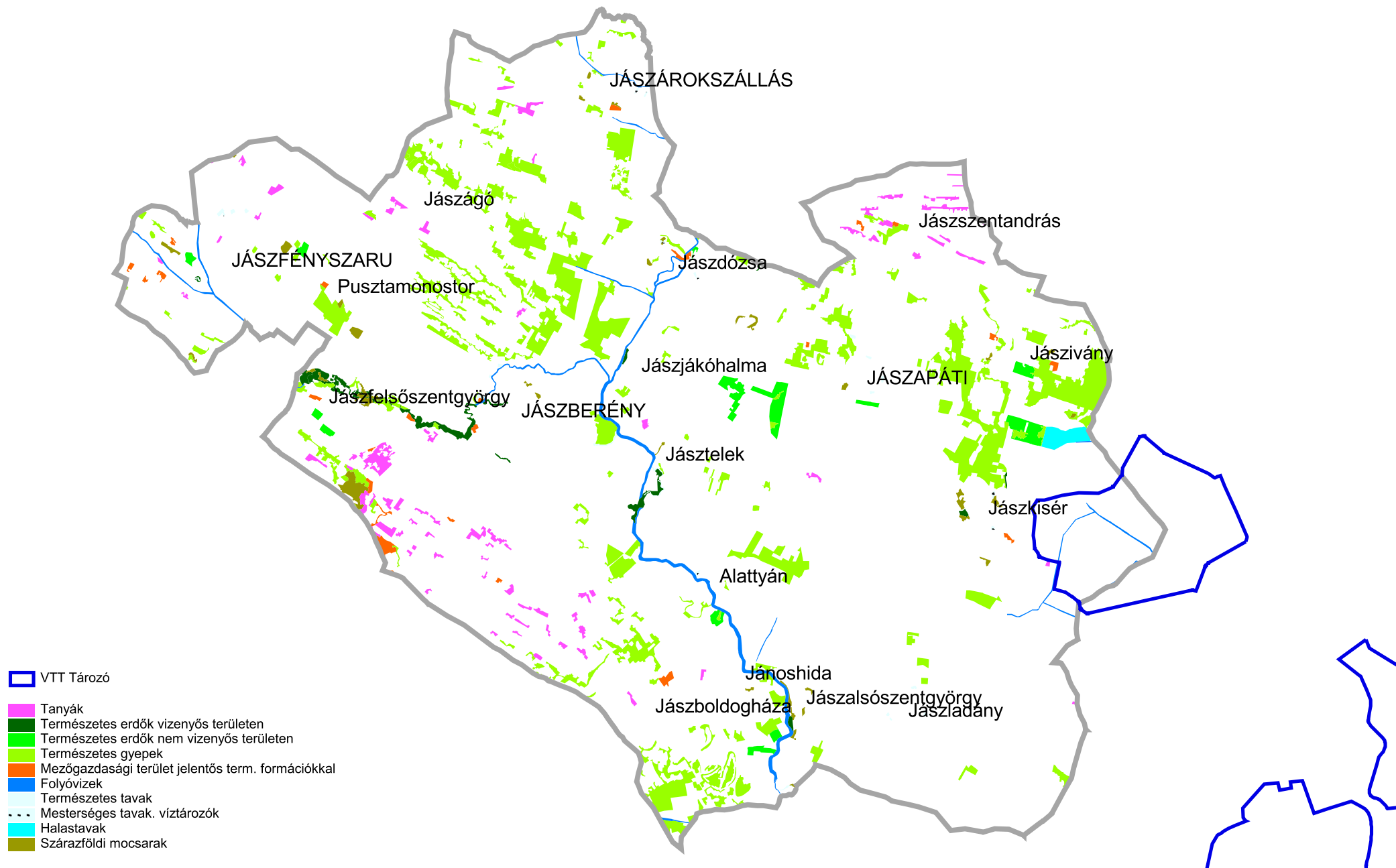

Közlekedés vizsgálata

